

A-2058/74 B

A VARSÓI SZERZŐDÉS SZERVEZETE

BNK • CSBSZSZK • LNK • MNK
NDK • RBZK • SZSZKSZ

DOKUMENTUMOK
1955 - 1985

23

TÖRÖLVE

TÖRÖLVE

A VARSÓI SZERZŐDÉS SZERVEZETE

1955–1985

DOKUMENTUMOK

MEGJELENT

A KOSSUTH KÖNYVKIADÓ GONDOZÁSÁBAN

1986

Szerkesztőbizottság

ROSKA ISTVÁN

TÓTH JÓZSEF

GÁLNÉ DR. BALOGH JUDIT

NÉMETH GYULA

DR. MÉSZÁROS SÁNDOR

A szocialista országok kollektív védelmi szövetsége, a Varsói Szerződés immár több mint 30 éve megbízhatóan szolgálja a szocializmus védelmét, a béke és a nemzetközi biztonság megszilárdítását. A Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés aláírását 1955. május 14-én Varsóban a szocialista országok külpolitikai és védelmi erőfeszítései egyesítésének objektív szükségszerűsége indokolta. Ez válasz volt a NATO agresszív katonai tömbjének megalakulására, az NSZK bevonására e tömbbe és az újrafelfegyverkezését célzó politikára, amely növelte az európai békét és a szocialista országok biztonságát fenyegető veszélyeket.

A történelemben először szuverén és egyenjogú szocialista országok sokoldalú politikai-védelmi szövetsége jött létre. Résztvevőit a marxista-leninista ideológia, a szocialista rendszer, a békeszerető külpolitikai célok, a kommunista eszmék közössége, a testvéri barátság, az elvtársi együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás elveihez való hűség egyesíti. A Varsói Szerződés új típusú politikai-védelmi szövetség, amely kizárólag védelmi jellegű, nem irányul senki ellen; célja a tagállamok népei szocialista vívmányainak oltalmazása, békés alkotómunkájának biztosítása, közös védekezésük egy esetleges agresszió ellen.

A Varsói Szerződés a szocialista internacionalizmus elve alapján megbízhatóan szolgálja a testvéri országok sokoldalú együttműködésének fejlesztését és elmélyítését, egységük és összeforrottságuk erősítését.

A tagállamok szuverenitásának, biztonságának, határaik sértetlenségének szavatolásán túlmenően a szerződés kiemelkedő szerepet tölt be az európai és a világbéke megőrzésében és erősítésében. Ebben a vonatkozásban elvi jelentőségű a Szovjetunió és az USA, a Varsói Szerződés és a NATO közötti katonai-hadászati egyensúly megőrzése. A Varsói Szerződés tagállamai több alkalommal kifejtették: nem törekszenek katonai fölényre,

de azt sem engedik meg, hogy velük szemben erőfölényre tegyenek szert. Síkraszállnak az erőegyensúlynak a lehető legalacsonyabb szinten történő biztosításáért.

A Varsói Szerződés tagállamai mindent megtesznek a nukleáris fenyegetettség elhárításaért, az egyetemes béke fenntartásáért és megszilárdításáért. Fáradhatatlanul és következetesen küzdenek a fegyverkezési hajsza, mindenekelőtt a nukleáris fegyverkezés megszüntetéseért, az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvére épülő tényleges leszerelési intézkedésekért, a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett éléséért és együttműködéséért. Elsősorban a szocialista országok közös tevékenységének köszönhetően Európában megszilárdultak a háborút követő területi-politikai realitások. Immár több mint 40 éve békében élnek az európai népek, és ebben a szocialista országok szövetségének hatalmas érdemei vannak.

A Varsói Szerződés központja a testvéri szocialista országok közös külpolitikai stratégiája kollektív kidolgozásának, nemzetközi tevékenységük összehangolásának. A szövetség tagjainak az európai és a világpolitika legfontosabb problémáinak megoldására tett nagy jelentőségű külpolitikai kezdeményezései lényegesen, kedvezően befolyásolják a nemzetközi viszonyokat. Az Egyesült Államok és a NATO politikája következtében erősen kiéleződött mostani nemzetközi helyzetben a Varsói Szerződés tevékenysége lehetővé teszi, hogy kedvező fordulat következzen be a nemzetközi kapcsolatokban, erősödjék bolygónk békéje.

A Varsói Szerződés tagállamainak közös fellépése jelentősen hozzájárul a helyi feszültséggócok felszámolásához, a válságok és konfliktusok békés rendezéséhez, ösztönzi és támogatja a nemzeti és társadalmi felszabadulásukért harcoló népeket. Céljait, valamint a nemzetközi kapcsolatok rendszerére gyakorolt hatását tekintve a szocialista államok szövetsége meggyőzően bizonyítja a Varsói Szerződés szervezetének minőségi, elvi különbözőségét a NATO agresszív tömbjétől és a többi imperialista csoportosulástól.

A Varsói Szerződés tagállamai legfelsőbb szintű párt- és állami vezetőinek 1985. április 26-i varsói találkozásán egyhangú döntés született a Varsói Szerződés időbeli hatályának meghosszabbításáról, s ezt a szövetséges országok szilárd biztonságának és szoros nemzetközi együttműködésük jövőbeni szavatolása, az Egyesült Államoknak és NATO-szövetségeseinek a békét veszélyeztető politikája tette szükségessé. Az említett találkozón ismét megerősítették a Varsói Szerződés tagállamainak elvi álláspontját: ellenzik az Európát és a világot megosztó, egymással szemben álló katonai tömbök létezését. Felleptek és fellepnek szövetségük és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete egyidejű felszámolásáért, melynek első lépése a katonai szervezetek feloszlata lehetne. Amíg azonban létezik a NATO katonai tömbje, amíg változatlanul veszélyben van az európai és a világbéke, addig a szocialista országok erősítik védelmi szervezetüket, melynek a jövőben is fontos küldetése a szocializmus európai és nemzetközi pozícióinak védelmezése, a nemzetközi biztonság erősítése, a nukleáris háború elhárítása.

A Szerződés meghosszabbítása biztosítja a szocialista országok tartós szövetségét, a sokoldalú együttműködésük erősítéséhez és fejlesztéséhez elengedhetetlenül szükséges, szilárd feltételeket.

E kötet a Varsói Szerződés 30. évfordulója alkalmából jelenik meg, melyről a szocialista közösség országaiban széleskörűen és ünnepélyesen emlékeztek meg. Összeállításában a Varsói Szerződés tagállamainak külügyminisztériumai vettek részt. A kötet a Politikai Tanácskozó Testület üléseinek nyilatkozatait, felhívásait, közleményeit, a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri, illetve Honvédelmi Miniszteri Bizottságainak üléseiről kiadott közleményeket és kommunikéket, valamint más fontos dokumentumokat, anyagokat tartalmaz az 1955–1985 közötti időszakból.

Hasonló dokumentumkötet jelent meg 1975-ben és 1980-ban, a Varsói Szerződés fennállásának 20. és 25. évfordulóján. Csak-

nem valamennyi ott közölt dokumentum szerepel a jelen kötetben is.

A kötetben a dokumentumok időrendben követik egymást, az aláírás, az elfogadás vagy a sajtóban történt megjelenés időpontjának megfelelően. A dokumentumok protokolláris részeit elhagytuk. A kimaradt részeket három ponttal (...) jelöljük.

A dokumentumok szövege alatt feltüntetjük azok forrását.

A dokumentumokat eredeti címmel közöljük, míg a sajtóközlemények címei a lapszerkesztőségektől erednek.

A szerkesztőbizottság

1.

Barátsági, Együttműködési

és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés

az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság,

a Csehszlovák Köztársaság, a Magyar Népköztársaság,

a Német Demokratikus Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság,

a Román Népköztársaság

és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között

1955. május 14.

A Szerződő Felek

újból megállapítva, hogy olyan európai kollektív biztonsági rendszer megteremtésére törekszenek, amely valamennyi európai állam részvételén alapulna, társadalmi és államrendszerükre való tekintet nélkül, s amely lehetővé tenné erőfeszítéseik egyesítését az európai béke biztosítása érdekében,

figyelembe véve egyszersmind a párizsi egyezmények¹ ratifikálása következtében Európában előállt helyzetet, amely egyezmények a felfegyverzett Nyugat-Németország részvételével és az észak-atlanti tömbbe való bevonásával a „Nyugat-európai Unió”² alakjában új katonai csoportosulás létrehozását helyezi kilátásba, ami fokozza az újabb háború veszélyét és fenyegeti a békeszerető államok nemzeti biztonságát,

meggyőződve arról, hogy az európai békeszerető államoknak ilyen körülmények között meg kell tenniük a biztonságuk biztosításához szükséges és az európai béke fenntartásának érdekét szolgáló intézkedéseket,

az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának célkitűzéseit és elveit követve,

a barátság, az együttműködés és a kölcsönös segítségnyújtás további megszilárdításának és fejlesztésének érdekében, az államok függetlensége és szuverenitása tiszteletben tartásának, va-

lamint a belügyeikbe való be nem avatkozásnak az elveivel összhangban

elhatározták, hogy megkötik a jelen barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést, és kinevezték meghatalmazottaikat: (a továbbiakban a meghatalmazottak nevei szerepelnek), akik kellő alakban és teljesen rendben talált meghatalmazásaik bemutatása után az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk

A Szerződő Felek kötelezik magukat arra, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának megfelelően nemzetközi kapcsolataikban tartózkodnak az erővel való fenyegetőzéstől vagy erő alkalmazásától, és nemzetközi vitáikat békés eszközökkel, oly módon oldják meg, hogy ne veszélyeztessék a nemzetközi békét és biztonságot.

2. cikk

A Szerződő Felek kijelentik, hogy az őszinte együttműködés szellemében készek részt venni minden nemzetközi akcióban, amelynek célja a nemzetközi béke és biztonság biztosítása, és minden erejüket e célok megvalósítására fordítják.

A Szerződő Felek egyben arra fognak törekedni, hogy más olyan államokkal való megegyezés alapján, amelyek hajlandók ebben együttműködni, hatékony intézkedéseket fogjanatosítsanak a fegyverzet általános csökkentésére és az atom- és hidrogénfegyver, valamint a tömegpusztító fegyverek egyéb fajtáinak betiltására.

3. cikk

A Szerződő Felek a nemzetközi béke és biztonság megerősítésének érdekeit szem előtt tartva tanácskozni fognak egymással

a közös érdekeiket érintő minden fontos nemzetközi kérdésben.

Az együttes védelem biztosítása, a béke és a biztonság fenntartása érdekében mindannyiszor haladéktalanul tanácskozni fognak egymással, valahányszor valamelyikük véleménye szerint a szerződésben részt vevő egy vagy több államot fegyveres támadás fenyeget.

4. cikk

Ha valamely állam vagy valamely államcsoport Európában fegyveres támadást intéz a szerződésben részt vevő egy vagy több állam ellen, a szerződésben részt vevő minden állam – az Egyesült Nemzetek Szervezetek Alapokmánya 51. cikkének megfelelően, az egyéni vagy kollektív önvédelem jogának megvalósításaképpen – egyenként és a szerződés többi tagállamával való megegyezés szerint, minden szükségesnek mutatkozó eszközzel, a fegyveres erő alkalmazását beleértve, azonnali segítséget nyújt a megtámadott államnak vagy államoknak. A szerződésben részt vevő államok haladéktalanul tanácskozni fognak a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására és fenntartására szükséges együttes intézkedésekről.

Az e cikk alapján tett intézkedésekről az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmánya rendelkezéseinek megfelelően tájékoztatni fogják a Biztonsági Tanácsot. Ezeket az intézkedéseket azonnal felfüggesztik, mihelyt a Biztonsági Tanács megteszi a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására és fenntartására a szükséges intézkedéseket.

5. cikk

A Szerződő Felek megállapodtak abban, hogy megalakítják azon fegyveres erőiknek Egyesített Parancsnokságát*, amelyeket a felek megegyezése szerint az együttesen megállapított elvek alapján működő parancsnokság vezénylete alá helyeznek. Védelmi képességük megerősítésére egyéb szükséges egyeztetett intézkedéseket is tesznek, hogy megvédelmezzék népeik békés munkáját, biztosítsák határaik és területük sértetlenségét és az esetleges támadással szembeni védelmét.

6. cikk

Abból a célból, hogy a szerződésben részt vevő államok megvalósítsák a jelen szerződésben előírt egymás közti tanácskozásokat és megvizsgálják az e szerződés végrehajtásával kapcsolatban felmerülő kérdéseket, Politikai Tanácskozó Testületet állítanak fel**, amelyben a szerződésben részt vevő minden államot a kormány valamelyik tagja, vagy más, külön kinevezett küldött képviseli.

A testület – ha szükségesnek látja – kisegítő szerveket alakíthat.

7. cikk

A Szerződő Felek kötelezik magukat arra, hogy nem vesznek részt semmiféle koalícióban vagy szövetségben és nem kötnek semmiféle egyezményt, amelynek céljai ellentétesek a jelen szerződés céljaival.

A Szerződő Felek kijelentik, hogy az érvényes nemzetközi szerződésekben megállapított kötelezettségeik nem ellentétesek a jelen szerződés rendelkezéseivel.

* Az Egyesített Parancsnokság megalakításáról lásd. a 2. sz. dokumentumot.

** A Politikai Tanácskozó Testület először 1956. január 28-án ülésezett. Lásd a 4. sz. dokumentumot.

8. cikk

A Szerződő Felek kijelentik, hogy az egymás közötti gazdasági és kulturális kapcsolatok fejlesztése és erősítése érdekében a barátság és az együttműködés szellemében fognak eljárni, kölcsönösen tiszteletben tartván a függetlenség, az állami szuverenitás és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elvét.

9. cikk

A jelen szerződéshez társadalmi és államrendszerükre való tekintet nélkül csatlakozhatnak olyan más államok, amelyek kifejezik készségüket, hogy a jelen szerződésben való részvétellel hajlandók elősegíteni a békeszerető államok erőfeszítéseinek egyesítését a békének és a népek biztonságának biztosítása céljából. Az ilyen csatlakozás a szerződésben részt vevő államok beleegyezésével, a csatlakozásról szóló okiratnak a Lengyel Népköztársaság kormányánál való letétbe helyezése után lép hatályba.

10. cikk

A jelen szerződést ratifikálni kell, és a ratifikációs okmányokat a Lengyel Népköztársaság kormányánál kell letétbe helyezni.*

	A ratifikálás időpontja	A letétbe helyezés dátuma
* Albán Népköztársaság	1955. május 28.	1955. június 4.
Bolgár Népköztársaság	1955. május 28.	1955. május 31.
Csehszlovák Köztársaság	1955. május 26.	1955. május 27.
Lengyel Népköztársaság	1955. május 19.	
Magyar Népköztársaság	1955. május 25.	1955. június 2.
Német Demokratikus Köztársaság	1955. május 21.	1955. május 24.
Román Népköztársaság	1955. május 30.	1955. június 3.
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	1955. május 25.	1955. június 1.

A szerződés az utolsó ratifikációs okmány letétbe helyezésének napján lép életbe.* A Lengyel Népköztársaság kormánya a szerződésben részt vevő többi államot minden ratifikációs okmány letétbe helyezéséről tájékoztatni fogja.

11. cikk

Jelen szerződés húsz évig marad érvényben. A szerződés a következő tíz évre is érvényben marad azon Szerződő Felek között, amelyek ezen időszak lejártá előtt egy évvel nem nyilvánítták ki a Lengyel Népköztársaság kormányának a szerződés felmondására irányuló kívánságukat.

Ha az európai kollektív biztonsági rendszer létrejön, és ezzel a céllal általános európai kollektív biztonsági szerződést kötnek – amire a Szerződő Felek állandóan törekedni fognak –, a jelen szerződés az általános európai szerződés hatálybalépésének napján érvényét veszti.

Készült Varsóban, 1955. május hó 14. napján, egyetlen példányban, orosz, lengyel, cseh és német nyelven, amely szövegek mindegyike egyformán hiteles. A jelen szerződés hitelesített másolatait a Lengyel Népköztársaság kormánya eljuttatja a szerződés valamennyi résztvevőjéhez.

A fentiek hitelül a meghatalmazottak a jelen szerződést aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Hatályos jogszabályok gyűjteménye. 5. köt.

Közgazdasági és Jogi Kiadó 1970. 49–50. old.

* A hatálybalépés dátuma: 1955. június 4.

Közlemény

**a Varsói Barátsági, Együttműködési
és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződést aláíró államok
fegyveres erőinek Egyesített Parancsnoksága megszervezéséről**

1955. május 14.

Az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége közötti barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés értelmében a szerződésben részt vevő államok határozatot hoztak a fegyveres erők Egyesített Parancsnokságának megalakításáról.

A határozat kimondja, hogy a szerződésben részt vevő államok védelmi képességének megszilárdítására és az Egyesített Fegyveres Erők megszervezésére vonatkozó általános kérdések megvitatására a Politikai Tanácskozó Testület illetékes, amely megfelelő határozatokat hoz majd.

A szerződést aláíró államok által kiállított Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokává I. Sz. Konyevet, a Szovjetunió marsallját nevezték ki.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyetteseivé a szerződésben részt vevő államok honvédelmi minisztereit vagy más katonai vezetőit nevezik ki, akiket megbíznak a szerződésben részt vevő egyes államok által a közös fegyveres erők rendelkezésére bocsátott fegyveres erők parancsnokságával.

A Német Demokratikus Köztársaság részvételét az Egyesített Parancsnokság fegyveres erőire vonatkozó intézkedésekben később tárgyalják meg.*

* Az intézkedésekre lásd. az 5. sz. dokumentumot.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka mellett felállítják a szerződésben részt vevő államok Egyesített Fegyveres Erőinek törzskarát, amely magában foglalja a szerződésben részt vevő államok vezérkarának állandó képviselőit.

A törzskar székhelye Moszkva.

Az Egyesített Fegyveres Erők elhelyezése a szerződésben részt vevő államok területén az említett államok közötti megegyezés szerint, a kölcsönös védelem szükségleteinek megfelelően történik majd.

Szabad Nép, 1955. május 15.

Záróközlemény

az európai államoknak az európai béke és biztonság
érdekében összehívott értekezletéről *

1955. május 14.

1955. május 11-től 14-ig tartották meg Varsóban az európai államoknak – az Albán Népköztársaságnak, a Bolgár Népköztársaságnak, a Csehszlovák Köztársaságnak, a Lengyel Népköztársaságnak, a Magyar Népköztársaságnak, a Német Demokratikus Köztársaságnak, a Román Népköztársaságnak és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének – az európai béke és biztonság biztosítása érdekében összehívott második értekezletét. ...³

A varsói értekezlet résztvevői sokoldalúan megtárgyalták a nemzetközi helyzetben a párizsi háborús egyezmények ratifikálásával előállott változásokat, és megállapították: a párizsi egyezmények ratifikálása növeli az új háború veszélyét, fenyegeti a békeszerető államok nemzeti biztonságát, mert ezek az egyezmények a Nyugat-európai Unió létrehozásával új katonai csoportosulást alakítanak az újra felfegyverzett Nyugat-Németország részvételével, és előírják Nyugat-Németország felvételét az észak-atlanti tömbbe.

Az értekezleten részt vevő államok elhatározták, hogy megteszik a szükséges intézkedéseket biztonságuk biztosítására és az európai béke fenntartására.

Evégett a varsói értekezleten részt vevő államok – az Albán

* Az értekezleten kormányfők, külügy- és honvédelmi miniszterek vettek részt. A Kínai Népköztársaság meghívásával képviseltette magát.

Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést kötöttek.

Az értekezleten határozatot fogadtak el arról, hogy a szerződést aláíró államok megalakítják fegyveres erőik egyesített parancsnokságát.

Az értekezlet a béke, a demokrácia és a szocializmus táborához tartozó testvéri népek szívélyes barátságát és együttműködését kifejező teljes egyetértés légkörében folyt le.

Szabad Nép, 1955. május 15.

4.

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének nyilatkozata a nemzetközi feszültség további enyhítésének és az európai béke és biztonság megszilárdításának feladatairól

1956. január 28.

Az 1955. május 14-én megkötött Varsói Szerződésben részt vevő államok – az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – képviselői *, akik Prágában a Varsói Szerződés alapján létesített Politikai Tanácskozó Testület ülészakára gyűltek össze, kicserélték véleményüket a nemzetközi helyzet és az európai biztonság kérdéseiről. Ennek eredményeként teljesen egyöntetűen értékelik mind az egész nemzetközi helyzetet, mind pedig az Európában kialakult helyzetet. Egyöntetű véleményre jutottak azokat az intézkedéseket illetően is, amelyekre szükség van a nemzetközi feszültség további enyhítése, a megoldatlan nemzetközi kérdések rendezése, az európai béke és biztonság megszilárdítása végett.

A népek mélységes békevágya már lényeges változásokhoz vezetett a nemzetközi helyzetben, bizonyos enyhülést hozott az államok közötti feszültségben. Új, még ki nem használt lehetőségek tárultak fel az államok kapcsolatainak megjavítására és a nemzetközi együttműködés megszilárdítására, függetlenül az egyes államok társadalmi rendszerében mutatkozó különbségektől. Helyesnek bizonyult, hogy az államok közötti nézetelté-

* A küldöttségeket a kormányfők vezették. A tanácskozáson a Kínai Népköztársaság megfigyelővel képviseltette magát.

rések és viták megoldásának módszere nem erőszak alkalmazása vagy erőszakkal való fenyegetőzés, hanem a felek kölcsönös érdekeit figyelembe vevő tárgyalásoké. Ennélfogva azok a találkozások, amelyek az utóbbi időben az államok vezető személyiségei között létrejöttek, különösen a négy hatalom kormányfőinek genfi értekezlete, igen hasznosak voltak abból a szempontból, hogy egészségessé válják az egész nemzetközi helyzet, csökkenjen az új háború veszélye.

Az államok kapcsolataiban az utóbbi években végbement fejlődés azt bizonyítja, hogy az a politika, amely a békeszerető államok elleni olyan agresszív tömbök alakítására irányul, mint például az észak-atlanti tömb, a bagdadi tömb, a délkelet-ázsiai katonai tömb (SEATO)⁴, nem segítheti elő az államok nézeteltéréseinek rendezését, ellenkezőleg, fokozza a nézeteltéréseket, az államok viszonyának még nagyobb fokú kiéleződésére vezet. E politika következménye a példátlan arányú fegyverkezési verseny, különösen a tömegpusztító fegyverek, az atom-, a hidrogén-, a rakétafegyver stb. terén. Ez a fegyverkezési verseny már oda vezetett, hogy az államok óriási és egyre növekvő anyagi eszközöket fordítanak az atom- és hidrogénfegyverek, a rakéta-technika, a repülőgépek, a hadihajók, a tankok, a tüzérségi fegyverek és más fegyverfajták előállítására. Mindez kétségtelenül növeli egy új háború veszélyét, s ez a háború mérhetetlen áldozatokat és nyomorúságot zúdítana az emberiségre.

Ezenfelül sok olyan államnak, amelyet külső nyomással, az eszközökben nem válogatva vonnak be az említett katonai tömbökbe, az ezekben való részvétel közvetlenül veszélyezteti nemzeti függetlenségét. Az említett katonai tömbökben való részvétel azzal a veszéllyel is jár ezen államok számára, hogy idegen érdekekért keletkezett konfliktusokba sodródniuk, s azzal fenyegeti azokat a népeket, amelyek szívós harccal letépték magukról a gyarmatosítás jármát és elnyerték a független fejlődés lehetőségét, hogy újból gyarmati rabságba döntenek őket.

Nem véletlen, hogy mind több állam ítéli el az agresszív katonai tömbök alakításának és a fegyverkezési hajsza fokozásának

politikáját. Egyre nagyobb elismerésre talál az a törekvés, hogy az államok tegyenek kollektív erőfeszítéseket a békéért vívott harcban, működjenek együtt nemzetközi téren a területi épség és szuverenitás kölcsönös tiszteletben tartásának, a meg nem támadásnak, az államok belügyeibe való be nem avatkozásnak, az egyenjogúságnak és a kölcsönös előnyöknek, a békés egymás mellett élésnek az elvei alapján. Ezek a célok megfelelnek több állam olyan irányú törekvéseinek is, hogy az agresszív katonai tömbök politikáját mellőzve, semlegességi politikát folytassanak.

A Varsói Szerződés tagállamai üdvözlik az ilyen törekvéseket, mert meggyőződésük, hogy e törekvések támogatása szilárdítja a béke és gyengíti a háború erőit.

A Varsói Szerződés államai rokonszenvüket nyilvánítják a független nemzeti fejlődéshez való törvényes jogaikat védelmező ázsiai és afrikai országok iránt.

A Varsói Szerződés államai kijelentik, hogy maradéktalanul támogatják az ázsiai és afrikai országok bandungi értekezletének határozatait.⁵ A bandungi értekezlet résztvevői megmutatták, hogy határozott védelmezői a béke és a haladás ügyének, elítélték a gyarmati rendszert, amelyre új, döntő csapást mért a nagy kínai nép győzelme és a Kínai Népköztársaság megalakulása. A Kínai Népköztársaság ma az egész világ békéjének egyik hatalmas támasza. A Varsói Szerződés államai megállapítják, hogy a bandungi értekezleten, több más állammal együtt, kiemelkedő szerepe volt Indiának, Indonéziának, Burmának és Egyiptomnak. Kijelentik, hogy bárminő politikai, katonai vagy egyéb feltétel nélkül, a kölcsönös előnyök alapján készek elősegíteni a bandungi értekezlet határozatainak megvalósítását, többek között a gazdasági és kulturális együttműködés terén.

A Varsói Szerződés tagállamai, természetesen, különös jelentőséget tulajdonítanak az európai helyzetnek és azoknak az intézkedéseknek, amelyek az európai biztonság biztosításához szükségesek. A kialakult helyzetben, amikor Európa egymással szemben álló katonai csoportosulásokra szakadt, midőn az

észak-atlanti tömbben részt vevő államok egyre fokozzák a fegyverkezési hajsztát, midőn az e tömbbe bekapcsolt Nyugat-Németországot újra fölfegyverzik, az európai népeket érthetően aggasztja az európai béke sorsa. Tudatában vannak annak, milyen veszélyes a fegyveres erők – a szárazföldi hadseregek, a légi erők, az atom- és hidrogénfegyver-készletek – növelése. Számot vetnek azzal is, hogy amennyiben ez a helyzet tovább tart Európában, akkor még inkább növekszik a teher, amelyet a fegyverkezési hajsza okozta katonai kiadások rónak a népekre.

Az agresszív katonai tömbök politikájában és a fegyverkezési hajszában rejlő veszély felismerésével magyarázható az a tény, hogy a francia nép a közelmúltban tartott parlamenti választásokon azokat az erőket támogatta, amelyek a nemzetközi együttműködés, a megoldatlan problémák békés eszközökkel való rendezése, az európai, valamint a világbéke és biztonság szavatolása mellett foglalnak állást.

Az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kijelentik, hogy készek együttműködni minden más állammal az európai biztonság megszilárdítását és az új európai háború veszélyének elhárítását szolgáló intézkedésekben. Eltökélték, hogy továbbra is a béke és minden állam – a nagyok és a kicsinyek – mindenre kiterjedő békés együttműködésének politikáját folytatják. Ez a törekvésük azon alapszik, hogy tökéletesen tudatában vannak annak, miszerint egy új háború óriási áldozatokat követelne a népektől, s mindazon államokat elpusztítaná, amelyeknek területe csatamezővé válnék. Ez a törekvés a felsorolt államok belső fejlődésének és természetének szükségleteiből is következik. Ezen államok népei olyan hatalmas tervek teljesítésén dolgoznak, amelyek a mindenoldalú gazdasági és kulturális fejlesztést, az emberek jólétének fellendítését, a tudomány és a technika legújabb vívmányainak az emberiség szolgálatába állítását szolgálják.

A békeszerető államok az európai biztonság megszilárdítására törekszenek, a nyugati hatalmak bizonyos körei viszont félnek a nemzetközi feszültség enyhülésétől és az államok együttműködésének kiterjedésétől. Nyíltan a háborús pszichózis fenntartására, a hidegháború folytatására törekszenek, mert úgy vélik, hogy csakis ily módon tudják megóvni a széteséstől Európában – és nemcsak Európában – kialakított katonai csoportosulásait, fenntartani a fegyverkezési hajszát, biztosítván a tőkés monopóliumok nélkül is nagy profitjának növekedését.

Ezeknek az államoknak az agresszív körei szélteben-hosszában reklámozott katonai programjaikkal, uszító nyilatkozataikkal arra törekednek, hogy megfélemlítsék, mérhetetlen katonai kiadásokra, békés gazdasági és kulturális építésük elszorvasztására kényszerítsék a békeszerető államokat. Ezek a körök félnek a béke erőinek megszilárdulásától, a békeszerető államokban élő népek jólétének növekedésétől.

Mindez megmagyarázza azt a tényt, hogy a nyugati hatalmak újabb és újabb akadályokat gördítenek az általános európai biztonság ügyében való megegyezés útjába, nem hajlandók megoldani a fegyverzet csökkentésének és az atomfegyver eltiltásának kérdését, nem hajlandók megszüntetni a fegyverkezési versenyt.

Országaink népei, bízva erejükben, a szocializmus építésében aratott nagyszerű győzelmeiktől lelkesítve, nem hagyják magukat megfélemlíteni vagy félrevezetni. Országaink népei a népek lebírhatatlan békeakarataira, saját egyesült és növekvő erejükre támaszkodva, továbbra is békés, építő politikát fognak folytatni, tevékenyen elősegítik a békének és a népek biztonságának megszilárdulását.

Az európai népek fejlődéséhez szükséges békés feltételeket egy európai kollektív biztonsági rendszer megteremtése biztosíthatná a legjobban, ez a rendszer léphetne az Európában fennálló katonai csoportosulások helyébe. A Varsói Szerződés tagállamai meg akarják könnyíteni egy hatékony európai biztonsági rendszer megteremtését, és ezért kijelentik, hogy hajlandók a

többi érdekelt állammal együtt megvizsgálni azokat a javaslatokat, amelyek elősegítenék e feladatok teljesítését.

Ezt a célt szolgálhatná megfelelő megállapodás megkötése eleinte az európai államok egy része – így a Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország –, valamint az Egyesült Államok között; továbbá olyan övezet kialakítása Európában, amelyben a fegyveres erők létszámát és elhelyezését az érdekelt államok külön megállapodása szabályozná. Meg lehetne vizsgálni azokat a megfelelő javaslatokat is, amelyeket Nagy-Britannia kormánya tett a genfi négyhatalmi kormányfői értekezleten.

Különös figyelmet érdemel az a javaslat, hogy Európában hozzák létre a fegyverzet korlátozásának és ellenőrzésének említett különleges övezetét, amely magában foglalná Németország mindkét részét, és hogy az államok kössenek erre vonatkozóan megfelelő megállapodást. Az ilyen megállapodás előírhatná, hogy vonják ki a külföldi csapatokat Németország mindkét részéből, illetve korlátozzák ottani létszámukat, előírhatná továbbá a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság fegyveres kontingenseinek korlátozását oly módon, hogy egyben megteremtse a szükséges ellenőrzést, amely a megállapodás teljesítése felett őrködik. Egy ilyen megállapodás fontos lépés lenne az európai feszültség enyhülése felé vezető úton, és kedvezőbb feltételeket teremtené ahhoz is, hogy a német kérdést az európai biztonság szabta követelményeknek megfelelően oldják meg.

Az észak-atlanti tömb tagállamai, folytatva a fegyverkezési hajszát, tavaly decemberben állást foglaltak hadseregeiknek atomfegyverrel való felszerelése mellett, és egyharmadával növelik Európában állomásozó légierjük létszámát. Lehetetlen nem látni, hogy ezen lépés célja az európai helyzet kiélezése, a fegyverkezési verseny folytatása, a katonai költségvetések még nagyobb arányú felduzzasztása. Mindezt annak ellenére teszik, hogy a békeszerető európai országok már számos intézkedést hoztak fegyveres erők és katonai költségvetésük csökkentésére.

Minthogy az észak-atlanti tömb említett határozata ellen-

tétben áll a népeknek azzal a követelésével, hogy vessenek véget a fegyverkezési versenynek és szüntessék meg az atomháború veszélyét, a Varsói Szerződés tagállamai határozottan elítélik ezt a lépést mint olyat, amely összeegyeztethetetlen az európai biztonság érdekeivel. A Varsói Szerződés tagállamai javasolják, hogy amíg nem születik megegyezés az érdekelt államok között az atomfegyver eltiltásáról, egyezzenek meg abban, hogy a Németország területén állomásozó fegyveres erőknek – köztük a Német Demokratikus Köztársaság fegyveres erőinek és a Német Szövetségi Köztársaság fegyveres erőinek – fegyverzetében nem lesz atomfegyver. Egy ilyen megegyezés lépés lenne előre az európai feszültség enyhítésében, és összhangban állna a német nép érdekeivel is.

A négy hatalom vezető államférfiainak tavaly júliusban és októberben Genfben megtartott eszmecseréi megmutatták, hogy a felek nézeteltéréseiknek békés eszközökkel, tárgyalások útján való megoldására törekszenek. Ebből a szempontból nagy jelentőségű lenne, ha egyfelől a Varsói Szerződés tagállamai, másfelől az Észak-atlanti Szerződés tagállamai kötelezettséget vállalnának arra, hogy a közöttük támadó viták és nézeteltérések megoldására csak békés eszközöket vesznek igénybe.

A Varsói Szerződés tagállamainak az a véleménye, hogy a jó kapcsolatok megteremtése és az egyes országok közti viták kérdések rendezése, függetlenül attól, hogy a szóban forgó országok jelenleg valamely katonai csoportosuláshoz tartoznak, nagy jelentőségű lenne a béke megszilárdítása szempontjából. Különösen vonatkozik ez az egymással szomszédos államokra. Nagy jelentőségű lenne a jószomszédi viszony megteremtése a többi között a Szovjetunió és Törökország, Bulgária és Görögország, Albánia és Olaszország, Csehszlovákia és a Német Szövetségi Köztársaság között. Szintén nagy jelentőségű lenne a rendes kapcsolatok megteremtése olyan államok között, amelyeknek ilyen kapcsolatai eddig nem voltak.

A hatékony európai biztonsági rendszer megteremtéséről szóló megállapodás megkötéséig jelentősen hozzájárulna a bizton-

ság megszilárdításához és az európai államok közti szükséges bizalom megteremtéséhez, ha a megfelelő országok meg nem támadási szerződéseket kötnének, és vállalnák, hogy a vitás kérdéseket csakis békés eszközökkel oldják meg.

Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, a Német Demokratikus Köztársaság, Románia és a Szovjetunió kormányai kinyilvánítják: eltökélték, hogy erőfeszítéseiket a népek békéje megszilárdítása nemes ügyének szentelik. Kifejezik készségüket arra, hogy a többi érdekelt állammal együtt megvizsgálják az európai biztonság szempontjából halaszthatatlan kérdéseket, valamint a többi megoldatlan nemzetközi problémát is, köztük azokat az intézkedéseket, amelyek a fegyverkezési verseny megszüntetését és az emberiségnek az atomháború veszélyétől való megszabadítását célozzák. Ugyanakkor továbbra is kellőképpen gondoskodnak saját biztonságuk biztosításáról és szilárd elhatározásuk, hogy minden szükséges intézkedést megtesznek állampolgáraik békés munkájának megvédésére, a népeik békés fejlődéséhez és virágzó életéhez szükséges feltételek biztosítására.

Szabad Nép, 1956. január 29.

5.

**Záróközlemény
a Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testületének
prágai üléséről**

1956. január 28.

Január 27–28-án Prágában tartotta ülését a Varsóban 1955. május 14-én kötött Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződésben részt vevő államok Politikai Tanácskozó Testülete. ...

A testület – I. Sz. Konyevnek, a Szovjetunió marsalljának, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának javaslatára – megvitatta és jóváhagyta az Egyesített Parancsnokság szabályzatát, és eldöntött néhány szervezeti kérdést, amely a Varsói Szerződésben részt vevő államok Egyesített Fegyveres Erőinek tevékenységével kapcsolatos.

Elfogadták a Német Demokratikus Köztársaság küldöttségének azt a javaslatát, hogy a Német Demokratikus Köztársaság nemzeti néphadseregének megalakítása után a Német Demokratikus Köztársaság kontingensét is vonják be az Egyesített Fegyveres Erőkbe. Elhatározták azt is, hogy a Német Demokratikus Köztársaság nemzetvédelmi minisztere, az elfogadott rendelkezések értelmében, a Varsói Szerződésben részt vevő államok Egyesített Fegyveres Erőinek egyik helyettes főparancsnoka lesz.

Minthogy a Varsói Szerződés előírja, hogy a tagállamok folytassanak tanácskozásokat a közös érdekeiket érintő nemzetközi kérdésekről, a Politikai Tanácskozó Testület megvitatta a nemzetközi helyzetet. Az e vitában levont következtetéseket tartalmazza az a nyilatkozat, amelyet a Varsói Szerződés tagállamainak küldöttei aláírtak.

Megvizsgáltak néhány szervezeti kérdést, amely a Politikai Tanácskozó Testület munkájával kapcsolatos.

Elhatározták, hogy a Politikai Tanácskozó Testület a szükséghez képest, de évenként legalább kétszer összeül, hogy megvitassa a Varsói Szerződés megvalósításával összefüggő kérdéseket.

Az elnöki tisztet egy-egy naptári évre a testületben képviselt államok küldöttei felváltva látják el.

A Politikai Tanácskozó Testület mellett megalakítják a következő kisegítő szerveket, amelyeknek székhelye Moszkvában lesz:

- a) állandó bizottság, amelynek feladata, hogy javaslatokat dolgozzon ki külpolitikai kérdésekben;
- b) egyesített titkárság, amelyben a Varsói Szerződés valamennyi tagállama képviselve van.

Szabad Nép, 1956. január 29.

6.

A Varsói Szerződés tagállamai

Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata a nemzetközi helyzetről és a nemzetközi feszültség enyhítésének feladatairól

1958. május 24.

Az európai béke biztosításához, valamint az államok békés együttműködéséhez fűződő érdekektől vezérelve, a Varsói Szerződés Szervezetének e fő feladataihoz híven, az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányai 1958. május 24-re Moszkvába összehívták a Varsói Szerződésben részt vevő országok Politikai Tanácskozó Testületének értekezletét*, hogy megvizsgálják a kialakult nemzetközi helyzetet, s a nemzetközi feszültség enyhítését szolgáló új, közös intézkedéseket dolgozzanak ki.

A Kínai Népköztársaság megfigyelőjének részvételével lefolyt véleménycserre megerősítette, hogy az értekezleten képviselt kormányok azonosan értékelik mind a nemzetközi helyzetet, mind pedig a béke megszilárdításának útjait.

A világhelyzetre egyre erősebb hatással van a szocialista tábor országainak szakadatlan harca a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésén alapuló nemzetközi együttműködés fejlesztéséért, az államok között felvetődő vitás kérdések tárgyalások útján történő megoldásáért, a fegyverkezési hajszá megszüntetéséért, az atomháború veszélyének elhárításáért.

* A Politikai Tanácskozó Testület ezen ülésétől kezdve a küldöttségeket a tagállamok kommunista és munkáspártjainak első titkárai vezetik.

Az értekezlet résztvevői meglelégedéssel állapítják meg, hogy ma már nemcsak a szocialista országok küzdenek a béke megszilárdításáért, hanem az évszázados gyarmati függőségtől megszabadult legtöbb ázsiai és afrikai ország is. A béke mellett szálltak síkra Nyugat-Európa, Amerika és a többi világérsz országainak néptömegei és befolyásos társadalmi körei, a dolgozók követeléseivel számoló pártok és szakszervezetek, a tudomány és kultúra kiválóságai, egyházi személyek és különféle politikai nézeteket valló emberek. A semlegességi politikát folytató államok is kiveszik részüket a békeharcból.

A nemzetközi események fejlődése újra és újra bebizonyítja, hogy az a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés, amelyet nyolc szocialista állam három évvel ezelőtt Varsóban aláírt, nemcsak megbízhatóan védelmezi biztonságukat és függetlenségüket, hanem a nyugati hatalmak katonai csoportosulásainak, elsősorban az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének békeellenes tevékenységét feltartóztató hatalmas tényező is.

A nyugati hatalmaknak, köztük főként az Egyesült Államoknak azok a körei, amelyek politikájukat szorosan a hidegháborúhoz és a nemzetközi feszültség fenntartásához kapcsolták, ma is erőpolitika folytatására törekszenek, s meg akarják akadályozni, hogy a népek saját maguk irányítsák sorsukat. Ők a felelősek azért, hogy nem szűnik meg a fegyverkezési hajsza, sőt, különösen veszélyes jelleget ölt, mert fokozódik a tömegpusztító nukleáris fegyverek termelése és felhalmozása. A NATO⁶-országok népeire a katonai kiadások elviselhetetlenül nehéz terhe nehezedik. E tömb tagállamainak katonai kiadásai, még a NATO hivatalos adatai szerint is, 1957-ben háromszorosára rúgtak az 1950. évinek; 1950-től 1957-ig a NATO országai együttesen több mint 400 milliárd dollárt költöttek háborús előkészületekre.

A NATO katonai szerveiben jelenleg új terveket dolgoznak ki, hogy növeljék a fegyveres erőket és a katonai kiadásokat, sőt a NATO hadügyminiszterei ez év áprilisában tartott érte-

kezdetükön arról tárgyaltak, hogy megkészszeretik a NATO amerikai főparancsnokának rendelkezésére álló fegyveres erőket. Ismeretes továbbá, hogy a NATO állandó tanácsa ez év május 1-én határozatot hozott arról, hogy atomfegyverrel látja el az észak-atlanti tömb azon részvevőit, amelyek ma nem rendelkeznek atomfegyverrel. Több NATO-ország — Anglia, Franciaország, Olaszország, Törökország stb. — kormánya a lakosság erélyes tiltakozása ellenére az amerikaiak rendelkezésére bocsátotta területét, hogy ott atomtöltetű rakéták részére kilövőpályákat és atomfegyverraktárakat létesítsenek.

Különösen veszélyes jelleget öltenek a háborús előkészületek a Német Szövetségi Köztársaságban, amelynek parlamentje határozatban hatalmazta fel a kormányt az ország fegyveres erőinek atom- és rakétafegyverrel való felszerelésére.⁷ Így tehát a legveszélyesebb fegyverfajták más országokkal szemben területi követeléseket támasztó militarista, revansista körök kezébe kerülnek.

Az Egyesült Államok azzal, hogy támogatja az NSZK felfegyverzésének politikáját és vállalja atom- és hidrogénfegyverek szállítását Nyugat-Németországnak, olyan politika folytatására ösztönzi ezeket a köröket, amely veszélyes a békére, és végzetes következményekkel jár magára a német népre nézve. Egyidejűleg lépéseket tesznek arra, hogy Nyugat-Németországot bevonják a legújabb fegyverfajták gyártásába és tökéletesítésébe. Ezt szolgálja az a nyilvánosságra hozott háromoldalú egyezmény, amelyet Franciaország, Olaszország és az NSZK kötött a katonai kutatások és a fegyvergyártás terén megvalósítandó együttműködésről.⁸

Ezek a háborús előkészületek magában Nyugat-Németországban is mélységes aggodalmat keltenek, és a nyugatnémet lakosság egyre növekvő ellenállásába ütköznek.⁹

A jelenlegi helyzetet rendkívül veszélyes módon kiélezi az a békeidőben példa nélkül álló gyakorlat, hogy az amerikai légierő atom- és hidrogénbombával megrakott repülőgépei az északi sarkvidéken át a Szovjetunió felé repülnek. Mint ismerek-

tes, a légtér ellenőrzésének ürügyén atom- és hidrogénbom-
bákkal megrakott amerikai bombázógépek cirkálnak sok nyug-
gat-európai ország fölött is. Az Egyesült Államok kormányá-
nak ez az eljárása a nyílt provokáció határát súrolja, s ha ennek
nem vetnek véget, az emberiség egyik napról a másikra rakéta-
és atomháború pusztításának áldozatává válhat.

Megelégedéssel kell megállapítani, hogy a NATO egyes tag-
államai – felismerve, hová vezet az atomháborús előkészületek-
nek és az atomfegyver-zsonglörködésnek az az irányzata,
amelyet e csoportosulás vezető hatalmai követnek – józanabb
álláspontot foglalnak el, ami kétségkívül pozitív tényező a nem-
zetközi, különösképp az európai feszültség enyhülése szempont-
jából. Ez a példa is azt mutatja, hogy jóllehet fennállnak az ag-
resszív katonai csoportosulások, és érvényesek azok a kötele-
zettségek, amelyeket kezdeményezőik e csoportosulások többi
résztvevőjére erőszakoltak, vannak még kiaknázatlan lehetősé-
gek az európai helyzet enyhítésére és a nemzetközi feszültség
csökkentésére.

A népeknek a háborús veszély csökkenéséhez és az atomfegy-
verkezési hajsza megszűnéséhez fűzött reményeire súlyos csapást
mért az Egyesült Államok és Anglia kormánya azzal, hogy a
Csendes-óceánon újabb nukleáris kísérleti robbantásokat haj-
tott végre, mégpedig már azután, hogy a Szovjetunió egyol-
dalúan megszüntette a kísérleteket a hidrogén- és atomfegyver
minden fajtájával.¹⁰ E kísérleti robbantások mutatják, milyen
kevésbé számol az Egyesült Államok és Anglia kormánya az
atomháborús előkészületek megszüntetését és az atomháborús
veszély elhárítására irányuló reális lépéseket követelő népek
érdekeivel.

Az értekezlet résztvevői mélységes aggodalommal tekintenek
arra, hogy az Egyesült Államok, Anglia, Franciaország és
más gyarmattartó hatalmak kormányai szüntelenül igyekeznek
beavatkozni az ázsiai és afrikai országok belügyeibe, arra törek-
senek, hogy ezeknek az országoknak nyakára olyan, a néptől

idegen rendszert és kormányt ültessenek, amely kész ismét kiszolgáltatni a gyarmatosítóknak a nemzeti függetlenség útjára nemrég rátért országokat. Abban, hogy Indonéziában, Algériában, Libanonban, Jemenben¹¹ és Ománban fegyverek dörögnek és hazafiak vére folyik, ugyanazok az imperialista körök a bűnösök, amelyeknek politikáját a NATO, a Bagdadi Paktum¹² és a SEATO szervezetei váltják valóra, s amelyek külső nyomással, a más államok belügyeibe való durva beavatkozással igyekeznek kezükbe kaparintani ezen országok természeti kincseit, s elfojtani az ázsiai és az afrikai népek nemzeti felszabadító mozgalmát. Tavaly nyáron Szíria fölött tornyosultak sötét felhők, most Libanon ellen irányulnak a veszélyes mesterkedések. Az Egyesült Államok – az arab népek által visszautasított hírhedt Dulles–Eisenhower-doktrínára¹³ hivatkozva – ez alkalommal arra készül, hogy egy olyan nép ellen vesse be fegyveres erőit, amely csupán saját hazájának gazdája kíván lenni, és meg akar szabadulni a külföldi diktátumtól.

Helyénvaló felvetni a kérdést, ki jogosított fel bármely államot arra, hogy különféle doktrínákat erőszakoljon más országokra. Régen elmúltak azok az idők, amikor az erő és önkény mellőzhette a jogot, sőt, a jog mezébe öltözhett. A Dulles–Eisenhower-doktrína nyilvánvaló célja – szerzői nem átallottak nyíltan beszélni erről – a más államok ügyeibe való beavatkozás. Mindez az Egyesült Nemzetek Szervezetének szeme láttára történt. Az ENSZ-nek – úgy hisszük – reagálni kellene azokra a cselekedetekre, amelyek beavatkozást jelentenek a Kelet országainak életébe, mivel ezek megsértik a nemzetközi jogot, és az effajta cselekedeteket elítéli az ENSZ Alapokmánya is. Az ENSZ azonban – egyes nyugati hatalmak álláspontja következtében – továbbra is tétlen marad, és semmiféle intézkedést nem tesz, hogy megvédje Libanon és a többi olyan ország függetlenségét, amely az imperialista mesterkedések célpontja.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete akkor válhat valóban nemzetközi szervezetté és a békéért folyó harc hatásos eszközévé,

ha minden tagállamát a békének és a népek biztonságának érdekei vezérlik, nem pedig önnön érdekei.

A Varsói Szerződésben részt vevő országok mindent elkövettek és el fognak követni annak érdekében, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete sikeresen megoldhassa az Alapokmányában kitűzött feladatokat.

A Varsói Szerződés tagállamai meg vannak győződve arról, nagy kárt okoz az ENSZ tevékenységében, hogy a Kínai Népköztársaságot megfosztják attól a lehetőségtől, hogy elfoglalja az Egyesült Nemzetek Szervezetében törvényes helyét. Ugyancsak mély meggyőződésük, hogy a népi Kína részvétele az ENSZ munkájában hatalmas és pozitív jelentőségű lenne mind a távol-keleti béke, mind pedig a világbéke fenntartása szempontjából.

Franciaország évek óta véres háborút folytat az önrendelkezési jogáért és függetlenségéért harcoló algériai nép ellen. Az algériai háború nemcsak a szabadságszerető algériai néppel szemben szörnyű igazságtalanság, hanem a világ e térségében egyszersmind a nemzetközi súrlódások és konfliktusok veszélyes tűzfészket is kialakítja.

A NATO szervezői és a nyugati hatalmak hozzájuk csatlakozó tömbjei egyre fokozódó háborús előkészületeiket és más országok belügyeibe való beavatkozásukat „a nemzetközi kommunizmus veszélyére” való hamis hivatkozással próbálják leplezni. Akár a Bundeswehr atomfelfegyverzéséről, akár a Libanon ügyeibe történő fegyveres beavatkozás előkészítéséről, akár amerikai rakétafelszereléseknek idegen országban való elhelyezéséről, akár a katonai célú költségvetési kiadások növeléséről, akár az atom- és hidrogénbombával ellátott amerikai repülőgépeknek a Szovjetunió határai felé való irányításáról, akár a nemzetközi kereskedelem korlátozásáról van szó, minden esetben ezt az egyáltalán nem új fogást alkalmazzák.

Ki ne emlékeznék rá, hogy a hitleri Németország is „a kommunizmus veszélye elleni harc” zászlaja alatt készítette elő a második világháborút? E háborúban milliók és milliók fizettek

életükkel azért, mert hittek a hazug propagandának. Fel sem tehető, hogy a népek ne vonták volna le e tragikus lecke tanulságait, és a saját tapasztalatuk alapján meg ne tanulták volna felismerni, honnét is fenyeget valójában a háború veszélye.

A Varsói Szerződésben tömörült államoknak csakúgy, mint az ázsiai szocialista államoknak, nincs és nem is lehet okuk arra, hogy más országokat megtámadjanak és idegen földeket meghódítsanak. A Szovjetuniónak, a Kínai Népköztársaságnak, az egész szocialista tábornak mérhetetlenek földterületei és kimeríthetetlenek természeti kincsei. A szocialista országok legfőbb kincse azonban az ember, a kizsákmányolástól megszabadult és a társadalmi haladás útján járó népek kimeríthetetlen alkotóereje. Ezekben az országokban nincs a lakosságnak olyan csoportja vagy rétege, amelynek a háború kirobbantása érdekében állna, mert ezekben az országokban a hatalom a munkásoké és a parasztoké, akik minden háborúban a legnagyobb áldozatokat hozzák. A munkások és parasztok előteremtik maguknak az összes szükséges anyagi javakat, s a máséra nem áhítoznak.

Országaink népei minden erejüket arra áldozzák, hogy megalkossák az új társadalmi rendet, amely általános jólétet teremt, és a legteljesebben, sokoldalúan kibontakoztatja az ember szellemi képességeit. Ehhez mindenekelőtt szilárd és tartós békére van szükségük. Éppen ezért semmi sincs távolabb az igazságtól, mint az az állítás, hogy a szocialista országok bárkit is fenyegetnének vagy másokra rá akarnák erőszakolni életmódjukat.

A Varsói Szerződés tagállamainak nincs mit félniök a nemzetközi feszültség enyhülésétől. Ezeket az államokat nem a hidegháború légköre, nem az a háborús lázállapot egyesíti, amelyben a háborús készülődés hívei szeretnék tartani a világot, hanem eszméik és céljaik közös volta az új, szocialista társadalom felépítésében és a népek közötti béke megszilárdításában. A nemzetközi helyzet javulásától azok félnek, akik nem akarják megkockáztatni, hogy elveszítsék a fegyverkezési

hajsza révén az adófizetők zsebéből kilopott, mesébe illő profitjukat, és akik annak érdekében tevékenykednek, hogy fennmaradjanak a katonai csoportosulások, amelyeknek létezése teljesen indokolatlan és felesleges lenne, ha enyhülne a feszültség, növekednék az államok közötti bizalom és megszűnnék a hidegháború.

A Varsói Szerződést aláíró országok határozottan elítélik azt az irányvonalat, amelyet a NATO-nak, ennek az agresszív csoportosulásnak vezető államai követnek a nemzetközi helyzet kiélezése és az atomháború előkészítése érdekében. A Varsói Szerződést aláíró országok felhívják az Észak-atlanti Szerződés Szervezete országainak kormányait, hogy a jelenlegi felelősségteljes pillanatban ne engedjenek meg semmiféle olyan lépést, amely ronthatná az amúgy is feszült helyzetet Európában és a világ más részein. Ahhoz, hogy a háborús veszély ne növekedjék, hanem csökkenjen, hogy az államok viszonyában a gyanakvást és a bizalmatlanságot a bizalom és a hathatós együttműködés váltsa fel, mindenekelőtt tartózkodni kell az olyan cselekedetektől, mint az amerikai katonai légierő esztelen tevékenysége, vagy mint a Nyugat-Németország atomfelfegyverzésére irányuló határozat, amely kihívás valamennyi európai néppel szemben.

Európa és Ázsia szocialista országai ismételten bebizonyították jóakarataikat és azt a törekvésüket, hogy a népek közötti béke megszilárdításáért együttműködjenek más államokkal. A Varsói Szerződés valamennyi résztvevője többször egyoldalúan csökkentette fegyveres erőinek létszámát. 1955-től kezdve ez a csökkenés összesen 2 477 000 fő. Ennek megfelelően csökkentették fegyverzetüket, haditechnikai eszközeiket és honvédelmi kiadásait is. Az említett időszak alatt a Szovjetunió 2 140 000 fővel, a Lengyel Népköztársaság 141 500 fővel, a Csehszlovák Köztársaság 44 000 fővel, a Német Demokratikus Köztársaság 30 000 fővel, a Román Népköztársaság 60 000 fővel, a Bolgár Népköztársaság 18 000 fővel, a Magyar Népköztársaság 35 000

fővel, az Albán Népköztársaság 9000 fővel csökkentette fegyveres erőinek létszámát.

Senki sem vonhatja kétségbe, hogy azok az államok, amelyek ilyen nagy mértékben csökkentik fegyveres erőiket, nem háborúra, hanem békés együttműködésre készülnek. És megfordítva: ha egyes államok fokozottan fegyverkeznek, növelik fegyveres erőiket, akkor az biztos jele annak, hogy ezek az államok – vagy helyesebben azok, akik ezen államok politikáját meghatározzák – nem a béke, hanem a háború gondolatával foglalkoznak.

Kialakul tehát az a helyzet, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő államok fegyveres erőinek és fegyverkezési kiadásainak csökkentésére a NATO országai azzal válaszolnak, hogy emelik fegyveres erőik létszámát, növelik a katonai költségvetést, fokozzák a fegyverkezést. A NATO vezetői ezzel a politikával szeretnék megakadályozni a nemzetközi feszültség enyhülését és az államok békés egymás mellett élését biztosító megegyezés elérését, így akarják a Varsói Szerződés államait belekényszeríteni a fegyverkezési hajszába, a hidegháborúba, hogy fékezzék a szocialista országok békés építőmunkáját és népeik életszínvonalának emelését. Mindez arra kötelezi a népeket, hogy legyenek résen, és még tevékenyebben harcoljanak a háború előkészítésén dolgozó erők ellen.

Az értekezlet résztvevői büszkék arra, hogy a nukleáris fegyverrel rendelkező három nagyhatalom közül éppen a Varsói Szerződés Szervezetéhez tartozó állam, a Szovjetunió tett tanúságot mélységes humanizmusáról azzal, hogy határozatot hozott az atom- és hidrogénfegyver valamennyi fajtájával folytatott kísérletek egyoldalú megszüntetéséről. Ez a nemes, történelmi jelentőségű lépés utat nyit ahhoz, hogy az emberiség végleg megszabaduljon a pusztító atomháború veszélyétől.

A Kínai Népköztársaság kormánya határozatot hozott, hogy kivonja a kínai önkénteseket Koreából, s ezt a határozatot gyors ütemben valóra is váltja.¹⁴ Az Egyesült Államok nem kis mértékben hozzájárulhatna a távol-keleti béke megszilárdí-

tásához és a koreai kérdés rendezéséhez, ha követné a népi Kína példáját, és kivonná csapatait Dél-Koreából, s egyúttal felszámolná a koreai területen levő összes támaszpontját.

Az európai atomháború veszélyének elhárítására nagy nemzetközi elismerést kiváltó, értékes kezdeményezést tett a Lengyel Népköztársaság kormánya, amikor javasolta, hogy Közép-Európában hozzanak létre olyan övezetet¹⁵, amelyben nem gyártanak, nem tárolnak és nem alkalmaznak atom-, hidrogén- és rakétafegyvereket.

A Német Demokratikus Köztársaság kormányának a német államszövetség¹⁶ létrehozására vonatkozó javaslata reális utat nyitott annak a rendellenes helyzetnek a felszámolásához, hogy Németország 13 évvel a háború befejezése után még mindig kettéosztott. Az értekezleten képviselt országok kormányai kellő módon értékelik és teljes támogatásukról biztosítják ezt a javaslatot.

A megoldásra érett nemzetközi kérdések rendezése céljából, továbbá, hogy kielégítsék a népek azon követeléseit, amelyek intézkedéseket sürgetnek a nemzetközi feszültség enyhítésére és a hidegháború felszámolására, a Szovjetunió a többi szocialista országgal való tanácskozás után javasolta, hívják össze a Kelet és a Nyugat vezető államférfiainak legmagasabb szintű értekezletét. A Varsói Szerződés tagállamainak kormányai a jelenlegi helyzetben a csúcsértekezletet rendkívül fontos eszköznek tartják, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az emberiséget megmentse a háborús katasztrófától, és a nemzetközi események fejlődését a béke megszilárdításának irányába fordítsák.

Az értekezlet résztvevői meglelégedéssel veszik tudomásul, hogy a csúcsértekezletnek a szovjet fél által indítványozott napirendjén olyan kérdések szerepelnek, amelyek megoldásához adva vannak a reális előfeltételek, s amelyeknek rendezése hozzájárulna a helyzet javulásához, az európai biztonság megszilárdításához, és elősegítené a kölcsönös bizalmatlanság kiküszöbölését. Ezek a kérdések a következők:

- az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek haladéktalan megszüntetése;
- a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Anglia lemondása a nukleáris fegyverek alkalmazásáról;
- atom-, hidrogén- és rakétafegyverektől mentes övezet létrehozása Közép-Európában;
- az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez tartozó, illetve a Varsói Szerződésben részt vevő államok közötti megneemtámadási szerződés megkötése;
- a Németország területén és más európai országokban tartózkodó külföldi csapatok létszámának csökkentése;
- a váratlan támadás megakadályozásával kapcsolatos kérdésekről szóló egyezmény kidolgozása;
- a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok bővítését célzó intézkedések;
- a háborús propaganda megszüntetése;
- a közel- és közép-keleti feszültség enyhítésének útjai;
- a világűr katonai felhasználásának eltiltása, az idegen területeken levő katonai támaszpontok felszámolása és nemzetközi együttműködés a világűr tanulmányozásában;
- a német békeszerződés megkötése;
- az országok közötti kapcsolatok és érintkezés fejlesztése.

E kérdések között az első helyen az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek megszüntetése áll. A kormányoknak – amelyek felelősek népeik sorsáért – nincs joguk ahhoz, hogy figyelmen kívül hagyják a világ legkülönbébb országaiban élő tudósok ezreinek és ezreinek figyelmeztetését az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek végzetes hatásáról, valamint a nukleáris háború szörnyű következményeiről. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azoknak a tudósoknak a figyelmeztetését sem, akik kijelentik: ha továbbra is folytatódnak az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek – amint ez eddig történt –, akkor minden nemzedékben az emberek millióit sújtják majd örökletes betegségek.

Az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek haladéktalan bere-

kesztése megfelel minden nép vágyainak és reményeinek, mert a népeket nyugtalanítják e kísérletek súlyos következményei. Az idevágó megegyezés megállítaná a nukleáris fegyverek új, egyre pusztítóbb típusainak kialakítását, és hatalmas lépés lenne az atomfegyverkezési hajszá megszüntetéséhez vezető úton.

A szovjet példa követésének elutasítása, az, hogy az Egyesült Államok és Anglia tovább folytatja az atom- és hidrogénfegyver-kísérleteket, csak visszavetheti az emberiséget e sorsdöntő kérdésben a kiindulópontra. Az ezzel járó súlyos felelősség teljes egészében az Egyesült Államok és Anglia kormányát terhelné.

Az értekezlet résztvevői kijelentik, hogy az általuk képviselt országok népei – amelyeket az az elhatározás hat át, hogy minden eszközt felhasználnak a béke megszilárdítására, az új, világméretű háborús tűzvész megakadályozására – érdekeltek abban, hogy az európai szárazföld közepén atom-, hidrogén- és rakétafegyverektől mentes övezetet hozzanak létre, amely magában foglalja mindkét német államot – a Német Demokratikus Köztársaságot és a Német Szövetségi Köztársaságot –, valamint Lengyelországot és Csehszlovákiát.

Amikor az értekezlet résztvevői támogatják a Lengyel Népköztársaságnak a nukleáris és rakétafegyverektől mentes övezet létrehozására vonatkozó javaslatát, nem keresnek maguknak semmiféle katonai előnyt.

Ha összehasonlítjuk az atomfegyvermentes övezetbe tartozandó államok területét, akkor kitűnik, hogy a Német Demokratikus Köztársaság, Csehszlovákia és Lengyelország területe együttesen több mint kétszeresen múlja felül ezen övezet negyedik tagjának, Nyugat-Németországnak területét. Továbbá, a Varsói Szerződés ezen övezetbe tartozó államai lakosságának száma szintén felülmúlja azon állam lakosságának számát, amely az Északi-atlanti Szerződés Szervezete részéről tartozik ebbe az övezetbe.

Ami a nukleáris fegyverek belföldi gyártását illeti, mint isme-

retes, sem a Német Demokratikus Köztársaság, sem Csehszlovákia, sem Lengyelország, sem pedig a Német Szövetségi Köztársaság nem gyártja ezt a fegyvert. A Német Szövetségi Köztársaság kormánya annak idején egyébként is nemzetközi kötelezettséget vállalt, hogy ilyen fegyvert a jövőben nem fog gyártani. Mindez azt tanúsítja: teljesen alaptalan az a feltevés, hogy az atomfegyvermentes övezet megteremtése valamilyen egyoldalú katonai előnyt hozhatna a Varsói Szerződés országai számára a NATO-államok rovására. Ellenkezőleg, az európai atomfegyvermentes övezetről szóló javaslat realitása éppen abban áll, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak és a NATO-tagállamoknak e javaslat értelmében olyan kölcsönös intézkedéseket kell tenniük az atomleszerelés területén, amelyek katonai jelentőségük szempontjából egészében véve egyenértékűek.

Az értekezlet résztvevői üdvözik a Szovjetuniókat, a nukleáris fegyvert birtokló nagyhatalmak egyikének azt a készségét, hogy kötelezettséget vállaljon az atomfegyvermentes övezet státusának tiszteletben tartására, s az ebbe az övezetbe tartozó államok területét úgy tekintse, mint ahol nem alkalmazható atom-, hidrogén- és rakétafegyver.

Sajnálatos, hogy egy nem európai hatalomnak, az Egyesült Államoknak a kormánya nemcsak sietve elutasította a közép-európai atomfegyvermentes övezet megteremtésére vonatkozó javaslatot, hanem azt is lehetségesnek tartotta, hogy nyomást gyakorolva európai NATO-szövetségeseire, megnehezítse ennek a javaslatnak a csúcsértekezlet napirendjére tűzését és későbbi megvitatását. Pedig az atomfegyvermentes övezet kialakítását célzó kezdeményezés arra irányul, hogy a közép-európai feszültség enyhüljön, az atomháború közép-európai kirobbanásának valószínűsége csökkenjen. Ennek a kezdeményezésnek a megvalósítása, mint részmegoldásra való törekvés, megkönnyítené az utat az átfogóbb leszerelési egyezményekhez, s ezzel elősegítené minden nép fő céljának elérését, az európai atomháború, s ezzel általában a háború veszélyének elhárítását. Meg kell állapítanunk, hogy ennek a kezdeményezésnek az értelmét

Nyugaton széles társadalmi rétegek és különféle politikai körök így is fogták fel.

Egyes NATO-hatalmak vezető körei kijelentik ugyan, hogy eredményes tárgyalásokat óhajtanak, lényegében azonban mindent elkövetnek a csúcsértekezlet összehívásának megnehezítésére, sőt, éppenséggel elzárkóznak egy ilyen értekezlet megtartásától. E célból előráncigáltak egy kiagyalt, a valóságban nem is létező kérdést, a kelet-európai országok helyzetének kérdését. Az értekezlet résztvevői határozottan visszautasítják ennek a témának bármiféle megvitatását mint szuverén államok belügyeibe való megengedhetetlen beavatkozást, amely összeegyeztethetetlen a nemzetközi joggal és az ENSZ Alapokmányával. Az értekezleten részt vevő államok kijelentik, hogy semmiféle beavatkozást nem engednek meg országaik belügyeibe, amelyeknek népei szilárdan és véglegesen a szocialista építés útjára léptek, és eltökélt szándékuk, hogy minden kívülről jövő kísérellettel szemben megvédik népeik munkáját, biztonságukat.

Ami pedig azt a próbálkozást illeti, hogy Németország egyesítésének kérdését a csúcsértekezlet napirendjére tűzzék: az ilyen próbálkozás csak azoknak kedvez, akik nem kívánják a csúcsértekezlet összehívását és eredményességét.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok megértik a német nép azon törekvését, hogy véget vessen országa kettészakítottságának, hívei Németország egysége visszaállításának, a békeszerető, demokratikus német állam létrehozásának. Úgy vélik azonban, hogy ezt a kérdést csupán maga a német nép oldhatja meg, mégpedig a jelenleg fennálló két német állam közreműködésével, és csak a két német állam közötti megegyezéssel. A német kérdés megoldásának nincs más útja. Más államok, tartanak bár igényt különféle jogokra, nem illetékesek arra, hogy e kérdést a német nép és a német népet képviselő kormányok – a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság kormányai – mellőzésével oldják meg.

Az értekezlet résztvevői maradéktalanul osztják a szovjet kormánynak azt az álláspontját, hogy a csúcsértekezleten a né-

met kérdésnek csupán azt a részét vitassák meg, amelynek megoldásáért a felelősség a négy nagyhatalomra hárul, nevezetesen a német békeszerződés kérdését. Mindkét német állam képviselőjének bevonása a békeszerződés előkészítésébe – ahogyan ezt a Szovjetunió javasolja – lehetővé tenné a német nép számára, hogy meglássa Németország jövőbeni fejlődésének világos távlatait, s egyben lendületet adna azoknak az erőfeszítéseknek az egyesítéséhez, amelyeket a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság tesz a német nép nemzeti és állami egységének helyreállítására.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy a csúcsértekezleten részt vegyenek semleges államok is, amelyeket nem kötnek az egymással szemben álló katonai csoportosulások egyikéhez sem katonai kötelezettségek, és amelyek bebizonyították hűségüket a békéhez és a nemzetközi együttműködéshez. Az értekezlet résztvevői sajnálattal kénytelenek megállapítani: a nyugati hatalmak nem támogatják a Szovjetunióknak azt a javaslatát, hogy a csúcsértekezleten semleges államok is részt vegyenek.

Minthogy a nyugati hatalmak nem kívánnak széles körű értekezletet, a Varsói Szerződés tagállamainak kormányai a szükséges megegyezés elérése végett megengedhetőnek látják, hogy ne ragaszkodjanak az észak-atlanti paktum összes tagállama, valamint a Varsói Szerződést aláírt valamennyi állam képviselőjének az értekezleten való részvételéhez, s a jelenlegi szakaszban beleegyeznek szűkebb körű találkozóba azzal, hogy a tárgyalásokon az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és a Varsói Szerződés részéről egyaránt három (négy) ország vegyen részt. Ezért a Varsói Szerződés országainak kormányai a Varsói Szerződést aláírt országok nevében meghatalmazzák a Szovjetuniót, a Lengyel Népköztársaságot, a Csehszlovák Köztársaságot (és a Román Népköztársaságot), hogy részt vegyenek a legmagasabb szintű értekezleten.

A jelen értekezlet résztvevői egyhangúan arra a megállapításra jutottak, hogy a kialakult helyzet valamennyi államtól új erő-

feszítéseket követel a nemzetközi feszültség enyhítése és korunk legfontosabb megoldatlan kérdéseinek rendezése érdekében. A Szovjetunió és a Varsói Szerződést aláírt többi szocialista ország következetesen arra törekedett, hogy a nyugati hatalmakkal megegyezésre jusson a leszereléssel kapcsolatos kérdésekben. E célból nemcsak konkrét javaslatokat tettek, hanem sok egyoldalú gyakorlati intézkedést is megvalósítottak. Az Egyesült Államok, Anglia, Franciaország és az észak-atlanti paktumhoz tartozó más országok kormányai nem válaszoltak mindezekre a javaslatokra, és tovább folytatják a hidegháború, valamint a fegyveres erők és a fegyverzet veszélyes növelésének politikáját.

A nyugati hatalmak, kihasználva azt, hogy az ENSZ Leszerelési Bizottságában és Albizottságában többségük volt, kitértek a becsületes, érdemi tárgyalások elől, s 1957. augusztus 29-én olyan javaslatokat terjesztettek elő, amelyek a valóságban nemcsak hogy nem irányultak az atom- és hidrogénfegyver betiltására, valamint az államok fegyveres erőinek és fegyverzetének csökkentésére, hanem szélesre tárták a kaput a további fegyverkezési hajszra előtt.

A nyugati hatalmak a Közgyűlés legutóbbi ülészakán ráerőltették e javaslatokat a Közgyűlésre, és lépéseket tettek az irányban, hogy az ENSZ Leszerelési Bizottságában továbbra is megmaradjon az általuk szervezett katonai tömbök résztvevőinek túlereje. Ezzel olyan helyzetet teremtették az ENSZ Leszerelési Bizottságában, amely lehetetlenné teszi, hogy a leszerelési kérdések kedvező megoldására számíthassunk ebben a szervezetben. Ilyen körülmények között azokban a halaszthatatlan leszerelési kérdésekben, amelyekben már az adott szakaszban megvan a kölcsönösen elfogadható egyezmények megkötésének lehetősége, a megoldás legkedvezőbb perspektíváját a kormányfők részvételével megtartandó legmagasabb szintű értekezlet kínálhatja.

A Varsói Szerződést aláírt államok kötelességüknek tekintik, hogy a nyugati hatalmakat maximális erőfeszítéssel a leszerelés

útjának tényleges követésére bírják, s így elhárítsák az európai területen való katonai összeütközést, elkerüljék az új háború tragédiáját. A Varsói Szerződés tagállamainak képviselői azért gyűltek össze, hogy ne szavakkal, hanem újabb tettekkel és konkrét javaslatokkal tanúsítsák őszinte törekvésüket az európai béke és biztonság megszilárdítására. Az értekezleten képviselt kormányok – áthatva azon kívánságtól, hogy kimozdítsák a holtpontról a leszerelés problémáját és fordulatot idézzenek elő az államok közötti bizalom és békés együttműködés megszilárdítása irányában – határozatot fogadtak el, hogy a Varsói Szerződés tagjainak fegyveres erőit egyoldalúan további 419 000 fővel csökkentik. Ennek megfelelően csökkentik fegyverzetüket, haditechnikájukat és katonai kiadásait is.

Az értekezlet résztvevői meghallgatták és megvitatták a szovjet kormánynak a Román Népköztársaság kormányával egyetértésben előterjesztett javaslatát a Román Népköztársaság területén a Varsói Szerződés értelmében tartózkodó szovjet csapatok kivonásáról.¹⁷ Az értekezlet résztvevői helyeslik ezt a javaslatot, és kifejezik azt a meggyőződésüket, hogy ezt a tényt valamennyi nép úgy fogadja, mint a szocialista országok békeszerető politikájának újabb bizonyítékát.

A Varsói Szerződés tagállamainak kormányai kifejezik reményüket, hogy az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Franciaország és az északi-atlanti paktum más országai szintén lépéseket tesznek majd fegyveres erőik és fegyverzetük csökkentésére, és így tettekkel bizonyítják, hogy az európai béke és biztonság megszilárdítását óhajtják. A NATO-tagországok csatlakozása a szocialista országoknak a fegyveres erőket és a fegyverzetet csökkentő intézkedéseihez nemcsak az európai országok közötti feszültség enyhítését és a fegyverkezési hajszát megszüntetését segítené elő, hanem lehetővé tenné azt is, hogy az európai népek megszabaduljanak a felduzzasztott katonai költségvetésektől, amelyek évről évre mind nagyobb részét emésztik fel az államok anyagi tartalékainak, s ezzel utat nyitna a népek gazdasági és szellemi felvirágzásához.

A Varsói Szerződés tagállamai hívei mindenfajta katonai tömb és csoportosulás felszámolásának, mivel ezek léte az államok közötti viszonyok kiéleződéséhez vezet, és a háborús összeütközés állandó veszélyét hordozza. Minthogy azonban a nyugati hatalmak nem akarják az általuk alapított katonai csoportosulásokat felosztatni, hogy helyettük Európában, valamint a világ több más körzetében hatékony kollektív biztonsági rendszer jöhessen létre, az értekezlet résztvevői szükségesnek látják megelőző intézkedések elfogadását a keletkező súrlódások csökkentésére, és annak megakadályozására, hogy a két legfőbb hatalmi csoportosulás ellentmondásai katonai konfliktussá váljanak. E célból javasolják, hogy a Varsói Szerződés és az Északatlanti Szerződés Szervezete országai kössenek meg nemtámadási szerződést*, amelynek alapjául a következő kölcsönös kötelezettségek szolgálnának:

1. Nem folyamodnak erő alkalmazásához egymás ellen, és nem fenyegetik egymást erővel;
2. tartózkodnak az egymás belügyeibe való bármiféle beavatkozástól;
3. a közöttük felvetődő valamennyi vitás kérdést kizárólag békés eszközökkel, a megértés és az igazságosság szellemében, az érdekelt felek tárgyalásai útján oldják meg;
4. tanácskoznak egymással, ha olyan helyzet alakul ki, amely az európai békét veszélyeztetheti.

Az értekezleten kidolgozták a NATO-tagállamok és a Varsói Szerződés tagországai között megkötendő meg nemtámadási szerződés tervezetét, amelyet – a határozat szerint – eljuttatnak a NATO-tagállamok kormányaihoz.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok felhívják a NATO-országokat, fogadják el a meg nemtámadási szerződés megkötésére vonatkozó javaslatukat. A Varsói Szerződés tagállamainak az a meggyőződésük, ha a NATO-hatalmak végül is lehetőséget tartanak, hogy a Varsói Szerződés államaival meg nemtá-

* A szerződéstervezet szövegét lásd a 7. sz. dokumentumban.

madási szerződést kössenek, akkor ez a nemzetközi helyzet fejlődésében kezdete volna annak az óhajtott fordulatnak, amely a jelenleg katonai csoportosulások tagjaiként egymással szemben álló államok közötti bizalom és békés együttműködés irányában történnék. Hiszen mindenki előtt világos, hogy újabb háború csak e két csoportosulás közötti konfliktus következtében robbanhat ki. Másrésről, nem kevésbé világos az is, hogy ha a világ hadiipari szempontból legfejlettebb 23 államát magukban foglaló katonai csoportosulások mechanizmusát nem hozzák működésbe egymás elleni támadásra, akkor ilyen háború nem lesz.

Ezenkívül a megnemtámadási kötelezettség hatékony visszatartó erő is, s az ilyen kötelezettség megszegése – ahogy a történelmi tapasztalatok bizonyítják – nemzetközileg elszigeteli az agresszort, megkönnyíti az agresszióval szemben álló erők tömörülését, s ezzel megkönnyíti az agresszor szétzúzását.

Az értekezlet résztvevői pozitív tényként említik meg, hogy a megnemtámadási szerződés gondolatát Anglia kormánya kedvezően fogadta, mint azt Macmillan angol miniszterelnök nemrég kijelentette.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok bármely időben készek kijelölni képviselőiket, hogy véleménycserét folytassanak az Észak-atlanti Szerződés Szervezete országainak képviselőivel a megnemtámadási szerződésre vonatkozó javaslattal összefüggő kérdésekről. Az ilyen véleménycserét haladéktalanul, még a csúcsertekezlet előtt meg lehetne tartani. Ez megkönnyítené a megnemtámadási szerződés elfogadásáról való végleges döntést az említett értekezleten.

A nemzetközi helyzet olyan, hogy amikor új lépéseket teszünk a hidegháborús állapot megszüntetésére a fegyveres erők csökkentése és a békés egymás mellett élés feltételeinek megteremtése irányában, mindannyiunknak józanságot, szocialista országaink biztonságáért felelősségérzetet kell tanúsítanunk. Nem engedhető meg, hogy a szocialista országok népei csökkentség éberségüket, hiszen a Varsói Szerződés államainak béke-

szerető erőfeszítései még mindig nem találnak visszhangra a NATO-országok kormányainál, amelyek igyekeznek folytatni a nemzetközi helyzet élezését, a fegyverkezési hajszát. A jövőben is mindent meg kell tennünk, hogy ne alakuljanak ki olyan feltételek, amelyek között az erőpolitika hívei a szocialista államokkal szemben erő alkalmazásához folyamodhatnának. Ez azt jelenti, hogy a Varsói Szerződés államai, állhatatosan törekedve a nemzetközi feszültség enyhítésére, a legcsekélyebb mértékben sem csökkentik gondoskodásukat népeik biztonságáról. Az erőpolitikára támaszkodó és a háborús szakadék szélén egyensúlyozni próbáló országok kormányai tudják meg egyszerűs mindenkorra, hogy a szocialista országok elleni háború csak az agresszor pusztulásához vezethet.

Az értekezleten képviselt államok kijelentik: minden erőfeszítésüket lankadatlanul arra összpontosítják, hogy védelmezzék a békét és harcoljanak egy új háború megakadályozásáért. Azt tartják, hogy a kormányoknak jelenleg nincs, és nem is lehet halaszthatatlanabb és nemesebb feladatuk, mint a tartós béke megteremtése és a népek megszabadítása a pusztító nukleáris háború veszélyétől. Úgy vélik továbbá, hogy a kormányoknak a nemzetközi ügyekben nem abból kell kiindulniuk, ami elválasztja, hanem ami közelebb hozza az országokat, azért, hogy közös erőfeszítéssel biztosítsák Európa, következésképpen az egész világ békéjét.

A háborúk nemegyszer zúdítottak már Európára nyomorúságot és pusztulást. Erről tanúskodnak az európai országok elpusztított városainak és falvainak mindmáig látható romjai. Erre emlékeztetnek a nyomorékká lett emberek milliói. Élénken élnek még az emlékezetben a második világháború tüzeiben elpusztult férfiak, asszonyok és gyermekek tízmilliói. Minden kormánynak az a kötelessége, hogy ne engedjen meg újabb robbanást, hogy megmentse Európát és az emberiséget egy új, összehasonlíthatatlanul súlyosabb tragédiától. Európa, amelynek területén évszázadok kultúrájának emlékei és hatalmas ipari központok vannak, nem válhat többé harcmezővé. Európa

a béke, a nyugalom és a biztonság övezete lehet, és azzá is kell válnia.

A háború nem elkerülhetetlen, a háborút meg lehet akadályozni. A népek egyesített erőfeszítéseivel meg lehet védeni és meg lehet szilárdítani a békét. ...

Népszabadság, 1958. május 27.

A Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai megnemtámadási szerződésének tervezete*

1958. május 24.

A szerződő felek, egyfelől az 1955. május 14-én megkötött Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződésben részt vevő államok**, másfelől az 1949. április 4-én létrehozott Észak-atlanti Szerződésben részt vevő államok,

attól az óhajtól vezérelve, hogy elősegítsék az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányában kifejtett céloknak és elveknek a megvalósítását a nemzetközi kapcsolatokban;

nagy fontosságot tulajdonítva annak, hogy az államok között szükség van az egyenlőség, a belügyekbe való be nem avatkozás, a meg nem támadás, a területi sérthetetlenség és az állami szuverenitás kölcsönös tiszteletben tartása elveire épülő békés kapcsolatok és együttműködés fenntartására és fejlesztésére;

attól a törekvéstől áthatva, hogy előmozdítsák a nemzetközi feszültség enyhítését és az államok kapcsolataiban az általános bizalom légkörének megteremtését;

úgy vélekedvén, hogy olyan feltételek között, amikor Európában egymással szemben álló két államcsoportosulás van, a nemzetközi helyzet megjavítása, a fegyverkezési verseny megszüntetése és az új háború veszélyének elhárítása szempontjából nagy jelentőségű, hogy e csoportosulások résztvevői kölcsö-

* A szerződéstervezetet a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai ülése 1958. május 24-én fogadta el s javasolta az Észak-atlanti Szerződés tagállamainak elfogadásra.

** A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete 5 év múlva ismét javasolta a megnemtámadási egyezmény megkötését. Lásd a 16. sz. dokumentumot.

nösen kötelezettséget vállaljanak, a nemzetközi kapcsolatokban nem folyamodnak erő alkalmazásához, sem az erővel való fenyegetéshez, s ezért

elhatározták, hogy megkötik e megneemtámadási egyezményt, s aláírására felhatalmazzák:

a Varsói Szerződésben részt vevő Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét, a Lengyel Népköztársaságot, a Csehszlovák Köztársaságot és a Román Népköztársaságot;

az Észak-atlanti Szerződésben részt vevő...

1. cikkely

A Varsói Szerződés tagállamai, valamint az Észak-atlanti Szerződés tagállamai megállapítják, hogy az erőszak vagy az erőszakkal való fenyegetés alkalmazását a nemzetközi kapcsolatokban tiltja a nemzetközi jog – egyebek között az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya –, ezért ünnepélyesen kötelezik magukat, hogy e tilalmat szigorúan megtartják, s hogy egymás ellen sem közösen, sem egyenként fegyveres erő vagy erőszakkal való fenyegetés alkalmazásához nem folyamodnak.

2. cikkely

Minden vitás kérdés, amely egyrészt a Varsói Szerződésben részt vevő egy vagy több állam részéről, másrészt az Észak-atlanti Szerződésben részt vevő egy vagy több állam részéről felvetődhet, csakis békés eszközökkel, az államok belügyeibe való be nem avatkozás elvének feltétlen megtartása alapján, a kölcsönös megértés szellemében, az érdekelt felek közötti tárgyalások, valamint a vitás nemzetközi kérdések kiküszöbölését szolgáló más – az ENSZ Alapokmányában előírt – eszközök alkalmazásával kerül majd megoldásra.

3. cikkely

Ha olyan helyzet alakulna ki, amely Európa békéjét és biztonságát veszélyeztethetné, a jelen egyezményben részt vevő országok tanácskoznak egymással olyan közös intézkedések elfogadása és megvalósítása végett, amelyeket az ENSZ Alapokmánya alapján a békés rendezés szempontjából megfelelőnek találnak.

4. cikkely

A felek a jelen egyezményt 25 éves időtartamra kötik.

Az egyezmény az 1955. május 14-én megkötött Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai, valamint az 1949. április 4-én létrejött Észak-atlanti Szerződés tagállamai kellően meghatalmazott képviselői által történt aláírása napján lép hatályba.

Abban az esetben, ha az 1949. április 4-én létrejött Észak-atlanti Szerződés vagy az 1955. május 14-én megkötött Varsói Szerződés hatálya megszűnik, a jelen egyezmény érvényét veszti.

5. cikkely

Jelen egyezményt, amelynek orosz, angol és francia szövege egyaránt hiteles, az Egyesült Nemzetek Szervezete főtitkárának adják át megőrzésre. Az egyezmény megfelelő módon hitelesített másolatait az ENSZ főtitkára megküldi az egyezményt aláíró államok kormányának.

Ennek igazolására alulírott meghatalmazottak a jelen egyezményt aláírták és pecsétjükkel látták el.

Kelt ... városban, 1958. év ...

Népszabadság, 1958. május 27.

1958. május 24.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződésben részt vevő államok Politikai Tanácskozó Testülete Moszkvában 1958. május 24-én ülést tartott. ...

A Tanácskozó Testület ülésén véleménycsere folyt a jelenlegi nemzetközi helyzetről, megfelelően a Varsói Szerződés harmadik cikkelyének, amely szerint a szerződésben részt vevő államok a közös érdekeiket érintő összes fontos nemzetközi kérdéseket megtanácskozzák egymással. A Politikai Tanácskozó Testület meglelégedéssel állapította meg, hogy mind a nemzetközi helyzet értékelését, mind pedig a békéért, a népek barátságáért vívott harc közös feladatait illetően a szerződésben részt vevő országok teljesen egyetértenek. A Politikai Tanácskozó Testület egyhangúlag elfogadta a Varsói Szerződés tagállamainak nyilatkozatát; ezt a sajtó közli.

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta I. Sz. Konyevnek, a Szovjetunió marsalljának, a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának beszámolóját a Varsói Szerződésben részt vevő országok fegyveres erőinek újabb csökkentéséről és arról, hogy a szovjet csapatokat kivonják a Román Népköztársaság területéről.

Azonkívül, hogy a Szovjetunió – korábbi nyilatkozata szerint – 1958-ban tovább csökkenti 300 000 fővel fegyveres erőinek létszámát, a Varsói Szerződésben részt vevő államok elhatározták, hogy fegyveres erőik korábban már végrehajtott jelentős csökkentésén kívül 1958-ban fegyveres erőik létszámát újól csökkentik, összesen 119 000 fővel, mégpedig: a Román

Népköztársaság 55 000, a Bolgár Népköztársaság 23 000, a Lengyel Népköztársaság 20 000, a Csehszlovák Köztársaság 20 000, az Albán Népköztársaság ezer fővel. Ily módon a Varsói Szerződés tagállamai 1958-ban 419 000 fővel csökkentik fegyveres erőik létszámát.

A Politikai Tanácskozó Testület jóváhagyta a Szovjetunió kormányának a Román Népköztársaság kormányával egyetértésben hozott javaslatát, hogy a Román Népköztársaság területéről hamarosan kivonja a Varsói Szerződés értelmében ott tartózkodó szovjet csapatokat.

A szovjet kormány a magyar kormánnyal kötött megegyezés szerint úgy határozott, hogy 1958-ban egy hadosztállyal tovább csökkenti a Magyarországon tartózkodó csapatok létszámát, ezt a hadosztályt kivonja Magyarország területéről.

A Politikai Tanácskozó Testület jóváhagyta a szovjet kormánynak ezt az elhatározását.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok Egyesített Fegyveres Erőinek tevékenységét illetően több szervezési kérdésben is határozat született.

A Politikai Tanácskozó Testület elhatározta: az Észak-atlanti Szerződés (NATO) tagállamainak javaslatot tesz, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő államok és a NATO-tagállamok kössenek egymással meg nem támadási szerződést. Ennek a szerződésnek a tervezetét külön hozzák nyilvánosságra.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok Politikai Tanácskozó Testülete ülésének munkája megmutatta a szocialista országok teljes egységét, megbonthatatlan testvéri barátságát és együttműködését, valamint azt, hogy ezek az országok minden erejükkel a nemzetközi feszültség csökkentésére, az összes államok közötti kölcsönös bizalom légkörének és az államok tevékeny együttműködésének megteremtésére, a béke további megszilárdítására törekednek.

Népszabadság, 1958. május 27.

a Varsói Szerződés tagállamai és a Kínai Népköztársaság külügyminisztereinek varsói értekezletéről*1959. április 28.*

1959. április 27-én és 28-án Varsóban értekezletet tartottak a Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei és a Kínai Népköztársaság külügyminisztere. ...

Az értekezlet résztvevői a Kelet és a Nyugat államainak küszöbönálló genfi tanácskozásával¹⁸ kapcsolatban eszmecserét folytattak a Németországra vonatkozó kérdésekről, beleértve a békeszerződést és a berlini kérdést.

Az értekezleten kifejezésre jutott teljes egyetértésük a jelenlegi nemzetközi helyzet értékelésében és abban, hogyan kell megoldani az erre megérett kérdéseket a béke megszilárdítása és a népek biztonságának szavatolása érdekében.

Az értekezlet megállapítja, hogy a békeszerető államok erőfeszítéseinek eredményeként észrevehetően megjavultak a nemzetközi feszültség enyhülésének lehetőségei. Az említett erőfeszítések arra irányulnak, hogy megszűnjék a hidegháború és fejlődjék a nemzetközi együttműködés a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének elve alapján. Az értekezlet résztvevői meglelégedéssel állapítják meg, hogy a nyugati hatalmakkal való tárgyalások eredményeképpen meg egyezés született a külügyminiszterek találkozóját, valamint a csúcsertekezletet illetően. A népek az erre érett nemzetközi kérdéseknek olyan megoldását várják ezektől a tanácskozásoktól, amely megoldások gyökeresen megjavítják az államok közötti kapcsolatok légkörét és biztosítják a nemzetközi helyzetben az oly szükséges fordulatot, amely megteremti a népek békés, nyugodt életének feltételeit.

Az értekezlet résztvevői kifejezték meggyőződésüket, hogy ha a külügyminiszterek genfi értekezletén a jelenlegi helyzet két legégetőbb és legfontosabb kérdésében, a Németországgal kötendő békeszerződés és a nyugat-berlini megszállási rendszer megszüntetése kérdésében közös megegyezéssel határozatok születnek, akkor ez szilárd alapokra helyezi az európai béke ügyét.

A német békeszerződés hiányát a béke ügyével szemben ellenséges erők a német militarizmus újjáélesztésére, a revansista követelések nyílt hangoztatására és arra használják fel, hogy Nyugat-Németországot a NATO legfontosabb atom- és rakétatámaszpontjává tegyék. A megszállási rendszer maradványainak fenntartása Nyugat-Berlinben az állandó feszültség és konfliktusok góciává teszi a várost. A német kérdés békés rendezésének és a berlini kérdés megoldásának további halogatása csak a háborús veszély további növekedéséhez vezethet Európában.

A külügyminiszteri értekezleten képviselt államok egyhangúlag helyeslik és támogatják a Szovjetuniónak a Németországgal kötendő békeszerződésre és a nyugat-berlini megszállási rendszer megszüntetésére vonatkozó javaslatait.¹⁹

A német békeszerződésre vonatkozó szovjet tervezet az európai népek biztonságának garanciája, biztosítja a német nép szuverenitásának teljes helyreállítását, és megteremti Németország békés, demokratikus fejlődésének feltételeit. A német kérdés békés rendezése fontos lépés lenne azon az úton, amely Németország békés és demokratikus alapon történő újraegyesítéséhez vezet. A békeszerződés mindkét német államra egyenlő kötelezettségeket hárítana, és azonos jogokkal ruházná fel azokat, s ez jó alapot teremtene az NDK s az NSZK közeledéséhez.

A német békeszerződés aláírása egyúttal véget vetne a nyugat-berlini megszállási rendszernek is.

Az értekezleten képviselt államok úgy vélik, hogy a jelenlegi körülmények között a berlini kérdés elfogadható megoldása az lenne, ha Nyugat-Berlin szabad város státust kapna, s bizton-

ságát és a külvilággal való akadálytalan kapcsolatát a nagyhatalmak garantálnák az Egyesült Nemzetek Szervezetének részvételével. Az értekezlet résztvevőinek az a véleménye, hogy ha valamennyi érdekelt állam akarja, lehetséges olyan megállapodást kötni, amely hatékony biztosítékot nyújt Nyugat-Berlin szabad városnak mint független politikai egységnek a fejlődésre és arra, hogy ügyeibe egyetlen állam se avatkozzék be.

Az értekezlet résztvevői megállapítják, hogy a Német Demokratikus Köztársaság kormánya nagyban hozzájárult a berlini kérdés rendezésére irányuló erőfeszítésekhez. A résztvevők üdvözik az NDK-nak azt a készségét, hogy teljes mértékben tiszteletben tartsa Nyugat-Berlin szabad város státusát és részt vegyen biztonságának szavatolásában.

Szembeötlő az a tény, hogy az utóbbi időben az Egyesült Államok, az NSZK, Olaszország és néhány más NATO-tagállam gyors intézkedéseket tesznek amerikai rakéta- és atomtámaszpontok létesítésére a NATO európai tagállamainak területén. Különös figyelmet kell fordítani arra, milyen veszélyes útra lépett e tekintetben a Német Szövetségi Köztársaság kormánya, amely jelenleg gyorsított intézkedéseket tesz a nyugatnémet hadseregnek nukleáris és rakétafegyverekkel való felszerelésére. Az NSZK kormánya egyszersmind fellép minden olyan javaslat ellen, amely a nemzetközi feszültség enyhítését és a leszerelés kérdéseinek megoldását célozza, a többi között ellenzi a közép-európai atommentes övezet létesítésére tett lengyel javaslatot is. A nyugat-európai országok biztonságát komolyan fenyegeti az, hogy a Bundeswehr területükön katonai támaszpontokat és fegyverraktárakat helyez el.

Mindezekből ítélve: az a törekvés észlelhető, hogy a Kelet és a Nyugat képviselőinek küszöbönálló genfi értekezletét befejezett tények elé állítsák.

A tanácskozáson részt vevő államok egyhangúlag elítélik ezt a politikát, amely csupán a helyzet súlyosbítására és a csődöt mondott erőpolitika folytatására irányul. Azok a NATO-országok, amelyek ilyen tevékenységet folytatnak, rossz szol-

gálatot tesznek a béke ügyének általában, és nem segítik elő kedvező légkör megteremtését a közelgő genfi nemzetközi tárgyalások előtt. Magától értetődik, hogy ezen országok kormányai súlyos felelősséget vesznek magukra az ilyen cselekedetekkel és az ilyen politikával.

A külügyminiszterek úgy vélik, hogy a genfi értekezlet sikeres munkáját nem szolgálhatják azok a kísérletek, amelyek egyéb problémákkal, így például Németország egyesítésének kérdésével kívánják összekapcsolni a német kérdés békés rendezését és Nyugat-Berlin halaszthatatlan problémáinak megvizsgálását. Jelenleg, amikor Németország területén két önálló német állam létezik, Németország egyesítése német belügy, amelyet csak a *németek* oldhatnak meg az NDK és az NSZK közeledésének és megegyezésének útján, bármiféle külső beavatkozás nélkül.

A német békeszerződés megkötését, valamint a berlini kérdés megoldását nem szabad függővé tenni az európai biztonság problémájának megoldásától sem. Mindezek a kérdések egyenként, önmagukban véve is bonyolultak, és az, aki összeköti ezeket, nyilvánvalóan meg akarja nehezíteni a közös határozatok elfogadását mind a német békeszerződés és Nyugat-Berlin kérdésében, mind pedig az európai biztonság kérdésében.

Az értekezlet résztvevői meg vannak győződve arról, hogy a német békeszerződés eredményes előkészítésében nélkülözhetetlen azon országok képviselőinek aktív részvétele, amelyek közvetlenül szenvedtek a hitleri Németország agressziójától. Az értekezlet résztvevői úgy vélik, hogy biztosítani kell Lengyelország és Csehszlovákia teljes jogú részvételét a genfi külügyminiszteri értekezleten és a csúcsertekezleten mint a Németországgal szomszédos olyan államokét, amelyek a hitleri agresszió első áldozatainak voltak, és amelyek nagymértékben hozzájárultak a közös ellenség szétzúzásához.

A külügyminiszteri értekezleten képviselt államok úgy vélik, hogy az NDK és az NSZK képviselőinek joguk van elfoglalni az őket megillető helyet a genfi értekezlet tárgyalóasztalánál.

Az értekezlet résztvevői kifejezik azt a reményüket, hogy a genfi értekezleten képviselt valamennyi állam erőfeszítéseket tesz, hogy az értekezlet sikerrel járjon. A jelen értekezlet résztvevői egyszersmind kijelentik, hogy kormányuk kész minden tőle telhetőt megtenni a tanácskozások sikerének biztosítására. Felhívják a nagyhatalmak kormányait és valamennyi európai államot: ne tegyenek semmiféle olyan lépést, amely az európai helyzet kiélezéséhez vezethetne, és megrontaná a Kelet és a Nyugat közötti vitás kérdések tárgyalások útján való megoldásának biztató perspektíváit.

Az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Kínai Népköztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya megingathatatlanul folytatni fogja a harcot a világbékéért, és meg van győződve arról, hogy ebben a harcban a fenyegető új háború ellen küzdő valamennyi nép támogatását élvezi. Meggyőződésük, hogy jelenleg megvannak a háború megakadályozásának feltételei, hogy világszerte biztosítható a tartós béke.

Népszabadság, 1959. április 29.

**A Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének
nyilatkozata az európai béke és a világbéke
biztosítására irányuló lépésekről**

1960. február 4.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok* meglegedéssel állapítják meg, hogy a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1958 májusában megtartott előző értekezlete óta a nemzetközi helyzetben határozott javulás tapasztalható. A hidegháború sok éve után először történik, hogy az egymással szemben álló csoportosulások államai között olyan viszonyok kezdenek kialakulni, amelyek békeidőben természetesnek tekinthetők; észrevehetően enyhült a feszültség; utak nyílnak a kölcsönös bizalom megszilárdulására. A világ jelenleg az alapvető vitás nemzetközi problémák rendezésére irányuló, a tartós béke megteremtését célzó tárgyalások szakaszába lépett, a hidegháború hívei vereséget szenvednek.

A nemzetközi helyzet e javulásának alapját azok a fontos változások alkotják, amelyek az utóbbi években a világon az erőviszonyokban történtek.

Ezekben az években rohamosan növekedett a Szovjetunió, a Kínai Népköztársaság és a többi szocialista ország gazdasági ereje, és ezek az országok még inkább tömörültek az egységes szocialista táboron belül. Olyan évek voltak ezek, amelyeket a Szovjetunió kiemelkedő tudományos és technikai eredményei tettek nevezetessé. Az első szputnyik röppályára küldése²⁰, rakéta fellövése a Hold felületére²¹, és a Hold túlsó, a Föld felé sohasem forduló oldalának titkaiba való behatolás²² – íme, ilyen nagyszerű eredményeket ért el a világ első szocialista ál-

* A PTT ülésén a Kínai Népköztársaság megfigyelője is részt vett.

lama, új, magasabb lépcsőfokra vezetve az emberiséget a természet erőinek megismeréséért és meghódításáért vívott küzdelemben.

Végül ezeket az éveket az jellemezte, hogy fellendült a szocialista táborhoz tartozó valamennyi országnak a béke megszilárdítását célzó tevékenysége, valamint hogy tovább növekedett a gyarmati és félgyarmati függőségtől megszabadult, békeszerető ázsiai, afrikai és latin-amerikai országok nemzetközi szerepe.

Ennek eredményeként a világon az erőviszonyok mindinkább azok javára változnak meg, akik síkraszállnak a rakéta-nukleáris és más fegyverkezési hajsza megszüntetéséért, a hidegháború felszámolásáért, a különböző társadalmi rendszerű és ideológiájú államok békés egymás mellett éléséért. Jelenleg bármely agresszív államnak bármiféle olyan kísérlete, hogy fegyvert alkalmazzon a vitás nemzetközi kérdések megoldására és a háború útjára lépjen, a békebontó azonnali és teljes szétzúzását idézné elő.

A népek tudatában számos politikai és állami személyiség gondolkodásában, többek között a Nyugaton is, egyre inkább tért hódít az a vélemény, hogy azon a színvonalon, amelyet jelenleg a tömegpusztító fegyver és az e fegyvert pillanatok alatt a földgolyó bármely pontjára szállító eszközök fejlődése elért, a háború egyáltalán nem lehet többé a nemzetközi viták megoldásának módszere, hogy az egyetlen gyakorlatilag lehetséges út a békés egymás mellett élés alapjára építeni az államok kapcsolatát.

Az értekezlet résztvevőiben mély meglepetést kelt az a körülmény, hogy egyre nagyobb jelentőséget ölt az államok közötti kapcsolatok olyan formája, mint a különböző keleti és nyugati országok vezető államférfiainak találkozási és tárgyalásai. Ezek a kapcsolatok, amelyeknek fejlődéséért a Varsói Szerződésben részt vevő államok mindig síkraszálltak, mint a tapasztalat mutatja, nagyon pozitív jelentőségűek.

E tekintetben különösen kimagasló szerepet játszott a Szov-

jetunió Minisztertanácsa elnökének az Egyesült Államokban tett történelmi jelentőségű utazása és az Egyesült Államok elnökével folytatott tárgyalása.²³ E látogatás eredményeként megtört a hidegháború jege a világ két legerősebb hatalma – a Szovjetunió és az Egyesült Államok – viszonyában, és új szakasz nyílt a nemzetközi kapcsolatok fejlődésében egészében véve. A nemzetközi légkör egészségesebbé tételében – mint ismeretes – nagy jelentőségük volt azoknak a tárgyalásoknak is, amelyeket a szovjet és az angol kormány vezetői folytattak Nagy-Britannia miniszterelnökének moszkvai látogatása idején.²⁴

Az értekezlet résztvevői azon reményüket fejezik ki, hogy a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökének közelgő franciaországi látogatása²⁵, valamint az Olasz Köztársaság elnökének utazása a Szovjetunióba²⁶ az államok közötti, s elsősorban az európai államok közötti kölcsönös megértés további megszilárdulásához vezet, és előmozdítja majd a világbéke megerősítését.

Az értekezlet résztvevőinek általános és egyöntetű kívánsága, hogy az amerikai elnök ez év nyarán sorra kerülő szovjetunióbeli látogatása²⁷ a Szovjetunió és az Egyesült Államok viszonyának a barátság és az együttműködés útján való további fejlődéséhez vezessen, ez fontos biztosítéka lenne a világbéke megbonthatatlanságának.

Az államférfiaknak az utóbbi időben szaporodó kölcsönös látogatásai a szocialista tábor államai és a békeszerető, független ázsiai, afrikai, latin-amerikai országok közötti közeledés szilárd tényezői lettek.

A Szovjetunió, a Lengyel Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Varsói Szerződésben részt vevő más államok vezetőinek baráti találkozói és tárgyalásai India, Indonézia, Burma, Kambodzsa, Afganisztán, az Egyesült Arab Köztársaság, Etiópia, Guinea és más országok vezetőivel a gyakorlatban mozdítják elő a békés egymás mellett élés sikeres fejlődését a világ kiterjedt körzeteiben. Az értekezlet valamennyi

résztvevője kifejezi azon szándékát, hogy a jövőben is erősíti és fejleszti a barátságot a békeszerető ázsiai, afrikai és latin-amerikai államokkal, az egyenjogúság és a kölcsönös tisztelet alapján, a béke érdekében.

A nemzetközi helyzet javulása már kezdi meghozni gyümölcseit a nemzetközi kapcsolatok számos területén.

1959 végén tizenkét állam, többek között a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország fontos egyezményt kötött az Antarktisz békés felhasználásáról.²⁸ Ennek értelmében ez a hatalmas, bár még lakatlan világrész teljesen kikerül mindenféle katonai előkészület szférájából – beleértve a nukleáris kísérleteket is –, a békés kutatások és az államok tudományos együttműködése övezetévé lesz. Helyes irányban tett, hasznos lépés az ENSZ Közgyűlésén 1959 decemberében elfogadott határozat is, amelynek értelmében állandó ENSZ-bizottságot alakítanak a világűr békés kutatására. E bizottság tagjai között a Varsói Szerződés Szervezetének hét tagállama foglal helyet: Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Románia és a Szovjetunió.

Az értekezlet résztvevői ugyanakkor megállapítják, hogy a béke megszilárdításával továbbra is konokul szembeszállnak a nyugati országok bizonyos befolyásos erői. Ezek az erők vagy olyan körök, amelyek a fegyvergyártásból származó nyereségeiktől nem látják, milyen halálos veszély fenyegeti őket háború kitörése esetén, vagy olyan politikusok, akiket olyannyira megdermesztett a hidegháborús légkör, hogy nem tudnak normális, békés viszonyt elképzelni az államok között.

A NATO-tagállamok nemcsak hogy továbbra is fenntartják felduzzasztott hadseregüket, hanem még inkább növelik létszámát, miközben különös figyelmet fordítanak a volt hitlerista tábornokok és tisztek parancsnoksága alatt álló nyugatnémet Bundeswehrre. A Bundeswehrt rakétafegyverrel látták el, a Német Szövetségi Köztársaságnak utat nyitottak e fegyver gyártására, mi több, további intézkedéseket tesznek a Bundeswehr

atomfelfegyverzésére. Hiszen tény, hogy a NATO Tanácsának 1959 decemberében megtartott ülásszaka az e tömb tagállamai fegyveres erőinek további növelésére irányuló tervek megvizsgálásával foglalkozott.

A nyugatnémet militarizmus erősödésével párhuzamosan megy végbe a japán militarista erők nyilvánvaló újjáéledése és Japán további bevonása a háborús készülődésbe. Erről tanúskodik a Japán és az Egyesült Államok között nemrégiben aláírt új katonai szerződés.²⁹

A NATO-tagok, valamint a SEATO, a CENTO³⁰ és ezek szövetségeseinek fegyverkezési hajszáját semmiképpen sem lehet védelmi célokkal igazolni és magyarázni. A fegyverkezési hajsza folytatása arról tanúskodik, hogy a békés egymás mellett élés ellenfelei még nem tették le a fegyvert. Ezt megerősíti az is, hogy a nyugati hatalmak befolyásos politikai és katonai szemlélyiségei és a sajtó egy része továbbra is rendszeresen terjesztik a különböző társadalmi rendszerű államok közötti bizalmatlanságot és ellenségeskedést. A béke megszilárdításának ellenfelei nem akarnak tárgyalásokat a vitás nemzetközi kérdések rendezéséről, és igyekeznek megakadályozni megállapodás elérését még ott is, ahol már határozottan kirajzolódott a meg egyezés lehetősége.

Ám a hidegháború híveinek semmiféle kísérlete sem képes változtatni azon, hogy a békés egymás mellett élés szükségességének tudata napjainkban a nemzetközi viszonyok fejlődésének döntő tényezőjévé válik. A nemzetközi erőviszonyok alakulása biztosítja a békeszerető államok túlsúlyát, és a béke erői a jövőben is felül fogják múlni a háború erőit. Ez kedvező feltételeket teremt azoknak a céloknak az eléréséhez, amelyekért a Varsói Szerződésben részt vevő államok következetesen és változtatlanul harcolnak: a nemzetközi feszültség enyhítéséhez és valamennyi ország baráti együttműködésének fejlesztéséhez.

Az első helyen természetesen a leszerelés problémája áll. Napjainkban ez a nemzetközi élet fő kérdése. E kérdés megoldásától függ, vajon sikerül-e teljesen kizárni az új háború lehető-

ségét, amely a jelenlegi viszonyok között az emberek százmillióinak pusztulásához és egész államok szétzúzásához vezetne.

Az emberiség érdeke megköveteli: gátolják meg azt, hogy valaha is működésbe hozzák a hallatlan pusztító erejű nukleáris rakétafegyvert. E cél eléréséhez a legbiztosabb út valamennyi fegyverfajta, valamennyi hadviselési eszköz megsemmisítése, vagyis minden egyes állam általános és teljes leszerelése. Éppen ezért az ilyen leszerelésről szóló javaslat, amelyet a Szovjetunió terjesztett elő az Egyesült Nemzetek Szervezetében, megfelel az emberiség legélethevőbb érdekeinek. Ez a magyarázata annak, miért hat a Szovjetunió javaslata óriási erővel a népekre. Nagy jelentőségű az az egyetértés, amellyel az ENSZ tagállamai a Közgyűlés lezajlott 14. ülőszakán az általános és teljes leszerelés eszméjét helyeselték. Öröndetes az a tény is, hogy ezt a döntést azon határozati javaslat alapján hozták, amelyet két olyan hatalom dolgozott ki közösen, mint a Szovjetunió és az Egyesült Államok.

Hogy a történelem folyamán először valóra váljék az államok leszerelési egyezménye, mindenekelőtt át kell térni a szavakról a gyakorlati tettekre. Ez a mai nemzedék legfontosabb történelmi feladata. A Varsói Szerződésben részt vevő államok, miután a jelen értekezleten eszmecserét folytattak a megtartandó leszerelési tárgyalások távlatairól, arra a következtetésre jutottak, hogy jelenleg – jobban, mint bármikor – megvannak a kedvező előfeltételek a Kelet és a Nyugat államai közötti gyümölcsöző leszerelési tárgyalásokhoz.

A szovjet kormány által az ENSZ-ben előterjesztett leszerelési javaslat visszatükrözi a Varsói Szerződésben részt vevő államok, valamennyi szocialista ország közös álláspontját. A Varsói Szerződésben részt vevő valamennyi állam kifejezi azon szándékát, hogy részese legyen az általános és teljes leszerelésről kötendő egyezménynek.

Az értekezleten képviselt államok meglelégedéssel állapítják meg, hogy az első állam, amely gyakorlati lépéseket tett az

említett ENSZ-határozat megvalósításának irányában, a Varsói Szerződés Szervezetének résztvevője – a Szovjetunió –, amely határozatot hozott, hogy egyoldalúan 1 200 000 fővel csökkenteni fegyveres erőit. A Szovjetunió fegyveres erőinek létszáma most kisebb lesz annál, amelyet maguk a nyugati hatalmak javasoltak 1956-ban a Szovjetunió, illetve az Egyesült Államok számára, továbbá alacsonyabb az amerikai fegyveres erők tényleges létszámánál, noha az Egyesült Államoknak jelentősen kisebb a területe és határainak hosszúsága, mint a Szovjetuniónak. A Szovjetunió fegyveres erőinek csökkentése az állomány egyharmadával, olyan viszonyok közepette, amikor a nyugati hatalmak katonai tömbjei fegyverkezési hajsztát folytatnak, a jóakarat olyan kinyilvánítása, amelynek arra kell buzdítania más államokat, hogy lépéseket tegyenek a leszerelés felé, hogy a bizalomra bizalommal válaszoljanak.

Nyugaton egyesek készek a nemzetközi ügyekben tett bármilyen helyes cselekedetet, bármilyen jó kezdeményezést hamisán magyarázni, eltorzítva feltüntetni. Így tesznek most a leszerelés ellenfelei, amikor azt állítják, hogy a Szovjetunió fegyveres erőinek újabb csökkentése nem a leszerelés felé vezető lépés, hanem a fegyveres erő átszervezése. Ilyen könnyelmű állításokat a leszerelés területén megnyilatkozó gyakorlati tettekkel szemben csupán szándékos lelkiismeretlenség diktálhat.

Mindenki előtt világos, hogy csupán az az állam csökkentheti egyoldalúan fegyveres erőit, amelynek nincsenek agresszív szándékai. A jelenlegi feltételek között valamely ország védelméhez nincs szükség nagy hadseregekre és idegen területeken levő katonai támaszpontokra. Vajon olyan állam, amely hódító terveket kovácsol, csökkentette volna-e önként fegyveres erőit? Világos, hogy a fegyveres erők ütőerejének növelése céljából végrehajtott átszervezés esetében sem állna érdekében a létszám csökkentése.

Az értekezleten képviselt államok úgy tekintik a Szovjetunió a szocialista tábor más országaival egyeztetett döntését fegyveres erőinek új, nagyarányú csökkentéséről, mint a Varsói

Szerződés Szervezetének közös hozzájárulását a leszerelés ügyéhez, mint olyan kezdeményezést, amely megkönnyíti az általános és teljes leszerelésről szóló egyezmény elérését a Kelet és a Nyugat államai között. A Varsói Szerződés Szervezetében tömörült államok következetesen és tántoríthatatlanul küzdenek azért, hogy véget vessenek a fegyverkezési hajszának. A Varsói Szerződés Szervezete megalakulása óta a tagországok fegyveres erőik összlétszámát 2 596 500 fővel csökkentették, a Szovjetunióban végrehajtott jelenlegi egyoldalú hadseregcsökkentés pedig 3 796 500-ra növeli ezt a számot.

Tudnak-e a NATO-államok ilyen pozitív intézkedéseket felmutatni, amelyeknek jelentősége a béke megszilárdításában mindenki előtt nyilvánvaló? Sajnos, a NATO intézkedései mindmáig a háborús készülődés fokozásának és a fegyveres erők, valamint a fegyverzet növelésének irányába mutatnak.

A Varsói Szerződésben részt vevő országok szükségesnek tartják, hogy rámutassanak a Német Demokratikus Köztársaság pozitív példájára. A Német Demokratikus Köztársaság önként 90 000 főre csökkentette fegyveres erőinek állományát, és lemondott a hadkötelezettség bevezetéséről. A Német Demokratikus Köztársaságnak ez az álláspontja, amelyet az a törekvés diktált, hogy megtegyen mindent, ami a feszültség enyhítését szolgálja, a Varsói Szerződés valamennyi államának teljes támogatására talált. A béke ügye és Németország nemzeti jövője szempontjából nagy jelentőségű az a tény, hogy a Német Demokratikus Köztársaság politikájával bebizonyítja: Németország, ha lemond az atomfegyverkezésről, a revánspolitikáról, a határok felülvizsgálásáról és a militarizmusról, békében és jólétben élhet, s méltó helyet foglalhat el a népek családjában.

Az értekezleten képviselt államok felhívást intéznek az Északatlanti Szerződés Szervezete tagállamaihoz, és közülük is főként azokhoz, amelyek a legnagyobb katonai erővel rendelkeznek, hogy fegyveres erőik csökkentésével válaszoljanak a szovjet fegyveres erők egyoldalú csökkentésére, kövessék a Szovjetunió példáját.

Az értekezlet résztvevői abból indulnak ki, hogy a Szovjetunió leszerelési javaslatát sokoldalúan meg kell vizsgálni a tíz állam bizottságában, amely idén március 15-én kezdi meg munkáját. Ezzel kapcsolatban megállapodtak abban, hogy a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia és Bulgária kormánya, vagyis a Varsói Szerződésnek a tízes bizottságban helyet foglaló tagállamai, e bizottságbeli képviselőiknek azt az utasítást adják, hogy minden módon segítsék elő a bizottság gyümölcsöző munkáját, és törekedjenek az általános és teljes leszerelésre vonatkozó szerződések mielőbbi kidolgozására.

Az általános és teljes leszerelés problémájának sikeres és gyors megoldása természetesen nemcsak a Varsói Szerződésben részt vevő államoktól követel erőfeszítéseket. Ilyen erőfeszítéseket kell tenniük a nyugati hatalmaknak is. Az értekezlet résztvevői azon reményüket fejezik ki, hogy a nyugati hatalmak szintén hozzájárulnak a leszerelés problémájának mielőbbi megoldásához.

A kölcsönösen becsületes törekvés a megállapodásra lehetővé teszi, hogy ne ismétlődjék meg az a helyzet, amikor a leszerelési megállapodásra irányuló erőfeszítések belefulladtak a beszédek és határozatok áradatába.

Az általános és teljes leszerelés sikeres megvalósításához hatékony nemzetközi ellenőrzési rendszer szükséges. A jelenlegi viszonyok között a leszerelés területén végrehajtandó gyakorlati lépésektől elszakított ellenőrzést a leszereléssel homlok-egyenest ellentétben álló célokra lehet felhasználni: réseket lehet keresni más országok védelmi rendszerében, olyan értesüléseket lehet szerezni, amelyek megkönnyítik egyik vagy másik ország megtámadása terveinek összeállítását. Ezért azok az államok, amelyeknek nincsenek agresszív szándékaik, természetesen gondoskodni igyekeznek arról, hogy a nemzetközi ellenőrzés mértéke megfeleljen a leszerelés tényleges fokának. Az általános és teljes leszerelés feltételei között pedig az államoknak nem lesz alapjuk egymástól félni; minden lehetőség meglesz bármilyen ellenőrzés, bármilyen felügyelet megvalósítására. Ha

a leszerelés általános és teljes lesz, akkor az ellenőrzés is mindent felölelő és teljes lesz.

Az értekezleten képviselt államok szükségesnek tartják még egyszer hangsúlyozni érdekeltységüket az olyan leszerelési egyezményben, amely teljes bizonyosságot szavatolna arra vonatkozólag, hogy egyik fél sem szegi meg a leszerelés megvalósításának kötelezettségeit, egyikük sem kap lehetőséget a rejtett fegyverkezésre.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok pozitív tényként állapítják meg, hogy már huzamos idő óta egyetlen atom- és hidrogénbombát sem robbantottak fel a földgolyó egyik részén sem. De ha nukleáris robbantásokat egyelőre nem is végeznek, nincs még nemzetközi egyezmény e robbantások megtiltásáról. A népek nem csupán fegyverszünetet akarnak a nukleáris kísérletek frontján, hanem azt várják, hogy az ilyen kísérleteket egyszer s mindenkorra megszüntessék. Szintúgy aggodalmat keltenek azok a törekvések, amelyek arra irányulnak, hogy megsemmisítsék azt a haladást is, amely már gyakorlatilag megtörtént a nukleáris kísérletek megszüntetése felé vezető úton.

Ha a kísérleteket a felek egyike valóban felújítaná, akkor ez sajátsterű láncreakciót idézhetne elő, amelynek következményeként bolygónk ismét a nukleáris fegyverkísérleti robbantásokban folytatott verseny színterévé válnék, az ebből eredő valamennyi veszélyes következménnyel együtt. Ezt szintén nehezen lehetne összeegyeztetni az ENSZ határozatával, amely egyöntetűen arra hívta fel a genfi tárgyalások résztvevőit – a Szovjetuniót, az Egyesült Államokat és Nagy-Britanniát –, hogy ne újítsák fel a nukleáris kísérleteket, és gyorsítsák meg az erre vonatkozó nemzetközi egyezmény megkötését.

A szovjet kormány azon döntése, hogy a jövőben sem folytat nukleáris kísérleteket, hacsak a nyugati hatalmak nem újítják fel ezeket a kísérleti robbantásokat, kedvező feltételeket biztosít a nukleáris fegyverkísérletek megszüntetéséről szóló egyezmény kidolgozásának befejezésére. Az értekezleten képviselt államok

remélik, a genfi tárgyalások valamennyi résztvevője megteszi a lehető legnagyobb erőfeszítést, hogy a legrövidebb időn belül elérjék a nukleáris fegyver valamennyi fajtájú kísérletének megszüntetését, a levegőben, a földön, a föld alatt és a víz alatt egyaránt.

Az értekezlet résztvevői alapos véleménycserét folytattak a német kérdésről.

A Varsói Szerződés Szervezetében képviselt államok saját tapasztalatuk alapján nemegyszer érezték, mit jelent a népeknek a német agresszió. Ezek az államok közösen érdekeltek abban, hogy a német militarizmus soha többé ne fenyegetse szomszédai biztonságát és a világ békéjét, közös érdekük arra buzdítja őket, hogy határozottan síkraszálljanak a német békeszerződés aláírásáért. A második világháború maradványainak felszámolása és a békeszerződés megkötése szükséges ahhoz, hogy egész Németország békésen fejlődhessen, ahhoz, hogy a népek biztosak lehessenek benne: szilárd akadályok emelkednek az új európai háború kirobbanása előtt.

Miközben az NDK teljes készségét fejezi ki, hogy bármely pillanatban hajlandó tárgyalásokat kezdeni és békeszerződést kötni, a másik német állam – a Német Szövetségi Köztársaság – akadályozza e szerződés megkötését. Olyan rendellenes, példátlan helyzet alakult ki, hogy a békeszerződés megkötését az az állam utasítja vissza, amely egyik jogutóda a 15 évvel ezelőtt feltétel nélkül kapitulált, legyőzött, a háborút kirobbantó félnek.

A Német Szövetségi Köztársaság politikája arra irányul, hogy megakadályozza a hatalmak közötti sikeres tárgyalásokat és a megoldatlan nemzetközi problémák rendezését. Sőt, kísérletek történnek azon eredmények megsemmisítésére is, amelyeket a tárgyalások folyamán már elértek – például a felek nézetének közeledése egyes kérdésekben az 1959. évi genfi külügyminiszteri értekezleten.

Miért akadályozza ilyen makacsul a Német Szövetségi Köztársaság kormánya a békeszerződés megkötését? Mindenekelőtt

azért, mert a békeszerződés hivatott a háború nyomán kialakult helyzet megszilárdítására, a többi között a német államhatárok fenntartására. A Német Szövetségi Köztársaság kormánya pedig ellenzi ezt. Csupán egy következtetésre lehet jutni: a Német Szövetségi Köztársaság kormánya arra számít, hogy beköszönthet egy kedvező időpont, amikor megváltozhatnak a fasiszta Németország szétzúzásának eredményeként Európában megvont határok. Ez a jelenlegi viszonyok között tulajdonképpen törekvés az új háború kirobbantására, hiszen nem mond le saját területéről egyetlen olyan állam sem, amellyel szemben a Német Szövetségi Köztársaság területi igényekkel törekszik fellépni. Ezt a Német Szövetségi Köztársaság kormányának tudnia kell. Minden józan gondolkodású ember megérti, hogy ezek a határok sérthetetlenek.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok teljes határozottsággal kijelentik, hogy a nyugatnémet kormánynak ezek a számításai kudarcra vannak ítélve. A Német Demokratikus Köztársaság mint a béke megbízható támasza útját állja az új, agresszív kalandokra törekvő német militaristáknak. A Varsói Szerződésben részt vevő államok kijelentik, hogy támogatják azokat az intézkedéseket, amelyeket a Német Demokratikus Köztársaság kormánya a béke biztosítására tett az Adenauer-kormány revánspolitikájával szemben. A szocialista tábor nem engedi meg sem a Német Demokratikus Köztársaság függetlenségének megsértését, sem Lengyelország nyugati területeinek ismételt elrablását, sem pedig Csehszlovákia határainak megsértését, ennek szilárd biztosítéka egyesített ereje.

Az értekezlet résztvevői kifejezik azt a meggyőződésüket, hogy a nyugatnémet revansisták terveit nem támogatják a Német Szövetségi Köztársaság jelenlegi szövetségesei sem. Az értekezlet résztvevőinek mély meggyőződése, hogy a nyugatnémet revansisták terveit nem támogathatja és nem is fogja támogatni a Német Szövetségi Köztársaság békevágyó lakossága sem. Az értekezlet résztvevőinek meggyőződése, hogy Nyugat-Németország lakossága jobb sorsra érdemes, semhogy eszköz

legyen a békebontók kezében. A németeket a múltban már több ízben taszította erre az útra vezetőiknek ragadozó, imperialista politikája, amelyért a német nép nemegyszer súlyos áldozatokkal fizetett.

A békeszerződés megkötése, mindenfajta revansista és határrevíziós eszme megtagadása, a lemondás Németország felfegyverzéséről és atomfelfegyverzési politikájáról – ez valamennyi európai nép biztonságának és a német nép békés jövőjének legjobb útja. Az NDK következetesen síkraszáll ezen út követéséért. Ha ugyanerre az útra lépne az NSZK is, ez lenne a legmeggyőzőbb hozzájárulás részéről a béke megszilárdításához, valamint az általános és teljes leszerelés megkönnyítéséhez.

A Német Szövetségi Köztársaság kormánya azért utasítja vissza a békeszerződési javaslatot, mert nem akarja Nyugat-Berlin kérdését azon az alapon rendezni, hogy Nyugat-Berlin szabad város legyen. A Német Szövetségi Köztársaság kormánya odáig megy, hogy követeli az NDK területén fekvő Nyugat-Berlin bekebelezését. De mivel ez nem valósítható meg, jobbnak látja a megszállási rendszer fenntartását, amely lehetővé teszi, hogy Nyugat-Berlint a nyugalanság és a háborús veszély tűzfészkeként használják föl.

A Német Szövetségi Köztársaság kormánya azért ellenzi a német kérdés békés rendezését, mert nem akarja a német egység kérdésének békés megoldását a két német állam közötti tárgyalások és a békeszerződés megkötése útján. Nem hallgat a józan ész szavára, nem akarja látni azt, hogy már több mint tíz éve két német állam létezik, amely a fejlődés különböző útjait választotta. A Német Szövetségi Köztársaság kormánya nem kíván számolni a német nép létérdekeivel, visszautasítja Németország egyesítésének egyetlen lehetséges útját, a Német Demokratikus Köztársasággal folytatott tárgyalások útját, amelyet az NDK kormánya már több ízben javasolt. Ezzel az eljárásával a Német Szövetségi Köztársaság kormánya ellenséges magatartást tanúsít a német egységgel szemben.

A Német Szövetségi Köztársaság kormánya hallani sem akar

békeszerződésről, mivel attól fél, hogy ennek aláírása megváltoztatná a Nyugat-Németországban kialakult helyzetet. Azt a helyzetet, amely lehetővé teszi emberek elítélését csupán azért, mert van bátorságuk védelmezni haladó meggyőződésüket és fellépni a német nép nemzeti jogai és a béke védelmében. A Német Szövetségi Köztársaság kormányának egész tevékenysége arról tanúskodik, hogy lépésről lépésre egyengeti az utat egy olyan rendszer megteremtése előtt, amelynek demokratikus látszatot kellene keltenie, de amely lényegében közel áll ahhoz a rendszerhez, amely véres háborúba döntötte a világot, a német népet pedig példátlan nemzeti katasztrófába sodorta. Vajon másként lehetséges lett volna-e, hogy a nyugat-németországi fasiszta elemek olyan pimasz náci és antiszemita kilengésekre ragadtassák magukat, amilyeneknek a világ szemtanúja volt az utóbbi időben? A Német Szövetségi Köztársaság kormánya nem ártallotta védőszárnyai alá vonni e szégyenletes akciók szervezőit, a Német Szövetségi Köztársaság egyes hivatalos személyiségei pedig a hitleristák kedvenc fogásához folyamodtak, és provokatív módon a kommunisták nyakába akarták varrni mindezt.

Mindez csak fokozhatja a népek bizalmatlanságát a Német Szövetségi Köztársaság politikájával szemben. Ilyen helyzetben még tevékenyebben kell harcolni a békeszerződés megkötéséért.

A jelen értekezleten képviselt országok síkraszállnak a békés együttműködésért és a jószomszédi viszonyért valamennyi állammal – beleértve a Német Szövetségi Köztársaságot is –, és nem kímélik erőiket, hogy valóban elérjék az ilyen együttműködés megteremtését.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok igyekeznek a Németország elleni háborúban részt vett más szövetséges és társult hatalmakkal együtt elérni a Németországgal való békés rendezést. Ez békeszerződés megkötését jelenti. A békeszerződést a jelenlegi feltételek között mindkét német állam aláírhatja. Ugyanakkor nem érthetnek egyet azzal, hogy e kérdések megoldása a végtelenségig húzódjék, mert ez csak bujtogatná

Nyugat-Németország militarista és revansista erőit. Ha a mindkét német állammal való békeszerződés megkötésére irányuló erőfeszítések nem találnak támogatásra, és e kérdés megoldása halogatásba ütközik, a jelen értekezleten képviselt államok számára nem marad más kiút, mint békeszerződést kötni a Német Demokratikus Köztársasággal az erre kész valamennyi állam részvételével, és ezen az alapon megoldani Nyugat-Berlin kérdését is.

A jelen értekezleten képviselt államok megerősítik, hogy tántoríthatatlanul törekszenek a Kelet és a Nyugat államai viszonyának megjavítására, a kölcsönös bizalom megszilárdítására, a nemzetközi együttműködés valamennyi formájának fejlesztésére. Továbbra is síkraszállnak a nemzetközi kereskedelem akadálytalan fejlesztéséért, az állami és a társadalmi személyiségek és szervezetek kapcsolatainak megerősítéséért, a kulturális, a tudományos, a technikai vívmányok valamennyi ország népét gazdagító cseréjéért.

A nemzetközi helyzet megjavítása és az államok viszonyában meglevő gyanakvás felszámolása érdekében óriási jelentősége lenne, ha véget vetnének a háborús propagandának, az uszító felhívásoknak, az erőfitogtató fenyegetőzéseknek.

Ami a Varsói Szerződésben részt vevő országokat illeti, ezekben törvény tiltja a háborús propagandát, és ezek az országok készek a maguk részéről további intézkedéseket tenni, hogy az államok viszonyában a kölcsönös gyanakvás és a kiélezett vita légköre átadja helyét a jóindulatnak és a bizalomnak.

A nemzetközi feszültség az előző évekhez képest szemmel láthatóan enyhült, ilyen körülmények közepette még nagyobb jelentősége van annak a javaslatnak, hogy a két államcsoporthoz – a Varsói Szerződés Szervezete és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete – kössön meg nemtámadási egyezményt. Ezt máig sem sikerült megoldani. Az értekezlet résztvevőinek meggyőződése, hogy a NATO és a Varsói Szerződés Szervezete közötti meg nemtámadási egyezmény megkötésének időszerűsége nemcsak hogy nem csökken, hanem évről évre növekszik. Ezért

szükségesnek tartják kijelenteni, hogy e javaslat érvényben marad, és hogy készek bármikor megneemtámadási szerződést aláírni a NATO-tagállamokkal.

A nemzetközi helyzet megjavításában jelentős szerepet játszhat az is, ha a különböző katonai csoportosulásokhoz tartozó államok kétoldalú megneemtámadási szerződéseket kötnek, valamint ha napirendre kerülne az atom- és rakétafegyverektől mentes európai övezetek megteremtése.

Az értekezlet résztvevői nagy meglepéssel üdvözlik a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, és Franciaország megállapodását arról, hogy májusban Párizsban csúcsertekezletet hívnak össze.³¹ A Varsói Szerződésben részt vevő államok kormányai már régóta törekedtek ilyen értekezlet összehívására. Ezt az értekezletet a jelenlegi feltételek között – amint erre 1958. május 24-i nyilatkozatukban rámutattak – „rendkívül fontos eszköznek tartják, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az emberiséget megmentsék a háborús katasztrófától, és a nemzetközi események fejlődését a béke megszilárdításának irányába fordítsák”.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok úgy vélik, hogy a közelgő kormányfői értekezleten olyan nagy fontosságú és időszerű kérdéseket kell megvizsgálni, mint az általános és teljes leszerelést, a német békeszerződést, beleértve Nyugat-Berlin szabad várossá való változtatását, az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek betiltását, valamint a kelet–nyugati kapcsolatok kérdését. Abból a meggyőződésből kiindulva, hogy a felek érdekeinek józan figyelembevétele és kölcsönös béketörekvéseik esetén még a legbonyolultabbnak tűnő vitás nemzetközi kérdést is rendezni lehet, az értekezlet résztvevői azon reményüknek adnak kifejezést, hogy a kormányfők megtalálják a szóban forgó kérdések sikeres megoldásához vezető helyes utakat az egyetemes béke megszilárdítása érdekében, és hogy a közelgő csúcstalálkozó fordulópont lesz a Kelet és a Nyugat viszonyában.

Ma, a Kelet és a Nyugat államférfiai felelősségteljes tárgyalásainak előestéjén, a csúcsertekezlet küszöbén, a Varsói Szer-

zódás Szervezete tagjainak véleménye szerint különösen fontos, hogy valamennyi állam minden tőle telhetőt megtegyen a közlő tárgyalások sikeres kimenetelét előmozdító légkör kialakítására. A jelen értekezleten képviselt államok kijelentik, hogy e célnak megfelelően fognak cselekedni, és arra hívnak fel minden más országot, segítse elő a Kelet és a Nyugat tárgyalásainak sikerét, és tartózkodjék minden olyan lépéstől, amely megnehezítené ezeket a tárgyalásokat.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok kormányai megelégedéssel állapítják meg, hogy a fegyverkezési hajsza megszüntetésére, a nemzetközi konfliktusok veszélyes tűzfészkeinek kiküszöbölésére, a hidegháború felszámolására irányuló lankadatlan erőfeszítéseik mind szélesebb körű támogatásra lelnek a világ népeinél, és gyümölcsöző eredményeket hoznak. A Varsói Szerződésben részt vevő államok kormányai egyöntetűen vallják, hogy korunkban az államoknak nincs és nem is lehet magasztosabb és nemesebb feladatuk, mint hozzájárulni a tartós világbéke biztosításához.

Népszabadság, 1960. február 5.

11.

Közlemény

a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről

1961. március 29.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete 1961. március 28-án és 29-én Moszkvában rendes ülést tartott. ... *

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői a teljes kölcsönös megértés és egyetértés légkörében, átfogó eszmecserét folytattak a nemzetközi események legutóbbi alakulásával összefüggő kérdésekről, és ezzel kapcsolatban megvizsgálták a Varsói Szerződés tagállamainak az európai és a világbéke biztosítására irányuló további lépéseit.

A Politikai Tanácskozó Testület a kommunista és munkáspártok novemberi értekezletének elméleti és politikai következtetéseire, történelmi jelentőségű dokumentumaira támaszkodott, amelyek választ adnak a békéért és a háború elhárításáért folyó harc legégetőbb, életbe vágó kérdéseire.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megelégedéssel állapították meg, hogy a Politikai Tanácskozó Testület – 1960 februárjában megtartott – előző értekezlete óta eltelt időszakban a szocialista tábor országai újabb kimagasló eredményeket értek el a gazdaság, a kultúra, a tudomány és a technika fejlesztésében, népeik anyagi jólétének fokozásában,

* A PTT ülésén utoljára vett részt a Kínai Népköztársaság megfigyelője. Ezen az ülésen részt vettek a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság és a Mongol Népköztársaság képviselői is megfigyelői minőségben.

a két rendszer békés gazdasági versenyében. A különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének lenini politikája a szocialista tábor országai békeszerető külpolitikájának eredményeképpen újabb fontos győzelmeket aratott; a leigázott, de nemzeti függetlenségükért küzdő népek nemzeti felszabadító mozgalmának csapásai alatt folytatódik a gyarmati rendszer felbomlása.

Mérhetetlenül megnöttek a szocializmus és a béke reális erői, amelyek megghiúsíthatják az imperialisták támadó terveit és kivívhatják a tartós békét.

Az ülés résztvevői egyszersmind megállapítják, hogy agresszív körök további akadályokat gördítenek a nemzetközi helyzet egészségesebbé tételének útjába, szembehelyezkednek azokkal az erőfeszítésekkel, amelyeket a békeszerető államok a béke fenntartására és megszilárdítására tesznek.

A NATO és a többi támadó szellemű katonai csoportosulás imperialista tagállamai fokozzák háborús előkészületeiket, újabb katonai támaszpontok létesítésére törekszenek Európában és a világ más részein, növelik atom- és rakétafegyverkészleteiket, negyedik atomhatalommá teszik a NATO-t.

Az Egyesült Államok Anglia és Franciaország segítségével, erőltetett ütemben, hitlerista tábornokok parancsnoksága alatt építi ki az agresszív nyugatnémet hadsereget, ellátja atom- és rakétafegyverekkel, valamint egyéb korszerű tömegpusztító eszközökkel. Katonai támaszpontokat bocsátanak Nyugat-Németországra rendelkezésére más országok területén.

Mindezeket a lépéseket különösen veszélyessé teszi az a körülmény, hogy Nyugat-Németország kormánya egyfelől mindegyre területi igényekkel lép fel más államokkal szemben, másfelől revánspropagandát folytat. Nyugat-Németország a háborús veszély fő góciává válik Európában.

Az agresszív imperialista körök elkeseredett erőfeszítésekkel igyekeznek akadályozni a népek előretörését a béke, a demokrácia és a haladás útján. Az imperialista hatalmak mind gyakrabban folyamodnak közvetlen katonai erőszakhoz, hogy

Afrika, Ázsia és Latin-Amerika országaiban elfojtsák a terebélyesedő nemzeti felszabadító mozgalmat. Ezt bizonyítják a gyarmattartóknak Kongóban, Algériában, Angolában, Laoszban elkövetett véres gázettei, valamint a Kubai Köztársaság ellen irányuló állandó provokációk.

A Varsói Szerződés tagállamai nem maradhatnak részvétlen szemlélői az imperialista államok fokozódó háborús előkészületeinek. A szocialista államok szakadatlan erőfeszítéseket tettek és tesznek az általános és teljes leszerelés megvalósításaért, a fegyverkezési hajszra megszüntetéseért, a nemzetközi feszültség enyhítéseért.

A Varsói Szerződés tagállamai azonban, a nyugati hatalmak újabb háborús előkészületei nyomán kialakuló helyzetből kiindulva, sokoldalú véleménycsere során összehangolták azokat az intézkedéseket, amelyeket védelmi képességük további erősítése és a világbéke megszilárdítása céljából szükségesnek tartanak. Ennek kapcsán a kommunista és munkáspártok novemberi értekezletének abból a következtetéséből indulnak ki, hogy a háború ellen síkraszálló szocialista világtábor, a nemzetközi munkásosztály, valamennyi nemzeti felszabadító mozgalom és az összes békeszerető erő egyesített erőfeszítéseivel meg lehet akadályozni a háborút. A béke biztosítása érdekében elengedhetetlenül szükséges a második világháború maradványainak megszüntetése, mégpedig oly módon, hogy mindkét német állammal megkötik a békeszerződést, s ezzel ártalmatlanná teszik a nyugat-berlini veszélygócot; Nyugat-Berlint demilitarizált, szabad várossá teszik.

A Varsói Szerződés tagállamai ünnepélyesen kijelentik, hogy továbbra is tántoríthatatlanul folytatják a békés egymás mellett élés politikáját, és a népek békéjének és biztonságának biztosítása céljából készek bármikor hozzájárulni a legátfogóbb intézkedések más államokkal összehangolt megtételéhez.

A Varsói Szerződés tagállamai kormányainak nyilatkozata

1961. augusztus 12.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok kormányai már évek óta a békés rendezésre törekszenek Németországgal. Abból indulnak ki, hogy e kérdés már rég érett a megoldásra, és nem tűr semmiféle további halogatást. Mint ismeretes, a Szovjet-unió kormánya, a Varsói Szerződéshez tartozó valamennyi állam teljes egyetértésével és támogatásával, javasolta a hitleri Németország ellen viselt háborúban részt vett országok kormányainak, hogy kössenek békeszerződést mindkét német állammal, és ezen az alapon Nyugat-Berlin kérdését oldják meg úgy, hogy a városnak demilitarizált, szabad város státust adjanak. E javaslatnak – mely tekintetbe veszi a háború utáni időszakban Németországban és Európában kialakult reális helyzetet, és nem irányul senki ellen – csupán az a célja, hogy felszámolja a második világháború maradványait és megszilárdítsa a világbékét.

A nyugati hatalmak kormányai eddig nem mutattak készséget arra, hogy az érdekelt országokkal folytatott tárgyalások útján megegyezéssel megoldást találjanak, sőt, a nyugati hatalmak a szocialista országoknak békevágyból fakadó javaslataira fokozott háborús előkészületekkel, háborús hisztéria szításával és katonai erőszakkal való fenyegetéssel válaszoltak. Több NATO-ország hivatalosan bejelentette katonai erőinek növelését és a részleges mozgósítást. Egyes NATO-országokban az NDK elleni katonai inváziót célzó terveket hoztak nyilvánosságra.

Az agresszív erők a békeszerződés hiányát arra használják fel, hogy fokozzák Nyugat-Németország militarizálását, és gyorsított ütemben erősítve a Bundeswehrt, a legmodernebb

fegyverekkel lássák el azt. A nyugatnémet revánsvágyók nyíltan követelik, hogy bocsássanak rendelkezésükre atom- és rakétafegyvereket. A nyugati hatalmak kormányai, amelyek Nyugat-Németország felfegyverzését minden módon elősegítik, ezzel a legdurvábban megsértik azokat a legfontosabb nemzetközi megállapodásokat, amelyek a német militarizmus kiirtását és bármely formában való felélesztésének megakadályozását írják elő.

A nyugati hatalmak nemcsak hogy nem törekedtek a nyugatberlini helyzet normalizálására, hanem azt továbbra is s még fokozottabban az NDK és a szocialista tábor más országai ellen irányuló aknamunka központjaként használták és használják fel. A világon sehol sincs még egy olyan hely, ahol idegen államok annyi kém- és bujtogató központot koncentráltak volna, s ahol e központok oly büntetlenül működhetnének, mint Nyugat-Berlinben. Ezek a központok különféle diverziós cselekmények elkövetésére ügynököket küldenek a Német Demokratikus Köztársaságba, kémeket toboroznak, ellenséges elemekkel összejátszva szabotázs cselekményeket szerveznek, és nyugtalanságot szítanak az NDK-ban.

Az NSZK uralkodó körei és a NATO-országok kémszervezetei a Német Demokratikus Köztársaság gazdasági életének aláaknázására használják fel a nyugatnémet határon fennálló közlekedési helyzetet. A szövetségi köztársaság kormányservei és konszernjei rászedéssel, megvesztegetéssel és zsarolással arra bujtogatják az NDK lakosságának bizonyos ingadozó rétegeit, hogy Nyugat-Németországba menjenek át. E megtévesztett embereket bekényszerítik a Bundeswehrbe, illetve a különféle országok kémszervezetei összetoborozzák, majd ismét az NDK-ba küldik őket. A Német Demokratikus Köztársaság és más szocialista országok ellen irányuló effajta diverzió és kémkedés céljaira külön alapot létesítettek. Adenauer nyugatnémet kancellár nemrégiben arra szólította fel a NATO-kormányokat, hogy növeljék ezt az alapot.

Jellemző, hogy ez a Nyugat-Berlinből kiinduló aknamunka az

utóbbi időben fokozódott, éppen azt követően, hogy a Szovjetunió, az NDK és más szocialista országok javaslatokat tettek a német kérdés haladéktalan, békés rendezésére. Ez az aknamunka nemcsak a Német Demokratikus Köztársaságra káros, hanem a szocialista tábor más országainak érdekeit is sérti. Tekintettel a Német Szövetségi Köztársaság és NATO-szövetségesei reakciós erőinek agresszív törekvéseire, a Varsói Szerződés tagállamai nem térhetnek ki az elől, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket saját biztonságuk, és mindenekelőtt a Német Demokratikus Köztársaság biztonságának garantálása érdekében.

A Varsói Szerződés tagállamainak kormányai azzal a javaslattal fordulnak az NDK Népi Kamarájához, kormányához és a Német Demokratikus Köztársaság minden dolgozójához, lépessenek életbe olyan rendszabályokat, amellyel a nyugat-berlini határon megbízhatóan elzárják a szocialista tábor országai ellen irányuló felforgató tevékenység útját, és biztosítsanak megfelelő őrséget és hatékony ellenőrzést Nyugat-Berlin egész területe körül, beleértve a demokratikus Berlinnel való határát is. Ezek az intézkedések, természetesen, nem fogják érinteni a Nyugat-Berlin és Nyugat-Németország között levő összekötő utak forgalmára és ellenőrzésére vonatkozó rendelkezéseket.³²

A Varsói Szerződés tagállamainak kormányai természetesen megértik, hogy ezek az óvintézkedések bizonyos kellemetlenséget okoznak a lakosságnak, de figyelembe véve az előállt helyzetet, mindez végső soron kizárólag a nyugati hatalmak, és mindenekelőtt a Német Szövetségi Köztársaság kormánya magatartásának következménye. A nyugat-berlini határ nyitva tartása eddig abban a reményben történt, hogy a nyugati hatalmak nem fognak visszaélni a Német Demokratikus Köztársaság kormányának jóakaratával. Ők azonban, figyelmen kívül hagyva a német nép és Berlin lakosságának érdekeit, a nyugat-berlini határnál érvényben levő rendszabályokat alattomos felforgató tevékenység céljaira használták ki. A jelenlegi természetellenes hely-

zetnek a nyugat-berlini határ megerősített őrzésével és ellenőrzésével kell véget vetni.

A Varsói Szerződés tagállamainak kormányai egyidejűleg fontosnak tartják annak hangsúlyozását, hogy ezen intézkedések szükségessége megszűnik, ha Németországgal a békés rendezés létrejön, és ezen az alapon megoldják a döntésre érett kérdéseket.

Népszabadság, 1961. augusztus 14.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereinek
varsói üléséről**

1961. szeptember 9.

A Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei 1961. szeptember 8-án és 9-én Varsóban ülést tartottak. Az értekezlet munkájában a tagállamok vezérkari főnökei is részt vettek. Az értekezleten A. A. Grecsko marsall, a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka elnökölt.

Az értekezlet megállapította, hogy az agresszív Észak-atlanti Szerződés Szervezetének országai az utóbbi időben jelentős mértékben meggyorsították háborús készülődéseiket, szítják a fegyverkezési hajszát, növelik hadseregeik létszámát, és válaszul a szocialista országok azon javaslatára, hogy kössék meg a német békeszerződést, még egy új háború kirobbantásával is fenyegetőznek.

A honvédelmi miniszterek és a vezérkari főnökök a jelen helyzetben – kormányaik utasításait követve – értekezletükön megvizsgálták a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői állományába tartozó csapatok harckészültsége emelésének konkrét kérdéseit.

Az értekezlet megbízta a vezérkari főnököket, hogy az értekezleten történt megállapodások alapján dolgozzák ki a Varsói Szerződés tagállamai védelmi képessége növeléséhez szükséges gyakorlati intézkedéseket.

Népszabadság, 1961. szeptember 10.

Kommuniké**a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereinek
prágai üléséről**

1962. február 2.

A Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei 1962. január 30. és február 1. között Prágában értekezletet tartottak.

Az értekezleten a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka, A. A. Grecko, a Szovjetunió marsallja elnökölt.

Az értekezlet megvizsgálta az Egyesített Fegyveres Erők további erősítésének időszerű kérdéseit.

A résztvevők elhatározták, kérik a Varsói Szerződés tagállamainak kormányait, hogy a hozott határozatokat a Politikai Tanácskozó Testület legközelebbi ülésén hagyják jóvá.

Népszabadság, 1962. február 2.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata a német békeszerződésről és Nyugat-Berlinről***1962. június 7.*

A Varsói Szerződésben részt vevő államok Politikai Tanácskozó Testülete 1962. június 7-én Moszkvában ülést tartott. ...*

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén meghallgatták A. A. Gromiko szovjet külügyminiszter tájékoztatóját a Szovjetunió kormánya és az Amerikai Egyesült Államok kormánya között a német békeszerződés kérdésében folyó tárgyalásokról.

A résztvevők eszmecserét folytattak a szovjet-amerikai tárgyalásokról, és kifejezésre juttatták, hogy teljes mértékben helyeslik a Szovjetuniónak e tárgyalásokon elfoglalt álláspontját, amely a Varsói Szerződés államainak közös álláspontja.

Egyhangúlag leszögezték, hogy a német békeszerződés megkötése s e szerződés alapján a nyugat-berlini megszállási rendszer megszüntetése és Nyugat-Berlin szabad város megteremtése Európa biztonságát és az egyetemes béke érdekeit szolgálja.

Az ülés résztvevői kifejezésre juttatták azt a véleményüket, hogy tovább kell folytatni a tárgyalásokat a Szovjetunió és az Egyesült Államok kormánya között abból a célból, hogy tisztázzák, milyen lehetőségek kínálóznak az említett probléma meg egyezésen alapuló megoldásának megtalálásához.

Ugyanakkor a Politikai Tanácskozó Testület résztvevői megállapították, hogy a tárgyalások során világosan megmutatkozik a nyugati hatalmaknak az a törekvése, hogy mesterségesen elodázzák a megegyezést. Vonatkozik ez mindenekelőtt a fő kér-

* Az Albán Népköztársaság 1962 óta nem vesz részt a Varsói Szerződés szerveinek a munkájában.

désre, arra, hogy a három hatalom megszálló csapatait ki kell vonni Nyugat-Berlinből, és meg kell szüntetni az ottani megszállási rendszert. Ez a helyzet azt bizonyítja, hogy a nyugati hatalmak nem mutatnak készséget arra, hogy keressék a nyugat-berlini helyzet rendezésének és az ottani megszállási rendszer megszüntetésének kölcsönösen elfogadható alapon nyugvó megoldását.

A további tárgyalásokon fényt kell deríteni arra, vajon a nyugati megszálló hatalmak továbbra is ki akarnak-e térni a német kérdés békemegállapodáson alapuló megoldása elől, vagy pedig hajlandók e kérdés kölcsönösen elfogadható megoldására, a nyugat-berlini helyzet rendezésére és ebből következően a veszélyes európai feszültség enyhítésére, a hatalmak közötti fegyveres összeütközés veszélyének kiküszöbölésére.

Ha a további tárgyalásokon kiderülne, hogy a tárgyalások elnyújtásának irányvonala a nyugati hatalmak szándékos politikája, és a nyugati hatalmak nem óhajtják megkeresni a német békerendezés feladatának megegyezésen alapuló megoldását és ezzel kapcsolatban a szovjet–amerikai eszmecsere során megvizsgált kérdések megoldását, akkor a Varsói Szerződésben részt vevő államok kénytelenek lennének levonni ebből a megfelelő következtetéseket.

A Politikai Tanácskozó Testület résztvevői egyhangúlag kijelentik, hogy ha a nyugati hatalmak nem óhajtanak közreműködni a második világháború maradványainak felszámolásában, ez nem riasztja vissza attól azokat az államokat, amelyek részt vettek a hitleri Németország elleni háborúban, és a német békeszerződés megkötését kívánják, hogy aláírják a békeszerződést a Német Demokratikus Köztársasággal, ennek minden következményével Nyugat-Berlinre nézve, amelyet demilitarizált szabad városnak fognak tekinteni.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok kijelentik, hogy, mint eddig is, az államokat megosztó problémák békés, tárgyalások útján való megoldását kívánják, és remélik, hogy a nyugati hatalmak ugyanilyen józanul fognak hozzá e problémák meg-

oldásához. Ha azonban e békeszerető politikára válaszként olyan cselekmények történnek, amelyek a Német Demokratikus Köztársaság biztonsága, szuverén jogai ellen, a béke érdekei ellen irányulnak, akkor a Varsói Szerződésben részt vevő államok teljes határozottsággal, minden rendelkezésükre álló eszközzel megvédik biztonságukat és megoltalmazzák a békét.

Népszabadság, 1962. június 10.

**A Varsói Szerződés tagállamai
és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai
megnemtámadási egyezményének tervezete***

*1963. február 20.***

A barátságról, együttműködésről és kölcsönös segítségnyújtásról szóló, 1955. május 14-én megkötött Varsói Szerződés tagállamai az egyik részről és az 1949. április 4-én megkötött Észak-atlanti Szerződés tagállamai a másik részről, áthatva attól a szilárd szándéktól, hogy intézkedéseket tesznek a nemzetközi feszültség enyhítése és az államközi kapcsolatokban a bizalom légkörének megteremtése érdekében, avégett, hogy elősegítsék az általános béke megerősödését és a mielőbbi megegyezést korunk legfontosabb problémáit, különösen az általános és teljes leszerelést illetően,

hangsúlyozva szándékukat, hogy kapcsolataikban szigorúan tiszteletben tartják az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának céljait és elveit, megállapodtak az alábbiakban:

1. cikkely

A Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai ünnepélyesen kötelezik magukat, hogy tartózkodnak a támadástól, az erőszakkal való fenyegetőzéstől vagy az erőszaknak bármilyen, az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának céljaival és elveivel összeegyeztethetetlen alkalmazá-

* A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete már 1958 májusában kezdeményezte a megnemtámadási egyezmény megkötését. Lásd a 7. sz. dokumentumot.

** A Szovjetunió küldöttsége ezen a napon terjesztette elő a tervezetet a genfi tizennyolchatalmi Leszerelési Bizottságban.

sától, mind egymással szemben, mind általában nemzetközi kapcsolataikban.

2. cikkely

Minden vitás kérdést, amely egyrészről a Varsói Szerződés egy vagy több tagállama, másrészről az Észak-atlanti Szerződés egy vagy több tagállama között felvetődhet, kizárólag békés eszközzel, az érdekelt felek közötti tárgyalások, a nemzetközi viták békés megoldását szolgáló, az ENSZ Alapokmánya által megjelölt eszközök alkalmazásával oldanak meg.

3. cikkely

Ha olyan helyzet alakulna ki, amely érintené mindkét fél érdekeit és veszélyeztetné a béke és a biztonság fennmaradását, a jelen egyezmény tagállamai tanácskozni fognak egymással, hogy olyan közös intézkedéseket hozhassanak és valósíthassanak meg, amelyek az ENSZ Alapokmányának megfelelően alkalmasak lehetnek a konfliktus békés rendezésére.

4. cikkely

A jelen egyezmény mindaddig érvényben marad, amíg érvényben van az 1955. május 14-én Varsóban megkötött Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés és az 1949. április 4-én megkötött Észak-atlanti Szerződés.

5. cikkely

A jelen egyezményt az aláíró államoknak alkotmányos előírásaiknak megfelelően ratifikálniuk kell. A ratifikációs okmányok megőrzés végett az ENSZ főtitkárának adandók át, aki minden okmány megőrzésre való átadásának tényéről értesíti mindazokat az államokat, amelyek aláírták az egyezményt, va-

lamint az Egyesült Nemzetek Szervezetének minden más tag-
államát.

A jelen egyezmény azon a napon lép érvénybe, amikor a leg-
utolsó ratifikációs okmányt átadják megőrzésre.

6. cikkely

A jelen egyezményt – amelynek orosz, angol és francia nyelvű
szövege hiteles – nyilvántartásba veszik, és átadják megőrzésre
az ENSZ Titkárságának. Az egyezmény megfelelő módon hite-
lesített másolatait az ENSZ főtitkára megküldi a jelen egyez-
ményt aláírt államok kormányainak.

Ennek igazolásaként a Varsói Szerződés tagállamainak és az
Észak-atlanti Szerződés tagállamainak alulírott képviselői alá-
írták és pecsétjükkel látták el a jelen egyezményt.

Összeállítatott ... városban, 1963 ...

Népszabadság, 1963. február 21.

17.

A Varsói Szerződés tagállamai kommunista és munkáspártjai központi bizottságának első titkárai és kormányfői moszkvai értekezletének állásfoglalása az atomfegyver-kísérletek eltiltásáról

1963. július 25.

A Varsói Szerződéshez tartozó államokban működő kommunista és munkáspártok központi bizottságai első titkárainak és ez államok kormányfőinek értekezlete meghallgatta Gromikoszovjet külügyminiszter beszámolóját a Szovjetunió kormányának az Egyesült Államok és Anglia kormányával az atomfegyver-kísérletek eltiltásának kérdésében folytatott tárgyalásairól.³³ Helyesli e tárgyalások eredményeit, amely tárgyalásokon meg egyezés született az atomfegyver-kísérletek három közegben – a magas légkörben, a légkörben és a víz alatt – való eltiltását kimondó szerződésről.

A nukleáris kísérletek eltiltása kérdésében létrejött megállapodás a Szovjetunió és az összes szocialista országok következetes békeszerető külpolitikájának az eredménye, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élését hirdető lenini politikájának sikere.

Az értekezlet véleménye szerint a szerződés elősegíti majd a nemzetközi feszültség enyhülését, pozitív tényező lesz a népeknek a békéért és az új világháború veszélye ellen vívott harcában.

Népszabadság, 1963. július 27.

18.

Közlemény

**a Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testületének
moszkvai üléséről**

1963. július 26.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete 1963. július 26-án Moszkvában megtartotta soron levő ülését ...

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén megvizsgálták a Varsói Szerződésben részt vevő államok fegyveres erőinek helyzetével kapcsolatos problémákat. A. A. Grecko, a Szovjetunió marsallja, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka tartott beszámolót.

A kérdések megvitatása nyomán, a lezajlott eszmecsere eredményeképpen a testület megfelelő határozatokat fogadott el.

A Politikai Tanácskozó Testület megbeszélései a kölcsönös megértés és a teljes egyöntetűség légkörében zajlottak le.

Népszabadság, 1963. július 28.

1965. január 20.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete 1965. január 19–20-i varsói ülésén megvitatta az Észak-atlanti Szerződés egyes tagállamainak a sokoldalú NATO-atomhaderő létrehozására irányuló tervével kapcsolatban kialakult új helyzetet, valamint ama lehetséges következményeket, amelyek e tervek megvalósítása esetén a béke ügyére háramlának.

A nemzetközi helyzet alakulásának fő tendenciája jelenleg a béke megőrzéséért és megszilárdításáért küzdő erők gyarapodása. Állandóan növekszik a következetes békepolitikát folytató szocialista országok ereje. A nemzetközi helyzet javítása érdekében határozottan kiállnak az európai és más országok kommunista pártjai és néptömegei. Hathatósan segítik a béke megszilárdítását Ázsia, Afrika és Latin-Amerika független államai.

Az imperialista erők ugyanakkor fokozzák aktivitásukat, és makacsul törekszenek a nemzetközi helyzet élezésére a világ különböző részein. Az Egyesült Államok változatlanul ellenséges politikát folytat a Kubai Köztársasággal szemben. Folytatódna az Egyesült Államok veszélyes provokációi a Vietnami Demokratikus Köztársaság ellen. A Varsói Szerződés tagállamai, az összes szocialista országgal együtt, határozottan elítélik ezt az agresszív politikát.

Az imperialista erők beavatkoznak a független államok belügyeibe, a gazdasági és katonai-politikai nyomás módszereit alkalmazzák. Felhasználják katonai csoportosulásait a nem-

zeti felszabadító mozgalmak elfojtására. Ennek példái: a Dél-Vietnam népe elleni háború, a kongói intervenció, a gyarmatosítók agresszív cselekményei Malaysiában. A Varsói Szerződés tagállamai szolidaritásukat nyilvánítják a szabadságuk és függetlenségük kivívásáért, valamint a függetlenségük megszilárdításáért küzdő népekkel.

Az imperializmus agresszív politikájában különleges szerep jut a sokoldalú NATO-atomhaderő létrehozása terveinek. A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy a sokoldalú NATO-atomhaderő, amelynek létrehozását az Egyesült Államok és Nyugat-Németország vezető körői szorgalmazzák, súlyosan veszélyeztetné Európa és az egész világ békéjét. A sokoldalú atomhaderő bármely formában történő megteremtése a nukleáris fegyverek elterjedését és, egyebek között, azt jelentené, hogy a nyugatnémet militaristák e fegyverek birtokába jutnak.

Ez vonatkozik mind az Egyesült Államok sokoldalú atomhaderő-tervére³⁴, amelyet támogat a Német Szövetségi Köztársaság, mind pedig az „atlanti haderők” angol tervére³⁵. Mindkét változat összeegyeztethetetlen a népeknek és a békeszerető országoknak ama törekvéssel, hogy megszüntessék az atomfegyverkezési versenyt, elhárítsák az atomháború veszélyét és megvalósítsák az általános és teljes leszerelést. Összeegyeztethetetlen több állam az irányú erőfeszítéseivel, hogy a föld különféle körzeteiben atommentes övezeteket létesítsenek.

A sokoldalú NATO-atomhaderő célja a külön amerikai-nyugatnémet tömb megszilárdítása az Észak-atlanti Szövetségen belül. Ez sajátos alku, amellyel az Egyesült Államok biztosítani igyekszik katonai és politikai hegemoniáját Nyugat-Európában, az amerikai törekvés támogatásának viszonzásául pedig az NSZK előtt megnyitja az utat az atomfegyverekhez.

Az NSZK atomfegyverhez juttatása akár a „sokoldalú”, akár az „atlanti” atomhaderő kereteiben, csak lépcsőfok ahhoz, hogy a nyugatnémet militaristák saját atomfegyverrel rendelkezzenek.

Az NSZK, miután az észak-atlanti paktum tagja lett, lehető-

séget kapott arra, hogy – a hitleri Németország feltétel nélküli kapitulációja után megkötött potsdami egyezmények megszegésével – agresszív katonai potenciált hozzon létre. Az atomfegyver megszerzése kétségtelenül arra ösztönözné Nyugat-Németország revansista erőit, hogy megkíséreljék megváltoztatni a második világháború után Európában kialakult helyzetet, érvényesíteni a Német Demokratikus Köztársasággal és más államokkal szemben támasztott területi igényeiket. A nyugati hatalmak semmiféle fogadkozása nem nyújthat garanciát a világot fenyegető e veszéllyel szemben.

Az NSZK valódi szándékairól tanúskodik a Bundeswehr vezetőinek provokációs terve a keleti határ mentén létesítendő atomaknazárról, valamint az úgynevezett előretolt határok stratégiájának meghirdetése, amely atomfegyver alkalmazását követeli bármilyen közép-európai háborús konfliktus kirobbanása esetén. Ez azt bizonyítja, hogy az NSZK revansista erői a nyugatnémet kalandortervek részeseivé igyekeznek tenni az Egyesült Államokat és a többi NATO-országot.

Minden kísérlet azonban, amely atomfegyverek segítségével igyekezne érvényt szerezni a nyugatnémet revansista követeléseknek, magára a német népre lenne a legveszedelmesebb. E kísérletek ugyanis elkerülhetetlenül atomháborúvá fajulnának, amelyek következménye nem Németország egyesülése, hanem atomsivataggá válása lenne.

A Varsói Szerződés tagállamai teljes határozottsággal fellépnek az ellen, hogy a nukleáris fegyverek bármilyen alakban, közvetlenül vagy – államok csoportosulása révén – közvetve, kizárólagos rendelkezésre vagy a rendelkezésben való részvétel bármilyen formájában a Német Szövetségi Köztársaság birtokába jussanak.

A Varsói Szerződés tagállamai teljes mértékben támogatják a Német Demokratikus Köztársaság békeszerető politikáját, és úgy vélik, az NSZK részvétele a sokoldalú NATO-atomhaderőben azt jelentené, hogy az NSZK kormánya leveszi a napi-rendről Németország egyesítését. Csak a feszültség enyhítése,

valamint Németország és Európa leszereléséről kötött hatékony egyezmények útján lehet megteremteni a fennálló két szuverén és egyenjogú német állam a potsdami egyezmény elvei szellemében történő egyesítésének feltételeit.

Az egyesített NATO-atomhaderő létrehozása nemcsak az európai béke és biztonság ellen irányulna. Növelné az imperialista és neokolonialista nyomást a felszabadult és a függetlenségükért harcoló népekre is.

Minden nép alapvető érdeke, hogy az érintettek lemondjanak a sokoldalú NATO-atomhaderő megalakításának tervéről. Ha azonban a NATO-államok a béke érdekeit semmibe véve létrehozzák a sokoldalú atomhaderőt – történjék ez bármilyen formában –, a Varsói Szerződés tagállamai, tekintettel azokra a súlyos következményekre, amelyekkel az Európa békéje és biztonsága szempontjából járna, kénytelenek lesznek biztonságuk érdekében megtenni a szükséges védelmi intézkedéseket.

A Varsói Szerződés tagállamainak fő külpolitikai célkitűzése, hogy békés feltételeket biztosítsanak a szocializmus és a kommunizmus építéséhez hazájukban, valamint hogy a békeszerető népek együttes erőfeszítéssel megóvják az emberiséget az atomháború veszélyétől.

A Szovjetunió és a Varsói Szerződés többi tagállama eddig is számos javaslatot tett a nemzetközi helyzet javítására. A Varsói Szerződés tagállamai a jövőben is támogatni fogják azokat az intézkedéseket, amelyeknek megvalósítása a nemzetközi feszültség enyhüléséhez vezetne, kedvező feltételeket teremtene a fegyverkezési verseny megszüntetéséhez, valamint az általános és teljes leszereléshez.

A Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete korunk elengedhetetlen követelményének tekinti az európai béke biztosítását. Ezt a békét a sokoldalú atomhaderő létrehozásának tervei súlyosan fenyegetik. Az európai béke biztosítását hasznosan szolgálná az atomfegyverek befagyasztására és a közép-európai atomfegyvermentes övezet létrehozására tett javaslatok megvalósítása.

A Politikai Tanácskozó Testület, támogatva a Lengyel Népköztársaság kezdeményezését, javasolja, hogy hívják össze az európai országok értekezletét az európai kollektív biztonságot szolgáló intézkedések megvitatása végett.

A Varsói Szerződés tagállamai továbbra is készek megemelt támadási szerződést kötni a NATO tagállamaival, ez hozzájárulna a feszültség enyhüléséhez Európában és az egész világon.

A Varsói Szerződés tagállamai az európai béke biztosítása érdekében támogatják a német kérdés békés rendezésére irányuló erőfeszítéseket. E cél elérését elősegítené a jelenlegi határok elismerése, a második világháború maradványainak felszámolása, valamint a két német állam olyan kötelezettségvállalása, hogy nem látják el fegyveres erőiket atomfegyverekkel, továbbá leszerelési intézkedéseket hajtanak végre.

A Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete támogatja a Német Demokratikus Köztársaság javaslatát is, hogy a két német állam mondjon le az atomfegyverekről.

A Varsói Szerződés tagállamai támogatják a Kínai Népköztársaság kormányának azt a javaslatát, hogy hívják össze a világ kormányfőinek értekezletét, és azon vitassák meg a nukleáris fegyverek teljes betiltását és teljes megsemmisítését, valamint – első lépésként – e fegyverek alkalmazásának megtiltását.

A Varsói Szerződés tagállamai ugyancsak támogatják az el nem kötelezett országok kairói értekezletének leszerelési világkonferencia összehívására tett javaslatát.

A Politikai Tanácskozó Testület kijelenti: az imperializmus fenyegetéseivel szemben a szocialista országok teljesen egységesek és szolidárisak, és az imperialista köröknek azon próbálkozásai, hogy ezt az egységet aláássák, kudarcra vannak ítélve.

A Varsói Szerződés tagállamai a jövőben is minden erejükkel arra törekszenek, hogy hatékonyan hozzájáruljanak a feszültség enyhítéséhez és a leszereléshez, a békés egymás mellett éléshez, és biztosítsák a békés jövőt minden nép számára.

20.

Kommüniké

a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek moszkvai üléséről*

1966. június 18.

A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei Moszkvában tanácskozást tartottak. ...

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének július elején Bukarestben tartandó ülése kapcsán a tanácskozáson megtárgyalták az európai biztonság problémáit, valamint a közös érdeklődésre számot tartó más kérdéseket. Az eszmecserét a barátság és a teljes kölcsönös megértés jellemezte.

Népszabadság, 1966. június 18.

* A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei először 1959. április 28-án ülészttek (lásd a 9. sz. dokumentumot), a következő ülésük 1960. február 1-én volt.

21.

**A Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testülete
bukaresti ülésének nyilatkozata
„az európai béke és biztonság megszilárdításáról”**

1966. július 5.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság³⁶, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság³⁷, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződésnek a Politikai Tanácskozó Testület bukaresti értekezletén képviselt tagállamai a következő nyilatkozatot teszik:

I.

A tartós béke és biztonság biztosítása Európában földrészünk valamennyi népének forró törekvése, amely megfelel az egyetemes béke érdekeinek is.

Európa népei – amelyek jelentősen hozzájárultak és hozzájárulnak az emberiség haladásához – megteremthetik, és meg is kell teremteniük a földkerekség e térségében az enyhülés és a nemzetközi kölcsönös megértés légkörét, amely lehetővé tenné, hogy valamennyi nép, valamennyi ország akarátának és döntésének megfelelően teljes mértékben felhasználhassa anyagi és szellemi kincseit.

Az európai országok kapcsolatainak állapota nagy hatással van az egész világhelyzetre. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a két világháború, amely emberéletek tízmillióit követelte, és hatalmas pusztításokat okozott, az európai kontinensről indult el.

Az európai biztonság problémája nem mai és nem tegnapi keletű. Fél évszázaddal ezelőtt, az első világháború kezdetével került napirendre. Két évtized elmúltával, amikor Európa és az egész világ szembekerült az elállatiasodott fasizmussal, amely egyik államot a másik után gyűrte maga alá, ez a probléma ismét teljes fontosságában állt a népek előtt.

A népeket, amikor a reájuk kényszerített élethalálharcba indultak, az a remény lelkesítette, hogy az utolsó világháborút vívják.

1945-ben közelinek látszott a cél, az európai biztonság megteremtése; úgy tűnt, hogy a hozzá vezető út szabad. A német fasizmust levertek, és ítéletre várt. Az igazság diadalt ült. A népek, amelyek épp hogy átérték a hitleri Németországgal vívott, példátlanul könyörtelen háborút, követelték, mindent tegyenek meg, hogy a militarizmus és az agresszió erői ne zavarhassák meg ismét a mai és a jövő nemzedékek békés életét, alkotó munkáját.

A potsdami megállapodás³⁸, amely megkoronázta a Hitler-ellenes koalíció államainak szövetségi viszonyát, a béke megerősítésének széles körű és jövőbe mutató programját hirdette meg. Történelmében először kapott Európa reális lehetőséget arra, hogy megoldja önnön biztonságának problémáját. A megállapodás elismerte, hogy az európai biztonság legfőbb feltétele: a német militarizmus és a náciizmus újjáéledésének megakadályozása és annak biztosítása, hogy Németország soha többé ne fenyegethesse szomszédait vagy a világbékét. Nem akadt senki, aki ne értett volna egyet azzal, hogy e fő feltétel megköveteli a becsületes és barátságos együttműködést mind az európai államok, mind más államok között, amelyeknek érdeke az európai béke és a világbéke fenntartása.

Ám az események nem igazolták ezeket a várakozásokat. Az európai népek reményei nem váltak valóra, mind ez ideig nem valósult meg törekvésük, a háború fenyegetésétől mentes élet. Ezért a felelősséget azok a hatalmak viselik, amelyek tüstént a német agresszorok legyőzése után mehtagadták a nagy

Hitler-ellenes koalícióban kialakult együttműködést, nem követték az európai béke felépítésének közös útját, sőt maguk váltak az agresszív politika hordozóivá.

Most, két évtizeddel a második világháború befejezése után, Európában még mindig nem szűntek meg e háború következményei, nincs német békeszerződés, továbbra is léteznek feszültséggócok, s az államok kapcsolataiban rendellenességek állnak fenn.

A jelen nyilatkozatot aláíró szocialista államok úgy vélik: e helyzet felszámolása, az európai béke és biztonság tartós alapjainak megteremtése feltételezi, hogy az államközi kapcsolatoknak – abból kiindulva, hogy az európai államok lemondanak az erőszakkal való fenyegetésről, az erő alkalmazásáról, és szükségesnek tartják a nemzetközi vitás kérdések kizárólagos békés rendezését – a szuverenitás, a nemzeti függetlenség, az egyenjogúság és a belügyekbe való be nem avatkozás, a területi sérthetetlenség tiszteletben tartásának elvein kell alapulniuk. Az európai államoknak olyan hatékony intézkedésekre kell törekedniük, amelyek alkalmasak az európai fegyveres konfliktus veszélyének elhárítására és az európai kollektív biztonság megerősítésére. Minden európai nemzet e közös törekvésének megvalósítása feltételezi minden, kicsiny és nagy állam felelősségét és hozzájárulását – tekintet nélkül társadalmi, politikai rendszerükre – a szuverén, független és egyenjogú államokhoz méltó együttműködés kialakításához.

A jelen értekezleten részt vevő államok véleménye szerint a mostani helyzet Európa minden népétől, az összes békeszerető erőtől még nagyobb eltökéltséget és aktivitást követel az európai béke és biztonság megszilárdításáért folyó harcban.

II.

A mai nemzetközi helyzet egyik meghatározó vonása a béke fenntartásáért és megszilárdításáért küzdő erők növekedése. Az imperialista agresszív politikával szemben, a népek bizton-

ságáért elszántan síkraszállnak a szocialista államok a maguk hatalmas gazdasági, politikai és katonai erejével; síkraszáll a nemzetközi munkásosztály, élén a kommunista pártokkal; a nemzeti felszabadító mozgalom; küzdenek a legutóbbi években függetlenné vált új államok; az egész világ haladó és demokratikus erői. Európában mindinkább erősödnek és fejlődnek azok az irányzatok, amelyek a hidegháború maradványainak, az egyetemes európai együttműködés normális fejlődése akadályainak felszámolását célozzák, a különböző vitás kérdéseknek a kölcsönös megértés útján történő megoldását, a nemzetközi élet normalizálását és a népek közeledését szolgálják.

Ezekkel az irányzatokkal szembeszegülnek a reakciós imperialista körök, amelyek agresszív célokat követve szítják a feszültséget, és igyekeznek megmérgezni az európai államok kapcsolatait.

Az európai békét, az európai népek biztonságát közvetlenül veszélyezteti az Amerikai Egyesült Államok jelenlegi politikája, az a politika, amely a világ más térségében – Délkelet-Ázsiában – máris háborúhoz, a vietnami nép elleni agresszív háborúhoz vezetett³⁹, és az utóbbi években nemegyszer nemzetközi válságig izzította az államok közötti kapcsolatokat. Az Egyesült Államok beavatkozik más államok belügyeibe, megsérti valamennyi nép szent jogát, hogy maga döntsön sorsáról, a gyarmati megtorlás és a fegyveres intervenció eszközeihez folyamodik, összeküvéseket sző Ázsia, Afrika és Latin-Amerika különféle országaiban, mindenütt támogatja a reakciós erőket és a népek szemében gyűlöletes korrupt rendszereket.

Nem kétséges, hogy az Egyesült Államok európai politikai céljainak semmi közük sincs az európai népek létérdekeihez, az európai biztonság diktálta feladatokhoz. Az amerikai vezető körök szeretnék akarataikat nyugat-európai szövetségeseikre erőszakolni, hogy Nyugat-Európa az Egyesült Államok globális politikájának eszközévé váljék. E politika alapját az a törekvés alkotja, hogy megállítsák, sőt visszafordítsák a népek nemzeti és társadalmi felszabadulásának történelmi folyamatát. Innen

ered az a próbálkozásuk, hogy néhány nyugat-európai államot bevonjanak a világ más részein, a többi között Ázsiában folytatott katonai kalandjaikba.

Az amerikai agresszív körök, a nyugat-európai reakciós körök támogatását élvezve, az észak-atlanti katonai tömb és az általa megteremtett hadigépezet segítségével arra törekednek, hogy tovább mélyítsék Európa megosztottságát, szítsák a fegyverkezési hajszát, fokozzák a nemzetközi feszültséget, akadályozzák a kelet- és nyugat-európai államok normális kapcsolatainak kialakulását és fejlődését.

Ilyen, az európai népek biztonságának valódi érdekeitől idegen célok szolgálatában vannak még mindig Európában az Egyesült Államok csapatai, a nyugat-európai országokban ezért vannak ott katonai támaszpontjai, ezért létesülnek term nukleáris fegyverraktárak, ezért vezényelnek nukleáris tengeralattjárókat az Európa partjait mosó tengerekre, ezért cirkál a Földközi-tengeren a 6. amerikai flotta, ezért szántják nukleáris bombákat hordozó repülőgépek az európai országok égboltját.

Az Egyesült Államoknak a háború óta folytatott európai politikája annál is veszedelmesebb az európai népekre nézve, mert egyre inkább a nyugatnémet militarista és revansista erővel való megegyezésre támaszkodik. Ezek az erők egy még veszélyesebb európai irányvonal megvalósítására ösztökélik az Egyesült Államokat.

Ez a politika abban is kifejezésre jut, hogy az amerikai imperialisták és a nyugatnémet revansisták között sajátos szövetség bontakozik ki.

Nyugat-Németország militarista és revansista körei semmibe veszik a német nép létérdekeit, agresszív célokat követnek. Ez minden tettükben megnyilvánul: abban is, hogy hadivágányokra állítják át az ország gazdasági potenciálját, abban is, hogy félmillió Bundeswehrt hoztak létre, abban is, hogy a német hódítások történelmét magasztalják, és gyűlöletet szítanak más népek ellen, amelyeknek területeire ismét a fogukat fenik.

Ma e politika gyújtópontjában a nukleáris fegyverek birtoklásának követelése áll. Az NSZK-ban nyíltan és titokban szorgalmazzák egy olyan műszaki-tudományos és ipari alap megteremtését, amely meghatározott időpontban alkalmassá válnék saját atom- és hidrogénbombák gyártására. A békeszerető országoknak és népeknek közös erőfeszítéssel mindaddig sikerült megakadályozniuk a NATO egyesített nukleáris erőinek megteremtését, amely lehetővé tenné az NSZK-nak a nukleáris fegyverek birtoklását. Ám az NSZK-ban korántsem mondtak le az erre vonatkozó tervekről.

Minden nép létérdekei megkövetelik, hogy vessék el a NATO sokoldalú atomütőereje létrehozására vonatkozó terveket. Ha azonban a NATO-államok – szembeszegülve a béke érdekeivel – bármely formában a sokoldalú atomütőerő létrehozására vonatkozó tervek megvalósításának vagy az NSZK atomfegyverhez való hozzájuttatásának útjára lépnek, a Varsói Szerződés tagállamai – figyelembe véve az európai békét és biztonságot fenyegető súlyos következményeket – kénytelenek lesznek megtenni a szükséges védelmi intézkedéseket saját biztonságuk szavatolására.

A nyugatnémet revansisták területi igényeit határozottan vissza kell utasítani. Ezek az igények minden alapot és távlatot nélkülöznek. A határkérdés Európában végérvényesen és visszavonhatatlanul eldőlt; Európa népei képesek útját állni a revansizmusnak.

Az európai biztonság szavatolásának egyik fő feltétele az európai államok között jelenleg fennálló határok sérthetetlensége, beleértve a szuverén Német Demokratikus Köztársaság, Lengyelország és Csehszlovákia határait. A jelen értekezleten képviselt államok megerősítik eltökéltségüket, hogy visszaverik az imperializmus és a reakció erőinek minden agresszióját e határok ellen.

A Varsói Szerződés tagállamai a maguk részéről kinyilvánítják, hogy Európa egyetlen államával szemben sem támasztanak területi igényeket.

A német imperializmus revansista és militarista politikája mindig csődbe jutott. A jelenlegi nemzetközi és európai erőviszonyok mellett ez a politika nemcsak hogy semmiféle előnyt vagy hasznot nem biztosíthat az NSZK-nak, hanem egyenesen helyrehozhatatlan következményekkel járhat reá nézve.

Európa és a világ békéjének és biztonságának érdekei – és a német nép érdekei is – azt követelik, hogy a Német Szövetségi Köztársaság uralkodó körei számoljanak az Európában reálisan létező helyzettel. Ez azt jelenti, hogy a két német állam létének tényéből induljanak ki, mondjanak le az európai határok megváltoztatására irányuló követelésükről, arról az igényükről, hogy joguk van egész Németország kizárólagos képviselőtére, mondjanak le azokról a próbálkozásaikról, hogy nyomást gyakorolnak az NDK-t elismerni kész államokra, mondjanak le a bűnös müncheni diktátumról, és ismerjék el annak érvénytelenségét kezdettől fogva. Bizonyítsák be tetteikkel, hogy valóban számolnak a történelem tanulságaival, véget vetnek a militarizmusnak és a revansizmusnak, s olyan politikát folytatnak, amely az államok közötti kapcsolatok normalizálását, a népek közötti együttműködés és barátság fejlesztését szolgálja.

A Német Demokratikus Köztársaság – az európai béke és biztonság e fontos tényezője – építő javaslatokkal fordult az NSZK kormányához és szövetségi gyűléséhez: mindkét német állam kölcsönösen mondjon le a nukleáris fegyverekről, csökkentse hadseregének létszámát, kötelezze magát arra, hogy nem folyamodik erőszakhoz a másikkal szemben, üljön tárgyalóasztalhoz az NDK-t és az NSZK-t egyaránt érdeklő megérlelődött nemzeti kérdések megoldása végett. Ám az NSZK kormánya nem mutat érdeklődést e javaslatok iránt. A jelen nyilatkozatot aláíró államok támogatják az NDK említett kezdeményezéseit.

Az értekezleten részt vevő államok – miután sokoldalúan megvizsgálták a jelenlegi európai helyzetet, s mérlegelték az e helyzet fejlődését meghatározó tényezőket – arra a következtetésre jutottak, hogy Európában, ahol az államoknak csak-

nem fele szocialista, lehetőség kínálkozik arra, hogy megakadályozzák az események nemkívánatos fejlődését. Az európai államok, a békéért küzdő összes társadalmi erő együttes erőfeszítésével – tekintet nélkül az ideológiai, vallási és egyéb nézetek különbözőségére – megoldhatják az európai biztonság problémáját. Ez a feladat annál sikeresebben fog megoldódni, minél gyorsabban szorul vissza azoknak az erőknek a befolyása, amelyek még tovább kívánják szítani az európai államok közötti feszültséget.

A háború óta nemegyszer sikerült megghiúsítani az európai béke aláaknázására irányuló terveket. Ebben döntő jelentősége volt az európai szocialista államok és valamennyi szocialista ország egységének és szolidaritásának, az általuk folytatott békeszerető külpolitikának, éberségüknek a potenciális békebontókkal szemben, továbbá ama készségüknek, hogy együttműködjenek az európai biztonság megerősítéséhez hozzájárulni kész minden állammal. Ugyancsak e cél elérésére törekednek minden erejükkel a nyugat-európai országok munkásosztályai, annak élenjáró osztagai, a demokratikus, haladó szervezetek és a békemozgalom, amelyek a legszélesebb dolgozó tömegek véleményét alakítják.

Európában a katonai kalandorkodást mindinkább megnehezíti egy fontos tényező: a nyugat-európai országokban növekszik azoknak az erőknek a befolyása, amelyek szükségesnek tartják, hogy a politikai nézet- és felfogásbeli különbségeken felülemelkedve síkraszálljanak a nemzetközi feszültség enyhítéséért, a kölcsönösen előnyös, minden megkülönböztetéstől mentes európai államközi kapcsolatok átfogó fejlesztéséért, országaik teljes függetlenségéért és nemzeti arculatának megőrzéséért.

A nyilatkozatot aláíró államok kedvező jelenségnek tartják, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban vannak olyan körök, amelyek fellépnek a revansizmus és a militarizmus ellen, s követelik, hogy az NSZK normális kapcsolatokat teremtsen mind a Nyugat, mind a Kelet országaival, beleértve ebbe a két német

állam normális kapcsolatait is. Ezek a körök a nemzetközi feszültség enyhítésére és az európai biztonság biztosítására törekednek, hogy minden német élvezhesse a béke áldásait.

Az európai béke és biztonság híveinek befolyása napról napra érezhetőbbé válik, az agresszív politika hívei pedig kezdenek teret veszíteni. Mind több európai ország és nép ismeri fel, honnan ered az őt és egész Európát fenyegető veszély, s mit kell tenni valamennyi európai állam biztonságának megvédése érdekében.

Az értekezlet résztvevői abból indulnak ki, hogy mindegyik európai államnak méltó szerepet kell játszania a nemzetközi ügyekben; teljes jogú partnerként részt kell vennie az európai népek és államok közötti kapcsolatok olyan rendszerének kialakításában, amelynek keretében az egyes államok biztonsága egyértelmű lenne valamennyi állam biztonságával. Az európai államok külső beavatkozás nélkül meg tudják oldani kölcsönös kapcsolataik problémáit.

A szocialista országok véleménye szerint az európai biztonság megteremtésének egyik alapfeltétele az, hogy az államok erősítsék és fejlesszék normális kapcsolataikat a szuverenitás, a nemzeti függetlenség, az egyenjogúság, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás és a kölcsönös előnyök elvei alapján. Az európai helyzet azt bizonyítja, hogy a különböző akadályok ellenére egyre inkább tért hódítanak ezek az elvek, hiszen észszerű alapot teremtenek a népek együttműködéséhez és a nemzetközi helyzet megjavításához.

Fontos, hogy az európai államok között, társadalmi rendjüktől függetlenül, erősödjenek a béke védelmére hivatott politikai kapcsolatok.

Az európai országok, amelyeket hagyományos kereskedelmi kapcsolatok fűznek össze, csak nyerhetnek a gazdasági együttműködés kölcsönös fejlesztésén. Gazdasági kapcsolataik kiszélesítése s az ennek útjában álló megkülönböztetések és akadályok felszámolása kiváltképpen előmozdíthatja a népek közeledését, a kölcsönös bizalmukhoz és megértésükhöz szükséges

légkör megteremtését. Az európai országoknak gazdasági kapcsolataik fejlesztése módot ad arra is, hogy más világrészek országaival ugyancsak kiszélesítsék áruforgalmukat. Ezek a kapcsolatok – a tudományos, a műszaki és a kulturális együttműködés sokoldalú fejlesztésével együtt – lehetővé teszik, hogy a népek kölcsönösen jobban megismerjék egymást, s fejlettségükhöz mértén anyagi alapul szolgálhatnak az európai biztonság és a világbéke erősítéséhez.

Az európai államoknak és népeknek – tekintet nélkül arra, hogy társadalmi-politikai rendszerük, ideológiájuk és politikai felfogásuk eltérő – van egy közös feladatuk, amely összhangban van valamennyiük nemzeti létérdekével. Ez a feladat az, hogy elejét vegyék az európai békebontásnak és megfékezzék az agresszív erőket.

III.

A nyilatkozatot aláíró államok véleménye szerint a most kialakuló helyzetben valamennyi európai államnak erőfeszítéseket kell tennie az európai béke megszilárdítására.

Az európai kormányok nem hihetnek azoknak a megnyugtató kijelentéseiben, akik agresszív terveket szőnek, nem bízhatnak azokban, akik a második világháború következményeinek felülvizsgálására törekednek, és emellett azt bizonygatják, hogy saját biztonságuk érdekében van szükségük atomfegyverre. Nem vehetik készpénznek, ha valaki azt akarja elhiteni velük, hogy saját biztonsága érdekében kíván atomfegyverhez jutni. S nem maradhatnak tétlenek, mert ezzel, akarva-akaratlanul, azoknak az erőknek adnak ösztönzést, amelyek Európát pusztító nukleáris konfliktus színterévé akarják tenni.

Az európai államok kormányainak, népeik iránti nagy felelősségük tudatában olyan lépéseket kell tenniük, amelyek meghozzák az európai feszültség enyhülését, a biztonság megszilárdulását s a kölcsönösen előnyös, békés európai együttműködés kibontakozását eredményező fordulatot.

Nem először vetődik fel ez a feladat Európában. Az agresszív erők az első és a második világháborút mélységes titokban készítették elő, békés szándékaikról pufogatott hazug szövegekkel leplezték terveiket. Minden alkalommal a propaganda és a megtévesztés gigászi apparátusát használták fel a népek éberségének elaltatására. A népeknek már csak akkor nyílt fel a szemük, amikor emberek milliói pusztultak el, s virágzó városok és falvak váltak romhalmazzá. Az atomenergia és az óriásrakéták korában nem hagyhatjuk, hogy ez harmadszor is megismétlődjék.

Az értekezleten részt vevő országok határozottan síkraszállnak azért, hogy mielőbb sor kerüljön az európai biztonságot erősítő, azt építő intézkedésekre. Meggyőződésük, hogy a jelenlegi körülmények között reális lehetőség van erre, s e célból készségesen együttműködnek más államokkal.

Az európai béke és biztonság megbízható garanciáinak megteremtése fontos feladat, ehhez valamennyi európai állam részvételére szükség van. Elengedhetetlen az álláspontok türelmes és építő megvitatása, hogy közhelyeslést keltő döntéseket lehessen hozni.

Az európai szocialista országok több ízben terjesztettek elő konkrét akcióprogramnak felhasználható, megalapozott javaslatokat.

A nyilatkozatot aláíró államok véleménye szerint főleg az alábbi vonatkozásokban lehet és kell intézkedéseket tenni az európai biztonság erősítésére:

Először. Az értekezleten részt vevő államok felhívják az összes európai országokat, hogy fejlesszék a jószomszédi kapcsolatokat a függetlenség, a nemzeti szuverenitás, az egyenjogúság, a belügyekbe való be nem avatkozás, a kölcsönös előnyök s a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének elvei alapján. Ennek megfelelően síkraszállnak a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok erősítéséért. A kapcsolatok és az együttműködés formáinak fejlesztését óhajtják a tudomány, a technika, a kultúra és a művészet terü-

letén, s minden olyan területen, amely új lehetőségeket nyújt az európai országok együttműködéséhez.

Az európai államok a békés együttműködés minden területén módot találhatnak arra, hogy további kölcsönösen előnyös lépéseket tegyenek.

Az általános európai együttműködés fejlesztése érdekében minden államnak le kell mondania a más államokkal szemben alkalmazott bármilyen politikai vagy gazdasági megkülönböztetésről és nyomásról. Elengedhetetlenül szükséges továbbá valamennyi állam egyenjogú együttműködése és normális kapcsolatainak megteremtése, beleértve a két német állammal való normális kapcsolatokat.

A különböző társadalmi rendszerű európai államok jószomszédi kapcsolatainak megteremtése és fejlesztése élénkítheti a kölcsönös gazdasági és kulturális kapcsolatokat, s így nagyobb lehetőségeket nyújthat ahhoz, hogy az európai államok hathatósan előmozdítsák az egészségesebb helyzet s a kölcsönös bizalom és megbecsülés kialakítását földrészünkön.

Másodszor. A szocialista országok mindig következetesen ellenezték, hogy katonai tömbökre vagy szövetségekre osszák fel a világot. Mindenkor azon voltak, hogy elhárítsák az ebből az egyetemes békére és biztonságra háruló veszélyeket.

Barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésük, a Varsói Szerződés megkötése válasz volt a NATO, ezen agresszív katonai csoportosulás megalakulására és Nyugat-Németország belépésére a NATO-ba. A Varsói Szerződés szuverén és egyenjogú államok védelmi szövetsége, amely eszköz a tagállamok biztonságának és Európa békéjének védelméhez.

A Varsói Szerződés tagállamai azonban úgy vélték és úgy vélik, hogy az imperialista erők által kikényszerített katonai tömbök és külföldi katonai támaszpontok léte akadályozza az államok együttműködését. Az európai országok, minden európai ország biztonságának és haladásának valódi biztosítékai nem a katonai csoportosulások, amelyeknek léte nincs összhangban a nemzetközi élet mai egészséges tendenciáival, e biztosíté-

kokat egy olyan hatékony európai biztonsági rendszer megteremtése nyújthatja, amely a földrész valamennyi államának egyenjogúságán és kölcsönös megbecsülésén, minden európai nemzet egyesített erőfeszítésein alapszik.

A nyilatkozatot aláíró országok véleménye szerint megérett annak szükségessége, hogy lépéseket tegyenek elsősorban az európai háborús feszültség enyhítésére. Ennek radikális módja az lenne, ha a fennálló katonai szövetségeket egyidejűleg felosztatnák. A jelenlegi helyzet lehetővé teszi ezt.

Államaink kormányai többször hangoztatták, hogy az Észak-atlanti Szerződés működésének megszűnése esetén a Varsói Szerződés hatályát veszti, s a katonai szövetségek helyét európai biztonsági rendszernek kell elfoglalnia. Most ünnepélyesen megerősítik: hajlandók arra, hogy szövetségüket a NATO felszámolásával egyidejűleg felosztatják.

De ha az Észak-atlanti Szerződés tagállamai még mindig nem hajlandók hozzájárulni ahhoz, hogy a két csoportosulás teljesen megszűnjék, a nyilatkozatot aláíró államok célszerűnek tartanak, ha már most megegyezés jönne létre az Észak-atlanti Szerződés és a Varsói Szerződés katonai szervezetének felszámolásáról. Ugyanakkor kijelentik, hogy mindaddig, amíg létezik az észak-atlanti tömb, és az agresszív imperialista körök merényleteket követnek el a világbéke ellen, az értekezleten részt vevő szocialista országok megőrzik nagyfokú éberségüket és el vannak szánva arra, hogy fokozzák erejüket és védelmi képességüket.

Ugyanakkor szükségesnek tartják, hogy az észak-atlanti tömbben és a Varsói Szerződésben részt vevő valamennyi állam, valamint a katonai tömbökhöz nem tartozó államok két- vagy többoldalú alapon tegyenek erőfeszítést az európai biztonság ügyének előmozdítása érdekében.

Harmadszor. Napjainkban nagy jelentőségük lehet az európai földrészen tapasztalható háborús feszültség enyhítésére irányuló olyan részleges intézkedéseknek is, mint például:

a külföldi katonai támaszpontok felszámolása;
a külföldi csapatok teljes kivonása idegen területekről, a nemzeti határok mögé;
mindkét német állam fegyveres erőinek meghatározott mértékű és meghatározott időben való csökkentése;
az atomkonfliktusok veszélyének elhárítására irányuló intézkedések: atommentes övezetek létrehozására, az atomfegyverekkel rendelkező hatalmak kötelezettségvállalása, hogy nem alkalmaznak atomfegyvert az ilyen övezetekhez tartozó államokkal szemben stb.;
az atom- és hidrogénbombákat szállító külföldi repülőgépek repüléseinek megszüntetése az európai államok területe fölött, az atomfegyvereket hordozó külföldi tengeralattjárók és más hajók távol tartása ezeknek az államoknak a kikötőitől.

Negyedszer. Tekintettel arra, hogy az NSZK-nak az atomfegyverek birtoklására vonatkozó igénye veszélyezteti Európa békéjét, az államoknak erőfeszítéseket kell tenniük annak megakadályozására, hogy a Német Szövetségi Köztársaság bármilyen formában – közvetlenül vagy közvetve, államcsoportosulások révén kizárólagos birtoklással, vagy úgy, hogy e fegyver feletti rendelkezésben bármilyen formában részesedjék – atomfegyverhez jusson. E kérdés megoldásától nagymértékben függ az európai, és nem csupán az európai népek jövője. Felemás megoldások ebben a kérdésben megengedhetetlenek.

Ötödször. A határok sérthetatlensége az európai tartós béke alapja. Az európai helyzet normalizálásának érdekei megkövetelik, hogy az összes európai államok éppen úgy, mint az európai földrészen kívül eső államok, külpolitikai lépéseikben abból induljanak ki: el kell ismerniük az emberiség történelmének legpusztítóbb háborúja után az európai államok között reálisan kialakult határokat, köztük az Odera–Neisse lengyel határt és a két német állam közötti határokat.

Hatodszor. A német kérdés békés rendezése megfelel az európai béke érdekeinek. Az értekezleten részt vevő szocialista

államok készek tovább keresni e kérdés megoldásának útjait. A megoldásnál figyelembe kell venni az összes érdekelt ország és Európa egésze biztonságának érdekeit.

E kérdés, és vele együtt az európai biztonság más vonatkozásainak építő jellegű kezelése csak a jelenlegi helyzetből, mindezekelőtt a két német állam – a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság – létezése tényének elismeréséből kiindulva képzelhető el. Egyidejűleg feltétlenül szükséges e rendezés érdekében, hogy elismerjék a meglevő határokat, és hogy mindkét német állam mondjon le a nukleáris fegyverekről.

A két német állam egyenjogú részvétele az európai államok kapcsolatainak fejlesztésére és erősítésére irányuló erőfeszítésekben a legkülönbözőbb tevékenységi területeken – politikai, gazdasági, tudományos-műszaki, kulturális téren egyaránt – lehetővé teszi a két német állam munkásosztályának, paraszt-ságának és értelmiségének, egész lakosságának, hogy lehetőségeikhez, alkotóképességükhöz mértén, más európai népekkel együtt hozzájáruljanak a haladás és a béke ügyéhez.

Ami a két német állam egyesítését illeti, ennek eléréséhez az út a feszültség enyhítésén, a két szuverén német állam fokozatos közeledésén, megegyezésükön, a német és az európai le-szerelésre vonatkozó megállapodáson, valamint annak az elv-nek a megvalósításán keresztül vezet, hogy az egyesített Német-oroszágnak valóban békeszerető, demokratikus államnak kell lennie, amely többé nem veszélyeztetheti szomszédai és Európa békéjét.

Hetedszer. Igen kedvező hatása lenne egy olyan általános európai tanácskozás összehívásának, amely megvitatná az európai biztonság szavatolásának és az egyetemes európai együtt-működés kibontakoztatásának kérdéseit. Az ilyen értekezleten születő megállapodás kifejeződhetne például egy közös európai nyilatkozatban, amely az európai biztonság fenntartásáról és a megerősítése érdekében kialakítandó együttműködésről szólna. Egy ilyen nyilatkozatban az aláíró államok kötelezettséget vál-

lalhatnának, hogy egymással való kapcsolataikban a béke érdekeit tartják szem előtt, a vitás kérdéseket csak békés úton oldják meg, konzultálnak és tájékoztatják egymást a kölcsönös érdekű kérdésekről, elősegítik a gazdasági, a tudományos-műszaki, valamint a kulturális kapcsolatok sokoldalú fejlődését. E nyilatkozathoz minden érdekelt állam csatlakozhatna.

Az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó értekezlet összehívása elősegítené a kollektív biztonsági rendszer megteremtését Európában, jelentős mérföldkő lehetne Európa jelenkori történelmében. Országaink készek részt venni egy ilyen értekezleten, bármilyen, a más érdekelt államok számára, így az észak-atlanti szövetség tagállamai és a semleges államok számára is alkalmas időpontban. Az európai semleges országok ugyancsak pozitív szerepet játszhatnának egy ilyen értekezlet összehívásában.

Magától értetődik, hogy egy ilyen találkozó vagy értekezlet napirendjét és az előkészítésével kapcsolatban felvetődő egyéb kérdéseket valamennyi részt vevő állam közösen határozná meg, figyelembe véve minden egyes részt vevő ország előterjesztett javaslatait.

Az értekezleten jelenlevő országok készek arra, hogy más módszereket is igénybe vegyenek az európai biztonság problémáinak megvitatására; a diplomáciai csatornákon folytatott tárgyalásokat, a külügyminiszterek vagy különmegbízottak két- vagy többoldalú találkozóit, valamint a legfelsőbb szintű személyes kapcsolatokat is. Az a véleményük, hogy a fentebb kifejtett elképzelések magukban foglalják az európai biztonság garantálásának alapvető és legfontosabb vonatkozásait. Készek arra, hogy megvitassanak minden olyan javaslatot, amely ennek a problémának a megoldását célozza, bármely állam terjesztette is azt elő, vagy terjeszti elő a jövőben.

Ami az ilyen eszmecserében való részvételt illeti, ebből a Varsói Szerződés államai senkit nem zárnak ki. Minden államnak magának kell eldöntenie, részt vesz-e vagy sem az európai problémák megvitatásában és megoldásában.

A népeknek természetesen nem mindegy, milyen politikai irányvonalat választ egyik vagy másik állam — olyat-e, amely megfelel a béke és a biztonság érdekeinek, vagy pedig olyat, amely ellentétes ezekkel az érdekekkel.

Az értekezlet résztvevői meg vannak győződve arról, hogy más földrészek országainak sem lehet közömbös, milyen irányban fejlődnek Európa ügyei. A két világháború tüze Európa földjén lobbant lángra, de csaknem egész bolygónkra kiterjedt. Sok ország, közöttük Európától távoli kontinensek számos országa megismerte a pusztítást, és nagy veszteségeket szenvedett. Ezért minden államnak, amely szívén viseli a béke sorsát, üdvözlőnie kell minden olyan lépést, amely a feszültség csökkentéséhez, az európai helyzet egészségesebbé tételéhez vezet, és támogatnia kell minden ilyen erőfeszítést.

Országaink kifejezésre juttatják, hogy érdekelték az európai biztonság megszilárdításában, készek megtenni a cél érdekében a szükséges lépéseket, és meg vannak győződve arról, hogy valamennyi európai államnak kötelessége hozzájárulni az egész világot érintő problémák megoldásához. E problémák rendezése kétségtől az európai helyzetre is kedvező hatással lenne. Ide sorolhatjuk az egymás belügyeibe való be nem avatkozást, az erőszak és az erővel való fenyegetés megtiltását a nemzetközi kapcsolatokban, a leszerelést, a nukleáris fegyverek alkalmazásának megtiltását és az atomkonfliktus veszélyének elhárítására irányuló más nagy horderejű intézkedéseket. Fel kell számolni teljesen a gyarmati rendszert, annak minden megjelenési formájában, ugyancsak az idegen területeken létesített külföldi katonai támaszpontokat, fejleszteni kell az egyenjogúságon alapuló nemzetközi gazdasági együttműködést. Az értekezleten részt vevő államok a jövőben is minden tőlük telhetőt megtesznek annak érdekében, hogy elősegítsék e világméretű problémák mielőbbi megoldását. Nagy jelentőséget tulajdonítanak az Egyesült Nemzetek Szervezete megerősítésének az ENSZ Alapokmánya maradéktalan követése alapján, az ENSZ egyetemessége biztosításának, továbbá annak, hogy összehangolják

az ENSZ tevékenységét a világban végbement változásokkal. Mindent megtesznek annak érdekében, hogy a világszervezet egyre hatékonyabban tevékenykedhessék az általános béke és biztonság megőrzése, a népek közötti baráti kapcsolatok fejlesztése érdekében.

A nyilatkozatot aláíró államok hangoztatják, készek más államokkal együtt keresni az európai béke megszilárdításához vezető kölcsönösen elfogadható utakat. Államaik szilárdan eltökélték, hogy a nemzetközi életben megvédik a béke, az államok nemzetközi együttműködése, valamennyi szabadságszerető és haladó erő összefogása politikáját, harcolnak az imperialista agresszió, az erőszak és a diktátum politikája ellen, támogatják a szabadság, a nemzeti függetlenség és a társadalmi haladás ügyét.

Az értekezlet résztvevői azzal a felhívással fordulnak valamennyi európai kormányhoz és nemzethez, földrészünk békeszerető és haladó erőihez, hogy ideológiai, politikai vagy vallási meggyőződésüktől függetlenül egyesítsék erőfeszítéseiket azért, hogy Európa – a világcivilizáció egyik legfontosabb központja – egyenjogú nemzetek sokoldalú és gyümölcsöző együttműködésének földrészévé, a tartós béke és a világméretű kölcsönös megértés hatalmas tényezőjévé váljék. ...

Népszabadság, 1966. július 9.

22.

A Varsói Szerződés tagállamai

**Politikai Tanácskozó Testülete bukaresti ülésének
nyilatkozata**

„az Amerikai Egyesült Államok vietnami agressziójáról”

1966. július 6.

A Varsói Szerződésnek a Politikai Tanácskozó Testület bukaresti értekezletén képviselt tagállamai – a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – megvitatták az Egyesült Államok vietnami agressziójának következtében kialakult helyzetet, különös tekintettel az amerikai fegyveres erők új bűntetteire, amelyek célja a vietnami nép ellen folytatott háború kiszélesítése.

Az értekezlet résztvevői úgy értékelik Hanoi, továbbá Haiphong kikötőváros – Észak-Vietnam legnagyobb lakott helyei – külvárosainak bombázását, mint a vietnami háború „eszkálációja” amerikai politikájának újabb, még veszedelmesebb lépcsőfokát. Ennek következtében a Vietnamban folyó háború súlyosan rontja a nemzetközi helyzetet, s egyszersmind új, a béke és az általános biztonság szempontjából még veszélyesebb jelleget ölt.

Az értekezlet résztvevői felháborodva ítélik el ezeket a bűntetteket, és kijelentik, hogy teljes mértékben támogatják azt a hőstes harcot, amelyet a testvéri vietnami nép vív szabadságának és függetlenségének védelmében, hazájának egységeért és integritásáért.

Az Egyesült Államok vietnami háborúja az amerikai imperializmus agresszív politikájának legcinikusabb megnyilvánulása, a nemzetközi jog és a nemzetközi egyezmények megcsúfolása, az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának durva megsértése. Nem más, mint az Egyesült Államok hiúsította meg az 1954. évi genfi egyezmények⁴⁰ végrehajtását, amelyek előirányozták Vietnamban országos választások megtartását és Vietnammal mindenféle külföldi beavatkozás nélkül történő egyesítését.

Az amerikai csapatok mint megszállók, mint a vietnami nép szabadságának és függetlenségének elfojtói mentek Vietnamba. Ebben a rablőháborúban, amelyet Vietnam ellen folytat, az Egyesült Államok mind kegyetlenebb és embertelenebb eszközökhöz folyamodik, pusztítja a békés lakosságot, nem riad vissza napalmbombák és mérgező anyagok alkalmazásától sem. Azok, akik e gatzetteket végrehajtják, a hitleri háborús bűnösök nyomdokában járnak. Az amerikai csapatok és csatlósai vietnami tettei büntettek a béke és az emberiség ellen, amelyekért nemzetközileg súlyos felelősséggel tartoznak. Az agresszoroknak számolniuk kell a történelem tanulságaival, és nem szabad elfelejteniük, hogy nem kerülhetik el a felelősségre vonást gatzetteikért.

Az amerikai agresszorok nem háríthatják el maguktól a vietnami népnek okozott hatalmas anyagi károk megtérítését, fizetniük kell a szétrombolt városokért és falvakért, a felégetett kórházakért és iskolákért, a tönkretett utakért, és felelniük kell a békés lakossággal szemben elkövetett minden barbár tettükért.

Az Egyesült Államok kormányának tudnia kell, hogy minél több büntettet követnek el a vietnami nép ellen, annál nagyobb lesz a bűnök súlya, és annál kérlelhetetlenebbül lakolnak meg értük.

Az Egyesült Államok kormánya megkísérli, hogy fegyverrel

ráerőszakolja Dél-Vietnam lakosságára saját rendszerét, fenn-tartsa a nép által mélységesen gyűlölt, rothadt katonai diktatúrát, amelyet csakis az amerikai szuronyok támogatása tart életben. Senkinek nincs joga ahhoz, hogy saját akaratát kényszerítse a vietnami népre, ugyanúgy, mint bármely más ország népére sem. Csakis Vietnam népe határozhat afelől, milyen rendet alakítson ki országában. Ez a nép elvitathatatlan joga.

Az Amerikai Egyesült Államok le akarja igázni az indokínai félsziget más országait is. Fokozza durva beavatkozását Laosz belügyeibe, bombázza Laosz területét, folytatja a független Kambodzsa ellen irányuló provokációit.

Mindez arról tanúskodik, hogy az amerikai imperializmus megpróbálja elfojtani a népek nemzeti felszabadító mozgalmát, megkísérli megfosztani őket attól a szent joguktól, hogy ön-állón intézzék sorsukat, vágyaiknak megfelelően maguk válasszák meg a fejlődés útját.

Az amerikai kormány agresszív cselekményeiből származó veszély még csak fokozódik azáltal, hogy az Egyesült Államok igyekszik szövetségeseit is bevonni vietnami háborújába. Ausztrália és Új-Zéland, Thaiföld és a Fülöp-szigetek, továbbá a dél-koreai bábrendszer máris küldött vagy jelenleg küld katonai egységeket, hogy azok részt vegyenek a vietnami nép elleni háborúban. Politikai és anyagi támogatást nyújt Vietnamban az Egyesült Államoknak a Német Szövetségi Köztársaság is. Cinkosok az agresszióban azok az országok ugyancsak, amelyek fegyverszállítással segítik az agresszort, megengedik, hogy az Egyesült Államok felhasználja területüket amerikai csapatok szállítására és a Vietnamban levő egységek ellátására. Előbb-utóbb az összes ilyen kormányoknak a népek ítélőszéke előtt kell felelniük mindezekért.

Senkit sem téveszthetnek meg az amerikai kormány állításai, amelyek szerint hajlandó tárgyalni a vietnami probléma rendezéséről. A „békeszerető szándékokról” és „béketárgyalásokról” szóló nyilatkozatok velejükig hamisak, mert nemcsak a hadműveletek folytatása, hanem kiszélesítése is kíséri őket.

Szembetűnő az az égbekiáltó ellentét, amely a vietnami háború folytatása és a között az amerikai állítás között tátong, hogy az Egyesült Államok kész lépéseket tenni a leszerelés útján.

Országaink pártjai, kormányai és népei csodálják a hős vietnami nép bátorságát, szívósságát és ama eltökéltségét, hogy kivívja a győzelmet a rablók ellen folytatott harcban. Bármennyire makacsok legyenek az agresszorok, bármilyen újabb gaztetteket kövessenek is el, nem törhetik meg a vietnami nép szabadság és függetlenség utáni vágyát. Az értekezlet résztvevői úgy vélik, hogy amikor a vietnami nép az amerikai imperializmus ellen harcol, akkor nemcsak saját nemzeti jogait védelmezi, hanem egyszersmind nagymértékben hozzájárul a szocialista világrendszer országainak, minden népnek a békéért, a függetlenségért, a demokráciáért és a szocializmusért folyó küzdelméhez. A vietnami nép igaz ügyét a szocialista országok, a nemzetközi munkásosztály, a kommunista és munkáspártok, a nemzeti felszabadító mozgalom, a béke és a haladás összes erőinek mély rokonszenve és teljes szolidaritása kíséri.

II.

A Varsói Szerződés e nyilatkozatot aláíró tagállamai a leghatározottabban megerősítik a vietnami kérdéssel kapcsolatos álláspontjukat.

Az amerikai kormány haladéktalanul szüntesse meg a vietnami agresszív háborút; tartsa tiszteletben a vietnami népnek a békére, a nemzeti függetlenségre, a területi egységre és sértetlenségre vonatkozó alapvető nemzeti jogait, amelyeket a Vietnamra vonatkozó 1954. évi genfi egyezmények biztosítanak.

Az értekezleten részt vevő államok abból kiindulva, hogy a vietnami nép kizárólagos joga a saját ügyeiben való döntés, teljes mértékben támogatják a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának négyponthoz programját⁴¹, valamint a Dél-

vietnami Nemzeti Felszabadítási Front által előterjesztett, öt pontból álló programot; ezek igazságos alapul szolgálnak a vietnami kérdés politikai rendezéséhez, és teljes mértékben megfelelnek az 1954. évi genfi egyezményeknek, összhangban állnak a délkelet-ázsiai és a világbéke érdekeivel.

Az Amerikai Egyesült Államoknak maradéktalanul meg kell tartania a Vietnamba vonatkozó genfi egyezményeket, meg kell szüntetnie a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni agressziót, haladéktalanul, véglegesen és feltétel nélkül véget kell vetnie a VDK területe bombázásának, fel kell hagynia a dél-vietnami fegyveres intervencióval, ki kell vonnia csapatait és csatlósainak csapatait Dél-Vietnamból, fel kell számolnia az összes amerikai katonai támaszpontot ebben az országban, a dél-vietnami lakosság egyedül jogos képviselőjének kell elismernie a Nemzeti Felszabadítási Frontot, el kell ismernie Vietnam népének azt a jogát, hogy minden külső beavatkozás nélkül saját maga határozza meg sorsát és döntsön az ország békés egyesítéséről.

III.

A Varsói Szerződésben részt vevő államok, miután megvitatták az Amerikai Egyesült Államok háborús tevékenységének kiszélesítése következtében kialakult vietnami helyzetet,

1. a leghatározottabb formában figyelmeztetik az Egyesült Államok kormányát arra a felelősségre, amelyet a háború folytatásával és kiterjesztésével az egész emberiség előtt vállal, figyelmeztetik azokra az előre nem látható következményekre, amelyek ebből egyebek között az Egyesült Államokra nézve is származhatnak;

2. mindinkább növekvő erkölcsi és politikai támogatást és sokoldalú segítséget nyújtanak most és a jövőben is a Vietnami Demokratikus Köztársaságnak, beleértve a gazdasági, védelmi, anyagi, műszaki eszközökkel és szakemberekben nyújtandó segítséget és minden olyan segítséget, amely elengedhetetlenül

szükséges az amerikai agresszió visszaveréséhez, figyelembe véve a vietnami háború új szakasza által felvetett igényeket;

3. kijelentik, készek megadni a lehetőséget önkénteseiknek – ha a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormánya ezt kéri⁴² –, hogy Vietnamba menjenek, és segítséget nyújtsanak a vietnami népnek az amerikai agresszorok ellen viselt harcában;

4. határozottan elítélik az Egyesült Államok kormányának azon cselekményeit, amelyek a háborúnak Laoszra és Kambodzsára való kiterjesztését célozzák; kifejezik szolidaritásukat ezen országok népeivel, és követelik, hogy az Amerikai Egyesült Államok szigorúan tartsa meg az 1954. és 1962. évi⁴³ genfi egyezményeknek a szóban forgó országokra vonatkozó előírásait, tartsa tiszteletben szuverenitásukat, függetlenségüket, semlegességüket és területi sérthetetlenségüket.

IV.

Országaink pártjai és kormányai a vietnami nép győzelmének kivívása érdekében feltétlenül szükségesnek tartják a szocialista államok akcióegységét. Országaink valamennyien el vannak szánva, hogy a jövőben sem kímélik erejüket, és minden szükséges intézkedést megtesznek a vietnami nép megsegítésére, az amerikai agresszió megfékezésére.

Az értekezleten részt vevő országok felhívással fordulnak minden államhoz, amelynek drága a béke, az összes haladó és békeszerető erőkhöz, a világ közvéleményéhez, a nemzetközi munkásmozgalomhoz, a kommunista és munkáspártokhoz, tömörítsék az amerikai agresszió ellen küzdők arcvonalát, lépjenek fel határozottan a barbár vietnami háború ellen, a vietnami nép hősiek harcának támogatására.

A Varsói Szerződésben részt vevő országok felhívással fordulnak minden állam kormányához, tegyenek meg minden tőlük telhetőt az Egyesült Államok vietnami agressziójának megszüntetésére, a délkelet-ázsiai háborús tűzfészek felszámolására, a feszültség enyhítésére és a nemzetközi kapcsolatok normalizá-

lására. Ha valóban szíven viseli a béke sorsát, egyetlen állam, egyetlen kormány sem szemlélheti közömbösen az Egyesült Államok cselekedeteit, mert ezek nemcsak a vietnami nép függetlenségét és szabadságát veszélyeztetik, hanem egyre súlyosabb veszélyt jelentenek a világbékére nézve is.

Országaink kifejezik azt a meggyőződésüket, hogy a béke erői, amelyek támogatják a vietnami nép harcát, rákényszeríthetik az amerikai imperialistákat, vessenek véget a vietnami agressziónak. Ily módon ezek az erők nagymértékben hozzájárulhatnak a világbéke biztosításához.

A vietnami nép igaz ügye diadalmaskodni fog! Vietnam népe győzni fog!...

Népszabadság. 1966. július 8.

23.

Közlemény

**a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek
varsói üléséről**

1967. február 11.

A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei 1967. február 8-tól 10-ig Varsóban tanácskozást tartottak. ...

A tanácskozáson baráti eszmecsere folyt a szocialista országok azon erőfeszítéseiről, amelyeknek célja a nemzetközi feszültség enyhítése, az európai béke, biztonság és együttműködés megszilárdítása. Eszmecsere folyt továbbá arról, miként alakult az európai helyzet azt követően, hogy 1966 júliusában Bukarestben nyilatkozatot tettek közzé az európai béke és biztonság megszilárdításáról.

A tanácskozás az elvtársi együttműködés és a teljes kölcsönös egyetértés légkörében folyt le.

Népszabadság, 1967. február 11.

A Varsói Szerződés tagállamai

**Politikai Tanácskozó Testülete szófiai ülésének nyilatkozata
„az amerikaiak vietnami agressziójának
kiszélesítése következtében a békét fenyegető veszélyről”***

1968. március 7.

A Varsói Szerződésnek a Politikai Tanácskozó Testület szófiai értekezletén képviselt tagállamai – a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – megvitatták az Egyesült Államok vietnami agressziója további kiszélesítése következtében kialakult helyzetet.

Az értekezlet résztvevői – megerősítve azt az elvi álláspontjukat, amelyet a Politikai Tanácskozó Testület 1966. július 6-án Bukarestben tartott értekezletén az Egyesült Államok vietnami agressziója tárgyában elfogadott nyilatkozatban fektettek le – kijelentik, hogy a vietnami nép ellen irányuló amerikai agresszió kiszélesítése súlyosan veszélyezteti a világ békét. A Vietnami Demokratikus Köztársaság sűrűn lakott központjai – így Hanoi, a főváros és Haiphong kikötő – bombázásának fokozása, az amerikai katonák létszámának újabb emelése Vietnam déli részén, a katonai tevékenység kiterjesztése a Vietnammal szomszédos Laosz és Kambodzsa ellen, mindez a vietnami nép elleni háború kiszélesítésére irányuló amerikai politikának új, az eddiginél veszedelmesebb lépcsőfoka. Egyes amerikai politikai és katonai személyiségek azon esztelen fenyegetései, hogy

* A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1966. júliusi ülése is külön nyilatkozatot adott ki az amerikaiak vietnami agressziójáról. Lásd a 22. sz. dokumentumot.

nukleáris fegyvereket alkalmaznak Vietnamban, a zsarolás és a nyomás agresszív politikájának újabb megnyilvánulásai, s kihívást jelentenek a békére törekvő népek ellen.

Az események ilyen alakulása még inkább bonyolulttá teszi nemcsak a délkelet-ázsiai, hanem az egész nemzetközi helyzetet, és a világban meglevő feszültség egyik fő forrása.

Egy Amerikától sok ezer kilométerre fekvő országban, Dél-Vietnamban félmillió amerikai hadsereg tartózkodik hódítóként. A szabadságot akarja eltiporni. Fegyvereinek erejével szeretné rákényszeríteni akarátát a vietnami népre, és így kíván az ország déli részén az amerikai imperializmus érdekeinek megfelelő gyarmati rendszert teremteni. A vietnami nép azonban elutasítja az idegen uralmat, védelmezi azt az elidegeníthetetlen jogát, hogy minden külső beavatkozás nélkül maga döntson sorsáról a genfi megállapodásokra támaszkodva, amelyeket az Egyesült Államok durván megsértett.

Az amerikai agresszorok gaztettek sorát követik el, hogy megkíséreljék megtörni a vietnami nép ellenállását. Katonai és politikai kudarcaik feletti dühüket a békés lakosok tízezreinek legyilkolása, iskolák és kórházak romba döntése, számtalan kegyetlen bombázás és rakétatámadás, egész városok és falvak elpusztítása jelzi a vietnami földön.

Az értekezlet résztvevői határozottan elítélik az amerikai imperializmusnak a vietnami nép ellen irányuló barbár cselekedeteit. A béke és az emberiség elleni bűncselekmények elkövetői elkerülhetetlenül elnyerik méltó büntetésüket.

Nem háríthatják el magukról a felelősséget azok a kormányok sem, amelyek az Egyesült Államok oldalán (közvetve vagy közvetlenül) részt vesznek az agresszióban és a hős vietnami nép ellen elkövetett gaztettekben. Ez vonatkozik Thaiföldre, Ausztráliára, Új-Zélandra, a Fülöp-szigetekre, a dél-koreai bábkormányra, amelyek csapatokat küldtek Dél-Vietnamba, az Egyesült Államok imperialista érdekeiért vívott rablóháborúba, s ez vonatkozik más államokra is, köztük a Német Szövetségi

Köztársaság reakciós, revansista köreire, amelyek politikai és anyagi segítséget nyújtanak az amerikai agresszoroknak.

Az Egyesült Államok kormányának tisztában kell lennie azal, hogy az agresszió kiszélesítésével, újabb bűnös cselekedeteivel nem lesz képes megtörni a szabadságát, függetlenségét és nemzeti létét védelmező bátor nép akaratát. Az Egyesült Államok kormánya szembe találja magát a szocialista közösség országainak támogatására és minden oldalú segítségére támaszkodó vietnami népnek az eddiginél is erősebb visszavágásával.

A legutóbbi vietnami események – a dél-vietnami népi felszabadító fegyveres erők széles körű támadó hadműveletei; a népi hatalom szerveinek megalakítása a felszabadított területeken; a békéért, a demokráciáért, Dél-Vietnam függetlenségéért és semlegességéért síkraszálló új hazafias szervezetek létrejötte – arról tanúskodnak, hogy a vietnami nép felszabadító harca új szakaszba lépett.

A dél-vietnami hazafiak ismét bebizonyították, hogy nemcsak a dzsungelben és a falvakban képesek sikeres hadműveletekre, hanem a városokban, sőt a legnagyobb városokban, így Saigonban is. A felszabadító erők támadása, Dél-Vietnam népének aktív támogatásával, alapjaiban rázta meg az egész amerikai-saigoni katonai rendszert. Újból megmutatta a nép és a Nemzeti Felszabadítási Front egységét, a vietnami hazafiak hősiességét és bátorságát, megmutatta a nép nemzeti törekvéseit és az agresszorok kiűzésére irányuló elszántságát kifejező felszabadító mozgalom forradalmi erejét.

A Vietnami Demokratikus Köztársaság szocializmust építő népe erősíti országa védelmi képességét, és fegyveres erői hatékonyan verik vissza az amerikai légi- és tengeri támadásokat.

Nagy nemzetközi jelentőségük van azoknak a sikereknek, amelyeket a vietnami nép az imperialista agresszió elleni harcában elért. E sikerek fontos tényezői a szocialista világrendszer országai harcának, annak a küzdelemnek, amelyet a népek a békéért, a függetlenségért, a demokráciáért és a szocializmusért vívnak.

Az értekezlet résztvevői országaik népei nevében forrón üdvözik a Vietnami Dolgozók Pártját, a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányát, Észak-Vietnam hős népét és fegyveres erőit szocialista hazájuk fejlesztésében és védelmében elért nagyszerű eredményeik és győzelmeik alkalmából; forrón üdvözik a Nemzeti Felszabadítási Frontot, annak fegyveres erőit, Dél-Vietnam hazafiaiit az imperialisták és a korrupt saigoni klikk elleni harcban elért sikereik alkalmából.

A vietnami helyzet rendezésére igazságos alapul szolgál a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának négy pontban összefoglalt ismert álláspontja és a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front programja, amelyek a szocialista országok teljes támogatásának és a világ közvéleménye széles körű helyeslésének örvendenek. Az Egyesült Államok agressziós szándékkal vonultatta be csapatait Vietnamba. Neki kell megszüntetnie a háborút, kivonni az amerikai, valamint a szövetséges csapatokat Vietnamból.

A Vietnami Demokratikus Köztársaság kormánya kifejezte arra vonatkozó készségét, hogy tárgyalásokat kezdjen, mihelyt az Egyesült Államok bebizonyítja, hogy valóban minden feltétel nélkül megszüntette a Vietnami Demokratikus Köztársaság bombázását minden más ellene irányuló háborús cselekménnyel egyetemben. A Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának ez a kezdeményezése élénk nemzetközi visszhangot keltett. Még az Egyesült Államokkal szövetséges számos ország államférfiai is aktívan támogatták, csakúgy, mint a nemzetközi közvélemény széles rétegei. Teljes mértékben az Egyesült Államok kormányára hárul a felelősség azért, hogy a tárgyalások mindeddig nem kezdődtek meg. Az Egyesült Államok elnökének a vietnami kérdés békés rendezésével kapcsolatos képmutató kijelentéseit – beleértve a San Antonio-i nyilatkozatot⁴⁴ is – minden esetben olyan feltételek kísérik, amelyeket egyetlen szuverén állam sem fogadhat el. A békeszólamokat követően újabb és újabb lépéseket tesznek az amerikai agresszió kiterjesztésére.

Ez meggyőzően mutatja, hogy az Egyesült Államok kormánya lényegében nem óhajtja a tárgyalásokat.

A Varsói Szerződésnek e nyilatkozatot aláíró tagállamai teljes komolysággal figyelmeztetik az Egyesült Államok kormányát arra a felelősségre, amelyet a vietnami agresszív háború folytatásával és kiszélesítésével az egész emberiség előtt magára vállalt.

Ha az Egyesült Államok kormánya képes hallgatni a józan ész szavára, akkor reálisan át kell tekintenie a kialakult helyzetet, és élnie kell a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának, valamint a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Frontnak a javaslataival, amelyek teljes egészükben megfelelnek az 1954. évi genfi megállapodásoknak, megfelelnek a délkelet-ázsiai béke és a világbéke érdekeinek.

A Varsói Szerződésnek e nyilatkozatot aláíró tagállamai kijelentik, hogy határozottan támogatják a Vietnami Demokratikus Köztársaság és a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front álláspontját. Követelik, hogy az Egyesült Államok haladéktalanul, véglegesen és minden feltétel nélkül vessen véget a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni bombázásoknak és minden más katonai tevékenységnek, szüntesse meg a dél-vietnami beavatkozást, hívja vissza az amerikai csapatokat, valamint szövetségesei és csatlósai csapatait Dél-Vietnamból, és tartsa tiszteletben a vietnami népnek azt a jogát, hogy maga döntsön sorsáról. Felhívással fordulnak minden államhoz, minden kormányhoz és mindenkihez, akinek a béke ügye kedves: követeljék állhatatosan, hogy az Egyesült Államok haladéktalanul szüntesse meg a vietnami agresszió valamennyi formáját, és minden feltétel nélkül térjen rá a vietnami kérdés békés megoldásának útjára.

A vietnami agresszió további fokozása teremtette körülmények között a Varsói Szerződés tagállamai újból hangsúlyozzák: a szocialista országoknak, az összes haladó, békeszerető erőnek egységesen kell fellépniük a vietnami nép igazságos harcának sokoldalú támogatásában.

A Varsói Szerződés tagállamai, a proletár internacionalizmus eszméihez híven, kifejezik testvéri szolidaritásukat a hős vietnami néppel, amely önfeláldozó harcot vív az amerikai imperializmus agressziójával szemben. Megerősítik, hogy a továbbiakban is teljes támogatást nyújtanak és minden szükséges segítséget megadnak a testvéri szocialista országnak, a Vietnami Demokratikus Köztársaságnak, a vietnami népnek: így gazdasági és védelmi eszközöket, technikát és szakembereket. Ezt a segítséget mindaddig megadják, amíg a Vietnami Demokratikus Köztársaságnak, a vietnami népnek erre szüksége lesz az imperialista támadás győzelmes visszaveréséhez.

A Varsói Szerződés tagállamai ismételten kifejezik készségüket arra, ha a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormánya kéri, lehetőséget adnak önkénteseiknek, hogy Vietnamba menjenek.

Az Egyesült Államok imperialista agressziója elleni fegyveres harc élvonalában álló vietnami nép, a Vietnami Demokratikus Köztársaság mellett állnak a testvéri szocialista országok, az összes antiimperialista és békeszerető erők. Ezek támogatására és segítségére támaszkodva a vietnami nép győzni fog, igaz ügye, amelyért harcol, diadalmaskodik...

Népszabadság, 1968. március 9.

A Varsói Szerződés tagállamai

**Politikai Tanácskozó Testülete szófiai ülésének nyilatkozata
„az atomsorompó pótegyezmény-tervezetéről”**

1968. március 7.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – a teljes egyetértés szellemében – ismeretik a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásával kapcsolatos alábbi álláspontjukat:

A szocialista államoknak a nemzetközi béke és biztonság megerősítését szolgáló politikájából kiindulva, a fenti országok a béke megerősítése szempontjából időszerűnek és halaszthatatlannak tekintik a nukleáris fegyverek további elterjedésének megakadályozását. Meggyőződésük, hogy a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozására vonatkozó nemzetközi szerződés megkötése kedvezőbb feltételeket teremt a fegyverkezési – különösen a nukleáris fegyverkezési – verseny megszüntetéséért folyó harc számára, a nukleáris fegyverek eltiltását és megsemmisítését célzó hatékony intézkedések megvalósítása számára. Kifejezik azon eltökéltségüket, hogy folytatják harcukat e célok megvalósításáért.

A megnevezett államok úgy vélik, hogy az atomsorompó-egyezmény tervezete, amelyet a Szovjetunió ez év január 18-án a tizennyolchatalmi Leszerelési Bizottság elé terjesztett megvizsgálásra – és amely a tárgyalások különböző szakaszaiban számos állam között elmélyült konzultációk tárgyát képezte – megfelel a megjelölt feladatnak. Kijelentik, hogy támogatják ezt a tervezetet, és állást foglalnak a tizennyolchatalmi Leszerelési Bizottságban folyó tárgyalásoknak a meghatározott időre (1968. március 15-ére) való befejezése, a tervezetnek az Egyesült Nem-

zetek Szervezete Közgyűlésében való jóváhagyása, aláírása és ezt követő életbe léptetése mellett.

A megnevezett államok kifejezik azon reményüket, hogy minden ország hozzájárul a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásához és a nemzetközi béke megszilárdításához.

Népszabadság, 1968. március 9.

**Közlemény
a Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testületének
szófiái üléséről**

1968. március 7.

Szófiában 1968. március 6-án és 7-én megtartották a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének értekezletét. ...

Az értekezlet résztvevői sokoldalúan megvitatták az Amerikai Egyesült Államoknak a vietnami nép ellen folytatott agressziója további fokozása következtében kialakult helyzetet és annak hatását az általános nemzetközi helyzetre. Megállapították, hogy az Egyesült Államok kormánya továbbra is a háború kiszélesítését célzó kalandor irányvonalat követi, nem hajlandó megszüntetni a bombatámadásokat és más agresszív cselekményeket a VDK ellen, s így módon akadályozza a vietnami kérdés politikai rendezésére irányuló tárgyalásokhoz szükséges légkör megteremtését.

Ezzel kapcsolatban az értekezlet résztvevői kijelentették, hogy egyhangúlag elítélik az amerikai imperialisták bűnös cselekedeteit, akik fegyveres erővel próbálják elnyomni a nemzeti felszabadító harcot Dél-Vietnamban, s akadályozni a szocializmus építését a Vietnami Demokratikus Köztársaságban.

Az értekezlet résztvevői nyilatkozatot fogadtak el a Vietnamban egyre szélesedő amerikai agresszió következtében a békét fenyegető veszélyről. E nyilatkozat szövegét külön hozzák nyilvánosságra.

Az értekezleten elmélyült véleménycserét folytattak a nukleáris fegyverek elterjedése megakadályozásának problémájáról.

Az értekezlet résztvevői a Politikai Tanácskozó Testület varsói és bukaresti értekezletén közösen kidolgozott álláspontból kiindulva megerősítik, hogy különleges jelentőséget tulajdonítanak a nukleáris fegyverek elterjedése megakadályozásának, e probléma megoldásának. Megvitatták a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződéstervezetet, amelyet a tizennyolchatalmi Leszerelési Bizottság tárgyalások és viták során dolgozott ki, s ismertették e kérdésben elfoglalt álláspontjukat.

Az értekezlet nyílt, elvtársi légkörben zajlott le.

Népszabadság, 1968. március 9.

27.
A Varsói Szerződés tagállamainak felhívása
Európa országaihoz*

1969. március 17.

A Varsói Szerződés tagállamai, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – a Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői – kifejezik óhajukat, hogy népeik békében és jószomszédi viszonyban éljenek a többi európai néppel, továbbá azon szilárd elhatározásukat, hogy közreműködnek kontinensünk biztonságának és az együttműködés légkörének kialakításában, és felhívással fordulnak valamennyi európai államhoz**: egyesítsék erőfeszítéseiket az európai béke és biztonság megszilárdítására.

Európa népeinek jelene és jövője elválaszthatatlan kontinensünk békéjének megőrzésétől és megszilárdításától. A valódi biztonság és a szilárd béke akkor szavatolható, ha az európai államok szándékaikkal, tetteikkel és minden erejükkel a feszültség enyhítését szolgálják, figyelembe véve a realitásokat, célul tűzik ki, hogy az arra megérett nemzetközi problémákat megoldják, és sokoldalú együttműködést alakítsanak ki össz-európai alapon.

A jószomszédi viszonyhoz, a bizalom megteremtéséhez és az egymás megértéséhez vezető utat valamennyi európai ország népeinek és kormányainak akaratával és erőfeszítéseivel kell meg-

* A felhívást a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének budapesti ülésén fogadták el.

** A felhívást a Magyar Népköztársaság diplomáciai úton juttatta el az érdekeltekhez.

építeni. Napjaink Európáját – amely a második világháború nyomán lett ilyenné – több mint harminc, nagy és kicsiny, különböző társadalmi rendszerű, földrajzi elhelyezkedésű és eltérő érdekű ország alkotja. A történelem akaratából azonban ezen országoknak egymás mellett kell élniük, s ezen a tényen senki sem változtathat.

Egyre több kormány, parlament, párt, politikai és társadalmi személyiség érez felelősséget a mai és az eljövendő nemzedékért, azért, hogy ne kerülhessen sor újabb háborús konfliktusra Európában. Változatlanul hatnak azonban Európában olyan erők is, amelyek nem akarnak hozzájárulni az európai fejlődéshez a vitás kérdések rendezésével és békés megállapodásokkal, hanem ehelyett évtizedekre kidolgozott új katonai programok alapján újabb hadosztályokat és rakétákat vonultatnak fel. Egy gyékényen árulnak velük azok is, akik nem vonták le a kellő tanulságokat a második világháborúból, a német militarizmus és a nácizmus szétzúzásából. Mesterkedéseik fokozzák a feszültséget, bonyodalmakat idéznek elő a nemzetközi kapcsolatokban.

Az ülésen részt vevő államok kötelességüknek tartják, hogy a jövőben is minden tőlük telhetőt tegyenek annak érdekében, hogy Európát megóvják az új háborús konfliktusok veszélyétől, és a békés egymás mellett élés elve alapján tág teret nyissanak az összes európai országok közötti együttműködés fejlesztésének, függetlenül azok társadalmi rendszerétől.

Bármennyire bonyolultak is a még rendezetlen problémák, csakis békés eszközökkel, tárgyalások útján, nem pedig erőszakkal, illetve erőszakkal való fenyegetéssel oldhatók meg.

Az európai helyzet elemzéséből kiindulva, a Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik; megvan a reális lehetősége annak, hogy Európa valamennyi államának és népének érdekeit szem előtt tartva, közös erőfeszítések nyomán megszülessen az európai biztonság.

A Varsói Szerződés tagállamai csaknem három évvel ezelőtt Bukarestben javasolták, hogy hívjanak össze egy összeurópai

értekezletet az európai biztonság és békés együttműködés kérdéseinek megvitatására. Az azóta lezajlott személyes találkozók arról tanúskodnak, hogy egyetlen európai kormány sem emel szót az összeurópai értekezlet gondolata ellen, s hogy az értekezlet megtartására megvannak a reális lehetőségek.

A második világháború után még egyszer sem jöttek össze valamennyi európai állam képviselői, jóllehet egész sor kérdést kellene tárgyalóasztalnál megvizsgálniuk. Ha a béke megszilárdításának érdekeiből indulunk ki, semmilyen nyomós ok nem lehet az összeurópai értekezlet összehívásának halogatására.

Egy ilyen értekezlet megfelelné valamennyi európai állam érdekeinek. Lehetőséget nyújtana ahhoz, hogy közösen találják meg azokat az utakat és módokat, amelyek elvezethetnének Európa katonai csoportosulások szerinti megosztottságának felszámolásához és az európai államok, népek békés együttműködéséhez.

A világon azonban vannak olyan erők, amelyek igyekeznek fenntartani kontinensünk megosztottságát: politikájuk célja a feszültség fokozása, elutasítják az államok és a népek békés együttműködésének kialakítását, ellenzik az említett értekezlet összehívását és az európai biztonság megerősítését célzó egyéb intézkedéseket.

A jelenlegi tanácskozáson részt vevő államok meggyőződése, hogy az összeurópai együttműködés fejlesztése az egyetlen reális alternatíva volt és marad, ellentétben a veszélyes katonai szembenállással, a fegyverkezési versennyel, a viszálykodásokkal, amelyeket a második világháború eredményeinek megsemmisítésére és Európa térképének átalakítására törekvő agresszív erők továbbra is igyekeznek rákényszeríteni Európára.

A Varsói Szerződés tagállamai megerősítik a világ katonai tömbökre való felosztása ellen, a fegyverkezési hajsza ellen, a békét és a népek biztonságát veszélyeztető fenyegetések ellen irányuló javaslataikat, valamint azokat az egyéb intézkedéseket, amelyeket az európai béke és biztonság megerősítéséről szóló 1966. évi bukaresti nyilatkozat tartalmaz.

Az európai népek számára létkérdés az újabb katonai konfliktusok megakadályozása, az államok közötti gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatok erősítése az országok egyenjogúságának, függetlenségének és szuverenitásának tiszteletben tartása alapján. A szilárd európai biztonsági rendszer megteremti annak objektív lehetőségét és szükségességét, hogy az energetika, a közlekedésügy, a víz- és légtér hasznosítása, valamint az egészségügy területén az egész földrész lakosságának jólétével elválaszthatatlanul összefüggő nagy terveket valósítsunk meg. Éppen ez az, ami közös, és ennek kell az európai együttműködés alapjává lennie.

Európa biztonságának alapvető feltétele az Európában fennálló határok – köztük az Odera–Neisse-határ⁴⁵, valamint az NDK és az NSZK közötti határok – sérthetatlensége, az NDK és az NSZK létének elismerése, az, hogy az NSZK lemondjon az egész német nép képviselőjének igényéről és az atomfegyver bármilyen formájú birtoklásáról. Nyugat-Berlin különleges státussal bír, és nem tartozik Nyugat-Németországhoz.

Gyakorlati lépést jelentene az európai biztonság erősítése felé valamennyi érdekelt, az összes európai állam képviselőinek mielőbbi találkozása, amikor is kölcsönös megegyezéssel megállapítanák az értekezlet összehívásának rendjét és meghatároznák a napirendjén szereplő kérdéseket. Ugyanakkor készek vagyunk megvizsgálni minden más javaslatot az értekezlet előkészítésének és összehívásának módját illetően.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevő államok azzal a felhívással fordulnak Európa országaihoz: működjenek együtt az összeurópai értekezlet összehívásában, és azoknak a feltételeknek a megteremtésében, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az értekezlet eredményes legyen, és beváltsa a népek hozzá fűzött reményeit.

E fontos kezdeményezés megvalósítása érdekében – amely a kontinens életében történelmi esemény lenne – az ülésen részt vevő államok azzal az ünnepélyes felhívással fordulnak az összes európai államhoz, hogy erősítsék a bizalom légkörét,

s ezért tartózkodjanak minden olyan cselekedettől, amely megmérgezheti az államok egymás közti kapcsolatainak légkörét. Felhívják Európa államait, hogy a békére vonatkozó általános nyilatkozatokról térjenek át a feszültség enyhítését és a leszerelést, a népek közötti együttműködést és a békét szolgáló konkrét cselekedetekre és intézkedésekre. Azzal a felhívással fordulnak minden európai kormányhoz, egyesítsék erőfeszítéseiket, hogy Európa az egyenjogú nemzetek gyümölcsöző együttműködésének kontinensévé, az egész világ stabilitásának, békéjének és kölcsönös megértésének tényezőjévé váljék. ...

Népszabadság, 1969. március 18.

28.

Közlemény

a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének budapesti üléséről

1969. március 17.

1969. március 17-én Budapesten megtartották a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének ülését. ...

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának jelentését azokról az intézkedésekről, amelyeket kormányaik jóváhagyásával a honvédelmi miniszterek dolgoztak ki. Az ülésen a tagállamok részletesen megvizsgálták és egyöntetűen jóváhagyták azt a határozatot, hogy a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságot alakítanak*, valamint az Egyesített Fegyveres Erőkre és az Egyesített Parancsnokságra vonatkozó új határozatot és más okmányokat**, amelyek célja a Varsói Szerződés védelmi szervezete felépítésének és irányító szerveinek további tökéletesítése.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokát megbízták, hogy a megállapított rendnek megfelelően biztosítsa az elfogadott határozatok megvalósítását.

Az ülés résztvevői kifejezték szilárd meggyőződésüket, hogy a jóváhagyott intézkedések hozzájárulnak a Varsói Szerződésben részt vevő szocialista országok védelmi erejének fokozásához, összhangban a szocializmus, a béke és a biztonság érdekeivel Európában és az egész világon.

* A Honvédelmi Miniszteri Bizottság az első ülését 1969. december 24-én tartotta. Lásd a 33. sz. dokumentumot.

** Az egyezmény szövegét lásd az 53. sz. dokumentumban.

A Varsói Szerződés tagállamai, folytatva a feszültség csökkentésére és a béke megszilárdítására irányuló erőfeszítéseiket, egyöntetűen elfogadták az összes európai országhoz intézett felhívást, amely az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó összeurópai értekezlet előkészítésére és megtartására vonatkozik.

A Politikai Tanácskozó Testület ülése a testvéri barátság és az elvtársi együttműködés szellemében folyt le.

Népszabadság, 1969. március 18.

29.

Kommüniké

**a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek
berlini üléséről**

1969. május 22.

1969. május 20-án és 21-én Berlinben, a Német Demokratikus Köztársaság fővárosában rendezték meg a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek találkozóját. ...

A baráti légkörben és a teljes egyetértés szellemében megtartott találkozó résztvevői a Varsói Szerződés tagállamainak valamennyi európai országhoz intézett budapesti felhívásával kapcsolatos kérdésekről tájékoztatták egymást.

Népszabadság, 1969. május 22.

A Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterei prágai ülésének nyilatkozata

1969. október 31.

1969. október 30-án és 31-én Prágában tartották a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek értekezletét. ...

A tanácskozáson képviselt kormányok kifejezték törekvésüket és készségüket, hogy önállóan és más államokkal együttműködve újabb lépéseket tegyenek az európai feszültség enyhítésére, a biztonság megszilárdítására és a békés együttműködés fejlesztésére. Megerősítették a Varsói Szerződés tagállamai 1969. március 17-én valamennyi európai országhoz intézett budapesti felhívásának* az élet által igazolt megállapításait.

A tanácskozás résztvevői különös figyelmet fordítottak az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó összeurópai értekezlet összehívásának előkészítésére. Megelégedéssel állapították meg, hogy az összeurópai értekezlet megtartására vonatkozó javaslatuk kedvező visszhangra talált az európai államok többségénél. Ez a javaslat Európában érdemi vita tárgya lett, amelynek során konkrét elgondolások hangzanak el az értekezlet előkészítésével kapcsolatos egyes kérdésekben. Mindez reális lehetőséget nyújt az értekezlet megtartására és az európai biztonság közös erőfeszítések útján történő megteremtésére Európa minden állama és népe érdekében.

Ugyancsak kedvező fogadtatásra talált a finn kormány 1969. május 5-i értékes kezdeményezése, az a nyilatkozata, amelyben kinyilvánította készségét, hogy közreműködik az összeurópai értekezlet előkészítésében és megtartásában. A budapesti fel-

* Lásd a 27. sz. dokumentumot.

hívást aláíró valamennyi ország pozitív választ adott erre a kezdeményezésre.

A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei, kormányai megbízásából, javasolják a következő kérdések felvételét az összeurópai értekezlet napirendjére:

1. az európai biztonság megteremtése, lemondás az erőszak alkalmazásáról és az erőszakkal való fenyegetésről az európai államok kapcsolataiban;

2. az európai államok közötti politikai együttműködés fejlesztését szolgáló, az egyenjogúságon alapuló kereskedelmi, gazdasági és műszaki-tudományos kapcsolatok kiszélesítése.

A jelen nyilatkozatot aláíró szocialista államok szilárd meggyőződése, hogy az említett kérdések termékeny megvitatása, az e kérdésekben elért egyetértés és az európai feszültség csökkenése az államok közötti kölcsönös megértést, a békés és baráti kapcsolatok fejlesztését és ezzel – Európa valamennyi népe létérdekeinek megfelelően – a biztonság megvalósítását szolgálná. Az összeurópai értekezlet sikere történelmi jelentőségű esemény lenne kontinensünk és az egész világ népeinek életében. E siker a későbbiekben lehetővé tenné az európai államokat foglalkoztató olyan más problémák megvizsgálását, amelyeknek megoldása hozzájárulna az európai béke megszilárdításához, előmozdítaná valamennyi európai állam széles körű, kölcsönösen előnyös együttműködésének fejlődését, hozzájárulna a történelmileg kialakult mai Európa kollektív alapokon és az összeurópai értekezleten részt vevő államok közös erőfeszítésein nyugvó biztonságának szavatolásához.

A jelen tanácskozáson részt vevő országok kormányai javasolják, hogy az összeurópai értekezlet előkészítéseképpen az érdekelt államok két- vagy többoldalú konzultációkon vitassák meg ezeket az elgondolásokat. Természetesen készek arra, hogy megvizsgáljanak bármely más javaslatot is, amely az összeurópai értekezlet gyakorlati előkészítését és sikerének biztosítását szolgálja.

A külügyminiszterek kormányai nevében kifejezik meggyő-

zódásukat, hogy egyes, még el nem hártott nehézségek ellenére az összeurópai értekezlet előkészítésével, megtartásával kapcsolatos valamennyi kérdés – vonatkozzék akár a napirendre, a résztvevők körére vagy az összehívás rendjére – megoldható, ha jóakarattal és a kölcsönös megértésre való őszinte törekvéssel közelítik meg.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya felhív minden európai államot, hogy a kontinens békés jövője érdekében tegyenek erőfeszítéseket az összeurópai értekezlet mielőbbi összehívására. Az értekezletet, véleményük szerint, 1970 első felében Helsinkiben lehetne megtartani.

Népszabadság, 1969. november 1.

31.

Közlemény

a hét európai szocialista ország párt- és állami vezetőinek moszkvai véleménycseréjéről

1969. december 4.

Moszkvában 1969. december 3-án és 4-én találkoztak a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége párt- és állami vezetői. ...

A találkozó résztvevői megvitatták a béke és a nemzetközi biztonság megerősítésével összefüggő problémák széles körét. Ennek során különös figyelmet szenteltek az európai biztonság kérdéseinek.

Megelégedéssel vették tudomásul, hogy széles körű nemzetközi támogatásra találhatnak azok a javaslatok, amelyeket a szocialista országok közösen dolgoztak ki az államok összeurópai tanácskozásának előkészítéséről és megtartásáról. A szocialista országok továbbra is kitartóan törekednek arra, hogy Európa földjén a jószomszédi viszony váltsa fel a feszültséget, hogy a békés egymás mellett élés a különböző társadalmi rendszerű európai államok kölcsönös kapcsolatainak egyetemes normájává váljék, hogy a népek törekvése a biztonságra és a haladásra tetteken, az e térségben égetővé vált világproblémák megoldásában öltönn testet.

A találkozóon képviselt szocialista országok síkraszállnak az összes államok közötti kapcsolatok bővítéséért és fejlesztéséért, az egyenjogúságnak, a belügyekbe való be nem avatkozásnak, a szuverenitásnak, a területi integritásnak és a fennálló határok sérthetetlenségének tiszteletben tartása elvei alapján. Eltökél-

ték, hogy fejlesztik kapcsolataikat mindazokkal az európai államokkal, amelyek együtt kívánnak működni ezeknek az elveknek alapján. Megerősítették álláspontjukat, amely szerint a béke és biztonság érdekei megkövetelik, hogy valamennyi állam létesítsen egyenjogú kapcsolatokat a Német Demokratikus Köztársasággal a nemzetközi jog alapján, ismerje el véglegesnek és megváltoztathatatlanak a fennálló európai határokat, köztük az Odera–Neisse-határt.

Az időszerű nemzetközi kérdésekről folytatott eszmecsere során megállapították: a Német Szövetségi Köztársaságban lezajlott választások eredménye és az új kormány megalakulása⁴⁶ kifejezi az NSZK közvéleménye egy részében végbement változásokat, köztük azt, hogy a közvélemény e részében elterjed az államok közötti együttműködés és a kölcsönös megértés realiztikus politikájára irányuló törekvés. Pozitív mozzanatként nyugtázták azt, hogy az NSZK aláírta a nukleáris fegyverek elterjesztését megtiltó szerződést.⁴⁷ A találkozó résztvevői egyúttal kifejezték egyöntetű véleményüket, miszerint nem szabad figyelmen kívül hagyni a revansizmusnak az NSZK-ban szüntelenül megnyilvánuló veszélyes jelenségeit és az újnáci erők aktivizálódását. E jelenségekkel kapcsolatban állandóan meg kell őrizni a józan éberséget.

A szocialista országok csakúgy, mint valamennyi békeszerető nép, csak üdvözlőlnék, ha az új nyugatnémet kormány megszívlelné a történelem tanulságait, megszabadulna a múlt teherterhelétől, s az idők szellemének megfelelően cselekedve, realiztikus módon közelítené meg azokat a problémákat, amelyek az európai államok közötti feszültség okozói.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, amelyek nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy a nukleáris fegyver elterjesztését megtiltó szerződés maradéktalanul szolgálhassa a béke megszilárdításának ügyét, síkraszállnak

azért, hogy az államok a lehető legnagyobb számban csatlakozzanak e szerződéshez, mielőbb ratifikálják és életbe léptetik azt.

A találkozón egyöntetűen kifejezésre jutott az a meggyőződés, hogy a tartós és szilárd béke biztosítását a fegyverkezési hajsza megszüntetése, az általános és teljes leszerelés, így a nukleáris leszerelés szolgálja. A szocialista országok, amelyek több ízben terjesztettek elő ilyen jellegű konkrét javaslatot, felhívják minden államot: nyilvánítsa ki a gyakorlatban is jóakarátát és készségét a tényleges leszerelés megkezdésére.

A találkozón képviselt országok újból megerősítették azt az óhajukat, hogy a jövőben is konzultáljanak egymással a nemzetközi élet legfontosabb problémáiról, a népek békéjéért és biztonságáért, így az európai biztonságért vívott harcban folytatóandó közös akciók egyeztetett végrehajtása érdekében.

A moszkvai találkozó, amely megerősítette résztvevői nézeteinek egységét, a barátság, az egyetértés és az elvtársi együttműködés légkörében zajlott le.

Népszabadság, 1969. december 5.

A hét európai szocialista ország párt- és állami vezetői moszkvai találkozásának nyilatkozata:

„Véget kell vetni az agresszióknak Vietnamban!”

1969. december 4.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége párt- és állami vezetői moszkvai találkozásának résztvevői áttekintették a Vietnamban kialakult helyzetet.

Folytatódik az amerikai imperializmus agresszív háborúja a vietnami nép ellen. Az intervenció csapatok pusztító háborút folytatnak ártatlan vietnami polgárok ellen, semmibe véve a társadalom különböző köreinek, millióinak világszerte, így az Egyesült Államokban is megnyilvánuló felháborodott tiltakozását. Mindössze néhány nappal ezelőtt járta be a világot a hír, hogy amerikai katonai alakulatok barbár módon meggyilkoltak több száz fegyvertelen embert My Lai dél-vietnami faluban. A Vietnamban folyó háború nemcsak Délkelet-Ázsia békéjét veszélyezteti, hanem az egész nemzetközi helyzetet is súlyosbítja. És hogy a vietnami kérdés rendezésére hivatott párizsi tárgyalásokon mindmáig nem értek el haladást, hogy a háború nem ért véget, ezért a felelősség az Egyesült Államokat terheli.

A Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányja és a Nemzeti Felszabadítási Front, arra törekedve, hogy véget érjen a vérontás, tízpontos, reális programot terjesztett elő a vietnami kérdés rendezésére. E program valóra váltását tevékenyen támogatja a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormánya. A program legfontosabb pontjai: feltétel nélkül és teljesen vonják ki Vietnamból az Egyesült Államok és csatlósainak csapatait, és alakítsanak koalíciós kormányt.

Az Egyesült Államok politikájának irányítói, miközben arról beszélnek, hogy készek megvitatni az amerikai csapatok Dél-Vietnamból való kivonásának kérdését, nyíltan és cinikusan a háború úgynevezett vietnamizálásának vonalát követik. Ez tulajdonképpen nem más, mint a vietnami háború meghosszabbításának politikája, próbálkozás arra, hogy vietnamiakat kényszerítsenek harcra vietnamiak ellen, és hogy fenntartsák a korrump, népellenes saigoni rendszert.

A párizsi tárgyalásokon⁴⁸ az amerikai képviselők mindmáig visszautasítják a dél-vietnami ideiglenes koalíciós kormány megalakítása kérdésének megvitatását, jóllehet e kérdés megoldása nélkül nem lehet előrelépni a vietnami rendezés útján.

Ha kormánya nem foglal el realiztikus álláspontot, nem vet véget a vietnami agresszióknak, akkor az Egyesült Államok szembe találja magát a dél-vietnami hazafiak mind jobban erősödő ellenállásával, a világ népei felháborodásának, s az agresszorokat elítélő állásfoglalásának egyre növekvő hullámával. Semmiféle kétség sem férhet ahhoz: bárminő terveket eszeljenek is ki az agresszorok annak reményében, hogy a vietnami háborút folytatva sikert érhetnek el, ezek a tervek eleve kudarcra vannak kárhoztatva.

A szocialista országoknak a találkozóon részt vett párt- és állami vezetői elítélik az Egyesült Államok imperialista köreiből agresszív politikáját, az amerikai katonáknak a békés dél-vietnami lakosság körében rendezett bestiális vérfürdőit. A találkozó résztvevői kijelentik, hogy a testvéri országok – a proletár nemzetköziség elveiből, a népek békéje, függetlensége és szabadsága iránti ragaszkodásból kiindulva – mindaddig, amíg nem ér véget a Vietnam elleni agresszív háború, továbbra is sokoldalú támogatást nyújtanak a vietnami népnek igazságos harcához.

A világ mindazon kormányainak, politikai és társadalmi szervezeteinek, amelyeknek szívügyük a béke megőrzése, kötelességük tömöríteni harci frontjukat, a vietnami nép független

és szabad fejlődésére irányuló nemzeti törekvéseinek és elidegeníthetetlen jogainak védelmében, még jobban fokozni a harcoló Vietnam támogatását és a vele vállalt szolidaritást.

A vietnami nép igaz ügyért harcol és győzni fog!

Népszabadság, 1969. december 5.

33.

Kommüniké

a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának moszkvai üléséről

1969. december 24.

1969. december 22-én és 23-án Moszkvában ülésezett a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága, amelyet a Varsói Szerződés tagországainak Politikai Tanácskozó Testülete által 1969. március 17-én hozott határozat alapján alakítottak meg. ...

Az ülésen megvitatták a Varsói Szerződés tagállamai védelmi képességének megszilárdításával összefüggő kérdéseket.

A Varsói Szerződés Honvédelmi Miniszteri Bizottságának munkája a teljes és kölcsönös megértés s a nézetek azonossága jegyében folyt.

A bizottság határozatokat fogadott el a megvitatott kérdésekről, és úgy döntött, hogy következő ülését Szófiában tartja meg 1970 májusa–júniusa folyamán.

Népszabadság, 1969. december 24.

34.

Kommuniké

**a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek
szófia-i találkozójáról**

1970. január 28.

A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszter-helyettesei folyó év január 26-án és 27-én Szófiában találkozót tartottak. ...

A találkozón megvitatták az európai biztonsággal és együttműködéssel foglalkozó összeurópai értekezlet előkészítésével kapcsolatos kérdéseket.

A találkozó a testvéri barátság és az elvtársi együttműködés légkörében zajlott le.

Népszabadság, 1970. január 28.

35.

Kommuniké

a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának szófia-i üléséről

1970. május 23.

Egy korábbi határozat értelmében 1970. május 21-én és 22-én Szófiában megtartották a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának ülését. Az ülésen részt vettek a Varsói Szerződéshez tartozó országok Honvédelmi Miniszteri Bizottságának tagjai, a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka és törzsfőnöke, valamint a Román Szocialista Köztársaság fegyveres erői miniszterének első helyettese, a román fegyveres erők vezérkari főnöke.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság megvizsgálta a Varsói Szerződéshez tartozó országok hadseregeinek harckészültségével kapcsolatos napirenden levő kérdéseket.

Az ülés valamennyi résztvevő teljes és kölcsönös egyetértésének és nézetazonosságának jegyében zajlott le.

Az ülésen Dobri Dzsurov hadseregtábornok, a Bolgár Népköztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

Népszabadság, 1970. május 23.

1970. június 22.

Június 21-én és 22-én Budapesten tanácskozást tartottak a Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei. ...

A tanácskozáson a barátság és a kölcsönös megértés szellemében véleményt cseréltek az európai helyzet néhány időszerű kérdéséről.

A miniszterek megerősítették kormányuknak azt a meggyőződését, hogy az európai biztonsági értekezlet megtartása fontos hozzájárulás lenne az enyhüléshez, a biztonság megszilárdításához és a békés együttműködés szélesítéséhez Európában. Ezzel összefüggésben különös figyelmet szenteltek az európai biztonsági értekezlet előkészítése aktivizálásának.

A miniszterek tájékoztatták egymást azokról a két- és többoldalú eszmecserékről, konzultációkról, amelyekre az utóbbi hónapokban sor került az érdekelt államok között az európai biztonsági értekezlet megtartására vonatkozó kérdésekről.

A tanácskozáson képviselt országok kormányai megállapították, hogy Prágában 1969 októberében tett javaslataikra* széles körben és általában kedvezően reagáltak. Ez arról tanúskodik, hogy ezek a javaslatok megfelelnek az európai biztonság megszilárdítása és az együttműködés fejlesztése érdekeinek, reálisak és megvalósíthatók. A tanácskozáson képviselt országok kormányai kellő figyelemmel megvizsgálták azokat az elgondolásokat, amelyeket e tárgyban a különböző felek kifejtettek, s arra a következtetésre jutottak, hogy jelenleg a fel-

* Lásd a 30. sz. dokumentumot.

tételek kedvezően alakulnak ahhoz, hogy az európai értekezlet gyakorlati előkészítésének útjára lépjenek.

A tanácskozáson hangsúlyozták, kívánatos volna, hogy az érdekelt államok közvetlenül vegyenek részt az európai biztonsági értekezlet előkészítésének és megszervezésének valamennyi szakaszában, olyan formákban, amelyeket célszerűnek találnak, beleértve ezen államok képviselőinek megfelelő előkészítő találkozóit is.

Mindezek alapján a miniszterek további fontos lépésekben egyeztek meg, amelyek célja az európai biztonsági értekezlet összehívásának, gyümölcsöző munkájának és sikerének biztosítása. Ezek a lépések kiváltképpen arra irányulnak, hogy elősegítsék a megegyezést az európai biztonsági értekezlet valamennyi érdekelt állam számára elfogadható napirendjének tárgyában, valamint az értekezlet előkészítése módszereinek tekintetében. Mindehhez már a legközelebbi időszakban hozzá lehet kezdeni.

A tanácskozás résztvevői azt várják, hogy az értekezlet előkészítése és megszervezése során, a konstruktív javaslatok megvizsgálásakor valamennyi érdekelt ország az együttműködés szellemében járjon el avégett, hogy elősegítse az európai biztonsági értekezlet minden résztvevője számára elfogadható megoldások kidolgozását.

A miniszterek hangsúlyozták kormányuk eltökélt szándékát, hogy a továbbiakban is mind egyenként, mind más országokkal együttműködve úgy fognak tevékenykedni, hogy elősegítsék a feszültség enyhülését, a biztonság megszilárdítását és a békés együttműködést az európai földrészen.

Közös megegyezéssel okmányt hagytak jóvá*, s azt minden érdekelt kormányhoz eljuttatják.

Népszabadság, 1970. június 24.

* Lásd a 37. sz. dokumentumot.

**A Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterei
budapesti ülésének memoranduma ***

1970. június 22.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya szükségesnek tartja az érdekelt államok kormányának tudomására hozni azokat az elképzeléseket, amelyek véleményük szerint hasznosan szolgálnák az európai biztonsági és együttműködési értekezlet előkészítését és összehívását.

Megelégedéssel állapítják meg, hogy a kétoldalú és többoldalú eszmecserék során az érdekelt államok álláspontja közelebb került egymáshoz az európai biztonsági értekezlettel összefüggő számos fontos kérdésben. Az eszmecserék eredményei azt mutatják, hogy a Prágában 1969 októberében előterjesztett javaslatok alapot teremtettek ahhoz, hogy már a legközelebbi időben gyakorlati sikra tereljék az európai biztonsági értekezlet előkészítését, és a kétoldalú tárgyalások mellett áttérjenek az értekezlet előkészítésének sokoldalú formáira is. Kíváncsú, hogy az érdekelt államok közvetlenül részt vegyenek az európai biztonsági értekezlet előkészítésének és megszervezésének valamennyi szakaszában, olyan formákban, amelyeket célszerűnek tartanak, beleértve ezen államok képviselőinek megfelelő előkészítő találkozóit is.

Tisztázódott az értekezleten való részvétel kérdése: részt vehet azon minden európai állam – beleértve az NDK-t és az NSZK-t

* A memorandumot az MNK kormánya eljuttatta az összeurópai értekezleten várhatóan részt vevő kormányokhoz.

is – azonos és a többi európai állammal egyenjogú alapokon, továbbá az Egyesült Államok és Kanada is. Kedvező fogadtatásra talált a finn kormány kezdeményezése, hogy Helsinki legyen az értekezlet színhelye. Megértés mutatkozik az iránt, hogy az értekezlet összehívását nem szabad semmilyen előzetes feltételhez kötni.

Sok országban egyetértenek azzal, hogy az első európai biztonsági értekezletnek – amelynek előkészítése, megszervezése és megtartása valamennyi érdekelt ország hozzájárulásának eredménye kell hogy legyen – a sikere utat nyitna a továbbiakban más európai problémák, főként a szilárd európai biztonsági rendszer megteremtésének közös megvizsgálásához. Ezzel összefüggésben hasznos lenne az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó több európai értekezlet megtartása és az összes érdekelt ország megfelelő szervének létrehozása.

Tovább folyik az eszmecsere az európai biztonsági értekezlet tartalmáról és napirendjéről. A Prágában javasolt két napirendi pont megfelel az európai biztonság megszilárdítása és az együttműködés fejlesztése érdekeinek. Olyan kérdéseket ajánl megvitatásra, amelyekben széles körű megegyezés lehetősége áll fenn. Ezek a javaslatok nem váltanak ki elvi ellenvetéseket, egyidejűleg azonban több állam állást foglal az értekezlet napirendjének bővítése mellett.

Attól a szándéktól vezérelve, hogy elősegítsék az európai biztonsági értekezlet minden állam számára elfogadható napirendjének elfogadását, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya javasolja, hogy tűzzék az európai biztonsági értekezlet napirendjére az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó szerv létrehozását is.

A jelen memorandumot elfogadó kormányok véleménye szerint az európai feszültség enyhülésének és Európa biztonságá-

nak javára válnék az európai államok területén levő idegen fegyveres erők csökkentésének megvitatása. Ahhoz, hogy az ezzel összefüggő kérdéseket a lehető legrövidebb időn belül, a lehető legkedvezőbb feltételek között lehessen megvitatni az európai biztonsági értekezleten, valamint hogy gyümölcsöző legyen az idegen fegyveres erők csökkentésének a megvizsgálása, a kérdést az európai biztonsági értekezleten létrehozásra javasolt szervben, vagy az érdekelt államok számára elfogadható más módon lehetne megvitatni.

Ezen túl, véleményük szerint, a Prágában javasolt napirend második pontja keretében meg lehetne vitatni az emberi környezet problémáit, továbbá ki lehetne bővíteni e pontot a kulturális kapcsolatok fejlesztésének kérdéseivel.

Ily módon az európai biztonsági értekezleten az alábbi kérdések kerülhetnének megtárgyalásra:

az európai biztonság megteremtése, lemondás az erőszak alkalmazásáról és az erőszakkal való fenyegetésről az európai államok kapcsolataiban;

az európai államok közötti politikai együttműködés fejlesztését szolgáló, az egyenjogúságon alapuló kereskedelmi, gazdasági, műszaki-tudományos és kulturális kapcsolatok kiszélesítése;

az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó szerv létrehozása.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya kifejezi reményét, hogy az e memorandumban foglalt javaslatok – amelyek figyelembe veszik sok érdekelt állam véleményét – kedvező fogadtatásra találnak az érintett kormányoknál. E javaslatok kíváltképp azt kívánják szolgálni, hogy megegyezést lehessen elérni az európai biztonsági értekezlet valamennyi érdekelt állam számára elfogadható napirend-

jében és az előkészítés módszereiben. Mindehhez már a legközelebbi időszakban hozzá lehet kezdeni.

A jelen memorandumot kibocsátó kormányok meggyőződése, hogy az összes érdekelt állam közös erőfeszítésének eredményeképpen összehívásra kerülő európai biztonsági értekezlet jelentősen hozzájárulna a feszültség csökkentéséhez, a biztonság megszilárdításához és a békés együttműködés fejlődéséhez Európában.

Népszabadság, 1970. június 27.

38.

Közlemény

a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről

1970. augusztus 20.

A Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete 1970. augusztus 20-án Moszkvában ülést tartott. ...

Az ülés célja az volt, hogy – a Varsói Szerződéshez tartozó szocialista országok közötti kapcsolatok kialakult gyakorlatának megfelelően – megvitassák az időszerű nemzetközi kérdéseket.

A legnagyobb figyelmet a jelenlegi európai helyzetnek szentelték, amely – általános vélemény szerint – jelentősen befolyásolja az egész világhelyzetet.

A résztvevők úgy találják, hogy a Szovjetunió és az NSZK tárgyalásai és 1970. augusztus 12-én aláírt szerződésük fontos lépésnek tekinthetők a feszültség enyhítésének és az európai helyzet normalizálásának útján, amely megfelel minden nép érdekeinek, és amely a békés egymás mellett élés elvei alapján szolgálni fogja minden európai ország aktív államközi kapcsolatai fejlesztésének ügyét. A résztvevők kifejezték eltökélt szándékukat, hogy minden tőlük telhetőt megtegyenek az európai biztonság megerősítéséért, egyebek között – más érdekelt országokkal együtt – intézkedéseket foganatosítsanak annak érdekében, hogy a legközelebbi jövőben valóra váljon az összeurópai értekezlet összehívására vonatkozó, mind átfogóbb támogatásra találó javaslat.

Véleménycserét folytattak néhány más időszerű nemzetközi kérdésről is.

Ismét kifejezték azt a meggyőződésüket, hogy a szocialista

országok közötti testvéri kapcsolatok és sokoldalú együttműködés erősítése a béke és az európai biztonság záloga.

Az ülést a teljes egyetértés, a barátság és az együttműködés szelleme hatotta át.

Népszabadság, 1970. augusztus 22.

A Varsói Szerződés tagállamai

Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata „az európai biztonság megszilárdításának és a békés együttműködés fejlesztésének kérdéseiről”

1970. december 2.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének képviselői a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének berlini ülésén megvizsgálták az Európában kialakult helyzetet.

A tanácskozás meglelégedéssel állapította meg, hogy a szocialista országok erőfeszítése hatékonyan elősegíti az európai helyzet egészségesebbé válását s a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élése elvének gyakorlati megvalósítását. Megállapították, hogy az utóbbi időben az európai államok viszonyában mindinkább utat tör az enyhülés és a széles körű jószomszédi együttműködés irányzata.

A tanácskozáson képviselt államok üdvözlük az európai helyzet ilyen alakulását, amely megfelel valamennyi – kis és nagy – európai nép s a tartós világbéke érdekeinek. Ezután is elő kívánják mozdítani a kölcsönösen előnyös kapcsolatok kiterjesztését és elmélyítését azon további európai államokkal, amelyek hajlandóak a nemzetközi feszültség enyhítésének politikáját folytatni. Ezúttal is leszögezték: minden országra nézve szigorúan érvényesíteni kell a függetlenség, a szuverenitás, a területi sérthetlenség, az egyenjogúság és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elveit.

A tanácskozás résztvevői hangsúlyozták a Szovjetunió és az NSZK közötti szerződés megkötésének, valamint a Lengyel

Népköztársaság és az NSZK szerződése parafálásának nagy nemzetközi jelentőségét. Rendkívüli fontosságú az európai béke sorsa és az európai népek békés jövője szempontjából a második világháború és a háború utáni fejlődés eredményeképpen kialakult európai helyzetnek és a jelenlegi európai államhatárok sérthetetlenségének elismerése, valamint annak az elvnek a megtartása, hogy a vitás kérdéseket kizárólag békés eszközökkel kell megoldani, s nem szabad erőszakhoz vagy az erőszak alkalmazásával való fenyegetéshez folyamodni. E szerződések hatályba lépése meg fog felelni minden állam és minden nép alapvető érdekeinek.

A tanácskozás résztvevői egyhangúlag kifejezésre juttatták, hogy szolidárisak a Német Demokratikus Köztársaság békeszerető politikájával. Az egész európai fejlődés arról tanúskodik, hogy az NDK részvétele nélkül nem lehet tartós békét teremteni ebben a térségben. Korunkban létfontosságú követelmény, amely jelentős tényezője lehetne az európai és az egész nemzetközi biztonságnak, hogy egyenjogú kapcsolatok jöjjenek létre a Német Demokratikus Köztársaság és az olyan államok között, amelyekkel ilyen kapcsolat még nem áll fenn, így a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályainak megfelelő kapcsolatot teremtsen az NDK és az NSZK, s hogy az NDK-t teljes jogú tagként felvegyék az ENSZ-be⁴⁹ és más nemzetközi szervezetekbe.

A tanácskozáson képviselt államok teljes mértékben támogatják a Csehszlovák Szocialista Köztársaságnak azt a jogos követelését, hogy az NSZK eleve érvénytelennek ismerje el a müncheni egyezményt annak összes következményeivel együtt. Elősegítené az európai helyzet javulását, valamint az NSZK és a szocialista országok kapcsolatának fejlődését, ha az NSZK egyértelműen és végérvényesen elhatárolná magát a hitleri rablópolitikát megtestesítő diktátumtól.

A tanácskozáson megállapították, hogy kialakulóban vannak más európai kérdések rendezésének feltételei is. Ebben az összefüggésben a résztvevők kifejezésre juttatták azt a reményüket,

hogy a nyugat-berlini kérdésről most folyó tárgyalás olyan kölcsönösen elfogadható megegyezéssel fog zárulni, amely megfelel a közép-európai enyhülés érdekeinek, a nyugat-berlini lakosság szükségleteinek s az NDK jogos érdekeinek és szuverén jogainak.

A tanácskozás résztvevői kifejezést adtak annak a meggyőződésüknek, hogy a biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó összeurópai értekezlet összehívása újabb fontos szakasz lenne az európai béke megszilárdításának folyamatában.

A már elvégzett előkészítő munkák megteremtették a tanácskozáshoz a kellő feltételeket. Főbb vonásaiban megjelölték a napirendet, meghatározták az értekezlet résztvevőinek összetételét, s széles alapot teremtettek a kölcsönös megértéshez és az eredményes munkához. Ahhoz, hogy az értekezlet összehívásával kapcsolatban álló valamennyi kérdésben egyeztessék a véleményeket, most az szükséges, hogy a kétoldalú kapcsolatok fenntartása mellett többoldalú tanácskozásokat tartsanak az összes érdekelt állam részvételével. Emellett sok európai állam foglalt állást.

A tanácskozás résztvevői meglelégedéssel fogadták a finn kormány új kezdeményezését, amely szerint az összes érdekelt államok képviselői előkészítő találkozókat tartanának Helsinkiben az összeurópai értekezlet összehívásának kérdéséről. A tanácskozáson képviselt államok kijelentették: készek részt venni ilyen találkozókon, amelyek az összeurópai értekezlet gyakorlati előkészítését hivatottak előmozdítani.

Semmi sem indokolja az értekezlet összehívásának halogatását és bármiféle előzetes feltétel kikötését. Az európai biztonság és együttműködés elősegítését szorgalmazó mozgalom egyre szélesebb körűvé válik és egyre nagyobb tömegeket mozgósít. A tanácskozáson részt vevő szocialista államok eltökélt szándéka minden tőlük telhetőt megtenni azért, hogy az európai népek békeakarata megvalósuljon.

A tanácskozás résztvevői megállapítják, hogy az európai enyhülés és békés együttműködés ellenségei nem szüntették

meg veszélyes tevékenységüket. Ezzel kapcsolatban felhívják a figyelmet a NATO agresszív köreinek fokozott tevékenységére, az NSZK revánsvágyó és militarista erőinek provokációs mesterkedéseire, valamint arra a szüntelen próbálkozásra, hogy kívülről igyekezzenek megakadályozni az európai kontinensen megindult kedvező folyamatok fejlődését. Kifejezték azt a szilárd meggyőződésüket, hogy az európai békeszerető erők képesek leküzdeni a béke ellenségei által támasztott akadályokat, s együttes erőfeszítéssel megoldani a tartós béke biztosításának feladatát a világ e térségében.

A tanácskozás résztvevői az európai biztonság, a feszültség enyhítése és a leszerelés kérdéseiben megerősítik az 1966. július 5-i bukaresti nyilatkozatban kifejezésre juttatott állásfoglalásukat.

A tanácskozás résztvevői kifejezték pártjaik és kormányaik azon elhatározását, hogy országaik a továbbiakban is összehangolják nemzetközi akcióikat Európa és az egész világ biztonságának érdekében. Ebből a célból mindegyikük továbbra is a béke, az enyhülés és a széles körű nemzetközi együttműködés tevékeny politikáját folytatja.

Népszabadság, 1970. december 4.

**A Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének
nyilatkozata „az indokínai térségben kialakult helyzet
éleződésével kapcsolatban”**

1970. december 2.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének berlini tanácskozásán képviselt tagállamok – áttekintették az indokínai félszigeten kialakult helyzetet.

Az utóbbi időben az Amerikai Egyesült Államok újabb agresszív cselekményeket követett el a Vietnami Demokratikus Köztársaság ellen azzal, hogy számos alkalommal tömeges támadásokat intézett a VDK területe ellen.

Az amerikai imperializmus ezen arcátlan cselekedetei mély felháborodást és tiltakozást keltettek világszerte. Az Egyesült Államok újra bebizonyította, hogy nemcsak a szuverén államok közötti kapcsolatokra vonatkozó általánosan elfogadott normákat nem hajlandó figyelembe venni, hanem még saját ígéreteit is semmibe veszi. Az amerikai kormány cinikusan megsértette azt az önmaga vállalta kötelezettséget, hogy teljesen és feltétel nélkül megszünteti a Vietnami Demokratikus Köztársaság területének bombázását és lövetését, holott ez a kötelezettségvállalása tette lehetővé a vietnami kérdés rendezésével foglalkozó párizsi négyoldalú tárgyalások megkezdését. Bebizonyosodott, hogy az Egyesült Államok elnöke által a közelmúltban nagy csinnadrattával meghirdetett úgynevezett vietnami békés rendezési program csak az agresszió folytatásának és kiterjesztésének palástolására szolgál.

A dél-vietnami rablőháború folytatása, a laoszi fegyveres intervenció kiterjesztése, Kambodzsa semlegességének lábbal tiprása és az ellene elkövetett agresszió, a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni újabb barbár támadások — mindez ugyanannak a folyamatnak egy-egy láncszeme, egy adott politika szerves alkotórésze. Ez a politika a nemzeti felszabadító mozgalom elnyomásának, a durva imperialista diktátumnak a politikája, amely fegyveres erőszakkal próbálja kikényszeríteni a népektől saját követeléseinek teljesítését.

Nem véletlen, hogy egyidejűleg a Távol-Kelet térségében is élezi a feszültséget az Egyesült Államok: ösztönzi Japánban azokat az erőket, amelyek fel akarják támasztani a japán militarizmust és ennek terjeszkedő politikáját. Az amerikai katonai vezető körök és szöuli bábjaik egyik provokációt a másik után szervezik a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság ellen. Az Egyesült Államok növelte a Csang Kaj-sek-klikknek nyújtott katonai segílyt, haditámaszpontokat tart fenn Tajvan szigetén, amely a Kínai Népköztársaság része. Az Egyesült Államok ismét megakadályozta, hogy visszaállítsák a Kínai Népköztársaság törvényes jogait az ENSZ-ben. Egyes amerikai körök valószínűleg azt hiszik, hogy annál könnyebben érhetik el imperialista céljaikat, minél több országot vonnak be a nemzetközi helyzet élezésére irányuló veszélyes játékukba. Ámde ezen az úton csak újabb balsikerek, újabb bukások várnak az Egyesült Államokra.

Kudarcot vallottak az amerikai imperialisták azon kísérletei, hogy megtörjék a vietnami nép akaratát, megfélemlítsék és térdre kényszerítsék a vietnami népet. Az Egyesült Államok politikáját az egyik legsúlyosabb kudarc érte. Minél inkább kiterjeszti az Egyesült Államok az intervenciót, annál határozottabb visszautasításban részesül a hős vietnami nép részéről, amely a maga oldalán tudhatja a testvéri szocialista országok, a világ összes szabadságszerető erőinek támogatását.

A Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányának⁵⁰ a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormánya

által is támogatott konstruktív javaslatok lehetőséget adtak és adnak ma is arra, hogy az Egyesült Államok vezetőinek véget vessenek a konfliktusnak, a szégyenletes gyarmati kalandnak, amelybe országukat belesodorták. A Dél-Vietnamban állomásozó amerikai csapatok teljes és feltétel nélküli visszavonása meghatározott időn belül, ideiglenes koalíciós kormány megalakítása a DIFK és a VDK kormányának javaslatok alapján – ez a gyors vietnami politikai rendezés reális útja.

A találkozó résztvevői határozottan elítélik az Egyesült Államok agresszív cselekedeteit. Megerősítik, hogy szolidárisak Vietnam, Laosz és Kambodzsa népeivel, amelyek szabadságukért, függetlenségükért, azért a csorbíthatatlan jogukért harcolnak, hogy mindenfajta külföldi beavatkozás nélkül, nemzeti érdekeikkel és vágyaikkal összhangban maguk választhassák meg fejlődésük útját. A proletár internacionalizmus elvének szellemében, a béke és a haladás ügyét védelmezve a szocialista országok a jövőben is minden téren támogatni fogják Indokína népeit a fegyveres imperialista intervenció visszaverésében.

A Varsói Szerződés tagállamai a múltban is támogatták és a jövőben is támogatni fogják a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának, a Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányának, a laoszi és a kambodzsai hazafias erőket a mielőbbi indokínai politikai rendezés érdekében kifejtett erőfeszítéseit.

A szocialista országok rendíthetetlenül bíznak annak az igaz ügynek a diadalában, amelyet Vietnam, Laosz és Kambodzsa népei védelmeznek, és felszólítják valamennyi ország kormányát politikai és társadalmi szervezeteit, mindazokat, akik szívükön viselik a népek békéjének és szabadságának érdekeit, hogy fokozzák a harcoló indokínai népeknek nyújtott támogatásukat. ...

Népszabadság, 1970. december 4.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata:****„A Közel-Kelet tartós békéjének és biztonságának megteremtéséért”***1970. december 2.*

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének berlini ülésén képviselt országok – a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – megvizsgálták a közel-keleti helyzetet, és ezzel kapcsolatban a következő nyilatkozatot fogadták el.

A közel-keleti helyzet továbbra is veszélyezteti a békét. Az izraeli csapatok több mint három esztendeje tartanak megszállva arab területeket. Izrael uralkodó köreinek és a nemzetközi reakció Izraelt támogató erőinek imperialista politikája egyre újabb akadályokat gördít a közel-keleti politikai rendezés útjába. Számolva a térség nemzetközi jelentőségével nem szabad lebecsülni az ezzel kapcsolatos veszélyek mélységét és kiterjedését.

A közel-keleti ügyekben két ellentétes irányvonal jut kifejezésre. Az egyik következetesen a politikai eszközökkel történő rendezést tekinti céljának. Ez a rendezés minden közel-keleti népnek, köztük az izraeli népnek is garantálná a független, biztonságos nemzeti létet. Biztonságossá tenné a határokat, a népek saját létfontosságú szükségleteik kielégítésére használhatnák fel erőiket, a természeti kincseket. Mindaddig azonban nem lehet béke a Közel-Keleten, amíg az izraeli csapatok nem vonulnak ki minden megszállt arab területről. Amíg ez nem történik meg, lehetetlen elképzelni, hogy a közel-keleti népek jó szomszédokként éljenek. A politikai rendezés hívei – az

Egyesült Arab Köztársaság és más arab államok, az őket támogató szocialista és más békeszerető államokkal együtt – síkra szállnak a Biztonsági Tanács által 1967. november 22-én hozott és a közel-keleti béke helyreállításának alapját képező határozat valamennyi pontjának⁵¹ teljesítéséért. Ragaszkodnak ahhoz, hogy az egymással konfliktusban levő felek a legközelebbi gyakorlati lépéseként teremtsenek egymással kapcsolatot és folytassanak tárgyalásokat az ENSZ főtitkárának különmegbízottja, Jarring nagykövet közvetítésével.

A másik irányvonal célja az arab államoktól elfoglalt területek minden eszközzel való megtartása, bekebelezése; a közel-keleti feszültség fenntartása; a haladó arab rendszerek megdöntése és az arab nemzeti felszabadító mozgalom meggyöngítése. Izrael és felbujtói kitartóan szabotálnak mindent, ami az igazságos rendezéshez vezethet. Megkísérlik saját imperialista követeléseiket ráerőszakolni e térség népeire, lényegében azt jelentvén ki, hogy vagy elfogadják a térség népei a követeléseiket, vagy pedig nem lesz béke. Ezt a politikát az ENSZ Közgyűlés 25. ülészsaka nemrégiben ismét elítélte.

A nemzetközi, elsősorban az amerikai imperializmus erőire hárul minden felelősség azért, hogy a közel-keleti térség továbbra is az egyik legveszélyesebb feszültséggóc marad a világon. Izrael militarista uralkodó körei, amelyek hódító terveikkel, „nagy Izrael” kiépítésének programjával virtuskodnak, valójában az izraeli nép létérdekeit veszélyeztetik.

A tanácskozás kifejezi azt a meggyőződését, hogy az arab államok és népek továbbra is egységük és összeforrottságuk megszilárdítására irányuló erőfeszítéseket fognak szembeszegezni az imperialista országoknak azon kísérleteivel, hogy az arab népeket elválasszák egymástól és egymás ellen fordítsák. A tanácskozás résztvevőinek meggyőződése, hogy miként a múltban, most is kudarcra vannak ítélve a nemzetközi reakciónak a haladó arab rendszerek ellen irányuló mesterkedései. Ezzel kapcsolatban kifejezésre juttatják: mélységesen elégedettek az Egyesült Arab Köztársaság vezetőinek azon nyilatko-

zataival, melyek szerint rendületlenül azt az irányvonalat szándékoznak követni, amelyet az EAK Gamal Abdel Nasszer elnök életében követett, síkraszállnak a közel-keleti konfliktus politikai rendezéséért, a nemzetközi imperializmus ellen, a függetlenségért, a szabadságért és a haladásért, a szocialista országokkal való barátságért, a békéért és a nemzetközi egyetértésért.

A tanácskozás résztvevői megerősítik, hogy a jövőben is készek határozottan támogatni az arab népek, köztük a palesztinai arab nép igazságos harcát az közel-keleti agresszív, imperialista politikával szemben, a megszállt arab területek felszabadításáért, a szabadságért és a társadalmi haladásért.

Népszabadság, 1970. december 4.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata:****„Véget kell vetni az imperialista provokációknak****Afrika független országai ellen”***1970. december 2.*

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének képviselői a Varsói Szerződésben részt vevő országok Politikai Tanácskozó Testületének berlini ülésén a következő nyilatkozatot tették a gyarmatosítóknak a Guineai Köztársaság elleni agressziójával kapcsolatban:

Az imperializmus újabb gáztettet követett el a szabadságszerető Afrika ellen. November 22-én a portugál gyarmatosítók fegyveres agressziót hajtottak végre egy szuverén állam, az ENSZ egyik tagja, a Guineai Köztársaság ellen.

A nemzetközi jog elemi normáit súlyosan sértő kaland célja az, hogy megdöntsék Guineában a haladó rendszert, elzárják a guineai nép elől az új élet építéséhez vezető utat, ismét nyakába rakják az idegen elnyomás jármát. Az imperialisták egyúttal más független afrikai országokra is igyekeztek csapást mérni. Még mindig nem hagytak fel azokkal a kísérletekkel, hogy olyan rendet hozzanak létre, amely lehetővé tenné számukra az egész népeket kirabló és kizsákmányoló újgyarmatosító politika folytatását.

Az agresszorok szándéka az volt, hogy feltartóztassák Guinea (Bissau), Angola, Mozambik, Dél-Afrika, Zimbabwe, Namíbia népeinek felszabadító harcát.⁵² Ezek a népek ki akarnak törni a gyarmati és faji elnyomás szorításából, és maguk akarják meghatározni sorsukat. A portugál gyarmatosítók, amikor

fegyveresen megtámadták a Guineai Köztársaságot, az imperialista erők, mindazok rohamcsapataként, eszközként cselekedtek, akik az afrikai kontinens gazdagságára áhítoznak. Portugália sohasem mert volna ilyen gyalázatos lépést tenni bizonyos imperialista körök tudta és támogatása nélkül, amelyek felfegyverzik, s politikáját irányítják, beleértve azokat a próbálkozásait is, hogy leszámoljon a nemzeti felszabadító mozgalommal. A szuverén guineai államra támadó portugál zsoldosok kezében a NATO raktáraiból származó fegyverek is voltak.

Az imperialista kaland kudarcba fullad. Guinea népe a baráti afrikai és a szocialista országok, minden haladó és imperialistaellenes erő támogatásával sikeresen veri vissza a fegyveres intervenciót, megvédi jogát az önálló fejlődésre.

A Guinea elleni imperialista agresszió ismét megmutatja, hogy mennyire halaszthatatlan a gyarmati és fajüldöző rendszerek teljes felszámolása. A gyarmati rendszer minden nép békéjét és biztonságát fenyegeti. Mindaddig, amíg az afrikai kontinensen akár csak egy gyarmatosító rendszer is jelen van, amíg ebből a térségből nem vonják ki a gyarmatosítók minden katonájukat, nem számolják fel katonai támaszpontjaikat, veszély fenyegeti az afrikai államok békés és szabad fejlődését. A gyarmatosítás és a fajüldözés teljes felszámolása annál gyorsabban következik be, minél egységesebben és határozottabban lépnek fel a független afrikai országok és népek, egyebek között az Afrikai Egységsszervezet⁵³ keretében, minél erősebb lesz a világméretű antiimperialista mozgalom minden osztagának cselekvési egysége.

A tanácskozás résztvevői határozottan elítélik a Guineai Köztársaság elleni agressziót és az imperialisták és újgyarmatosítók más bűntetteit. Megerősítik, hogy szolidárisak a guineai nép és valamennyi afrikai nép igazságos harcával, amelyet a szabadságért, a haladásért és annak az ENSZ-deklarációnak a megva-

lósításáért folytat, amely kimondja, hogy függetlenséget kell biztosítani a gyarmati sorban levő országoknak és népeknek. Afrika népei a felszabadulásukért vívott harcban, csakúgy, mint eddig, továbbra is számíthatnak a szocialista országok segítségére. ...

Népszabadság, 1970. december 4.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek
bukaresti üléséről***1971. február 19.*

1971. február 18-án és 19-én Bukarestben tanácskozást tartottak a Varsói Szerződés tagállamainak, a Bolgár Népköztársaságnak, a Csehszlovák Szocialista Köztársaságnak, a Lengyel Népköztársaságnak, a Magyar Népköztársaságnak, a Német Demokratikus Köztársaságnak, a Román Szocialista Köztársaságnak és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének külügyminiszterei.

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1970. december 2-i, berlini ülésén az európai biztonság megszilárdításának és a békés együttműködés fejlesztésének kérdéseiről elfogadott nyilatkozata alapján a külügyminiszterek információ- és véleménycserét folytattak az összeurópai biztonsági értekezlet előkészítésének menetéről.

A tanácskozás résztvevői, figyelembe véve az európai államok kapcsolatainak az utóbbi években bekövetkezett kedvező fejlődését, megelégedéssel állapítják meg, hogy – a szocialista országok erőfeszítéseinek és más államok hozzájárulásának eredményeként – Európában bizonyos haladás történt a feszültség enyhítése terén.

Az európai közvélemény, Európa népei mind szélesebb körben támogatják a szocialista országoknak az összeurópai értekezlet összehívására tett javaslatát. Joggal vélekednek úgy, hogy egy ilyen konferencia fontos szakasz lenne mind az európai béke és biztonság megszilárdításának útján, mind pedig az európai országok közötti sokoldalú és kölcsönösen előnyös együttműködés kialakításában.

A külügyminiszterek úgy vélik, a jelenlegi helyzetben lehet-

séges és szükséges is a konkrét problémák gyakorlati és konstruktív megközelítése, hogy mielőbb sor kerüljön az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó értekezletre.

A tanácskozás megállapította, hogy azok az erőfeszítések, amelyeket az összeurópai értekezlet összehívását támogató államok az utóbbi időben tettek, előbbre viszik a konferencia előkészítését. A kétoldalú kapcsolatok felvétele során kialakultak annak a feltételei, hogy az összeurópai konferencia előkészítését többoldalú alapokra helyezték. Jelenleg arra van szükség, hogy az áttérés az összeurópai értekezlet előkészítésének erre az új és aktívabb szakaszára ne odázódjék el.

A tanácskozáson képviselt szocialista országok ismételten támogatásukról biztosítják a finn kormány kezdeményezését, hogy Helsinkiben tartsák meg valamennyi érdekelt állam előkészítő találkozóit; kifejezik készségüket, hogy bármikor részt vesznek ezeken a találkozókön, és illetékes képviselőiket erre felhatalmazzák. A külügyminiszterek hangsúlyozzák, az ilyen előkészítő találkozók haladéktalan megtartását az a szükségesség indokolja, hogy áttérjenek az összeurópai értekezlet gyakorlati előkészítésére, ami lehetővé tenné az értekezlet összehívásával kapcsolatos kérdések megvitatását, egyeztetését.

A tanácskozás figyelmét ugyanakkor nem kerülte el, hogy azok a körök, amelyek nem érdekeltek az európai feszültség további enyhítésében, fokozzák akcióikat az összeurópai konferencia összehívása ellen. Ez abban jut kifejezésre, hogy a konferencia összehívását különféle előzetes feltételekhez kötik, amelyeknek az a céljuk, hogy bonyolultabbá tegyék az előkészítő munkát, és más problémákkal kapcsolják össze az értekezlet megtartását. Az ilyen magatartás komoly akadállyá válhat a konferenciához vezető úton. Ilyen magatartásra és az európai fegyverkezési hajsza fokozására mutatnak a NATO Miniszteri Tanácsa legutóbbi brüsszeli ülésszakának határozatai. Mindez fékezi azoknak a kedvező folyamatoknak a kibontako-

zását Európában, amelyek a kontinens népei és a béke érdekeit szolgálják.

Ebben a helyzetben további intézkedésekre van szükség abból a célból, hogy elhárítsák az összeurópai értekezlet útjában emelt akadályokat. Kormányuk megbízásából a külügyminiszterek ismételten megerősítik a Varsói Szerződés tagállamainak eltökélt szándékát, hogy elősegítik a konferencia előkészítését célzó munka mielőbbi befejezését, és felhívják az összes érdekelt államokat, tegyenek további erőfeszítéseket ennek érdekében.

A tanácskozáson képviselt szocialista országok a jövőben is konstruktív erőfeszítéseket tesznek a kontinens valamennyi állama közötti normális, kölcsönösen előnyös kapcsolatok fejlesztésére. Síkraszállnak az európai és a világbéke megteremtéséért és megszilárdításáért, a fegyverkezési hajszá megszüntetéséért, a feszültség enyhítéséért és az együttműködésért.

A Varsói Szerződés tagállamai ismételten szükségesnek tartják hangsúlyozni, hogy az európai és a nemzetközi biztonság szempontjából milyen nagy jelentősége van annak, hogy a Német Demokratikus Köztársasággal egyenjogú kapcsolatokat létesítsenek mindazok az államok, amelyek eddig ezt nem tették meg. A nemzetközi jog általánosan elfogadott elvein alapuló kapcsolatokat kell létesíteni a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság között is. Ugyancsak a feszültség enyhülését szolgálná, ha megszűnne az ellenállás az NDK-nak az ENSZ-be és más nemzetközi szervezetekbe való felvételével szemben. A tanácskozás résztvevői testvéri kötelességüknek tartják, hogy megadjanak minden lehető segítséget e kérdésekben az NDK-nak, és ennek érdekében megfelelő lépéseket tesznek.

Népszabadság, 1971. február 20.

44.

Közlemény

a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának budapesti üléséről

1971. március 4.

Március 2-án és 3-án Budapesten ülésezett a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

A bizottság munkájában részt vettek a honvédelmi miniszterek, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke.

Az ülésen megvizsgálták a Varsói Szerződés hadseregei infrastruktúrája korszerűsítésének kérdését. Az ülés résztvevői célszerűnek tartják megfelelő rendszabályok fogantatását a híradás rendszerének és a vezetés eszközeinek továbbfejlesztésében.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság meghallgatta továbbá a Varsói Szerződés tagállamai csapatainak és flottáinak távlati fejlesztéséről szóló jelentést. Figyelembe véve a NATO agreszív blokk nem csökkenő erőfeszítéseit, az ülés résztvevői olyan következtetésre jutottak, hogy továbbra is szükséges erősíteni és korszerű fegyverzettel és technikai eszközökkel ellátni a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeit.

A megtárgyalt kérdésekben egyeztetett határozatokat hoztak.

Az ülésen Czinege Lajos vezérezredes, a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere elnökölt.

Népszabadság, 1971. március 4.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek
varsói üléséről***1971. december 1.*

1971. november 30-án és december 1-én Varsóban tanácskozást tartottak a Varsói Szerződés tagállamainak, a Bolgár Népköztársaságnak, a Csehszlovák Szocialista Köztársaságnak, a Lengyel Népköztársaságnak, a Magyar Népköztársaságnak, a Német Demokratikus Köztársaságnak, a Román Szocialista Köztársaságnak és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének külügyminiszterei.

A külügyminiszterek megvizsgálták az európai biztonsági és együttműködési értekezlet összehívása előkészítésének kérdését.

Megelégedéssel állapították meg, hogy az utóbbi időben kedvező fejlődés tapasztalható az európai politikai helyzet javulása irányában. Ezt az jellemzi, hogy gyakoribbakká váltak a kapcsolatok, tovább csökkent a feszültség, s a különböző politikai és társadalmi rendszerű európai államok viszonyában erősödött az együttműködés és a bizalom. Ez a fejlődés a jelen értekezleten részt vevő országok, valamint sok más állam erőfeszítéseinek és konstruktív közreműködésének eredménye. E tekintetben újabb mérföldkő a Nyugat-Berlinre vonatkozó négyhatalmi egyezmény aláírása⁵⁴, a Szovjetunió és Franciaország közötti politikai együttműködés elmélyítése, a szocialista országok és a többi európai államok közötti kétoldalú érintkezések kiterjesztése. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Szövetségi Köztársaság között 1970-ben aláírt szerződések máris elősegítik ezen államok között a politikai légkör javulását, és előnyösen hatnak az európai ügyek alakulására. Az érintett államok kormányai folytatják az előkészületeket e szerződések ratifikálására. A Csehszlovák Szocialista Köztársaság

és a Német Szövetségi Köztársaság kormánya között véleménycsere folyik a két ország kapcsolatainak rendezéséről. A rendezés előfeltétele, hogy a Német Szövetségi Köztársaság elismerje: a müncheni szerződés kezdettől fogva érvénytelen.

A külügyminiszterek meglelégedéssel vették tudomásul, hogy a Német Demokratikus Köztársaság tevékeny és konstruktív magatartásával elősegítette a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság, valamint a Német Demokratikus Köztársaság és a nyugat-berlini szenátus közötti tárgyalások kedvező lefolyását.

A miniszterek megállapították: növekszik az érdekelt államok egyetértése a tekintetben, hogy kívánatos az európai biztonsági és együttműködési értekezlet mielőbbi összehívása. Erősödik az a felismerés, hogy az európai értekezlet megtartása összhangban van az európai államok közötti kapcsolatok olyan fokozatos átalakításának feladatával, amely lehetővé teszi a kontinens katonai-politikai csoportosulásokra való megosztottságának felszámolását. Jelentős mértékben közelednek egymáshoz az értekezlet munkájának tartalmi kérdéseit illető nézetek. Az értekezletnek elő kell segítenie a kötelezettségek olyan rendszerének létrehozását, amely az európai államok közötti kapcsolatokban kizárja az erőszak alkalmazását és az azzal való minden fenyegetést, biztosítja az államok területi integritásának és szuverenitásának tiszteletben tartását, a belügyekbe való be nem avatkozást, valamennyi állam egyenjogúsága és függetlensége elvének megtartását. Az európai országok gazdasági, műszaki-tudományos és kulturális együttműködése szélesítésének kérdéseiben is közeledtek egymáshoz az elgondolások.

Figyelembe véve az események ilyen irányú fejlődését, a Varsoói Szerződés tagállamainak kormányai arra a következtetésre jutottak, hogy a helyzet kedvez az összeurópai értekezlet 1972-ben való megtartásának. Számolnak azzal is, hogy még mindig vannak olyan erők, amelyek az európai értekezlet összehívása ellen tevékenykednek, és megkísérlik bonyolulttá tenni az európai helyzetet. A miniszterek ugyanakkor kifejezték kormányuk

meggyőződését: azok, akik érdekeltek abban, hogy a feszültségek és konfliktusok Európája a tartós béke Európájává váljék, tevékenységükkel képesek leküzdeni ezen erők hatását.

A miniszterek eszmecserét folytattak az európai értekezlet összehívása gyakorlati előkészítésének menetéről. Kormányaik nevében megerősítették, hogy kívánatosnak tartják a finn kormány javaslatának megvalósítását: az összes érdekelt állam többoldalú előkészítő konzultációinak megtartását. E konzultációkon meg lehet állapodni az európai értekezlet napirendjéről, ügyrendjéről, összehívásának konkrét időpontjáról és módjáról. A miniszterek kijelentették, kormányuk kinevezi meghatalmazott képviselőit, hogy más államok megfelelő képviselőivel együtt többoldalú konzultációkon vegyenek részt az értekezlet előkészítését és szervezését érintő kérdések egyeztetésére. Hasonló eljárásra hívják fel a többi állam kormányát. Abból indulnak ki, hogy a konzultációknak az európai értekezlet összehívásának meggyorsítását és munkájának sikerét kell szolgálniuk.

A miniszterek kormányuk megbízásából felhívják az összes európai állam, valamint az Amerikai Egyesült Államok és Kanada kormányát, hogy késedelem nélkül kezdjék meg az európai értekezlet gyakorlati előkészítését, s ezzel biztosítsák az értekezlet 1972-ben történő összehívását.

A továbbiakban a miniszterek véleményt cseréltek a nemzetközi helyzet éleződését kiváltó egyes nemzetközi kérdésekről. Kormányaik nevében határozottan leszögezték, hogy e kérdéseket a népek törvényes jogait és érdekeit tiszteletben tartó politikai rendezés útján kell megoldani.

Népszabadság, 1971. december 3.

A Varsói Szerződés tagállamai

**Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésének nyilatkozata
„az európai békéről, biztonságról és együttműködésről”**

1972. január 26.

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1972. január 25–26-i, prágai ülésén a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői áttekintették az utóbbi idők európai eseményeinek menetét. Elemzésükben abból a változatlan célkitűzésből indultak ki, hogy az európai kontinenst az állandó és szilárd béke, a szuverén és egyenjogú államok gyümölcsöző együttműködésének térségévé, a világban a stabilitás és a kölcsönös megértés tényezőjévé tegyék. A tanácskozás résztvevői meglelégedéssel állapították meg, hogy további előrehaladás történt ebben az irányban.

A szocialista országoknak az európai biztonság megszilárdítására és az e célból összehívandó európai értekezletre vonatkozó javaslatai, amelyeket az 1966. évi bukaresti nyilatkozat, az 1969. évi budapesti felhívás és az 1970. évi berlini nyilatkozat tartalmaznak, fontos szerepet töltenek be az európai békét és együttműködést támogató valamennyi erő összefogásában. A Varsói Szerződés tagállamainak javaslatai, valamint további akcióik és kezdeményezéseik széles békeprogramot alkotnak, és elősegítik, hogy Európában új politikai légkör alakuljon ki.

Az európai béke közös ügyéhez mind jelentősebb mértékben járulnak hozzá más európai államok is. Néhány ország politikájában határozottan előtérbe kerülnek az európai béke érdekei, s ez kedvezően hat az európai helyzetre.

A tanácskozás résztvevői megállapítják: nagyon biztató jelenség, hogy az utóbbi időben erősödtek a különböző társadalmi berendezkedésű európai államok kapcsolatai, fejlődött politikai érintkezésük, elsősorban a kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekkel kapcsolatos konzultációk formájában. Ez megkönnyíti az európai államoknak azt a kölcsönös felismerést, hogy a béke és az együttműködés területén hosszú távú érdekeik azonosak.

A jelen tanácskozáson részt vevő államok, valamint más államok erőfeszítéseinek és konstruktív közreműködésének eredményeként az európai államok körében mindinkább a békés egymás mellett élés viszonyai érvényesülnek. Ennek kapcsán a tanácskozás résztvevői kiemelik a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és Franciaország a közelmúltban megtartott legfelsőbb szintű tárgyalásain elfogadott együttműködési elvek jelentőségét.⁵⁵ Az európai államok közötti gazdasági, kereskedelmi, műszaki-tudományos, kulturális és egyéb kapcsolatok szélesedése is hozzájárul a feszültség csökkenéséhez a földrészen.

Az európai népek kapcsolatai erősödnek, tartalmasabbá és sokoldalúbbá válnak. Európában egyre határozottabban áll ki a közvélemény az enyhülési folyamatok elmélyítéséért az európai békéért és a biztonságért folytatott harcban.

A tanácskozáson képviselt államok meglelégedéssel állapították meg, hogy a feszültség csökkentésének folyamatában Európában elért eredményeket a szükséges esetekben nemzetközi jogi erejű megfelelő okmányok rögzítik.

A Politikai Tanácskozó Testület kedvezően értékeli, hogy megindult a Szovjetunió és a Német Szövetségi Köztársaság, valamint a Lengyel Népköztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közti szerződések ratifikálását célzó eljárás. Ezeknek a szerződéseknek az érvénybe lépése megfelel nemcsak a közvetlen résztvevők, hanem valamennyi európai állam érdekei-

nek, és az európai béke alapjainak megszilárdulásához fog vezetni.

A tanácskozáson részt vevő államok hangsúlyozták a Nyugat-Berlinnel kapcsolatos 1971. szeptember 3-i négyoldalú megállapodás, valamint a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság⁵⁶, illetve az NDK kormánya és a nyugat-berlini szenátus megállapodásainak⁵⁷ nagy jelentőségét.

A béke megszilárdulásának fontos tényezője, hogy szélesedik a Német Demokratikus Köztársaság nemzetközi elismerése. A további előrehaladás ebben az irányban, beleértve a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság között a nemzetközi jog normáinak megfelelő kapcsolatok megteremtését, fontos hozzájárulás lesz a béke, a biztonság és együttműködés ügyéhez.

A tanácskozás résztvevői sikraszállnak azért, hogy minden további halogatás nélkül vegyék fel a Német Demokratikus Köztársaságot és a Német Szövetségi Köztársaságot az Egyesült Nemzetek Szervezetébe.

A tanácskozás résztvevői meglelégedéssel állapítják meg, hogy a Csehszlovák Szocialista Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság kormánya között véleménycsere folyik a két ország közötti kapcsolatok rendezetlen kérdéseiről, elsősorban a müncheni egyezmény kezdettől fogva való érvénytelenségének elismeréséről. Támogatják a Csehszlovák Szocialista Köztársaság igazságos követeléseit, és úgy vélik, hogy az ebben a kérdésben létrejövő megállapodás hozzájárul az európai helyzet javulásához. Ezeknek a lépéseknek a megtétele hozzásegít ahhoz, hogy gyorsan és radikális módon kiküszöböljék az NSZK és a szocialista országok kapcsolataiból a bizalmatlanság és a feszültség hosszú időszakának következményeit, hogy sor kerüljön e kapcsolatok teljes normalizálására, ami elő fogja segíteni az enyhülés elmélyülését az európai kontinensen és valamennyi európai állam együttműködésének fejlődését.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok üdvözik az európai fejlődés további kedvező kilátásait. Nem

tévesztik viszont szem elől azt sem, hogy Európában továbbra is tevékenykednek a feszültség fenntartásában érdekelt erők, amelyek az európai államokat egymással szembe akarják állítani, amelyek meg akarják őrizni annak a lehetőségét, hogy az európai események menetét ismét a kiéleződés irányába befolyásolják. A tények – a legutóbbi időben is – azt mutatják, hogy ezek az erők nem tudják elképzelni az európai politikát tömbkategóriák nélkül, s arra törekszenek, hogy még inkább fokozzák a fegyverkezési versenyt Európában. A Varsói Szerződés tagállamainak ebből le kell vonniuk a biztonságra nézve megfelelő következtetéseket. Ezen államok mindamellett meg vannak győződve arról, hogy Európában most az erőviszonyok már olyanok, hogy ha összeforrottan és következetesen törekszenek a béke megszilárdítására, le lehet küzdeni az enyhülés ellenségeinek ellenakcióit.

II.

A tanácskozáson részt vevő államok meggyőződése, hogy a jelen szakaszban különösen fontosak és teljes mértékben megvalósíthatók az európai államok kollektív, együttes akciói az európai biztonság megszilárdítása érdekében. Ezzel összefüggésben állást foglalnak az európai biztonsági és együttműködési értekezlet mielőbbi megtartása mellett valamennyi európai állam, valamint az Egyesült Államok és Kanada egyenjogú részvételével.

Az európai értekezlet résztvevői gyakorlati intézkedéseket dolgozhatnak ki az európai feszültség további csökkentésére, s hozzáláthatnának az európai biztonsági rendszer kiépítéséhez.

A tanácskozáson képviselt államok úgy vélekednek, hogy az európai biztonság és együttműködés olyan kötelezettségek rendszerének létrehozását igényli, amely rendszer kizárja az erőszak vagy az erőszakkal való fenyegetés alkalmazását az európai államok egymás közötti kapcsolataiban, amely minden

országoknak biztosítékot nyújt agressziós cselekmények ellen, és minden nép javát, felvirágzását, szolgálja.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevő államok állást foglalnak amellett, hogy az európai biztonság és az európai államok közötti kapcsolatok következő alapelveit általánosan elismerjék és a gyakorlatban alkalmazzák Európa politikai életében:

A határok sérthetetlensége. Az európai államok között ma fennálló határok, beleértve a második világháború következményeként kialakult határokat is, sérthetetlenek. Minden olyan kísérlet, amely e határok megsértésére irányulna, veszélyeztetné az európai békét. Ezért a jövőben is maradéktalanul érvényesíteni kell a jelenleg fennálló határok sérthetetlenségét, Európa államainak területi integritását, s teljes mértékben ki kell zárni egyes államok területi igényeit másokkal szemben.

Az erőszakról való lemondás. Az európai államok közötti kapcsolatokban nem szabad erőszakot vagy erőszakkal való fenyegetést alkalmazni. Közöttük minden vitás kérdést kizárólag békés, politikai eszközökkel, tárgyalások útján, a nemzetközi jog alapelveinek megfelelően kell megoldani, oly módon, hogy ne veszélyeztessék a népek jogos érdekeit, békéjét és biztonságát.

A békés egymás mellett élés. A történelmi fejlődés során Európában két társadalmi rendszerhez tartozó államok alakultak ki, illetve léteznek: a szocialista és a tőkés rendszerhez tartozók. A társadalmi rendszerek különbözősége nem lehet leküzdhetetlen akadálya annak, hogy ez államok kapcsolatai sokoldalúan fejlődjenek. Ha az eltérő társadalmi rendszerű európai államok kizárják a háborút politikájuk eszközei közül, kapcsolataikat a béke érdekében, az egyetértés és az együttműködés alapján fejleszthetik – s így is kell azokat fejleszteniük.

A jószomszédi kapcsolatok alapjai és az együttműködés a béke érdekében. Az európai államok jószomszédi kapcsolatainak a függetlenség és a nemzeti szuverenitás, az egyenjogúság, a bel-

ügyekbe való be nem avatkozás és a kölcsönös előnyök alapján kell fejlődniük. Ennek a felfogásnak kell az európai államok közötti kapcsolatokban állandó politikává, valamennyi európai nép életében állandó tényezővé válnia. Azt kell eredményeznie, hogy jószomszédi kapcsolat, kölcsönös megértés fejlődjék ki Európa különféle részein, államai között. Az európai államok közötti olyan kapcsolatokra kell törekedni, amelyek lehetővé teszik, hogy a kontinens katonai-politikai csoportosulásokra való megosztottsága megszűnjön.

Az államok kölcsönösen előnyös kapcsolatai. Békés viszonyok között az európai államok kölcsönösen előnyös, sokrétű kapcsolatai széleskörűen fejlődhetnek gazdasági, műszaki-tudományos és kulturális téren, az idegenforgalom területén, valamint az emberi környezet védelmében. Ezek a kapcsolatok anyagi tartalmat adnak az európai népek békére, nyugalomra és országuk felvirágoztatására irányuló törekvéseinek, és szilárdítani fogják az Európában kialakuló biztonsági és együttműködési rendszert.

Leszerelés. A nemzetközi béke megszilárdítása érdekében az európai államoknak minden módon elő kell segíteniük az általános és teljes leszerelés, mindenekelőtt a nukleáris leszerelés megvalósítását, olyan intézkedések megtételét, amelyek korlátozzák és megszüntetik a fegyverkezési versenyt.

Az ENSZ támogatása. Az európai államok nemzetközi céljai megfelelnek az ENSZ Alapokmánya rendelkezéseinek: a nemzetközi béke és biztonság fenntartására, az államok közötti barátság és együttműködés fejlesztésére irányulnak. Az európai államok támogatják az Egyesült Nemzetek Szervezetét, állást foglalnak amellett, hogy az ENSZ az Alapokmány rendelkezéseinek megfelelően erősödjék.

Az európai értekezlet, ha ezeket a magasztos elveket és célokat az európai államok közötti kapcsolatok alapjává teszi, nagy történelmi jelentőségű döntést hoz majd. Ez olyan közös gyümölcsöző munkának lesz a kezdete, amely képes Európát valóban békéssé tenni.

Az összeurópai értekezleten emellett minden téren egyeztetni lehetne az európai államok kölcsönösen előnyös kapcsolatait további fejlesztésének, mindenféle diszkrimináció, egyenlőtlenség és mesterséges korlát megszüntetésének konkrét feladatait. Az európai államok együttműködése Európa nyersanyag- és energiaforrásainak ésszerű kihasználásában, ipari potenciálja növelésében és a földek termékenységeinek javításában, a tudományos-technikai forradalom eredményeinek alkalmazásában megsokszorozza a lehetőségeket az európai népek jólétének növelésére. Fokozódna a szellemi értékekkel való kölcsönös gazdagodás, egymás kultúrájának és művészetének megismerése.

Célszerű lenne az európai értekezleten létrehozni az értekezleten részt vevő valamennyi érdekelt állam állandó szervét, amely az értekezlet után folytatná a közös munkát az ez irányú további lépések egyeztetésére.

A Varsói Szerződés tagállamainak véleménye szerint ezeknek a kérdéseknek kell az összeurópai értekezlet napirendjének alapvető tartalmát képezniük.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok úgy vélik, hogy az európai értekezletet 1972-ben össze lehetne hívni, és kedvező tényezőnek tekintik azt, hogy több nyugat-európai állam úgy nyilatkozott, hogy ugyanezt a nézetet vallja.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megértéssel fogadják azt a sok állam által kifejezett véleményt, amely szerint szükséges az európai értekezlet megfelelő előkészítése, mert ez hozzájárulna az értekezlet mielőbbi összehívásához és munkájának sikeréhez. Úgy vélik, meg kell valósítani a finn kormánynak azt a javaslatát, hogy Helsinkiben sokoldalú konzultációkra kerüljön sor valamennyi érdekelt európai állam, valamint az Egyesült Államok és Kanada részvételével. A tanácskozáson részt vevő államok ismét megerősítik elhatározásukat: kinevezik képviselőiket, akik más államok képviselőivel együtt részt vesznek az európai értekezlet előkészítésével és megszervezésével foglalkozó sokoldalú konzultációkon.

Megállapítják, hogy ma valamennyi érdekelt állam egyetértésével találkozunk az a javaslat, miszerint az európai értekezlet előkészítésének formája sokoldalú konzultációk megtartása legyen, és felhívunk arra, hogy a sokoldalú konzultációkat a legközelebbi jövőben kezdjék meg.

III.

A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy ugyancsak megfelelne az európai biztonság megszilárdítása érdekeinek, ha megállapodás születne a fegyveres erők és fegyverzet csökkentéséről Európában. Kiindulópontjuk: mind az idegen, mind a nemzeti fegyveres erők és fegyverzet csökkentését Európában úgy kell megoldani, hogy az ne okozzon kárt a csökkentésben részt vevő országoknak. E kérdés megvitatása és megoldási útjainak meghatározása nem lehet az Európában fennálló katonai-politikai szövetségek előjoga. Az e kérdéssel kapcsolatos tárgyalások megtartásának rendjéről megfelelő megállapodásra lehetne jutni.

*

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége meg vannak győződve arról, hogy Európa a történelmi fejlődés fontos határkövéhez ért. Az 1972-es év az európai népek számára nemcsak a tartós béke és biztonság új reményét hozhatja, hanem tényleges előrehaladást is hozhat e remény megvalósulásában. Valamennyi állam legfőbb kötelessége, hogy ehhez tevékenyen hozzájáruljon.

Népszabadság, 1972. január 27.

A Varsói Szerződés tagállamai

**Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésének nyilatkozata:
„az Egyesült Államok folytatódó indokínai agressziójáról”**

1972. január 26.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének prágai ülésén – azzal kapcsolatban, hogy fokozódnak az Egyesült Államok agresszív akciói a Vietnami Demokratikus Köztársaság és az Indokínai-félsziget más országai ellen – áttekintették az Indokína térségében uralkodó helyzet alakulását.

Az egész világ tanúja annak, hogy a vietnami háború lángja nemcsak nem lohad, hanem ellenkezőleg, most már az egész Indokínai-félszigetre kiterjedt. A világközvélemény határozottan elítéli a VDK területének folytatódó bombázását, amelyre, akárcsak az Egyesült Államok más indokínai agresszív cselekedeteire is, a Fehér Ház parancsára kerül sor, és amely a helyzet veszélyes kiéleződéséhez vezet.

Az Egyesült Államoknak az Indokínai-félsziget térségében elkövetett cselekményei meggyőzően mutatják, hogy Washington továbbra is katonai és nem politikai úton törekszik megoldani e térség problémáit. Az amerikai imperializmus tettei kiáltó ellentétben állnak Washington számos nyilatkozatával, amely szerint szándékában áll „csökkenteni katonai részvételét” az indokínai konfliktusban, s arra törekszik, hogy „tárgyalások útján, politikailag rendezzék a vietnami kérdést”.

Az Egyesült Államok kormánya arra kényszerül, hogy csökkentse csapatainak létszámát Dél-Vietnamban, de a háború

„vietnamizálására” törekszik, és politikája eszközeként Saigonban hatalmon tartja és támogatja Nguyen Van Thieu báb kormányát.

A tények cáfolhatatlanul bizonyítják: minél jobban kiszélesítik agresszív akcióikat az imperialisták és bábjaik, annál erőlyesebb visszautasításban részesülnek a vietnami, a laoszi és a kambodzsai hazafiaktól, akik a szocialista országok, a világ minden haladó erejének segítségére támaszkodnak. Az Egyesült Államok indokínai politikája elkerülhetetlenül kudarcra van ítélve!

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevő országok szilárd meggyőződése: Indokína problémáit csak azon az alapon lehet megoldani, hogy elismerik e térség népeinek törvényes jogát arra, hogy maguk döntsenek sorsuk felől. Az imperializmus erői által kirobbantott indokínai konfliktus megoldásához a reális út nem az agresszív tevékenység fokozása, hanem az Egyesült Államok és szövetségesei csapatainak gyors, teljes és haladéktalan kivonása Indokínából, az, hogy megszüntetik az agressziós cselekedeteket a szuverén, szocialista Vietnami Demokratikus Köztársaság ellen, véget vetnek minden hadműveletnek Indokínában, és felhagynak a Dél-Vietnam, Laosz és Kambodzsza belügyeibe való beavatkozással.

A találkozó résztvevői határozottan elítélik az Egyesült Államok indokínai kalandorpolitikáját, az agresszív háború „vietnamizálásának” irányvonalát, a légitámadásokat és az összes többi akciót, amely a VDK szuverenitását és biztonságát sérti, s kijelentik: a jövőben is megadják a szükséges támogatást a Vietnami Demokratikus Köztársaságnak, Dél-Vietnam, Laosz és Kambodzsza hazafias erőinek ahhoz, hogy visszaverjék az agresszor támadásait.

A tanácskozás résztvevői felhívással fordulnak mindazokhoz, akiknek kedves a béke és az általános biztonság ügye, hogy még erőteljesebben nyilvánítsák szolidaritásukat Indokína népeivel, amelyek igazságos harcot folytatnak szabadságukért

és függetlenségükért, az amerikai intervenciószok ellen. Indokína népeinek hősi küzdelme az imperializmus erői ellen az egész haladó emberiség közös ügyét szolgálja.

Népszabadság, 1972. január 27.

48.

**Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
berlini üléséről**

1972. február 11.

A Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága 1972. február 9-én és 10-én Berlinben megtartotta rendes ülészeit.

A bizottság ülészeitén részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke.

Az ülészeitén a résztvevők megvitatták az európai katonapolitikai helyzetet. Ezenkívül megtárgyalták a távközlés és a szállítás tökéletesítésének kérdéseit, valamint az Egyesített Fegyveres Erők tevékenységének más problémáit.

A Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága, a kölcsönös egyetértés és teljes nézetazonosság légkörében, megfelelő határozatokat hozott.

Az ülészeitén az elnöki tisztséget Heinz Hoffmann hadseregtábornok, a Német Demokratikus Köztársaság nemzetvédelmi minisztere töltötte be.

Népszabadság, 1972. február 11.

Kommüniké**a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek
moszkvai üléséről**

1973. január 17.

Január 15-én és 16-án Moszkvában értekezletet tartott a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége külügyminisztere.

Az egység és barátság légkörében megtartott tanácskozáson megvitatták az európai biztonsággal és mindazokkal a lépésekkel összefüggő kérdéseket, amelyekről az érdekelt államok véleménycserét folytatnak.

Népszabadság, 1973. január 17.

50.

**Kommüniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
varsói üléséről**

1973. február 9.

1973. február 6-tól 8-ig a Lengyel Népköztársaság fővárosában, Varsóban ülésezett a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

A bizottság munkájában részt vettek a Varsói Szerződéshez tartozó országok honvédelmi miniszterei, a tagországok Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka és vezérkari főnöke. Az ülészakon megvitatták a Varsói Szerződés Szervezete katonai szerveinek tevékenységével összefüggő időszerű kérdéseket.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság ülészakát baráti légkörben, valamennyi résztvevő kölcsönös megértésének szellemében tartották meg. A megvitatott kérdésekre vonatkozólag egyhangúlag határozatokat fogadtak el.

Az ülészakon Wojciech Jaruzelski hadseregtábornok, a Lengyel Népköztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

Népszabadság, 1973. február 9.

51.

Egyezmény

a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített

**Fegyveres Erői Törzsének és egyéb vezetési szerveinek
jogképességéről, kiváltságairól és mentességeiről***

1973. április 24.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya

a Varsóban 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés elvei által vezérelve,

figyelembe véve a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének Budapesten 1969. március 17-én megtartott értekezletén elfogadott határozatát,

megállapítva, hogy az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének és egyéb vezető szerveinek általános feladatait és rendeltetését a Varsói Szerződés tagállamai által elfogadott okmányok határozzák meg,

figyelembe véve a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és az Egyesített Parancsnokságról szóló Határozványt,

felismerve, hogy az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének és egyéb vezető szerveinek feladataik teljesítése érdekében jogképességet, kiváltságokat és mentességeket kell biztosítani, az alábbiakban állapodtak meg:

* Az egyezmény 1974. január 31-én az 1974. évi 3. tvr. sz. alatt lett kihirdetve.

1. cikk

1. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse a Varsói Szerződés tagállamainak tábornokaiból, tengernagyaiból és tisztjeiből áll, akiket szolgálati kötelezettségeik teljesítése során a jelen Egyezménynek megfelelő kiváltságok és mentességek illetnek meg.

Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsénél dolgozó, a Törzs állomáshelye szerinti állam által kijelölt polgári alkalmazottak egy részét a jelen Egyezményben meghatározott feltételeknek megfelelően ugyancsak megilletik a kiváltságok és mentességek. A kiváltságokat és mentességeket élvező polgári alkalmazottak kategóriáit és létszámát az Egyesített Fegyveres Erők Törzse az Egyezményben részes államok hadseregének vezérkarával (főtörzsével) egyetértésben állapítja meg. E polgári alkalmazottak névjegyzékét az Egyesített Fegyveres Erők Törzse évente közli az Egyezményben részes államok hadseregének vezérkarával (főtörzsével).

2. A jelen Egyezményben az „Egyesített Fegyveres Erők Törzse” kifejezésen a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek egyéb vezető szerveit is érteni kell.

3. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének állomáshelye Moszkva.

2. cikk

A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek Törzse jogi személy, és azoknak a feladatoknak a végrehajtása céljából, melyek érdekében létrehozták, jogosult:

a) szerződéseket kötni,

b) javakat szerezni, bérelni és elidegeníteni,

c) bírósági eljárásban részt venni.

3. cikk

1. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsét az Egyezményben részes államok területén a jelen Egyezményben meghatározott jogképesség, kiváltságok és mentességek illetik meg.

2. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének helyiségei, bárhol található javai, követelései és okiratai mentesek az államigazgatási és bírósági beavatkozás minden formája alól, kivéve, ha a Törzs valamely meghatározott esetben lemond e mentességről.

3. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse az Egyezményben részes államok területén mentesül az egyenes adók és illetékek alól. Ez a rendelkezés nem vonatkozik a kommunális és egyéb szolgáltatásokért járó díjak megfizetésére.

4. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse szolgálati használatra szánt tárgyai mentesek a vámfizetés, valamint a behozatali és kiviteli korlátozások alól.

5. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsét a jelen Egyezményben részes államok területén legalább olyan kedvezmények illetik meg a postai, távíró- és távbeszélő-összeköttetés használatának elsőbbsége és díjszabása tekintetében, mint amilyenekben az illető országban levő nemzeti katonai parancsnokság vagy diplomáciai képviseltek részesülnek.

4. cikk

1. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének szolgálati személyei szolgálati kötelezettségeik teljesítése során a jelen Egyezményben részes államok területén a következő kiváltságokban és mentességekben részesülnek:

- a) valamennyi iratuk és okiratuk sérthetetlen;
- b) személyi poggyászuk tekintetében ugyanazokat a vámkedvezményeket élvezik, mint amelyeket az illető országban működő diplomáciai képviseltek munkatársai;
- c) mentesek a személyes szolgáltatások alól, mentes továbbá az Egyesített Fegyveres Erők Törzse személyi állomá-

nyának a vezénylő ország által fizetett illetmény (munkabér) az egyenes adók és illetékek alól;

d) mentesek a letartóztatás vagy őrizetbe vétel, valamint szolgálati személyként végzett minden tevékenységükkel kapcsolatban a bírósági és államigazgatási joghatóság alól.

A b) és c) pont rendelkezéseit az Egyesített Fegyveres Erők Törzse szolgálati személyeivel együtt lakó családtagokra is alkalmazni kell.

2. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnökét és helyetteseit a jelen cikk 1. pontjában említett kiváltságokon és mentességeken kívül a jelen Egyezményben részes államok területén megilletik az illető országban a diplomáciai képviselők számára biztosított kiváltságok és mentességek is. Az említett személyek diplomataigazolványt kapnak.

3. A jelen cikkben meghatározott kiváltságok és mentességek az e cikkben említett személyeket kizárólag csak szolgálati feladataik ellátása érdekében illetik meg.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka az illetékes állam honvédelmi miniszterével egyetértésben jogosult és köteles lemondani a Törzs szolgálati személyének mentességéről mindazokban az esetekben, amikor a mentesség akadályozza az igazságszolgáltatást, és a lemondás nem befolyásolja károsan azokat a célokat, melyek érdekében a mentességet biztosították.

4. Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse szolgálati személyei és ezek családtagjai számára a kiváltságokat és mentességeket igazoló külön személyi igazolványt ad ki.

Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének szolgálati személyei és ezek családtagjai mentesek a kötelező bejelentés és nyilvántartásba vétel alól. Ezeket a személyeket az Egyesített Fegyveres Erők Törzse tartja nyilván.

5. A jelen cikk 1., 2., 3. és 4. pontjának rendelkezéseit nem lehet az Egyesített Fegyveres Erők Törzse szolgálati személyei, valamint ezek családtagjai és azon ország szervei közötti viszony-

latban alkalmazni, amelynek e személyek állampolgárai, vagy amelynek területén állandó lakóhelyük van.

6. A jelen Egyezmény alapján kiváltságokban és mentességekben részesülő személynek kötelessége, hogy tiszteletben tartsa a tartózkodási helye szerinti állam törvényeit, és tartózkodjék az adott állam belügyeibe való beavatkozástól.

5. cikk

Ha az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka a bűncselekményt vagy szabálysértést elkövetett személynek a jelen Egyezmény 4. cikkében meghatározott, a Törzs szolgálati személyeit megillető mentességéről lemond, annak az államnak a jogszabályait kell alkalmazni, amelynek területén a jogsértést elkövették, és ahol a jogsértés miatti eljárás lefolytatására illetékes katonai igazságszolgáltatási szerv működik.

A jelen Egyezményben részes államok katonai igazságszolgáltatási szervei jogsegély iránti kérelmet intézhetnek egymáshoz. Az ilyen kérelmeket jóindulatúan fogják megvizsgálni.

6. cikk

1. A jelen Egyezményt az aláíró államoknak alkotmányos eljárásuknak megfelelően meg kell erősíteniük.

2. A megerősítő okiratokat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Kormányánál kell letétbe helyezni*, melyet ezennel a jelen Egyezmény letéteményesének jelölnek ki.

3. Ez az Egyezmény azon a napon lép hatályba, miután a megerősítő okiratokat három állam a letéteményesnél letétbe helyezte.** Az Egyezményt aláíró többi állam tekintetében az Egyezmény megerősítő okiratuk letétbe helyezésének napján lép hatályba.

* Az egyezmény okiratát 1973. július 19-én helyezték letétbe.

** Az egyezmény 1973. november 21-én lépett hatályba.

4. A jelen Egyezmény értelmezéséből és alkalmazásából adódó vitás kérdéseket az Egyezményben részes államok a nemzeti parancsnokságok közötti tárgyalások útján vagy diplomáciai úton, illetve megegyezés szerint bármely más módon döntik el.

5. A jelen Egyezmény egy példányban, orosz nyelven készült. Az Egyezményt a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Kormányánál helyezik letétbe, mely az Egyezmény hitelesített másolatait megküldi az Egyezményt aláíró államok kormányainak, és értesíti ezeket a kormányokat, valamint az Egyezményt Fegyveres Erők Törzsét minden egyes megerősítő okirat letétbe helyezéséről.

Ennek hitelül alulírottak, és erre kellőképpen meghatalmazottak, a jelen Egyezményt aláírták.

Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye 1945–1977.

7. köt. 1980. 92–94. old.

52.

**Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
bukaresti üléséről**

1974. február 8.

1974. február 6-án és 7-én a Román Szocialista Köztársaság fővárosában, Bukarestben ülést tartott a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

A bizottság munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, valamint az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és vezérkari főnöke.

Az ülésen megvizsgálták a Varsói Szerződés szervezete katonai szerveinek tevékenységével összefüggő időszerű kérdéseket.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság ülése baráti légkörben, valamennyi résztvevő kölcsönös megértésének szellemében folyt le.

A megvitatott kérdésekben egyeztetett határozatokat hoztak.

Az ülésen Ion Ionița hadseregtábornok, a Román Szocialista Köztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

Népszabadság, 1974. február 8.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata:****„A közel-keleti tartós és igazságos békéért”***1974. április 18.*

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének résztvevői, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői megállapítják, hogy a Közel-Kelet továbbra is a nemzetközi feszültség veszélyes tűzfészke. A külső imperialista erők támogatását élvező Izrael folytatja agresszív politikáját, makacsul elutasítja az ENSZ-határozatok végrehajtását, az elfoglalt arab területek visszaadását, semmibe veszi az arab népek törvényes nemzeti jogait.

A háborús cselekmények fellobbanása 1973 októberében ismét megmutatta e térség helyzetének nagyfokú robbanásveszélyességét, amely állandóan fenyegeti az egész világ békéjét. Az események során bebizonyosodott az arab államok és a szocialista közösség országai közötti barátság és együttműködés elvi fontossága.

Az ülés résztvevői rámutatnak a genfi közel-keleti békekonferencia jelentőségére, minden közvetlenül érdekelt állam, valamint a palesztinai arab nép képviselői részvételének szükségességére, és úgy vélik, hogy munkája további folytatásának mindeleelőtt a közel-keleti rendezés kulcskérdéseinek megoldásához, az izraeli csapatoknak az összes megszállt arab területekről történő kivonásához, a palesztinai arab nép törvényes jogainak nemzeti törekvéseivel összhangban történő biztosításához, e térség valamennyi állama biztonságának, területi épségének és szuverenitásának garantálásához kell vezetnie.

A tanácskozáson részt vett tagállamok készek erősíteni tevékenységüket annak érdekében, hogy előmozdítsák a konfliktus politikai rendezését, és felhívják minden államot, járuljon hozzá a közel-keleti igazságos és tartós béke megteremtéséhez. Megvizsgálva a csapatsétválasztásról létrejött megállapodást⁵⁸, mint az első, előzetes lépést a közel-keleti probléma általános rendezésének útján, az ülés résztvevői úgy vélik, hogy ezt feltétlenül további lépéseknek kell követniük, amelyek a Biztonsági Tanács 1967. november 22-i és 1973. október 22-i határozataira⁵⁹ valamennyi rendelkezésének végrehajtására irányulnak. Az ENSZ rendkívüli erőinek jelenléte⁶⁰ pozitívan járul hozzá a béke fenntartásához ebben a térségben.

A tanácskozáson részt vett szocialista államok szilárdan és változatlanul támogatják az arab népek harcát az agresszió imperialista politikája ellen, az igazságos és tartós békéért, szabad fejlődésük biztosításáért, a társadalmi és gazdasági haladásért. A társadalmi fejlődés e fontos céljainak elérése elválaszthatatlanul összekapcsolódik az azon erők elleni harccal, amelyek igyekeznek az arab népeket a haladás útjáról letéríteni, ismét az imperializmustól való politikai és gazdasági függésbe hozni.

A szocialista országok az arab népek hű barátai, akik mellettük álltak és állnak mind a békés építés idején, mind a szabadságukra és függetlenségükre veszélyes pillanatokban. A szocialista államoknak az arab világ országai irányában folytatott politikája következetes és elvi, nemzeti törekvéseik és társadalmi-gazdasági fejlődésük problémáinak mély megértésén alapszik, nincs kitéve konjunkturális ingadozásoknak.

A tanácskozáson részt vett államok továbbra is fejleszteni kívánják barátságukat és együttműködésüket az arab országokkal a közös célok alapján, az imperializmus és a neokolonializmus ellen, a békéért, a népek szabadságáért és a társadalmi haladásért folyó harcban.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata:****„A tartós vietnami békéért, a vietnami nép igazságos nemzeti érdekeinek biztosításáért”***1974. április 18.*

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének varsói ülésén a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői megerősítik elvi értékelésüket, mely szerint a párizsi egyezmény⁶¹ a hős vietnami nép történelmi vívmánya, a szocialista országok, a nemzeti felszabadító erők, az egész haladó emberiség közös győzelme.

Megállapítják, hogy az egyezmény érvénybe lépése óta eltelt időben bizonyos haladás történt a vietnami helyzet normalizálásában. Az imperialista agresszió megszüntetése, a külföldi csapatok kivonása Dél-Vietnamból, a felek által a párizsi egyezmény egy sor cikkelyének megvalósítására tett gyakorlati intézkedések megteremtik az előfeltételeket a háborútól a béke irányában megkezdett fordulat további folytatásához, a szocialista építés feladatainak megoldására való áttéréshez Észak-Vietnamban, és Dél-Vietnamnak a béke, a függetlenség, a demokrácia és a semlegesség útján való fejlődéséhez, előmozdítják a politikai légkör általános javulását az indokínai félszigeten és egész Délkelet-Ázsiában.

A tanácskozás résztvevői egyidejűleg megállapítják, hogy a külső imperialista erők támogatását élvező saigoni adminisztráció minden eszközzel a párizsi egyezmény megvalósításának megakadályozására, a politikai rendezés megghiúsítására törekszik. Az ülés résztvevői határozottan elítélik a saigoni ad-

minisztráció bomlasztó tevékenységét, rendszeres fegyveres provokációit a Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányának ellenőrzése alatt álló területek ellen.

A tanácskozáson részt vett tagországok teljes mértékben támogatják a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának és a Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányának a párizsi egyezmény valamennyi aláíró fél által történő szigorú és feltétlen teljesítésén alapuló irányvonalát, valamint a Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányának 1974. március 22-i új, konstruktív kezdeményezését⁶².

A teljes tűzszünet, a lakosság demokratikus szabadságjogainak biztosítása, a két dél-vietnami fél tárgyalásainak mielőbbi megtartása a nemzeti megbékélés és egyetértés tanácsának létrehozásáról azzal a céllal, hogy kedvező feltételeket teremtsenek az általános választások lebonyolításához – ez a béke megszilárdításának, a helyzet normalizálásának reális útja Dél-Vietnamban.

A tanácskozás résztvevői megerősítik szolidaritásukat a vietnami néppel, és kifejezik szilárd meggyőződésüket, hogy a testvéri szocialista országok, minden haladó erő segítségével támaszkodva a vietnami nép sikereket ér el a szocializmus építésében az ország északi részében, a belpolitikai problémák megoldásában a Délen, a békés, egységes, független, demokratikus Vietnam megteremtésében.

A proletár nemzetköziség elvének szellemében a jelen ülésen részt vevő államok továbbra is sokoldalú támogatást nyújtanak a vietnami népnek a béke, a szabadság és a függetlenség biztosításában, igazságos törekvései megvalósításában, az előtte álló legfontosabb feladatok megoldásában.

Népszabadság, 1974. április 20.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata:****„Vessenek véget az önkénynek****és a demokraták üldözésének Chilében!”***1974. április 18.*

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének varsói ülésén a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Róman Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői mély nyugtalanságukat fejezik ki a Népi Egység alkotmányos kormányának 1973 szeptemberében történt megdöntése nyomán Chilében kialakult helyzet miatt, és határozottan elítélik a chilei katonai junta önkényét, a demokraták üldözését, a junta garázdálkodását és az általa elkövetett törvénytelenéseket, amelyek durván megsértik az ENSZ Alapokmányát, az ENSZ által elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, az emberi jogokról szóló nemzetközi egyezményeket.

Több mint fél év telt el a Chilében végrehajtott fasiszta katonai államcsíny óta, melynek első áldozata Salvador Allende, a törvényesen megválasztott elnök, a nemzeti felszabadító mozgalom egyik kiemelkedő személyisége volt, aki egész életét a chilei nép szabadsága ügyének szentelte.

Az országban fenntartják a rendkívüli állapotot, elszabadult a kegyetlen terror, elnyomják a chilei társadalom valamennyi haladó erejét, betiltották az összes politikai pártot, szakszervezetet és társadalmi szervezetet. Dawson, Quiriquina, Chacabuco, Pisaqua és sok más helység koncentrációs táborokban chilei hazafiak ezrei sínylődnek, akiknek csupán az a bűnük, hogy

szeretik hazájukat és hűek a haladás és a demokrácia eszmé-
nyeire.

A katonai junta kínzókamráiban embertelen körülmények között tartják fogva a chilei nép kiemelkedő képviselőit, Luis Corvalánt, a Chilei Kommunista Párt főtitkárát, a szocialista Clodomiro Almeydát, a volt külügyminisztert, Anselmo Sulét, a Radikális Párt elnökét és a Népi Egység pártjainak és kormányának más képviselőit. Az országban felszámolták a dolgozók szociális vívmányait, tömegesen bocsátják el azokat, akik haladó nézeteket vallanak.

A világ közvéleménye, s ezen belül Latin-Amerika haladó, szabadságszerető erői, elítélték a chilei katonai junta büntetteit. Eljön az idő, amikor a chilei nép megvetéssel félresöpri azokat, akik ma megpróbálják feltámasztani az inkvizíció és a minden haladást ellenző népbutítás középkori kísértetét.

A chilei nép a jövőben is számíthat arra, hogy a szocialista országok népei következetesen támogatni fogják harcát. A tanácskozás résztvevői határozottan követelik Luis Corvalán, Clodomiro Almeyda, Anselmo Sule és valamennyi bebörtönzött chilei demokrata és hazafi haladéktalan szabadon bocsátását.

A jelen tanácskozáson részt vevő országok felhívják mindazon államokat, amelyeknek drága a haladás ügye, hogy lépjenek fel az alapvető emberi jogoknak, az emberi méltóságnak és a személyiség értékeinek védelmében Chilében. Felhívással fordulnak a világ közvéleményéhez, hogy még szélesebben bontakoztassa ki hazájában a véres terror ellen, a demokratikus és szabadságjogok helyreállításáért harcoló chilei néppel vállalt nemzetközi szolidaritás mozgalmát.

Az ülés résztvevői kifejezik mély meggyőződésüket, hogy a chilei nép a demokrácia visszaállításáért és Chile valódi függetlenségéért vívott harcában győzelmet arat.

Népszabadság, 1974. április 20.

56.

Közlemény

a Varsói Szerződés tagállamai

Politikai Tanácskozó Testületének varsói üléséről

1974. április 18.

1974. április 17-én és 18-án Varsóban ülést tartott a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete. ...

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megvitatották az európai biztonság erősítésével és a nemzetközi feszültség további enyhülésével összefüggő időszerű kérdéseket.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megelégedéssel állapítják meg, hogy jelenleg a feszültség enyhülésének irányzata az európai és a világhelyzet alakulásának uralkodó vonása. A nemzetközi kapcsolatok gyakorlatában a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének elve mind szélesebb mértékben érvényesül. Egyre erőteljesebben jutnak kifejezésre az államközi kapcsolatok olyan alapvető normái, mint a függetlenség és a szuverenitás, a területi épség, az Európában kialakult államhatárok sérthetetleniségének tiszteletben tartása, az erő alkalmazásáról és az azzal való fenyegetésről történő lemondás, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás. A feszültség enyhülése döntő mértékben járult hozzá ahhoz, hogy Vietnamban és Laoszban, a dél-ázsiai szubkontinensen és a Közel-Keleten a konfliktushelyzetek megoldása politikai térre helyeződött át, és kedvező feltételeket teremt a népeknek a szabadságért, a függetlenségért, a demokráciáért és a haladásért vívott harcához.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői ugyanakkor megállapítják, hogy a nemzetközi feszültség enyhülésének ellenfelei, a hidegháború bajnokai, az imperializmus és

a reakció erői nem tették le a fegyvert, megkísérlik fékezni és akadályozni a népek vágyaival egybevágó enyhülési folyamatot. A militarista körök megkísérlik aktivizálni a NATO-t, folytatják e zárt imperialista katonai tömb országai katonai költségvetésének növelését.

A Varsói Szerződés tagállamai szilárdan meg vannak győződve arról, hogy a világ népei minden haladó, demokratikus, anti-imperialista, békeszerető erő cselekvő összefogásával felül tudnak kerekedni, és meg tudják védeni alapvető érdekeiket, biztosítani tudják minden nép jogát, hogy sorsával önmaga rendelkezék.

A szocialista országok, mindenekelőtt a Szovjetunió konstruktív külpolitikai tevékenysége – különösképp a Német Szövetségi Köztársasággal megkötött ismert szerződések és megállapodások – elősegítette az európai helyzet normalizálódását, az államok közötti jószomszédi kapcsolatok megteremtését, a sokoldalú, kölcsönösen előnyös együttműködés kiszélesítését.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megelégedéssel állapítják meg, hogy az európai feszültség enyhülésében végbement haladás az európai biztonsági és együttműködési értekezlet összehívásához vezetett, amely valamennyi európai ország népeinek és kormányainak közös ügyévé vált.

Az összeurópai értekezletnek az a feladata, hogy Európát minden állam valóban egyenjogú együttműködésének térségévé változtassa, s olyan lépéseket tegyen, amelyek elősegítik közöttük a kölcsönös bizalom növekedését. Állásfoglalásaiban meg kell határoznia az államok közötti kapcsolatok elveit és az azok érvényesítését biztosító intézkedéseket, amelyek megbízhatóan garantálnák valamennyi európai nép biztonságát, és kedvező lehetőségeket teremtenének a hosszú távú gazdasági, műszaki-tudományos, kulturális együttműködéshez, az információk cseréjéhez, az intézmények, szervezetek és állampolgárok közötti érintkezéshez, a valamennyi ország által az emberi környezet védelme problémájának megoldására tett erőfeszíté-

sek egyesítéséhez. Az értekezlet sikeres befejezése fontos mérföldkő lesz Európa békés jövője megteremtésének útján.

A mesterséges akadályok emelésére, az összeurópai értekezlet munkájának elhúzására, az előtte álló alapvető feladatok megoldásától való eltérítésére irányuló kísérletek ellentmondának azoknak a nemes céloknak, amelyekért ezt az értekezletet összehívták.

A Varsói Szerződés tagállamai felhívják a reálisan gondolkodó állami vezetőket és politikai személyiségeket, tegyenek erőfeszítéseket az összeurópai értekezlet sikerének biztosítására, a feszültség enyhülése és az európai helyzet normalizálódása folyamatának további fejlesztésére és elmélyítésére.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői ismételten megerősítik azt a véleményüket, hogy célszerű lenne az összeurópai értekezlet zárószakaszát és dokumentumainak aláírását a legmagasabb szinten megszervezni. Ez megfelel az esemény történelmi fontosságának, és hangsúlyozni fogja az összeurópai értekezlet által elfogadásra kerülő határozatok és dokumentumok rendkívüli jelentőségét Európa jövője szempontjából.

Mi, a Varsói Szerződés résztvevői, a tartós és igazságos európai béke alapjainak lerakására törekedve, sok éven át aktívan síkraszálltunk az összeurópai értekezlet összehívásáért. Az értekezlet összehívását a béke ügye nagy győzelmének, a nemzetközi kapcsolatokban a józan ész diadalának tartjuk. Mindent megteszünk annak érdekében, hogy elősegítsük az értekezlet munkájának a lehető legrövidebb időn belüli sikeres befejezését, s hogy e munka eredményei megfeleljenek a békeszerető népek vágyainak. Az értekezletet nem célnak, hanem olyan kiindulópontnak tekintjük, amellyel kezdetét veszi az európai kontinens államai új kapcsolatainak kialakítására irányuló történelmi munka. Európa országai az értekezlet által kidolgozandó és 35 állam tekintélyével megerősítendő elvekre támaszkodva kialakíthatják és fejleszthetik szélesebb alapokon nyugvó együttműködésüket, mindannyiuk anyagi és szellemi gyarapodására. A magunk részéről készek vagyunk az ilyen együttmű-

ködsre, és erre szólítunk fel mindenkit. E célt szolgálná az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok állandó szervének létrehozása.

A Politikai Tanácskozó Testület ülése résztvevőinek közös véleménye szerint nagy jelentősége van annak, hogy a politikai enyhülés katonai enyhüléssel egészüljön ki. Újból megerősítik a Politikai Tanácskozó Testület 1972. januári prágai ülésének az európai béke, biztonság és együttműködés kérdéséről tett nyilatkozatában az európai fegyveres erők és fegyverzet csökkentéséről kifejezett álláspontjukat. Az enyhüléshez lényegesen hozzájárulna a közép-európai fegyveres erők és fegyverzet csökkentéséről folyó tárgyalások sikeres befejezése. Az az elv, hogy – figyelembe véve Európa minden országának biztonságát – a tárgyalásokon részt vevő egyik fél biztonsága sem szenvedhet kárt, teljes lehetőséget biztosít konstruktív megállapodás elérésére a fegyveres erők és a fegyverzet csökkentésének kérdésében.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megvizsgálták a közel-keleti helyzetet. Egységesen teljes szolidaritásukat fejezték ki az arab népek igazságos harcával, amelyet az agresszió imperialista politikájával szemben, az izraeli csapatoknak az összes megszállt arab területekről való kivonásáért, Palesztina arab népe törvényes jogainak biztosításáért folytatnak. Megállapították, hogy biztosítani kell e térség minden országának biztonságát, területi épségét és szuverenitását. Nyilatkozatot fogadtak el „A közel-keleti tartós és igazságos békéért” címmel.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői eszmecserét folytattak a vietnami helyzetről. Kifejezésre juttatták, hogy teljes mértékben támogatják a Vietnami Demokratikus Köztársaság kormányának és a Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormányának irányvonalát, amely a párizsi megállapodásoknak valamennyi aláíró fél által való pontos és feltétlen teljesítésére irányul. Nyilatkozatot fogadtak

el „A tartós vietnami békéért, a vietnami nép igazságos nemzeti érdekeinek biztosításáért” címmel.

Az ülés résztvevői üdvözlötték a laoszi koalíciós hatalmi szervek létrehozását és a kambodzsai hazafias erők sikereit.

A tanácskozás résztvevői támogatják a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kormányának azon konstruktív lépéseit, amelyek az ország külső erők beavatkozása nélkül történő békés és demokratikus egyesítéséhez szükséges kedvező feltételek kialakítására irányulnak.

A tanácskozás résztvevői megvitatták a chilei helyzetet. Határozottan követelik, hogy vessenek véget az ENSZ okmányaiban rögzített emberi jogok durva megsértésének, a chilei hazafiak üldözésének. Felhívják a többi államot és a nemzetközi közvéleményt, hogy támogassák a chilei haladó erőket. Nyilatkozatot fogadtak el „Vessenek véget az önkénynek és a demokraták üldözésének Chilében!” címmel.

A jelen tanácskozáson képviselt államok kifejezték azt a meggyőződésüket, hogy a feszültség enyhülését ki kell terjeszteni valamennyi földrajzi övezetre. A béke megőrzése, a nemzetközi élet kérdéseinek a népek érdekeivel összhangban történő megoldásának tevékeny elősegítése a nagy és a kis államok közös feladata és kötelessége, függetlenül attól, hogy milyen társadalmi-politikai rendszerhez tartoznak.

A tanácskozás résztvevői, internacionalista kötelességükhöz híven, teljes szolidaritásukról biztosították Ázsia, Afrika és Latin-Amerika országainak népeit az imperializmus, a kolonializmus és a neokolonializmus ellen, a nemzeti felszabadításért, a politikai függetlenség megszilárdításáért, a gazdasági függetlenség eléréseért, a társadalmi haladásért vívott igazságos harcukban. Támogatják Angola, Mozambik, Bissau-Guinea, a Zöld-foki-szigetek népeit, elítélik a faji megkülönböztetés, a fajgyűlölet minden megjelenési formáját.

A tanácskozás résztvevői megállapították, hogy az el nem kötelezett mozgalom nemzetközi szerepe erősödik, kifejezésre juttatták, hogy kedvezően ítélik meg az el nem kötelezett orszá-

gok politikájának imperialistaellenességét, s üdvözlük az enyhülésért, a háború és az agresszió ellen, a békéért és a népek nemzeti függetlenségéért folytatott küzdelemhez való, egyre növekvő hozzájárulásukat. Ezzel kapcsolatban a tanácskozás résztvevői hangsúlyozták az el nem kötelezett országok 4., algíri értekezletének⁶³ nagy jelentőségét.

Az ülésen részt vevő országok nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy nő az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepe, hogy Alapokmánya alapján hatékonyabbá válik az ENSZ tevékenysége a nemzetközi problémák megoldásában, a béke szilárdításában, a népek közötti együttműködés fejlesztésében. Megállapították, hogy az ENSZ Közgyűlésének a nyersanyagproblémák és a gazdasági fejlődés problémáinak megvizsgálása céljából a fejlődő országok kezdeményezésére összehívott rendkívüli ülészaka időszerű. A Politikai Tanácskozó Testület síkraszállt az egyenjogú nemzetközi gazdasági együttműködés továbbfejlesztéséért, amely minden állam azon szuverén jogának tiszteletben tartásán alapul, hogy szabadon rendelkezze saját természeti kincsei felett, kiállt a legnagyobb kedvezmény elvének a nemzetközi kereskedelemben való érvényesítéséért, a fejlődésükben elmaradott országok gyors gazdasági előrehaladásáért, az imperializmus politikájából eredő igazságtalan gazdasági kapcsolatok felszámolásáért.

Eszmecsere folyt a Varsói Szerződés 20. évfordulójáról 1975 májusában történő megemlékezés előkészítéséről és lefolytatásáról. A tanácskozás résztvevői meglelégedéssel állapították meg, hogy a testvérállamok sokoldalú együttműködése minden téren tovább fejlődött. Ez gyorsítja a Varsói Szerződés tagállamai gazdasági potenciáljának növekedését, védelmi képességük erősödését, népeik jólétének, országaik kultúrájának és tudományának fejlődését.

A Varsói Szerződés tagállamai tovább erősítik megbonthatatlan barátságukat a szocializmus, a haladás és a béke érdekében, egyre növelve a szocializmus tekintélyét, amely az államközi kapcsolatok új típusának, a valóban demokratikus társadalom-

nak, a szocialista életformának példáját állítja más népek elé. Továbbra is síkraszállnak az enyhülési folyamat elmélyítéséért, a béke, a biztonság, a népek gazdasági és társadalmi haladása eszméinek diadalra juttatásáért.

Az ülésen részt vett tagállamok ismételten megerősítették változatlan állásfoglalásukat, hogy egyidejűleg az Észak-atlanti Szerződés Szervezete megszüntetésével készek a Varsói Szerződés Szervezetének megszüntetésére, vagy – első lépésként – azok katonai szervezetének felszámolására. Ugyanakkor kijelentik, hogy amíg fennmarad a NATO, és nem tesznek hatékony intézkedéseket a leszerelés terén, addig a Varsói Szerződés tagállamai elengedhetetlennek tartják védelmi képességük erősítését, és ebben a vonatkozásban szoros együttműködésük fejlesztését.

A tanácskozás résztvevői meghallgatták a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának jelentését az Egyesített Parancsnokság által végzett gyakorlati munkáról.

A Politikai Tanácskozó Testület tanácskozása a testvéri barátság és együttműködés légkörében zajlott le. ...

Népszabadság, 1974. április 19.

57.

Kommüniké

a Varsói Szerződés tagállamai

Honvédelmi Miniszteri Bizottságának

moszkvai üléséről

1975. január 9.

Moszkvában 1975. január 7-én és 8-án megtartották a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának soron levő ülését.

A bizottság munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, valamint az Egyesített Fegyveres erők főparancsnoka és törzsfőnöke.

Az ülésen megvitatták az Egyesített Fegyveres Erők vezető szerveinek tevékenységével összefüggő időszerű kérdéseket.

A bizottság ülése baráti légkörben, valamennyi résztvevő kölcsönös egyetértésének szellemében zajlott le.

A megvitatott kérdésekben határozatokat hoztak.

Az ülésen Andrej Grecsko, a Szovjetunió marsallja, a Szovjetunió honvédelmi minisztere elnökölt.

Népszabadság, 1975. január 9.

58.

Kommuniké

a Varsói Szerződés tagállamai

külgügyminiszter-helyetteseinek moszkvai üléséről

1975. február 1.

Moszkvában január 29-én és 30-án a Varsói Szerződés tagállamainak külgügyminiszter-helyettesei tanácskozást tartottak. ...

A tanácskozáson, amely a gyümölcsöző együttműködés, a testvéri barátság és a kölcsönös megértés légkörében zajlott le, a résztvevők kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekről cserélték ki véleményüket.

Népszabadság, 1975. február 1.

**A Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek képviselői
varsói ünnepi ülésének felhívása
valamennyi európai ország parlamentjeihez:
„Az európai népek békéjéért,
biztonságáért, együttműködéséért és közeledéséért” ***

1975. május 15.

Mi, a Varsói Szerződés megkötésének huszadik évfordulója alkalmából rendezett ünnepi ülésen összegyűlt parlamenti képviselők – a Bolgár Népköztársaság Nemzetgyűlése, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Szövetségi Gyűlése, a Lengyel Népköztársaság Szejmje, a Magyar Népköztársaság Országgyűlése, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarája, a Román Szocialista Köztársaság Nagy Nemzetgyűlése, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelsőbb Tanácsa képviselői – kifejezzük népeink akaratát az európai és a világbéke, a biztonság megerősítésére.

A népek a Szovjetunió döntő hozzájárulásával a fasizmus felett aratott történelmi győzelmének, a világtörténelem legvéresebb, legkegyetlenebb háborúja befejezésének 30. évfordulóján, híven azokhoz az eszmékhez, amelyek a népeket a fasiszta német hódítók elleni harcban lelkesítették, azzal a felhívással fordulunk valamennyi európai ország parlamentjéhez, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a nagy áldozatok árán kivívott béke megőrzése és megszilárdítása érdekében.

Államaink húsz évvel ezelőtt, politikai és védelmi szövetségként, hogy meggátolják Európában az imperialista agresz-

* A dokumentum a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége ENSZ-képviselőinek kérésére a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács hivatalos okmányaként körözésre került.

sziót, megkötötték a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződést, és egyidejűleg kinyilvánították azt a törekvésüket, hogy – függetlenül annak társadalmi és állami berendezkedésétől – minden európai ország részvételével kollektív biztonsági rendszert hozzanak létre, egyesítsék erőfeszítéseiket kontinensünk békéjének biztosítása érdekében.

Az elmúlt húsz év története megerősíti, hogy államaink hűek voltak a Varsói Szerződés előírásaihoz, aktívan harcoltak és harcolnak a történelmi jelentőségű célért: az európai békét és biztonságot hatékonyan védelmező kapcsolatok és kötelezettségek létrehozásáért, döntően elősegítve ezzel a hidegháború felszámolását, a nemzetközi feszültség enyhülését, a második világháború és a háború utáni fejlődés következtében kialakult politikai és területi jogrend megszilárdítását, a különböző társadalmi rendszerű államok kapcsolataiban a békés egymás mellett élés elveinek megerősödését.

Megelégedésünket fejezzük ki, hogy nemzetközi téren jelenleg az enyhülés az uralkodó irányzat, amely meghatározza az európai és a világhelyzet alakulását. A parlamenti képviselők, állandóan erősítve sokoldalú kapcsolataikat, az Interparlamentáris Unió keretében is szorosan együttműködnek, s jelentősen hozzájárulnak e fontos folyamat elmélyítéséhez.

A végbemenő pozitív változások meggyőző bizonyítéka az európai biztonsági és együttműködési értekezlet összehívása és sikeres menete, ami lehetővé teszi az értekezletnek a közeljövőben legfelsőbb szinten való sikeres befejezését. Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet sikerének meg kell teremtenie a szükséges előfeltételeket ahhoz, hogy a kétoldalú és sokoldalú államközi kapcsolatok szilárdan a nemzetközi jog olyan általánosan elismert normáin alapuljanak, mint a függetlenség és a szuverenitás, a területi integritás és a határok sérthetetlensége tiszteletben tartása, az erőszak alkalmazásáról és az alkalmazásával való fenyegetésről történő lemondás, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás. A politikai kapcsolatok rendezése lehetővé teszi kontinensünk országai kölcsönö-

sen előnyös, egyenjogú, következésképpen minden megkülönböztetéstől mentes gazdasági, műszaki-tudományos és kulturális együttműködésének állandó szélesítését. A szilárd, békés kapcsolatok erősítése az európai népek közötti kölcsönös megértés fokozásának perspektíváját nyújtja.

Az európai biztonság és együttműködés elmélyítéséhez hozzá kell járulnia a feszültség katonai téren történő enyhítésének, a NATO-hoz és a Varsói Szerződés Szervezetéhez tartozó államok közötti katonai konfrontáció veszélye csökkentésének. Ezért támogatjuk a közép-európai fegyveres erők és fegyverzet csökkentésére irányuló tárgyalás előrehaladását annak az elvnek az alapján, hogy – az összes európai államok biztonságának érdekeit figyelembe véve – a tárgyalásokon részt vevő egyetlen fél biztonsága sem szenvedhet kárt. Változatlanul állást foglalunk amellett, hogy az idegen csapatokat vonják ki az európai államok területéről, és számolják fel a külföldi katonai támaszpontokat, hozzanak létre atommentes övezeteket, és a fegyveres erők és a fegyverzet csökkentésére irányuló egyéb intézkedéseket is tegyenek Európában.

Ismételten megerősítjük, hogy országaink készek felosztatni a Varsói Szerződés Szervezetét a NATO egyidejű felosztatása esetén, és első lépésként megszüntetni mindkét szövetség katonai szervezetét.

Kontinensünknek, ahol az emberi életek tízmillióit követelő két világháború kirobbant, ma reális lehetősége van arra, hogy a szilárd béke, a gyümölcsöző nemzetközi együttműködés övezete és a világ biztonságának fontos tényezője legyen.

Tudatában vagyunk azonban annak, hogy a nemzetközi enyhülés és együttműködés nem alakul ki önmagától. Ezért nyugtalanul figyeljük, hogy a hidegháborús erők igyekeznek fékezni és visszafordítani az enyhülési folyamatot. A népek helyesen értelmezett érdekei megkövetelik, hogy fokozzák tevékenységüket az európai enyhülés és biztonság irányzatának elmélyítéséért és megszilárdításáért.

Mi, a találkozóon részt vevő parlamenti képviselők üdvözljük

a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének és a Szovjetunió kormányának a világ népeihez, parlamentjeihez és kormányaihoz intézett felhívását, amely aktív fellépésre szólít fel a szilárd és megingathatatlan békéért.

Felismerve a parlamentekre háruló felelősséget, felhívunk az európai államok parlamentjei közötti együttműködés továbbfejlesztésére, beleértve az összes európai parlamentek képviselői értekezletének esetleges összehívását, hogy megvitassa a kontinensünk békés fejlődését érintő legégetőbb kérdéseket.

Azzal a baráti felhívással fordulunk az európai országok parlamentjeihez, hogy erőfeszítéseiket azokra a legsürgetőbb és legfontosabb feladatokra összpontosítsák, amelyeknek megoldásától nagymértékben függ Európa és a világ további fejlődése:

közös tevékenységre hívunk fel, annak érdekében, hogy megszilárdítsuk a kölcsönös bizalmat, a békés egymás mellett élés elveit, erősítsük és visszafordíthatatlanná tegyük az enyhülési folyamatot;

közös tevékenységre hívunk fel, annak érdekében, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezlet mielőbb sikerrel befejeződjék;

közös tevékenységre hívunk fel a fegyverkezési verseny korlátozása és megszüntetése, konstruktív és hatékony leszerelési tárgyalások folytatása érdekében;

közös tevékenységre hívunk fel azért, hogy a vitás nemzetközi kérdéseket és konfliktusokat békés eszközökkel oldják meg;

közös tevékenységre hívunk fel az európai népek további összefogását szolgáló gazdasági, tudományos, kulturális és egyéb kapcsolatok átfogó fejlesztése érdekében;

közös tevékenységre hívunk fel annak érdekében, hogy Európát a szilárd béke, a barátság, a kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködés kontinensévé tegyük.

a Varsói Szerződés tagállamai társadalmi képviselőinek prágai találkozásjáról

1975. július 5.

1975. június 3–4-én Prágában zajlott le a Varsói Szerződés tagállamai társadalmi képviselői küldöttségeinek találkozója, amelyet a Szerződés 20. évfordulójának szenteltek. A találkozón részt vettek a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége nemzeti és hazafias népfrentjainak, Szocialista Egységfrontjainak, szakszervezeteinek, béketanácsainak, baráti társaságainak, a háborús veteránok bizottságainak, az ellenállási mozgalom részvevőinek, nő-, ifjúsági és más társadalmi szervezeteinek a képviselői.

A találkozó résztvevői felszólalásaikban kiemelték a 20 évvel ezelőtt, Varsóban, az imperialista agresszió elleni védekezés és az európai béke biztosítása érdekében aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés nagy fontosságát. Ezekben az években országaink dolgozói aktívan és következetesen síkraszálltak az új háború megakadályozásáért, az európai földrész államai és népei közötti kölcsönösen előnyös együttműködés kiépítéséért és erősítéséért. Békét Európa népeinek, békét az egész világnak – ez legfőbb célunk, egész tevékenységünk igazi értelme.

A találkozó résztvevői megállapították, hogy ezen az úton már nagyot haladtunk előre. Az utóbbi években, mindenekelőtt a szocialista államok egyeztetett, konstruktív politikájának, kezdeményezéseinek és határozott akcióinak, elsősorban a Szovjetuniónak és az összes békeszerető erő kitartó erőfeszítéseinek köszönhetően megtört a hidegháborús jég, jelentős előre-

lépés történt az államok és népek egyenjogú és kölcsönösen előnyös kapcsolatainak fejlődésében. A találkozó résztvevői hangsúlyozták, hogy fel kell használni minden lehetőséget az enyhülési folyamat elmélyítésére, szakadatlan és visszafordíthatatlan folyamattá tételére, a nemzetközi politikai, gazdasági, műszaki-tudományos és kulturális kapcsolatok átépítésére a különböző társadalmi berendezkedésű államok békés egymás mellett élése alapján. A találkozó résztvevői úgy vélik, hogy sürgető feladat az európai biztonsági és együttműködési értekezlet zárószakszának lebonyolítása a legfelsőbb szinten, a legközelebbi jövőben. Országaink közvéleménye csakúgy, mint minden békeszerető erő Európában, azt várja, hogy az összeurópai tanácskozás fontos szakasz lesz a kontinens államai kapcsolatainak fejlődésében a szuverenitás és a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása, az erőszakról és az erővel fenyegetésről való lemondás, a határok és a területi épség sérthetetlensége, a viták békés rendezése, a belügyekbe való be nem avatkozás, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, a népek egyenjogúsága és önrendelkezési joga az államok közötti együttműködés, a nemzetközi jogi kötelezettségek jóhiszemű teljesítése elvének alapján.

A találkozó résztvevői kifejezték véleményüket, hogy a politikai enyhülés elmélyítése, a bizalom légkörének megteremtése az európai államok között, függetlenül társadalmi rendszerüktől, megteremtik annak feltételeit, hogy a kontinensünk békés úton haladjon. Földrészünk közvéleményének állhatatosan törekednie kell konkrét leszerelési intézkedésekre azzal, hogy azokat a hatalmas eszközöket, amelyeket jelenleg a fegyverkezési hajszára költenek, fordítsák békés célokra, és a népek életének jobbítására használják fel.

A Varsói Szerződés tagállamai társadalmának képviselői támogatják kormányaik elvi álláspontját, hogy a NATO feloszlásával egyidejűleg készek feloszlítani a Varsói Szerződés Szervezetét, első lépésként pedig felszámolni katonai szervezeteiket. Ugyanakkor a találkozó résztvevői úgy vélik, hogy amíg a

NATO fennáll és folytatja katonai erejének növelését, fennmarad annak szükségessége, hogy a Varsói Szerződés országai is erősítsék védelmi képességüket.

A béke és a nemzetközi biztonság megszilárdításának feladata már régen nemcsak a kormányok és az államférfiak ügye. A békeszerető erők széles társadalmi rétegei mind aktívabban bekapcsolódnak korunk e legfőbb csatájába. A békeszerető erők moszkvai kongresszusának, az európai biztonságért és együttműködésért küzdő társadalmi erők brüsszeli közgyűlésének széles körű nemzetközi visszhangja bizonyítja, milyen nagyok a lehetőségek a konstruktív párbeszéd fejlesztésére a legszélesebb, békeszerető társadalmi körök képviselői között Európában és Európán kívül, függetlenül ideológiai és politikai nézeteik különbségeitől. Kinyilvánítva szolidaritásukat a békeharcosok tevékenységével, a találkozó résztvevői kijelentik: megérték annak objektív feltételei, hogy a háborút kizárjuk a társadalom életéből, és a civilizáció sorsa attól függ, hogy miként használjuk ki ezeket a lehetőségeket. E célok elérése megköveteli a békeszerető erők tevékeny, közös erőfeszítéseit, hiszen az enyhülés ellenfelei, akik vissza akarják fordítani Európát és a világot a hidegháborús időkhöz, nem tették le a fegyvert. A különböző társadalmi rétegek, politikai pártok, társadalmi szervezetek képviselői képesek és kötelesek még határozottabban megakadályozni azon reakciós erők terveit, amelyek önző érdekekből mesterségesen akadályokat támasztanak Európa békés jövőjének útjába.

A szocialista országok Prágában összegyűlt társadalmi képviselői felhívással fordulnak a béke minden hívéhez Európa országaiban – munkásokhoz, parasztokhoz, értelmiségiekhez, a tudomány és a kultúra művelőihez, a háborús veteránokhoz, az ellenállási mozgalom résztvevőikhez, valamennyi haladó, demokratikus és imperialistaellenes erőhöz –, hogy minden eszközzel segítsék elő a béke és az együttműködés megteremtését a világon, segítsék elő az európai biztonsági és együttműködési értekezlet sikeres befejezését, tegyenek még nagyobb erőfeszíté-

seket a nemzetközi enyhülés folyamatának elmélyítéséért, visszafordíthatatlanná tételéért.

A fasizmus feletti nagy győzelem 30. évfordulójának évében a Varsói Szerződés tagállamainak társadalmi képviselői nyilvánítják eltökéltségüket, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek a szocialista országok testvéri szövetségének, egységének és összeforrottságának, internacionalista együttműködésének erősítéséért, hogy hozzájáruljanak a szilárd európai biztonság megteremtéséhez, a béke ügyének világméretű győzelméhez.

Pravda, 1975. július 5.

1975. november 20.

Ez év november 18–19-én Prágában megtartotta soron következő ülését a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága. Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke.

Az ülésen megvizsgálták az Egyesített Fegyveres Erők csapatai és törzsei felkészítésével kapcsolatos módszerek további tökéletesítésének kérdéseit, valamint az Egyesített Fegyveres Erők vezető szervei tevékenységével összefüggő időszerű kérdéseket.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság ülése baráti légkörben, valamennyi résztvevő kölcsönös egyetértésének szellemében folyt le. A megvitatott kérdésekben egyeztetett határozatokat hoztak.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság ülésén Martin Dzúr hadseregtábornok, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

Népszabadság, 1975. november 20.

Közlemény

**a BNK, a CSSZSZK, az LNK, az MNK, az NDK,
az RSZK és az SZSZKSZ⁶⁴**

külgyminiszterének moszkvai tanácskozásáról

1975. december 17.

1975. december 15-én és 16-án Moszkvában tanácskozást folytatott a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjetunió külgyminisztere. ...

1. A tanácskozás résztvevői eszmecserét folytattak a nemzetközi helyzet néhány időszerű kérdéséről, közöttük az európai helyzetről.

2. A külgyminiszterek meglelégedéssel állapították meg, hogy minden bonyolultsága és ellentmondásossága ellenére a mai világhelyzet meghatározó vonásává vált az államok közötti egyenjogúságon alapuló békés és baráti kapcsolatok fejlődése, a kölcsönösen előnyös együttműködés kiszélesítése, a feszültség enyhülése folyamatának megszilárdulása. Ez jelentős mértékben a szocialista országok lendületes és következetes politikájának az eredménye, amely mind szélesebb visszhangra és támogatásra talál a világ valamennyi haladó és békeszerető erejénél.

3. Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet eredményeit figyelembe véve, eszmecserét folytattak az európai földrész helyzetéről, és aláhúzták a további előrehaladás szükségességét a 33 európai ország, az Egyesült Államok és Kanada által együttesen elfogadott és kialakított módon.

Ez megköveteli, hogy az összeurópai értekezleten részt vett valamennyi állam teljes mértékben valóra váltsa egymás közötti kapcsolataiban a Helsinkiben legfelsőbb szinten aláírt záró-

okmányban rögzített elveket és megállapodásokat és olyan hatékony intézkedéseket tegyenek, amelyek mind konkrétabb tartalommal töltik meg a biztonság megszilárdítását és az együttműködés fejlesztését az európai földrészen és előmozdítják a feszültség enyhülésének folyamatát.

A moszkvai találkozón képviselt szocialista államok továbbra is ebben a szellemben tevékenykednek, és elvárják, hogy hasonlóan cselekszik majd az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett többi állam is.

4. Az utóbbi idők eseményeinek fényében megvitatták a továbbra is veszélyes közel-keleti helyzetet. A tanácskozás résztvevői állást foglaltak a térség igazságos és tartós békéje érdekében teendő aktív erőfeszítések, a közel-keleti konfliktus átfogó és általános politikai rendezése mellett, a Biztonsági Tanácsnak és az ENSZ Közgyűlésének erre vonatkozó határozatai alapján. Egy ilyen rendezésnek magában kell foglalnia az izraeli csapatok kivonását az összes 1967-ben megszállt arab területről, a palesztinai arab nép törvényes jogainak biztosítását, beleértve a saját állam létrehozásának jogát is, továbbá a Közel-Kelet összes államai szuverenitásának és függetlenségének szavatolását.

Aláhúzták a genfi közel-keleti békeértekezlet felújításának fontosságát⁶⁵ azzal, hogy azon kezdettől fogva és egyenlő jogokkal részt kell vennie valamennyi közvetlenül érdekelt félnek, ideértve a Palesztinai Felszabadítási Szervezetet is. Rámutattak, hogy az ENSZ-nek, a Biztonsági Tanácsnak és az ENSZ más szerveinek az eddiginél aktívabb szerepet kell betölteniük a konfliktus mielőbbi rendezésében.

5. Az ENSZ Közgyűlés 30. ülésszakának eredményeiről folytatott véleménycseré során a figyelmet a szocialista országoknak a fegyverkezési hajszára megszüntetését és a leszerelést célzó javaslatai megvalósítására összpontosították, különösen a nukleáris fegyverekkel és más tömegpusztító eszközökkel kapcsolatos javaslatokra, amelyeket az ülésszakon a világ államainak többsége helyeselt és támogatott.

A tanácskozáson képviselt szocialista államok hathatós leszerelési intézkedésekért szállnak síkra. A jövőben is minden tőlük telhetőt megtesznek minden olyan tárgyalás sikeréért, amely kétoldalú vagy sokoldalú alapon, illetve az egész világra kiterjedően folyik, és a fegyverkezési hajsza megszüntetésére, a leszerelésre, ezen belül a nukleáris leszerelésre irányul.

6. Véleménycserét folytattak továbbá a közép-európai fegyveres erők és fegyverzet csökkentéséről Bécsben folyó tárgyalások helyzetéről, és újólal megerősítették eltökéltségüket, hogy fáradhatatlanul további erőfeszítéseket tesznek a tárgyalások tényleges haladásáért. Meggyőződésüket fejezték ki, hogy ezeknek a tárgyalásoknak a fegyveres erők és fegyverzetek hatékony és lényeges csökkentéséhez kell vezetniük annak az elvnek a tiszteletben tartása alapján, hogy egyetlen állam biztonsága se szenvedjen kárt.

7. A nemzetközi béke és biztonság megszilárdítása, a nemzetközi együttműködés kiszélesítése és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok igazságos és a kölcsönös előnyökön alapuló, valamennyi ország fejlődését és társadalmi haladását elősegítő fejlesztésének, a népeknek a neokolonialista és imperialista erők elleni küzdelme támogatásának céljából a miniszterek véleményét cseréltek a nemzetközi helyzet néhány más vonatkozásáról is. Ennek során ismét megerősítették, hogy a szocialista országok szilárdan támogatják az Angolai Népi Köztársaságot.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjetunió külügyminisztereinek tanácskozása a barátság és az elvtársiasság légkörében folyt le.

Népszabadság, 1975. december 17.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete bukaresti ülésének nyilatkozata:**

**„A nemzetközi enyhülés új eredményeiért,
az európai biztonság megszilárdításáért,
az európai együttműködésért”**

1976. november 26.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői, a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1976. november 25–26-i, bukaresti ülésén áttekintették a békéért, a nemzetközi enyhülés elmélyítéséért, az európai biztonság megszilárdításáért és az együttműködés fejlesztéséért folytatott további harc időszerű kérdéseit.

Az ülés résztvevői meglelégedéssel állapítják meg, hogy az utóbbi években lényeges, kedvező változások mentek végbe a nemzetközi kapcsolatokban; elkezdődött a nemzetközi feszültség enyhülésének folyamata, erősödött a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élése. Európában békés eszközökkel oldottak meg a második világháború utáni, rendezetlen, fontos kérdéseket, és az európai államok kapcsolatát egyre inkább az egyenjogú együttműködés szilárd alapjaira helyezik.

A Varsói Szerződés tagállamai megállapítják, hogy e pozitív változásokban a legfontosabb szerepet a tagországok együttes és egyéni erőfeszítése, aktív fellépése, továbbá a Politikai Tanácskozó Testület ülésein elfogadott olyan dokumentumok játszották, mint az 1966-os bukaresti nyilatkozat, az 1969-es budapesti felhívás, az 1970-es berlini nyilatkozat, az 1972-es prágai nyilatkozat és az 1974-es varsói közös közlemény. Hang-

súlyozták a többi európai állam és különösen a kontinens néptömegeinek, haladó és demokratikus erőinek szerepét is. Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet⁶⁶ – amelynek összehívásában és munkájában fontos kezdeményező szerepet játszottak a Varsói Szerződés tagállamai, s amelyen 33 európai állam, az Egyesült Államok és Kanada vett részt – történelmi jelentőségű nemzetközi esemény volt.

I.

A Varsói Szerződés tagállamai abból indulnak ki, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezlet eredményei valamennyi résztvevő közös sikere, a józan ész és a politikai realizmus győzelme. A Helsinkiben elfogadott elvek és megállapodások széles és határozott alapot nyújtanak a béke további megszilárdításához. A megállapodásokban hatalmas erő rejlik, amely a földrészen hosszú távra kedvezően befolyásolja az államközi kapcsolatokat. Ezen elvek és megállapodások következetes valóra váltása új Európát teremt: a biztonság és az együttműködés Európáját.

Az európai értekezleten részt vett államok a záróokmányban kifejezték azt a meggyőződésüket, hogy közös erőfeszítéssel az enyhülést tartóssá, egyre életképesebbé, sokoldalúbbá és általános érvényű folyamattá kell tenni. Az értekezlet felmérte az Európában végbement változásokat, megerősítette a földrészen kialakult területi és politikai realitásokat, amelyeket a népek antifasiszta harcának győzelme, a háború utáni fejlődés eredményezett, megerősítve a népek akaratát, hogy a béke és a biztonság feltételei között éljenek és együttműködjenek.

Az európai értekezleten részt vett államok kötelezték magukat, hogy mindegyikük a következő elvekre építi a többi résztvevő államhoz és minden más államhoz fűződő kapcsolatait: szuverén egyenlőség, a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása; tartózkodás az erőszaktól vagy az erőszakkal való fenyegetéstől: a határok sérthetetlensége; az államok területi

épsége; a viták békés rendezése; a belügyekbe való be nem avatkozás; az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása; a népek egyenjogúsága és önrendelkezési joga; az államok közötti együttműködés; a nemzetközi jogi kötelezettségek becsületes teljesítése. Meghatározták és egyeztették a kölcsönösen előnyös együttműködés irányait és formáit.

Az európai értekezlet óta eltelt idő igazolja a konferencia eredményeinek építő jellegét és megvalósításuk reális voltát. A vezető politikai és állami személyiségek kétoldalú találkozóin, valamint az egyéb szinten rendezett két- és többoldalú tárgyalásokon megvizsgálták a Helsinkiben elfogadott megállapodások megvalósításának számos időszerű kérdését. Szélesedik a politikai konzultációk és kapcsolatok gyakorlata, amely elősegíti az államok kölcsönös megértésének erősödését. Fontos politikai dokumentumokat írtak alá, megállapodásokat kötöttek a gazdasági, a műszaki-tudományos és a kulturális együttműködés, valamint az emberek kapcsolatainak fejlesztéséről, amelyek a nemzetközi viszonyokat sokoldalúbbá, élőbbé teszik. A bizalom erősítő intézkedésekről szóló megállapodásoknak megfelelően a jelentős hadgyakorlatokról előzetesen tájékoztatják egymást, és bizonyos hadgyakorlatokra megfigyelőket hívnak.

Az európai biztonság és együttműködés kérdései szüntelenül foglalkoztatják a haladó politikai pártokat és társadalmi szervezeteket. A 29 európai kommunista és munkáspárt berlini konferenciája⁶⁷ megerősítette e pártok elhatározását, hogy a politikai és társadalmi erők széles körű közreműködésre, konkrét akciókra törekednek az enyhülés elmélyítéséért, a háborús veszély csökkentéséért, a leszerelésért, a földrész békéjének megszilárdításáért vívott harcban.

A hidegháború maradványai és csökevényei egyre inkább eltűnnek Európa politikai légköréből. Az európai és az általános béke megszilárdítása, a feszültség enyhülésének folyamata azonban még súlyos nehézségekbe ütközik. Vannak még olyan

reakciós militarista és revansista erők, amelyek konfliktushelyzetek kialakítására törekszenek, szítják a fegyverkezési hajszát, megkísérlik kétségbe vonni az államok szuverenitását és a fennálló határok sérthetetlenségét, a további enyhülés célszerűségét és lehetőségét, felélesztik az imperialista politika régi fogásait. Ezek az erők provokálják a beavatkozást az államok belügyeibe, meg akarják szabni a népeknek, hogy országuk belső rendjét miként alakítsák, hogy milyen pártok vehetnek részt a kormányzásban. Ezen erők hatására kísérletek történnek a helsinki záróokmány betűjének és szellemének meghamisítására, a helsinki alapelvek és megállapodások elferdítésére. Ingadozás és következetlenség észlelhető a záróokmány rendelkezéseinek végrehajtásában és a nemzetközi helyzet további javítását szolgáló lépésekben.

Az élet bizonyítja, hogy napjainkban az európai béke és biztonság oszthatatlan, nincs más választási lehetőség. Az enyhülési politikának nincs ésszerű alternatívája, arra valamennyi államnak azonos mértékben szüksége van, függetlenül társadalmi rendszerétől. A Varsói Szerződés tagállamai szilárdan és változatlanul ebből indulnak ki külpolitikai tevékenységükben.

Az elért eredmények megőrzése és megszilárdítása érdekében arra kell törekedni, hogy a nemzetközi enyhülést visszafordíthatatlanná tegyünk. Gondos magatartást kell tanúsítani az európai biztonság megszilárdítása érdekében vállalt nemzetközi kötelezettségek iránt, meg kell akadályozni e kötelezettségek meghamisítását, állandóan előre kell haladni a kölcsönös megértés és együttműködés új távlatai felé, közösen keresve a lehetséges súrlódási források felszámolásának útját.

Ez megköveteli, hogy az európai értekezlet valamennyi részt vevő állama a Helsinkiben összehangolt elvek szellemében következetesen és tevékenyen hozzájáruljon a katonai konfrontáció csökkentését és a leszerelést célzó intézkedések megtételéhez földrészünkön.

A Varsói Szerződés tagállamainak meggyőződése továbbá, hogy a Nyugat-Berlinről szóló 1971. szeptember 3-i négyoldalú

megállapodás⁶⁸ szigorú megtartása, a város különleges státusa aláadásának minden kísérletéről, valamint arról való lemondás, hogy ezt a várost az NDK és más szocialista országok elleni célokra használják fel, elengedhetetlen előfeltétele annak, hogy Nyugat-Berlin lépésről lépésre az európai együttműködés konstruktív tényezőjévé váljék, és a város lakossága élvezhesse az enyhülés és a békés élet minden gyümölcsét. Ebben az összefüggésben a Varsói Szerződés tagállamai kijelentik, hogy készek sokoldalú kapcsolatokat fenntartani és fejleszteni Nyugat-Berlinnel.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői azon a véleményen vannak, hogy meg kell sokszorozni az erőfeszítéseket a ciprusi probléma rendezésére⁶⁹, a Ciprusi Köztársaság szuverenitásának, függetlenségének és területi épségének biztosítása alapján. Ciprus területéről ki kell vonni minden külföldi csapatot, az ország belső problémáit pedig maguknak a ciprusiaknak kell megoldaniuk, kellő mértékben figyelembe véve mind a török, mind a görög közösség érdekeit. Ha az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányának szelleméből és betűjéből indulunk ki, minden európai – és nemcsak európai – államnak érdekeltnek kell lennie abban, hogy a ciprusi problémát ilyen alapon és a lehető leggyorsabban rendezzék.

Az ülés résztvevői támogatni fogják azokat a lépéseket, amelyek egész Európában és annak egyes részein a jószomszédságon, a barátságon, az együttműködésen alapuló államközi kapcsolatok megteremtésére irányulnak és amelyek hozzájárulnak a földrész biztonságának közös ügyéhez.

A Varsói Szerződés tagállamai megerősítik azt az elkötelezettségüket, hogy feltétlenül megtartják és megvalósítják az egységes egészlet képező záróokmány minden rendelkezését. Felhívják az európai biztonsági és együttműködési értekezlet valamennyi részt vevő államát, hogy ugyanígy járjanak el.

Az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok képviselőinek 1977-ben Belgrádban megtartandó

találkozója⁷⁰ lehetővé teszi az államoknak a záróokmányban megjelölt feladatok megvalósításában szerzett kedvező együttműködési tapasztalataik kicserélését, valamint azt, hogy sokoldalú véleménycserét folytassanak az európai biztonság megszilárdítását, az együttműködés fejlesztését, az enyhülési folyamat jövőbeli továbbfejlesztését célzó erőfeszítésekről.

A PTT⁷¹ ülésének résztvevői a további haladásba vetett meggyőződéssel és derűlátóan tekintenek az európai helyzet fejlődésének perspektívái elé. Meggyőződésük, hogy a militarista és a reakciós erők ellenállása ellenére az államok közös erőfeszítései folytathatók és folytatódni fognak a békés és békeszerető Európa kialakítására, valamennyi európai nép érdekében, olyan feltételek megteremtése érdekében, amelyek megvédik őket a biztonságuk ellen irányuló bármiféle fenyegetéstől és támadástól.

II.

Napjaink legsürgetőbb és legfontosabb feladata továbbra is a fegyverkezési hajsza megfékezése, a leszerelés – elsősorban a nukleáris leszerelés – megvalósítása, a világháború veszélyének elhárítása. Enélkül lehetetlen valóban visszafordíthatatlanná tenni a nemzetközi kapcsolatok fejlődésének kedvező tendenciáit, nem lehet szavatolni az igazi biztonságot a világon.

A Varsói Szerződés tagállamai osztják a népek aggodalmát amiatt, hogy a fegyverkezési verseny egyre növekvő méreteket ölt. A háborús készülődésre óriási összegeket fordítanak, egyre növekszik a tömegpusztító fegyverek romboló ereje. Az európai földrészen a korszerű fegyverek – köztük a nukleáris fegyverek – és fegyveres erők roppant állománya összpontosul, továbbra is léteznek külföldi katonai támaszpontok.

A népeknek világosan kell látniuk, hogy mindezért az imperializmus legagresszívabb körei, a világreakció erői a felelősek, az ő politikájuk szítja a fegyverkezési hajszt. Ha országainknak intézkedéseket kell tenniük fegyveres erőik megerősítésére,

mégpedig úgy, hogy jelentős eszközöket vonnak el a népgazdaságtól, a szocialista és a kommunista építés alkotó céljaitól, akkor ezt kizárólag csak népeik békés munkájának megbízható védelme, a háború és a militarizmus erőinek megfékezése érdekében teszik.

Országaink a fegyverkezési hajsza következetes ellenségei; kijelentik, hogy szeretnének és készek aktívan és alkotóan együttműködni minden állammal az emberiség előtt álló e fontos feladat megoldásában. Úgy véljük, megvannak a reális előfeltételei annak, hogy csökkentsük a felhalmozott fegyverkészleteket, hogy biztosítsuk az átmenetet a leszerelésre.

Ezek az előfeltételek: a népek általános békevágya, a katonai szembenállás kiküszöbölését és a háború veszélyének a nemzetközi életből való kirekesztését óhajtó törekvések, az atomkornak az a realitása, hogy bármilyen katonai összeütközés szörnyű következményekkel járó nukleáris katasztrófává válhat. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy szigorúan megtartsák a fegyverkezési hajsza megfékezésére, kiterjedésének korlátozására irányuló hatályos szerződéseket és egyezményeket.

A leszerelésért és a biztonság megszilárdításáért vívott harc számos kérdését megfogalmazták országaink testvérpártjainak kongresszusain, valamint az európai kommunista és munkáspártok értekezletén elfogadott dokumentumban. Más államok, valamint különböző társadalmi körök képviselői is jelentkeztek építő elgondolásaikkal. Napjaink alapvető feladata, hogy a kezdeményezéseket a gyakorlatban is megvalósítsuk, a résztvevőket kötelező, hatékony nemzetközi megállapodások elérésével haladjunk előre a leszerelés területén.

A PTT ülésén részt vevő államok felhívják a figyelmet arra, hogy az európai értekezlet minden résztvevője ismerte érdekeltségét a katonai szembenállás csökkentését és a leszerelést előmozdító erőfeszítésekben, amelyek Európában a politikai enyhülést hivatottak kiegészíteni és a biztonság erősítését szolgálják. Attól a törekvéstől vezérelve, hogy e közös érdekeltség konkrét tartalmat kapjon, a Varsói Szerződés tagállamai az

utóbbi időben Bécsben, a közép-európai fegyveres erők és fegyverzet csökkentéséről folyó tárgyalásokon új kezdeményezéseket tettek az előrehaladás érdekében. E tárgyalásoknak nagy jelentőséget tulajdonítanak és készek további erőfeszítéseket tenni egy általánosan elfogadható egyezmény kidolgozására. Meggyőződésük, hogy egy ilyen megállapodás létrehozható, ha a tárgyalások minden résztvevője követi azt az egyeztetett elvet, hogy nem károsítható meg egyik fél biztonsága sem, és hogy tekintettel kell lenni valamennyi európai állam biztonsági érdekeire.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői határozottan síkraszállnak amellett, hogy a fegyveres erők és a fegyverzet csökkentésének folyamata öltön dinamikus jelleget mind Közép-Európában, mind az egész európai kontinensen. Ez egyaránt vonatkozik a nemzeti fegyveres erőkre s a külföldön állomásozó csapatokra.

A Varsói Szerződés tagállamai síkraszállnak a nukleáris fegyverkezési hajsza megszüntetéséért, az atomfegyverzet csökkentéséért és megsemmisítéséért, az atomfegyver-kísérletek általános és teljes megtiltásáért. Fellépnek az atomsorompó-rendszer megerősítéséért, olyan feltételek mellett, hogy valamennyi ország mindenfajta diszkrimináció nélkül használhassa békés célokra az atomenergiát, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség⁷² normáinak megfelelő hatékony nemzetközi ellenőrzés mellett.

A nukleáris háború veszélyének kiküszöbölését célzó újabb hatékony lépésre törekedve javasolják, hogy a cél elérése érdekében a záróokmányt aláírt összes államok írjanak alá szerződést arról, hogy egymás ellen elsőként nem használnak nukleáris fegyvert*, és kifejezik reményüket, hogy ez a javaslat kedvező fogadtatásra talál.

Szükségesnek tartják, hogy nemzetközi megállapodás szülessék a vegyi fegyverek betiltásáról és megsemmisítéséről, a

* A szerződéstervezet szövegét lásd a 64. sz. dokumentumban.

tömegpusztító fegyverek új fajtái és új rendszerei létrehozásának megtiltásáról.

Nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy megállapodásokat kössenek a fegyveres erők és a hagyományos fegyverzet csökkentéséről, nemzetközi méretekben újabb erőfeszítéseket tegyenek a külföldi katonai támaszpontok megszüntetésére és a más országok területén állomásozó idegen csapatok kivonására, békeövezetek kialakítására a világ különböző részein, a katonai költségvetések csökkentésére.

A Varsói Szerződés tagállamai készek ezekről a kérdésekről érdemi tárgyalásokat folytatni az ENSZ-ben és más nemzetközi fórumokon. A leszerelési világkonferencia felé vezető első lépésként sikraszállnak az ENSZ Közgyűlés leszerelési kérdésekkel foglalkozó rendkívüli ülésszakának összehívásáért.

A nemzetközi enyhülés megszilárdításában, a világbéke erősítésében nagy előrelépést jelentene a nemzetközi erőszaktételt tiltó egyetemes egyezmény megkötése. A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy e szerződésnek az Egyesült Nemzetek Szervezete elé terjesztett és ott megvitatás alatt álló tervezete jó alap az általános egyetértés eléréséhez. Készek részt venni a szerződéstervezet konkrét előírásainak megtárgyalásán, és készek aláírni azt a többi érdekelt állammal együtt.

A nemzetközi kapcsolatok átfogó normalizálása megköveteli a világ egymással szemben álló katonai tömbök szerinti megosztottságának megszüntetését. A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megerősítik, hogy készek az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének feloszlásával egyidejűleg a Varsói Szerződés Szervezetét feloszlítani, és első lépésként katonai szervezeteiket megszüntetni. Felhívják minden államot, hogy tartózkodjanak olyan lépésektől, amelyek új, zárt csoportosulások és katonai-politikai szövetségek létrehozásához vagy a meglevők kiszélesítéséhez vezethetnének. Ilyen gyakorlati intézkedés lehetne a Varsói Szerződés 9. cikke, illetve az Észak-atlanti Szerződés 10. cikke hatályának egyidejű felfüggesztése, amely cikkek új tagállamok csatlakozásával lehetővé teszik a részt-

vevők körének kiszélesítését. A Varsói Szerződés tagállamai készek tárgyalásokat kezdeni e kérdésről. Figyelmesen tanulmányoznának minden más olyan javaslatot, amellyel fokozatosan csökkenthetnék a katonai szembenállást, a konfliktushelyzetek véletlen kirobbanásának a veszélyét Európában.

Mindaddig azonban, amíg a NATO létezik és növeli katonai potenciálját, a Varsói Szerződés tagállamai a szerződés keretében minden szükséges intézkedést megtesznek, hogy állandóan szavatolják népeik teljes biztonságát.

III.

A Varsói Szerződés tagállamainak meggyőződése, hogy Európa valamennyi népe és országa sokoldalú együttműködésének kiszélesítése biztos útja és alapja a kontinens békéje megerősítésének. Ezen az úton már számos eredmény született.

Az európai államok gazdasági együttműködése – beleértve a különböző társadalmi rendszerű országokat is – magasabb színvonalú, mint valaha. A tapasztalat bizonyítja, hogy a kapcsolatok fejlesztése a kereskedelem, az ipar, a tudomány és a technika területén minden állam érdeke, lényeges ösztönzője a gazdasági fejlődésnek, és valamennyi nép életkörülményeinek javulását szolgálja.

Jelenleg azonban e téren távolról sem használják ki a kölcsönösen előnyös együttműködés összes lehetőségét. Mi több, gyakorta tapasztalhatók olyan kísérletek, hogy a gazdasági kapcsolatokat egyik államnak a másikkal kifejtett politikai nyomása eszközévé változtassák. Erre szolgál egyebek között az, hogy néhány kapitalista ország fenntartja a hidegháború időszakából örökölt diszkriminatív korlátozásokat a szocialista országokkal folytatott kereskedelemben. A kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatok további fejlődése érdekében feltétlenül el kell távolítani ezeket a mesterséges akadályokat, teljesen ki kell küszöbölni az egyenlőtlenség elemeit. Az európai értekezlet záróokmányában valamennyi aláíró állam elismerte,

hogy a legnagyobb kedvezmény elvének általános alkalmazása jótékony hatású lenne a kereskedelem fejlődésére. A népek elvárják ennek a megállapításnak gyakorlati megvalósítását a kölcsönösség elve alapján. Ugyanakkor figyelembe kell venni azokat a záróokmányban elismert sajátos problémákat, amelyek az európai országok gazdasági fejlődésében meglevő különbségekből adódnak.

A PTT ülésének résztvevői szilárdan eltökélték, hogy két- és többoldalú keretek között elősegítik valamennyi érdekelt állam hosszú távú és nagy volumenű együttműködésének további fejlődését, beleértve az olyan formákat, mint a termelési és a műszaki-tudományos kooperáció, a szakosítás és a kompenzációs ügyletek. Egyfelől a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és tagállamai, másfelől az Európai Gazdasági Közösség és tagállamai egyenjogú, tárgyi, üzleti kapcsolatainak megvalósulása megfelelne kölcsönös érdekeiknek.

A Varsói Szerződés tagállamai fontosnak tartják, hogy az európai értekezlet záróokmányának megfelelően az egész kontinensen előbbre lépjenek átfogó intézkedések kidolgozásával és megvalósításával a környezetvédelmi, a közlekedési és szállítási, valamint az energetikai együttműködésben. Tekintettel a nemzetközi és különösen az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának keretein belül megvalósult együttműködésben szerzett tapasztalatokra, célszerű a közeljövőben gyakorlati szemszögből is megvizsgálni ezeket a kérdéseket európai szintű államközi értekezleteken.

A Varsói Szerződés tagállamai üdvözlik, hogy a Szovjetunió az érdekelt országok egyetértése esetén kész Moszkvában megrendezni az államközi energetikai értekezletet.

A PTT ülésének résztvevői abból indulnak ki, hogy az európai gazdasági együttműködés fejlődését nem szabad elválasztani a világméretű gazdasági kapcsolatoktól. A résztvevők síkraszállnak a nemzetközi gazdasági kapcsolatok demokratikus és igazságos átalakításáért, minden állam egyenjogúságának alapján, legyenek azok kicsik vagy nagyok, szocialisták vagy kapitalis-

ták, fejlettek vagy fejlődőek. A résztvevők támogatják a fejlődő és az el nem kötelezett országok által javasolt nemzetközi együttműködési program elvi irányvonalát.

A gazdasági együttműködés fejlesztése mellett a kulturális, a tudományos, az oktatási, a tájékoztatási együttműködésnek, valamint az emberek közötti kapcsolatok kiszélesítésének is az európai politikai légkör további javítását kell elősegítenie. Az elmúlt évek során e téren kedvező eredmények születtek az európai értekezlet záróokmányának idevonatkozó rendelkezései alapján.

Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy bizonyos erők e kapcsolatok fejlődését a népek közötti barátság és kölcsönös megértés ügyével ellentétes célra, az államok belügyeibe való beavatkozásra igyekeznek felhasználni. A Varsói Szerződés tagállamai ismételten aláhúzzák, hogy ez kilátástalan út, és határozottan el is vetik azt.

Az európai értekezlet záróokmánya számos kérdésben rögzít megállapodást a két- és sokoldalú együttműködésről a humanitárius területeken, egyben meghatározza e lehetőségek valóra váltásának feltételeit is. A PTT-ülésen képviselt államok készek megállapodni e lehetőségek mind teljesebb kihasználásáról és hatékonyságuk növeléséről azzal, hogy minden egyes ország részt vehessen az igazi szellemi értékek széles körű cseréjében. Ezért többek között hasznos lenne európai akciókat, köztük fesztiválokat, versenyeket, kiállításokat, valamint más művészeti és kulturális rendezvényeket tartani.

Szükséges továbbá, hogy a tömegtájékoztatási eszközök hitelesen tájékoztassák a közvéleményt a világ eseményeiről és a népek közeledését szolgálják. Nem szabad megengedni, hogy ezeket az eszközöket a béke és az európai együttműködés ellen használják fel.

Amikor a PTT-ülés résztvevői nagy figyelmet szentelnek a humanitárius kérdések megoldásának, a szocialista humanizmus elveiből indulnak ki, és fontosnak tartják a méltó munka- és életkörülmények biztosítását a földrészlakói számára, a munka-

nélküliség megszüntetését, és hogy a technika és a kultúra vívmányai közkinccsé váljanak.

Az európai biztonság erősítéséhez szorosan kapcsolódik a népeknek az a törekvése, hogy a jövő nemzedékek békében és együttműködésben éljenek és fejlődjenek, teljes mértékben érvényesíthessék alkotó erejüket és lehetőségeiket. Éppen ezért a fiatal nemzedéknek közvetlenül és aktívan részt kell vennie a béke megerősítésében. A tanácskozáson részt vevő államok fontosnak tartják, hogy különleges figyelmet fordítsanak olyan programok megvalósítására, amelyek elősegítenék az ifjúság nevelését a humanizmus, a béke és a haladás szellemében.

A jóakarát és egyenjogúság alapján sokat lehet tenni. A Varsói Szerződés tagállamainál kedvező visszhangra talál más országok minden olyan kezdeményezése, amely valóban a népek kölcsönös megértését és barátságát szolgálja.

IV.

A PTT ülésének résztvevői mélységesen elégedettek az általuk képviselt szocialista országok sokoldalú együttműködésének fejlődésével. Kapcsolataik, azok társadalmi és politikai jellege, céljai és tartalma tekintetében, kölcsönös testvéri viszonyuk nem áll ellentétben más európai országokkal folytatott kapcsolataikkal. Együttműködésük, amint azt az európai értekezlet tapasztalatai is bizonyítják, teljes mértékben megfelel a béke megszilárdításának az európai kontinensen. Ez olyan tényező, amely ösztönzi az európai együttműködést a béke és biztonság megszilárdítása, a gazdaság és a kultúra fejlesztése, a népek szellemi gyarapodása területén.

A Varsói Szerződés tagállamainak, melyeket összefűz szocialista rendszerük közössége, az elkötelezettségük, a béke a demokrácia, a nemzeti függetlenség ügye iránt, eltökélt szándékuk állandóan erősíteni együttműködésüket a marxizmus-leninizmus, az internacionalista szolidaritás, minden állam egyenjogúságának és szuverenitásának tiszteletben tartása, a

belügyekbe való be nem avatkozás, a kölcsönös elvtársi segítségnyújtás elvei alapján.

A PTT ülésének résztvevőit az az eltökélt szándék vezérli, hogy a jövőben is:

- folytassák és szélesítsék hatékony együttműködésüket az európai és a világbéke megerősítése érdekében, amit többek között a mostani ülésen elfogadott azon döntés is szolgál, miszerint létrehozzák a Külügyminiszeri Bizottságot és a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének Egyesített Titkárságát;
- mélyítsék a testvéri népek politikai kapcsolatait, ennek keretében továbbra is tartsák meg a parlamenti képviselők, a közvélemény képviselőinek konzultatív találkozóit a nemzetközi élet időszerű problémáinak megvitatására; szélesítsék a kölcsönös tájékoztatást és a tapasztalatcserét a kommunista és a szocialista építésről, járuljanak hozzá az állami és társadalmi szervezetek, valamint a dolgozó kollektívák kapcsolatainak fejlesztéséhez;
- fejlesszék a két- és sokoldalú együttműködést a gazdasági élet minden területén, a műszaki-tudományos haladás vívmányainak olyan felhasználásában, amelyek népeik anyagi és szellemi jólétének további növelését szolgálja, a KGST többi tagországával együtt járuljanak hozzá a Komplex Program egyre teljesebb megvalósításához, a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa XXX. ülésszakán a hosszú távú célprogramok közös kidolgozásáról és megvalósításáról hozott határozatok végrehajtásához. A magas szintű műszaki-tudományos együttműködés nagyszerű megnyilvánulása a szocialista országok úrhajósainak az 1978–1983 közötti időszakra tervezett közös úrutazása szovjet úrhajókon és úrállomásokon⁷³;
- erősítsék az együttműködést a kultúra, az irodalom és művészeti alkotások cseréje területén, erősítsék a művészeti szövetségek, a testvérmegyék és -városok kapcsolatait, ösztönozzék a turizmust, a kontaktusok bővítését az állampolgárok között.

A PTT ülésének résztvevői kijelentik, hogy minden tagország határozott szándéka tovább erősíteni a széles körű, egyenjogú együttműködést és a barátságot azokkal a szocialista országokkal is, amelyek nem tagjai a Varsói Szerződésnek. Mély meggyőződésük, hogy az összes szocialista ország szolidaritása egyaránt megfelel az egyes szocialista országok érdekeinek és a szocialista világrendszer egésze, valamint a világbéke és a haladás érdekeinek.

V.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége küldöttségei véleményt cseréltek más közös érdeklődésre számot tartó nemzetközi kérdésekről is.

Üdvözölték Indokína népeinek történelmi jelentőségű győzelmeit. Az ülés résztvevői meglelégedéssel állapítják meg, hogy az egységes szocialista Vietnam⁷⁴ – más testvéri országokkal közösen – jelentős mértékben hozzájárult az ázsiai kontinens és a világ valamennyi népének a szabadságért és a függetlenségért folytatott harcához. Üdvözlük a szocialista társadalom alapjainak lerakását kezdő Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság megszületését⁷⁵, valamint a demokratikus Kambodzsa létrejöttét⁷⁶.

Az ülésen részt vevő államok támogatják a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságnak az ország mindenféle külső beavatkozástól mentes, békés, demokratikus egyesítésére irányuló törekvését, hogy Dél-Koreából vonják ki az összes külföldi csapatokat.

Az ülés résztvevői hangsúlyozzák országaik szilárd elhatározását, hogy a jövőben is fejlesztik sokoldalú, elvtársi együttműködésüket a szocialista orientációjú fiatal államokkal.

Az új társadalom építése formáinak megválasztásában mu-

tatkozó valamennyi lehetséges különbség mellett a szocialista országok és a szocialista orientációjú államok természetes szövetségei egymásnak a népek békéjéért és biztonságáért folytatott harcban.

Megelégedéssel állapítják meg Ázsia, Afrika, Latin-Amerika fejlődő államainak növekvő szerepét a nemzetközi ügyekben. Az el nem kötelezett országok állam- és kormányfőinek Colombóban tartott V. konferenciája⁷⁷ ismét megmutatta pozitív szerepüket a nemzetközi életben. Az ülésen képviselt államoknak eltökélt szándékuk, hogy erősítik együttműködésüket ezekkel az országokkal az imperializmus, a kolonializmus és a neokolonializmus ellen, a nemzeti függetlenség megszilárdításáért, a békéért és a társadalmi haladásért vívott harcban.

Az ülésen részt vevő államok megerősítik, hogy támogatják az arab államok és népek harcát a közel-keleti konfliktus igazságos politikai rendezéséért. Egyetértenek abban, hogy az ilyen rendezés megköveteli valamennyi izraeli csapat kivonását az 1967-ben megszállt arab területekről, a palesztinai arab nép elidegeníthetetlen jogainak érvényre juttatását, beleértve az önálló állam létrehozásához való jogot a konfliktusban érintett valamennyi – közte az izraeli – állam jogának biztosítását a független létezésre, a hadiállapot megszüntetését az érintett arab államok és Izrael között. A genfi közel-keleti békekonferencia napirendjére is ezeket a kérdéseket kell tűzni, és a konferencia munkáját a Palesztinai Felszabadítási Szervezet részvételével a legrövidebb időn belül fel kell újítani. A közel-keleti konfliktust meg lehet és meg kell oldani, erre feltétlenül szükség van a térség valamennyi népe, a világbéke érdekében.

Az ülés résztvevői határozottan síkraszállnak a libanoni helyzet haladéktalan normalizálása mellett, azért, hogy az ország valamennyi belső problémáját maguk a libanoniak oldják meg békés úton, külső beavatkozás nélkül, a Palesztinai Felszabadítási Szervezet által képviselt palesztin ellenállási mozgalom érdekei és törvényes jogai kellő figyelembevételével.

Államaik és népeik nevében kijelentik, hogy készek a jövőben

is támogatást és segítséget nyújtani Zimbabwe, Namíbia és Dél-Afrika népeinek a fajüldöző rendszerek, az apartheid és a neokolonialista összeesküvések ellen, az ENSZ-nek a gyarmati rendszer és a fajüldözés felszámolásáról szóló határozatait végrehajtásáért vívott áldozatos harcához.

A szocialista államok az emberiség összes haladó erőivel együtt támogatják a chilei népnek országa törvényes alkotmányos rendje visszaállításáért, a chilei nép kiváló fia, Luis Corvalán és a többi politikai fogoly kiszabadításáért vívott hősi harcát.

Az ülés résztvevői hangsúlyozzák a nemzetközi munkásmozgalom és valamennyi társadalmi erő fontos szerepét a békéért és a nemzetközi biztonságért vívott harcban. Megerősítik, hogy készek együttműködni valamennyi haladó és demokratikus mozgalommal, minden békeszerető erővel a tartós európai és világbéke megszilárdításában.

*

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kijelenti:

Fokozni kell az erőfeszítéseket a nemzetközi enyhülés elmélyítéséért, a hidegháború maradványainak végleges felszámolásáért, a béke megszilárdításáért és a nemzetközi együttműködés fejlesztéséért vívott harcban.

Ahhoz, hogy e történelmi feladatok megoldásában újabb sikerek szülessenek, szükség van minden olyan állam, minden olyan politikai és társadalmi erő aktív fellépésére, amely tudatában van felelősségének a jelen és a jövő nemzedékek előtt.

Mindazok, akik valóban részt akarnak venni az ilyen akciók kidolgozásában és megvalósításában, megbízható és hű szövetségesre találnak a szocialista országokban, azok népeiben. ...

Népszabadság, 1976. november 26.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testületének levele**

az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett valamennyi többi államhoz, valamint szerződéstervezete a nukleáris fegyverek bevetésének kölcsönös lemondásáról

1976. november 26.

A Varsói Szerződés tagállamainak vezetői, akik 1976. november 25–26-án Bukarestben részt vettek a Politikai Tanácskozó Testület ülésén, áttekintették a háború elhárításával és a nemzetközi feszültség enyhülésének elmélyítésével, az európai biztonság erősítéséért és a kölcsönösen előnyös együttműködés fejlesztéséért folytatott harccal összefüggő kérdéseket.

Megállapították, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezlet óta eltelt idő megerősíti a konferencia eredményeinek, a résztvevők által a záródokumentumban vállalt kötelezettségeknek nagy pozitív jelentőségét.

Ezzel együtt, úgy vélekedve, hogy az élet megköveteli az európai és a világbéke erősítésére irányuló erőfeszítések további fokozását, és kifejezve az ilyen irányú cselekvésre való eltökéltségüket – amelyet a Varsói Szerződés tagállamai nyilvánítottak a különnyilatkozatban is –, arra a következtetésre jutottak, hogy az említett céloknak megfelelni, ha a záródokumentumot aláírt összes állam kötelezettséget vállalna arra, hogy elsőként nem alkalmaz atomfegyvert a másik ellen.

A Varsói Szerződés tagállamai – a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – közös egyetértésével ezzel a levéllel együtt az európai biztonsági és együttműködési értekezlet

összes többi részt vevő állama elé terjesztik a vonatkozó szerződés tervezetét.

Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet részt vevő államai – a továbbiakban a magas szerződő felek – a konferencia záródokumentumának céljaitól és tételeitől vezettetve;

attól az óhajtól vezérelve, hogy az egymás iránti bizalom erősítésére, a katonai szembenállás enyhítésére és a leszerelés elősegítésére irányuló újabb közös akciót hajtsanak végre;

az ENSZ Alapokmánya céljaival és elveivel összhangban cselekedve;

attól a határozott szándéktól vezérelve, hogy megakadályozzák az atomfegyver egymás elleni alkalmazását vagy az azzal való fenyegetést;

arra törekedve, hogy hozzájáruljanak az atomháború veszélyének Európában és az egész világon való csökkentéséhez, kötelezik magukat:

I. cikkely

Nem alkalmaznak elsőként atomfegyvert egymás ellen szárazföldön, a tengeren, a légtérben és a világűrben.

II. cikkely

Az I. cikkelyben vállalt kötelezettség nemcsak az államok területére, hanem azok fegyveres erőire is kiterjed, függetlenül attól, hogy a föld melyik térségében állomásoznak.

III. cikkely

A jelen szerződés határidő nélküli.

IV. cikkely

A szerződés nyitva áll aláírásra minden olyan állam előtt, amely 1975. augusztus 1-én Helsinki városában aláírta az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záródokumentumát.

V. cikkely

1. A jelen szerződést az aláíró államoknak ratifikálniuk kell. A megerősítő okmányokat kormányának adják át megőrzésre, amely a szerződés letéteményese.

2. A szerződés a megerősítő okmány átadásával lép hatályba minden egyes szerződő fél számára.

VI. cikkely

1. A jelen szerződést, amelynek orosz, angol, spanyol, olasz, francia és német szövege egyaránt érvényes és azonos értékű, ... kormányának adják át megőrzésre.

2. A szerződést az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmánya 102. cikkelyének megfelelően veszik nyilvántartásba.

Népszabadság, 1976. november 28.

1976. november 27.

Bukarestben 1976. november 25–26-án megtartották a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének ülését. ...

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén véleménycserét folytattak a békéért és a nemzetközi feszültség enyhítésének elmélyítéséért, az európai biztonság megszilárdításáért és az együttműködés fejlesztéséért folytatandó további harc időszerű kérdéseiről.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői egyhangúlag elfogadták „A nemzetközi enyhülés új eredményeiért, az európai biztonság megszilárdításáért, az európai együttműködés fejlesztéséért” című nyilatkozatot.

A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy a béke, a biztonság és az országok és népek közötti bizalom megszilárdításának megfelelne, ha a záróokmányt aláírt valamennyi állam kötelezettséget vállalna, hogy nem alkalmaz egymás ellen elsőként nukleáris fegyvert.

A Varsói Szerződés tagállamai az általuk jóváhagyott szerződéstervezetet a megfelelő felhívással együtt tanulmányozás céljából megküldik az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett valamennyi többi államnak.

A nyilatkozat és a szerződéstervezet szövegét külön teszik közzé.

Határozatot hoztak arról, hogy a Politikai Tanácskozó Testület szerveként megalakítják a Külügyminiszteri Bizottságot és az Egyesített Titkárságot, a szerződés keretében megvalósuló

politikai együttműködés gépezetének további tökéletesítése végett.

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői törzsfőnökének beszámolóját az Egyesített Parancsnokság gyakorlati tevékenységéről.

A Politikai Tanácskozó Testület ülése a teljes kölcsönös megértés, a testvéri barátság és a szoros együttműködés légkörében végezte munkáját. A lezajlott véleménycsere bizonyította a Varsói Szerződés tagállamai nézeteinek a világpolitika alapvető kérdéseiben meglevő egységét, alátámasztotta a békéért és a szocializmusért, a nemzetközi együttműködésért és a népek barátságáért vívott harcban követett céljaik azonosságát.

Népszabadság, 1976. november 27.

66.

**Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
szófiai üléséről**

1976. december 12.

1976. december 10–11-én Szófiában ülést tartott a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, valamint a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek törzsfőnöke, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának első helyettese. Az ülésen Dobri Dzsurov hadseregtábornok, a Bolgár Népköztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

A tanácskozáson az Egyesített Fegyveres Erők vezető szerveinek tevékenységével kapcsolatos kérdéseket vizsgáltak meg. A megvitatott kérdésekben egyeztetett döntéseket fogadtak el. Az ülés baráti légkörben, valamennyi résztvevő kölcsönös egyetértésének szellemében zajlott le.

Népszabadság, 1976. december 12.

1977. május 27.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés Szervezete tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete által 1976 novemberében, Bukarestben létrehozott Külügyminiszteri Bizottság 1977. május 25–26-án ülést tartott Moszkvában. ...

A Külügyminiszteri Bizottság ülésén vélemény- és információcserére került sor az európai kontinens békéjével, biztonságával és az európai együttműködéssel összefüggő néhány időszerű kérdésről. A résztvevők meglelégedéssel állapították meg, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak „A nemzetközi enyhülés új eredményeiért, az európai biztonság megszilárdításáért, az európai együttműködés fejlesztéséért” című, a Politikai Tanácskozó Testület által elfogadott nyilatkozata széles körű, pozitív visszhangot váltott ki. A nemzetközi helyzet alakulására hatékony és pozitív befolyást gyakorol az aláíró szocialista országoknak e közös dokumentumában kifejezett, a nemzetközi enyhülés folyamata elmélyítésére, az európai biztonsági és együttműködési értekezlet 1975. augusztus 1-én Helsinkiben, legfelsőbb szinten aláírt és egységes egészet képező záróokmányában foglalt valamennyi elv és megállapodás maradéktalan végrehajtására irányuló következetes álláspontja.

Az európai értekezlet befejezése óta eltelt időszakban aktívizálódtak az e tanácskozáson részt vett államok közötti politikai, gazdasági és egyéb kapcsolatok, kontaktusok. Előrehaladás történt az európai tanácskozás záróokmánya végrehajtásának

folyamatában. Ezt az előrehaladást minden módon erősíteni és szélesíteni kell.

Az ülés résztvevői méltatták azt a nagy érdeklődést, amellyel a Politikai Tanácskozó Testület nyilatkozatában tett javaslatokat fogadták, így a fegyverkezési verseny megszüntetésére és a leszerelésre, az Európa egymással szemben álló katonai csoportosulásokra oszottságának megszüntetésére vonatkozó javaslatokat, illetve ezzel összefüggésben azt a javaslatot, hogy az európai értekezleten részt vett államok kössenek szerződést arról, hogy elsőként nem alkalmaznak atomfegyvert egymás ellen, továbbá nem tesznek olyan lépéseket, amelyek a meglevő katonai-politikai csoportosulások és szövetségek kibővítéséhez, vagy újabbak létrehozásához vezethetnek. Megerősítették olyan konkrét intézkedések mielőbbi megtételének szükségességét – ezek az intézkedések fontos tényezővel járulnának hozzá a záróokmány azon rendelkezéseinek megvalósításához, amelyek a katonai szembenállás csökkentését és a leszerelést célozzák –, amelyek a politikai enyhülés kiterjesztésére és a biztonság erősítésére hivatottak Európában. Az ülés résztvevői síkraszálltak amellett, hogy ezeket az intézkedéseket a gyakorlatban vizsgálja meg valamennyi érdekelt állam, és ők maguk is ilyen irányban fognak tevékenykedni.

Megállapították, hogy ma már érdemben kezdenek foglalkozni azzal a Szovjetunió által előterjesztett és az adott ülésen képviselt összes többi állam által támogatott javaslattal, hogy tartsanak európai államközi értekezleteket a környezetvédelem, a közlekedés és az energetika területén való együttműködés témájában. E tekintetben hasznos volt ennek a kérdésnek a megvitatása az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának legutóbbi ülésszakán. Az ülésen ugyancsak megállapították, hogy érdeklődés mutatkozik az európai gazdasági együttműködés más kérdéseivel foglalkozó találkozókat esetleges megtartása iránt is.

Államaiknak attól a törekvésőtől vezérelve, hogy az európai béke megerősítésének és az európai együttműködés fejlesztésének érdekében munkálkodjanak, az ülés résztvevői vélemény- és

információcserét folytattak azokról a kérdésekről, amelyek az európai értekezleten részt vett államoknak a külügyminiszterek által megbízott képviselői közelgő belgrádi találkozójával fűggnék össze.

Az ülés résztvevői leszögezték, hogy a június 15-én Belgrád-ban megnyíló előkészítő találkozó, a záróokmánnyal összhangban, az idén őszre tervezett érdemi találkozó időpontjáról, időtartamáról, napirendjéről és egyéb körülményeiről kell döntéseket hozni. A legfőbb figyelmet a miniszterek az érdemi találkozó feladataira fordították.

Kifejezték azt a meggyőződésüket, hogy a belgrádi találkozó, a jövőbe kell mutatnia, s legyen meghatározója ennek a tanácskozásnak az európai békéről, biztonságról és együttműködésről való gondoskodás. Az ülésen képviselt államok abból indulnak ki, hogy a belgrádi találkozó az államok és a népek közötti kölcsönös megértés és bizalom megszilárdítására hivatott, s a találkozó egész munkájának konstruktív jelleget kell öltenie. A találkozóra az a feladat vár, hogy elemezze a helsinki elvek és megállapodások megvalósításának pozitív tapasztalatait, s egyetértésre jusson a biztonság és az együttműködés további erősítésének kérdéseit illető konkrét javaslatokról és ajánlásokról a záróokmány alapján, amely hosszú távú cselekvési program valamennyi aláíró ország számára.

Az ülés résztvevőinek véleménye szerint a belgrádi találkozó sikeréhez az szükséges, hogy az azon részt vevő valamennyi államot áthassa a törekvés: hozzájárulni Európában az államközi kapcsolatok egészségesebbé tételéhez, e kapcsolatoknak a széles körű és egyenjogú együttműködés útján történő fejlesztéséhez, mégpedig az egymás belügyeibe való be nem avatkozás, a záróokmányban foglalt valamennyi elv szigorú megtartása alapján. Ezzel összefüggésben különös jelentősége van annak, hogy kedvező politikai légkör jöjjön létre mind a találkozó, mind a földrész államközi kapcsolatainak összességében.

Az ülésen meglelégedéssel állapították meg, hogy a belgrádi találkozó feladatainak és tartalmának komoly és felelésségteljes

megítélése mind szélesebb körű támogatást élvez a kontinens társadalmi erői, ezek nemzeti és nemzetközi fórumai részéről, amelyek síkraszállnak az európai biztonságért, együttműködésért és enyhülésért.

Mindemellett nem lehet figyelmen kívül hagyni olyan tényeket, amelyek arról tanúskodnak, hogy bizonyos erők olyan célokra próbálják felhasználni a belgrádi találkozót, amelyek nem felelnek meg a záróokmány szellemének és betűjének, megkísérik a figyelmet csupán annak egyes rendelkezéseire összpontosítani, eltorzítva azok tartalmát, mellőzve ugyanakkor más rendelkezéseket, különösen azokat, amelyek az államok közötti politikai kapcsolatokra vonatkoznak. Ezek a próbálkozások csak nehézségeket gördíthetnek a helsinki megállapodások teljes megvalósításának útjába, s veszélyeztethetik az európai enyhülést és együttműködést.

A Külügyminiszteri Bizottság ülésén képviselt államok, következetesen síkraszállva az európai államközi kapcsolatoknak a biztonság és a béke szilárdítása útján történő továbbfejlesztéséért, minden tőlük telhetőt megtesznek annak érdekében, hogy a belgrádi találkozó munkája és eredményei megfeleljenek az európai biztonsági és együttműködési értekezlet által megjelölt történelmi feladatoknak, hozzájáruljanak az enyhülés folyamatának kibővítéséhez, elmélyítéséhez, lendületessé és stabilizálá tételéhez, ami megfelel minden állam érdekeinek, függetlenül társadalmi és politikai rendszerétől. Ebben az értelemben készek a lehető legszélesebb és legbecsületesebb együttműködésre az európai értekezlet valamennyi résztvevőjével.

A Külügyminiszteri Bizottság a teljes kölcsönös megértés, a testvéri barátság és a szoros együttműködés légkörében ülésezett.

Népszabadság, 1977. május 27.

**A Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselői
leningrádi konzultatív találkozásának felhívása
az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányát
aláíró államok parlamentjeihez és parlamenti képviselőihez**

1977. július 6.

Mi, a szocialista országok, a Varsói Szerződés tagállamainak parlamenti személyiségei, a Bolgár Népköztársaság Nemzetgyűlésének, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Szövetségi Gyűlésének, a Magyar Népköztársaság Országgyűlésének, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarájának, a Lengyel Népköztársaság Szejmjének, a Román Szocialista Köztársaság Nagy Nemzetgyűlésének, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának képviselői, akik az európai és világbéke megszilárdítása időszerű kérdéseinek megvitatására gyűltünk össze Leningrádban, a jelen felhívással fordulunk az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányát aláírt valamennyi ország parlamentjéhez és parlamenti képviselőjéhez. Az összeurópai értekezlet óta eltelt idő meggyőzően tanúsítja, hogy a záróokmányban rögzített elvek és megállapodások egyre mélyebben meghonosodnak az államközi kapcsolatok gyakorlatában.

Mélyülnek és szélesednek a politikai kapcsolatok az európai államok képviselői között valamennyi szinten, így parlamenti szinten is. Ez elsősegíti a nemzetközi enyhülést, a népek közötti sokoldalú együttműködés fejlődését, a jobb kölcsönös megértést.

Szélesedik az együttműködés gazdasági, kereskedelmi, műszaki-tudományos, környezetvédelmi területen. Hasznos eredményeket ad a kapcsolatok fejlődése a kultúra, a tudomány, a művelődés, a tájékoztatás, az emberek közötti érintkezés terén. Kétségtelen, hogy ez megfelel minden nép alapvető érdekeinek.

Az élet igazolja a Helsinkiben aláírt záróokmányban a biztonság szavatolására, az enyhülés elmélyítésére, társadalmi

rendszerüktől függetlenül az államok közötti egyenjogú és kölcsönösen előnyös együttműködés kialakítására felvázolt program realizmusát. Reméljük, hogy az értekezleten részt vett államok képviselőinek találkozója Belgrádban elősegíti e hosszú távú program valóra váltásának folytatódását. Az európai béke megszilárdításának ügye, az enyhülés folyamata azonban nem kevés nehézségbe ütközik. A reakció, a militarizmus és revansizmus erői szítják a fegyverkezési hajszát, megkísérlik kétségbe vonni a további enyhülés lehetőségét és célszerűségét, sőt, teljes mértékben kitörölni magát a fogalmat a politikai élet szótárából. Kísérletek történnek a záróokmány lényegének elferdítésére és arra, hogy a dokumentum leple alatt beavatkozzanak az államok belügyeibe.

Tudatában annak a nagy felelősségnek, amelyet az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett valamennyi állam parlamentje visel a béke megőrzéséért, felhívjuk a parlamenti képviselőket, hogy tevékenyen szálljanak síkra az enyhülés további elmélyítéséért, a háborús veszély csökkentéséért, a béke megszilárdításáért földrészünkön.

Felhívjuk a parlamenteket arra, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a fegyverkezési hajszák megszüntetéséért, és a leszerelés, mindenekelőtt a nukleáris leszerelés megvalósításáért. E fő feladat megoldása nélkül nem lehet igazi biztonságot teremteni a világon, nem lehet visszafordíthatatlanná tenni a nemzetközi kapcsolatok fejlődésében mutatkozó kedvező irányzatokat. Nagy jelentőségű lenne az is, ha megállapodás születnék a katonai kiadások és a fegyveres erők csökkentéséről, a külföldi katonai támaszpontok felszámolásáról és más, a tényleges leszereléshez vezető intézkedésekről.

Meggyőződésünk: a nukleáris háború veszélyének felszámolása terén különösen hatékony lépés lenne, ha az európai értekezlet valamennyi résztvevője megállapodást kötne arról, hogy egymás ellen elsőként nem alkalmaz nukleáris fegyvert. Ez kedvező feltételeket hozna létre a nukleáris fegyverkészletek csök-

kentéséről és fokozatos megsemmisítéséről szóló megállapodások eléréséhez.

Felhívjuk a parlamenti képviselőket: ellenezzék az olyan lépéseket, amelyek a már létező, zárt csoportosulások, katonai-politikai szövetségek kiszélesítéséhez, illetve újak létrehozásához vezetnének.

Felhívjuk a parlamenti képviselőket: járuljanak hozzá ahhoz, hogy az európai országok egyesítsék erőfeszítéseiket az olyan létfontosságú és halaszthatatlan feladatok megoldására, mint a környezetvédelem, az együttműködés, az energetika és a közlekedés terén, valamint más területeken, továbbá arra, hogy az említett célok érdekében kerüljön sor megfelelő kongresszusokra, illetve államközi tanácskozásokra.

Felhívjuk a parlamenti képviselőket, hogy járuljanak hozzá a humanitárius területeken való együttműködés lehetőségeinek hatékony kihasználásához, a szellemi értékek széles körű cseréje és a népek közötti közeledés javára.

Meggyőződésünk, hogy Európa, az Egyesült Államok és Kanada parlamenti képviselőinek, szervezeteinek, intézményeinek együttműködése fontos tényezővé válhat a Helsinkiben aláírt záróokmány következetes megvalósításában, és készek vagyunk tevékeny részt vállalni az ilyen együttműködés fejlesztésében.

Készek vagyunk más országok parlamenti képviselőivel konkrétan megvitatni mind a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1976. novemberi, Bukarestben tartott ülésén tett külpolitikai kezdeményezéseket, mind bármilyen egyéb, az államok és népek közötti jóakarat és bizalom szellemében történő kapcsolatfejlesztésre tett konstruktív javaslatot.

A megvitatás megfelelő fóruma lehetne az 1978 májusában Bécsben sorra kerülő III. interparlamentáris konferencia az európai együttműködésről és biztonságról.

Kijelentjük, hogy készek vagyunk minden módon hozzájárulni az európai értekezlet záróokmánya valamennyi ajánlásának

maradéktalan betartásához és valóra váltásához, tevékenyen küzdeni az enyhülés elmélyítéséért, a nemzetközi biztonság megszilárdításáért, és felhívással fordulunk a többi ország parlamenti képviselőihez, hogy cselekedjenek ugyanígy.

Pravda, 1977. július 7. A felhívást a Magyar Hírlap 1977. július 7-i száma részletesen ismertette.

69.

**Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
budapesti üléséről**

1977. december 3.

A Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága november 29-től december 2-ig Budapesten tartotta soros ülését.

Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke. Az ülésen Czinege Lajos vezérezredes, a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere elnökölt.

A bizottság ülésén megvizsgálták az Egyesített Fegyveres Erők helyzetével és tevékenységével összefüggő időszerű kérdéseket, és megfelelő határozatokat hoztak.

Az ülés baráti légkörben, a résztvevők teljes és kölcsönös egyetértésének jegyében zajlott le.

Népszabadság, 1977. december 3.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
Külügyminiszteri Bizottságának
szófiai üléséről***1978. április 27.*

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1978. április 24–25-én ülést tartott Szófiában. ...

A miniszterek megállapították, hogy az európai helyzet és a nemzetközi viszonyok általános fejlődése teljes mértékben igazolja a Varsói Szerződés tagállamainak a Politikai Tanácskozó Testület ülésén 1976 novemberében, Bukarestben elfogadott, „A nemzetközi enyhülés új eredményeiért, az európai biztonság megszilárdításáért, az európai együttműködés fejlesztéséért” című nyilatkozatában foglalt értékelés helyességét.

Megerősítették az ülésen képviselt államoknak azt a megindíthatatlan elhatározását, hogy további erőfeszítéseket tesznek a nemzetközi enyhülés elmélyítéséért, szélesítéséért, valamint azért, hogy az visszafordíthatatlan, egyetemes méreű folyamattá váljék.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége külügyminisztere véleménycserét folytatott a leszerelésről, valamint az ENSZ Közgyűlés leszereléssel foglalkozó rendkívüli ülészakának előkészületeiről. Hangsúlyozták, hogy jelenleg nincs fontosabb és halaszthatatlanabb feladat, mint a fegyverkezési verseny megfékezése, az áttérés a tényleges leszerelést elősegítő

reális intézkedésekre – különös tekintettel a nukleáris leszerelésre –, az előrehaladás az általános és teljes leszerelés felé.

Ennek megfelelően az ENSZ Közgyűlés rendkívüli ülésszaka legyen fontos fóruma a fegyverkezési verseny megfékezésével és a leszereléssel összefüggő kérdések széles körű megvitatásának, és határozott előrelépéshez vezessen a gyakorlati intézkedésekről történő megállapodások elérésében ezen a területen. Az ülésszak arra hivatott, hogy fontos szerepet játsszon minden állam erőfeszítésének fokozásában a leszerelési célok megvalósításáért, és kifejezze az államok politikai akaratát és törekvéseit az e téren folyó tárgyalások hatékonyságának növelésére.

A miniszterek kifejezték államaik szilárd elhatározását, hogy konstruktív módon hozzájárulnak az ENSZ Közgyűlés leszereléssel foglalkozó rendkívüli ülésszakának munkájához, és kedvező, konkrét eredmények elérésére törekednek. Kijelentették továbbá, hogy államaik fellépnek a leszerelési világértkezetlet összehívásáért a világ minden államának részvételével.

A Külügyminiszteri Bizottság véleménycserét folytatott az európai biztonság erősítésének és az európai együttműködés fejlesztésének kérdéseiről.

Az ülés résztvevői megállapították, hogy országaik erőfeszítései és gyakorlati lépései az európai értekezlet záróokmányában rögzített rendelkezések végrehajtására fontos, építő hozzájárulást jelentenek az európai biztonság megszilárdításához és az európai együttműködés fejlesztéséhez. Méltatták a többi békeszerető állam, a kommunista és munkáspártok, minden demokratikus és haladó erő, a munkásosztály, a széles néptömegek pozitív hozzájárulását az európai biztonság erősítéséhez és az európai együttműködés fejlesztéséhez. Az ülésen képviselt államok szükségesnek tartják az erőfeszítések megsokszorozását annak érdekében, hogy a záróokmányt aláírt összes állam még hatékonyabban váltsa valóra az európai értekezleten a legmagasabb politikai szinten elfogadott elveket és megállapodásokat.

Ugyanakkor az ülésen aláhúzták, hogy jelenleg különösen

fontos a harc kiszélesítése az államok belügyeibe való imperia-
lista beavatkozás, a fegyverkezési verseny fokozása, az európai
földrészen kialakult katonai szembenállás kiélezése ellen.

A külügyminiszterek – teljes összhangban a záróokmány ren-
delkezéseivel a biztonság politikai és katonai vonatkozásainak
egymást kiegészítő jellegéről – országaik nevében síkraszálltak
a katonai szembenállás enyhítésére irányuló, a leszerelést és a
bizalom erősítését Európában elősegítő konkrét és hatékony
lépések mielőbbi megtételéért. Megállapították, hogy e céloknak
felelnek meg a Politikai Tanácskozó Testület 1976. novemberi
nyilatkozatának ismert javaslatai, valamint az, hogy a mostani
ülésen képviselt államok más javaslatokat is előterjesztettek e
célból. Az ülés résztvevői államaik nevében síkraszállnak mind
a fenti javaslatok, mind más államok e téren előterjesztett javas-
latai gyakorlati szempontból történő megvizsgálásáért, olyan ke-
retekben, amelyeket az európai értekezlet tagállamai közös
egyetértéssel határoznának meg.

A külügyminiszterek megerősítették országaik törekvését,
hogy a záróokmány rendelkezéseivel összhangban cselekvően
előmozdítják a javaslatok megvalósítását az egész európai kon-
tinensre kiterjedő, kölcsönösen előnyös gazdasági, műszaki-
tudományos, kulturális, humanitárius és egyéb irányú együtt-
működés hosszú távú és tartós alapjainak kialakítására.

Az ülés résztvevői véleménycserét folytattak az európai biz-
tonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok kép-
viselői belgrádi találkozójának eredményeiről, a Helsinkiben
megkezdett többoldalú folyamat megvalósításával összefüggő
kérdésekkel kapcsolatban. Megállapították, a belgrádi találkozó
legfőbb eredménye az volt, hogy az összes részt vevő ország meg-
erősítette szándékát e folyamat továbbvitelére, bár a találkozón
nem jött létre megállapodás egy sor jelentős, konstruktív gya-
korlati jellegű javaslatról, többek között a biztonság katonai
vonatkozásaival összefüggésben.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának ülésére a kölcsönös megértés, az együttműködés és a testvéri barátság szellemében került sor.

Népszabadság, 1978. április 27.

A Varsói Szerződés tagállamai

Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata az enyhülési folyamat továbbfejlesztéséért és a leszerelésért vívott harc feladatairól

1978. november 23.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1978. november 22–23-i moszkvai ülésén áttekintették az európai helyzet fejlődésének időszerű kérdéseit, és véleményt cseréltek a nemzetközi helyzet néhány kérdéséről.

A tárgyalások középpontjában az enyhülési folyamat fejlődéséért, a leszerelésért vívott harc további lépései álltak.

Az ülés résztvevői megállapították, hogy az utóbbi időben megerősebbé vált a népek, valamennyi haladó és békeszerető erő eltökéltsége, hogy véget vessenek az imperializmus, a kolonializmus és a neokolonializmus agresszív és elnyomó politikájának. Mind szélesebben bontakozik ki a békéért, az enyhülésért, a fegyverkezési verseny megszüntetéséért, a szabadságért és a társadalmi haladásért, a békés, egyenjogú nemzetközi együttműködésért vívott harc, a nemzeti függetlenség és a szuverenitás kölcsönös tiszteletben tartása, a belügyekbe való be nem avatkozás alapján. E harcban jelentős, kedvező eredmények születtek. Az enyhülés tendenciája, amelynek során valamennyi állam egyenjogúságát elismerik és tiszteletben tartják, mind nyilvánvalóbb hatással van a világ fejlődésére általában.

Ugyanakkor megnövekedett az imperialista és a reakciós erők aktivitása, megpróbálják befolyásuk alá vonni a független államokat és népeket, ösztönzik a fegyverkezési versenyt, durván

beavatkoznak más államok belügyeibe, ami veszélyezteti az enyhülés folyamatát, s szemben áll a népeknek a békére, a szabadságra, a függetlenségre és a haladásra irányuló törekvéseivel.

Az események fejlődése egészében igazolta a Varsói Szerződés tagállamainak „A nemzetközi enyhülés új eredményeiért, az európai biztonság megszilárdításáért, az európai együttműködés fejlesztéséért” című nyilatkozatában foglalt értékelést, amelyet a Politikai Tanácskozó Testület 1976. évi, bukaresti ülésén fogadtak el.

I.

Az ülés résztvevői különös figyelmet szenteltek az európai biztonság megszilárdításának és az együttműködés fejlesztésének. Megállapították, hogy az európai kontinensen jelentős kedvező változások mentek végbe. Ezt elősegítette, hogy a földrész államainak kapcsolatai az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányában foglalt elvek szellemében fejlődnek. Az európai államok határait és azok sérthetlenségét általánosan elismerik, s ez alapvető jelentőségű a nemzetközi biztonság szempontjából. Az európai országok kapcsolatai javításának útjában álló jelentős akadályok leküzdése elősegítette a kiegyensúlyozottabb államközi viszonyokat, azok egyre gazdagabbá és sokrétűbbé váltak, és hozzájárultak a kölcsönös megértés fejlődéséhez a népek között.

Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet befejezése óta hasznos munka folyt a tanácskozáson kidolgozott elvek és megállapodások valóra váltásáért. Ez megalapozta a további előrehaladást. Az élet igazolta, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányában rögzített hosszú távú program helyesen határozza meg a béke érdekében teendő intézkedéseket, és megbízható irányt ad a további tevékenységnek.

A Helsinkiben elfogadott megállapodások végrehajtása során egyre gyakrabban kerül sor az európai értekezleten részt vett

államok vezetőinek találkozóira, amelyek elősegítik az egyenjogú, a kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködés fejlesztését hosszú távú alapon is.

Az európai államok politikai kapcsolatai érezhetően gyarapodtak, javult egymás álláspontjainak, nézeteinek és jogos érdekeinek megértése. Ebben jelentékeny, kedvező szerepet tölt be a kétoldalú kapcsolatok bővülése is. A kölcsönösen előnyös gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés új lehetőségei tárultak fel, különösen az ipari kooperációban. Bizonyos gyakorlati lépések történtek is a lehetőségek kihasználására. Megkezdődött az európai környezetvédelmi kongresszus előkészítése, s a megfelelő fórumok vizsgálják hasonló találkozók lebonyolításának lehetőségét a szállításban, az energetikában és az együttműködés más területein. A kulturális csere bővült, gazdagabbá és sokrétűbbé vált, fejlődtek a kapcsolatok humanitárius területeken is.

Fontos tény, hogy a belgrádi találkozón az európai értekezlet minden résztvevője megerősítette készségét a helsinki értekezlettel elkezdett folyamat továbbvitelére, bár számos lényeges, gyakorlati jelentőségű konstruktív javaslatban – többek között a biztonság katonai vonatkozásaiban – nem született megállapodás. Hasznosan járultak hozzá az együttműködés fejlesztéséhez a belgrádi találkozó konkrét kérdésekben egyeztetett sokoldalú intézkedései: szakértői tanácskozás a viták békés rendezése általánosan elfogadható módszereinek kidolgozásáról; az összeurópai tudományos fórum; szakértői tanácskozás a Földközi-tenger térségének gazdasági, műszaki-tudományos és kulturális együttműködéséről. Kedvező az a megállapodás, amely szerint 1980-ban megtartják a részt vevő államok képviselőinek következő találkozóját Madridban, az európai tanácskozással megkezdődött sokoldalú folyamat keretében. A kontinens népei azt várják, hogy a madridi találkozó ténylegesen előmozdítja az európai biztonság és együttműködés ügyét, és különösen a katonai enyhülés, a leszerelés előrehaladásához járul hozzá. A mostani tanácskozáson képviselt szocialista országok kinyilvánítják

eltökélt szándékukat, hogy hozzájárulnak a madridi találkozó sikeréhez.

Kezdetről fogva világos volt azonban, hogy a határozott előrehaladás az európai értekezlet által kijelölt úton éppúgy, mint a világbéke megszilárdítása, csak akkor lehetséges, ha minden állam következetesen tevékenykedik ebben az irányban.

Sajnálatos, hogy az események nem teljesen így alakultak. Megtörténik, hogy nyíltan megsértik az államok kapcsolatainak általánosan elismert elveit, súlyosan fenyegetik a békét és a nemzetközi biztonságot, a népek szabadságát és függetlenségét.

Kísérleteket tesznek a nemzetközi viszonyok javulásának megállítására, sőt e folyamat visszafordítására. A fegyveres erők és fegyverzetek növekedése nem áll meg, hanem folytatódik. Még nem sikerült hatékony intézkedésben megállapodni a katonai enyhülés és a leszerelés érdekében, és ez fenyegeti az európai biztonság megszilárdítása folyamatának fejlődését. Nem szűntek meg, sőt néhány vonatkozásban növekedtek a gazdasági és a műszaki-tudományos együttműködés akadályai. Ellenséges politikai kampányokat folytatnak a szocialista országok, a kommunista és munkáspártok és más haladó, demokratikus erők ellen.

Az imperialista és reakciós erők támadása, amely a népeknek a szilárd békéért és a nemzetközi biztonságért vívott nehéz harcban elért eredményei ellen irányul, agressziós, revansista és hegemónista célokat szolgál. A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok szükségesnek tartják felhívni valamennyi békeszerető erő figyelmét arra, hogy mindez súlyos károkat okoz a béke és a biztonság megszilárdításának és a nemzetközi együttműködés fejlődésének.

Az imperialista és reakciós erőknek a nemzetközi helyzet súlyosbítására irányuló tevékenysége csakis határozott ellenállásba ütközhet mindenki részéről, akinek drága a béke, a népek nyugodt élete és alkotó munkája, s aki korunk egyik legfontosabb feladatának tekinti a háborús veszély leküzdését.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevő államok, amelyeknek meggyőződése, hogy a béke és a haladás szakadat-

lanul növekvő erői képesek új, jelentős sikerek kivívására a békéért és a népek szabadságáért folyó harcban, kinyilvánítják eltökéltségüket, hogy a többi békeszerető állammal, az összes haladó és demokratikus erővel és a széles néptömegekkel együttműködve új ösztönzést adnak a helsinki záróokmány mint egyetemes egész megvalósításának, annak, hogy új megállapodások szülessenek az együttműködés fejlődését és az európai, valamint a világméretű, valóságos biztonság elérését célzó konkrét intézkedésekről és lépésekről. Készek arra is, hogy teljes aktivitással és energiával vegyenek részt a legfontosabb nemzetközi problémák megoldásában.

II.

A békét és a nemzetközi biztonságot, az enyhülést, a népek függetlenségét, gazdasági és társadalmi fejlődését fenyegető legnagyobb veszély a fegyverkezési hajsza folytatása és fokozódása, ütemének és méreteinek növekedése.

A fegyverkezési hajsza fokozódása – amelyért a legagresszívabb imperialista körök felelősek – nyilvánul meg a NATO-tanácskozás washingtoni ülésén elfogadott határozatokban⁷⁸, amelyek több tízmilliárd dollárt irányoznak elő katonai célokra, az amúgy is felduzzasztott katonai költségvetések növelésére. Ezen az ülésen új, évtizedekre szóló programot fogadtak el, amely fegyveres erőik fejlesztését szolgálja. A NATO-nak a fegyverkezési hajsza fokozására irányuló ezen határozatai és más demonstratív katonai lépései is arra irányulnak, hogy a NATO-országok katonai előnyökre tegyenek szert a szocialista államokkal és a világ más országaival szemben. Arra számítanak, hogy ezzel rákényszerítik akarataikat a független államokra, és visszavetik a népeknek a nemzeti és a társadalmi felszabaduláért vívott harcát.

E lépések szöges ellentétben állnak a helsinki záróokmány állásfoglalásaival, és újabb akadályokat támasztanak Európa államai és népei kölcsönös megértésének és békés együttműkö-

désének útján. A béke érdeke azt kívánja, hogy a NATO tag-államai mondjanak le az elfogadott határozatokról, és lépjenek a leszerelés, a békés légkör megteremtése, az európai értekezleten részt vett valamennyi állam közötti kölcsönös megértés és bizalom útjára.

A Varsói Szerződésben részt vevő szocialista országok határozottan fellépnek a fegyverkezési hajsza fokozásának politikája, a katonai zsarolás kísérletei ellen. Ismételten kijelentik, hogy ők maguk sohasem törekedtek és nem törekednek katonai fölény kivívására, katonai erőfeszítéseik kizárólag védelmi képességük biztosítására irányulnak, és mindig is erre fognak irányulni. Abból indulnak ki, hogy az európai és világméretű katonai egyensúlyt nem a fegyverzet növelésével, hanem csökkentésével, konkrét, különösen nukleáris leszerelési intézkedések határozott foganatosításával kell fenntartani. A fegyverkezési verseny további fokozásának, méretei növelésének, a fegyverrendszerek további tökéletesítésének következményei mind veszélyesebbek a népekre nézve.

Ennek megfelelően a Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok úgy vélik, hogy a jelenlegi körülmények között a nemzetközi politika legfontosabb feladata: mielőbb döntő fordulatot elérni a fegyverkezési hajsza megszüntetéséről és a leszerelésről folyó tárgyalásokon, mert ezt követeli a népek, az egész emberiség civilizációjának alapvető érdeke. Megelégedéssel állapítják meg, hogy ezzel az állásponttal világszerte egyetértenek. Számos ország politikusai, társadalmi körei, az egyszerű emberek mind állhatatosabban lépnek fel a hatékony leszerelési intézkedésekért, és szállnak szembe a békét és az államok biztonságát fenyegető fegyverkezési hajsza fokozásával.

A fegyverkezési hajsza körülményei között lelassul minden állam gazdasági és társadalmi haladása, nehezebbé válik az államközi együttműködés, mind számottevőbb akadályok keletkeznek az országok gazdasági fejlettségében mutatkozó különbségek felszámolásában, továbbá más, az emberiség jövőjét meghatározó, világméretű problémák megoldásában.

Nem lehet szilárd a béke, amikor az államok fegyvertárában erőteljesen növekszenek a pusztítás eszközei, amelyek máris elegendők ahhoz, hogy – bevetésük esetén – megkérdőjelezzék az emberi létet a földön. A fegyverkezési hajsza mind súlyosabb károkat okoz az enyhülés folyamatának.

A fegyverkezési hajsza haladéktalan megszüntetése azért is szükséges, mert a haditechnika gyors fejlődése, különösen a tömegpusztító fegyverek új fajtái és rendszerei kialakulásának lehetősége még jobban megnehezíti a leszerelés módozatainak feltárását és gyakorlati megoldásukat.

A népeknek nem új nukleáris rakétarendszerek, ballisztikus rakétákkal felszerelt tengeralattjárók, robotrepülőgépek kifejlesztésére van szüksége, hanem mindenfajta atomfegyver gyártásának teljes megszüntetésére és az atomenergia békés felhasználására.

Az emberiség érdekeit nem a már meglévő tömegpusztító fegyverfajták tökéletesítése, új fegyverek – köztük a neutronfegyverek – fejlesztése szolgálja, hanem ezek gyártásának megszüntetése, valamennyi fajtájának betiltása.

A népeknek nem a hagyományos fegyverek további fejlesztésére és tökéletesítésére, nem pusztító erejüknek a további fokozására van szüksége, hanem a meglévő fegyveres erők és fegyverzet olyan csökkentésére, amely nem okoz kárt egyetlen állam biztonságának sem, olyan hatékony intézkedésekre tehát, amelyek elvezetnek a katonai enyhüléshez és leszereléshez.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt országok határozottan fellépnek azért, hogy ezeken a területeken olyan hatékony intézkedésekre kerüljön sor, amelyek meg tudják állítani az államok – mindenekelőtt a különösen nagy katonai potenciállal rendelkező hatalmak – katonai erejének növelését, elvezetnek a fegyverzet tényleges csökkentéséhez. Az ENSZ Közgyűlés ez évi, leszerelési kérdésekkel foglalkozó rendkívüli ülésszakán és a Közgyűlés mostani ülésszakán is átfogó javaslatokat tettek a fegyverkezési verseny megszüntetésére és a leszerelésre.

Ebben a vonatkozásban az a legfontosabb, hogy tárgyalások kezdődjenek mindenfajta nukleáris fegyver gyártásának betiltásáról és a meglevő készletek fokozatos csökkentéséről, egészen teljes felszámolásukig. Ezzel párhuzamosan el kell érni a nukleáris fegyverek alkalmazásának végleges betiltását és azt, hogy minden állam mondjon le az erő alkalmazásáról az államközi kapcsolatokban. A Varsói Szerződés tagállamai támogatják a Szovjetunió és a többi szocialista ország erre irányuló javaslatait. Arra törekednek, hogy haladéktalanul szülessen megállapodás a tárgyalások megkezdéséről e kérdésben, valamennyi nukleáris hatalom és nemcsak a nukleáris hatalmak részvételével. Minél hamarabb meghatározzák e tárgyalások időpontját, annál jobb.

A Varsói Szerződés tagállamai fontosnak tartják a megállapodások elérését a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a hadászati fegyverzetek korlátozásáról. Meggyőződésünk, hogy hatalmas jelentősége lenne, ha mielőbb sikerrel befejeznék a szovjet-amerikai tárgyalásokat, a hadászati támadó fegyverzetek korlátozásával kapcsolatos második megállapodásról, és áttérnének olyan új megállapodások megkötésére e fegyverzetek csökkentéséről, amelyekhez a többi nukleáris hatalomnak is csatlakoznia kell.

Az előrelépés a hadászati támadófegyverek csökkentésében elősegítené a katonai szembenállás mértékének csökkentését a világon, továbbá az enyhülés, a béke, a nemzetközi biztonság irányvonalának megerősödését. A népek üdvöznék az ilyen fejlődést.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok sikraszállnak azért, hogy mielőbb fejezzék be a tárgyalásokat a fegyverkezési hajsza korlátozásáról, illetve megszüntetésének más vonatkozásairól:

a nukleáris kísérletek általános és teljes betiltásáról;
a nukleáris fegyverek elterjedését megakadályozó intézményrendszer megszilárdításáról úgy, hogy ezzel egyidejűleg biz-

tosítsák az atomenergia és a nukleáris technológia békés, diszkriminációmentes felhasználását valamennyi állam számára, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség előírásainak megfelelően, hatékony nemzetközi ellenőrzés mellett;
új tömegpusztító fegyverfajták és -rendszerek létrehozásának megtiltásáról;
a vegyi fegyverek betiltásáról és megsemmisítéséről;
a katonai tevékenység korlátozásáról, majd fokozatos csökkentéséről az Indiai-óceánon;
a hagyományos fegyverek eladásának és szállításának korlátozásáról.

E tárgyalások mindegyike jelentős a béke megszilárdítása és a népek biztonságának erősítése szempontjából. A megbeszélések többé-kevésbé olyan előrehaladott állapotban vannak, amikor már nem az általános elképzelések, hanem a konkrét katonai-technikai jellegű problémák állnak a megbeszélések és a megegyezési lehetőségek feltárásának középpontjában. A tárgyalásokon részt vevő szocialista országok jelentős és építő szellemű javaslatokkal járulnak hozzá a megbeszélések előmozdításához, kezdeményezéseikkel a felmerülő akadályok leküzdését szolgálják. Készek továbbra is ebben a szellemben tevékenykedni a tárgyalások sikere érdekében. Mindenkinél tudnia kell azonban, hogy a gyakorlati megállapodások elérése csakis úgy lehetséges, ha a tárgyalások minden résztvevője konstruktív magatartást tanúsít.

A fegyverkezési hajsza megszüntetésének egyik leghatékonyabb gyakorlati módja a katonai költségvetések csökkentése, mindenekelőtt a nagy gazdasági és katonai potenciállal rendelkező országok esetében. A szocialista országok készek arra, hogy megállapodást kössenek e jelentős feladat megoldásáról a katonai költségvetések csökkentéséről, történjék az akár azonos százalékarányban, akár pedig azonos nagyságú összegben. Erre vonatkozó javaslataikat, így például a katonai költségvetések

jelenlegi szinten való befagyasztásáról és haladéktalan csökkenéséről szólót, az ENSZ elé terjesztették.

Ennek az intézkedésnek a valóra váltása nemcsak meghatározott korlátokat állít a fegyverkezési hajsza elé, hanem egyben hatalmas összegeket szabadít fel békés célokra – az ipar, a mezőgazdaság, a tudomány, a kultúra és az oktatás fejlesztésére, a fejlődő országoknak nyújtott, gazdasági és társadalmi fejlődésük meggyorsítását szolgáló segítség növelésére és a környezetvédelemre. A leszerelés ügye és a népek jóléte egyaránt nyerne ezzel.

A Varsói Szerződésben részt vevő országok mint európai államok különleges jelentőséget tulajdonítanak az európai katonai enyhülés, a leszerelés kérdéseinek.

A tagországok ismét megerősítik, készek mindent megtenni az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmánya azon közismert ajánlásának megvalósításáért, hogy a katonai szembenállás csökkentésével és a leszerelés előmozdításával hatékony intézkedésekre kerüljön sor az európai politikai enyhülés kiegészítésére és a biztonság megszilárdítására.

A résztvevő tagállamok minden módon hozzá kívánnak járulni a közép-európai haderők és fegyverzet kölcsönös csökkentéséről folyó tárgyalások sikeréhez. Számos konstruktív javaslatot tettek a megbeszélések tárgyát képező alapvető kérdések megoldására. A tárgyalások döntő előrehaladását célzó újabb jelentős erőfeszítésük az az 1978. június 8-án beterjesztett javaslat, amely átfogja a megvitatás alatt álló kérdések egészét, és biztosítja az érintett térségben a jelenleginél lényegesen alacsonyabb szinten a két fél fegyveres erőinek azonos nagyságát. A tárgyalás azonban csak abban az esetben mozdulna ki a holtpontról, ha a másik fél válaszáat ugyanilyen konstruktív szellem hatná át.

Az ülés résztvevői erőfeszítéseket tesznek arra is, hogy az európai katonai enyhülés kérdéseit és a leszerelés előmozdítását a helsinki záróokmányt aláíró valamennyi állam részvételével vitassák meg az európai biztonság általános kereteiben.

A Varsói Szerződés tagállamai készek európai vagy világmé-

retű tárgyalásokat folytatni – akár egy meghatározott térségre, akár egész földünkre vonatkozóan – a fegyverkezési verseny megfékezésének problémájáról, a többi között olyanokról is, amelyekről jelenleg tárgyalnak. Ez például érvényes mindkét fél európai katonai ereje olyan elemeinek korlátozására, illetve csökkentésére, amelyek jelenleg nyugtalanítják a másik felet.

Nincs olyan fegyverfajta, amelyet a mostani tanácskozáson képviselt államok ne lennének készek korlátozni vagy csökkenteni annak az elvnek szigorú megtartásával, hogy egyik ország biztonsága sem szenvedhet kárt. Készek a legnagyobb figyelemmel tanulmányozni más államok javaslatait is a katonai enyhülés és a leszerelés kérdéseiről.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok, amikor kinyilatkoztatják azon törekvésüket, hogy továbbra is minden erőfeszítést megtesznek más államokkal együtt a fegyverkezési hajsza megfékezéséért és a leszerelés kérdéseinek sikeres megoldásáért, hangsúlyozzák a bizalom jelentőségét az államközi kapcsolatokban. Határozottan fellépnek azoknak az elveknek a szigorú tiszteletben tartásáért, amelyek elvetik az erő alkalmazását és az erőszakkal való fenyegetést az államközi kapcsolatokban; fellépnek azért, hogy minden vitás kérdést kizárólag békés eszközökkel, tárgyalások útján oldjanak meg.

Ennek megfelelően a tanácskozáson képviselt szocialista országok síkraszállnak a következő intézkedések megvalósításáért:

egyetemes szerződés megkötése az erőszakról történő lemondásról a nemzetközi kapcsolatokban, e szerződésben minden állam kötelezettséget vállalna az erőszakról és az ezzel történő fenyegetésről való lemondásra, annak minden formájában és megnyilvánulásában, beleértve a nukleáris fegyver alkalmazásának betiltását is;

valamennyi állam, amely részt vett az európai tanácskozáson, szigorúan tartsa meg kötelezettségét, hogy nem alkalmaz erőt és nem fenyeget erővel az egymáshoz fűződő kapcsolataiban;

az európai tanácskozás résztvevői vállaljanak kötelezettséget, hogy nem alkalmaznak elsőként nukleáris fegyvert egymás ellen, a NATO és a Varsói Szerződés ne növelje tagjainak számát, a két fél ne lépje túl az 50 000–60 000 fős szintet az európai hadgyakorlatokon, az európai értekezleteken egyeztetett bizalomerősítő intézkedéseket terjesszék ki a Földközi-tenger térségére is;

történjenek intézkedések a nukleáris fegyverrel nem rendelkező államok biztonsága garanciáinak erősítésére, beleértve a nukleáris fegyverek alkalmazásának kizárását, a nukleáris fegyverrel nem rendelkező és azt a területükön nem tároló országok esetében, továbbá arra, hogy mondjanak le a nukleáris fegyverek elhelyezéséről olyan államok területén, ahol ilyenek nincsenek.

Azoknak az államoknak, amelyek nem rendelkeznek nukleáris fegyverekkel és területükön sincsenek ilyenek, joguk van biztossítékokra, hogy nem alkalmaznak ellenük nukleáris fegyvert és – az erőszakról, az erő alkalmazásával való fenyegetésről történő lemondás elvével összhangban – semmilyen más fegyvert sem.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt tagállamok fellépnek a fegyveres erők és a fegyverzet növelése ellen más államok területén. Megerősítették következetes álláspontjukat, hogy kössenek megállapodásokat a fegyveres erők és a hagyományos fegyverzet csökkentéséről, hogy történjenek újabb erőfeszítések nemzetközi méretekben a külföldi katonai támaszpontok megszüntetésére és a más országok területén állomásozó csapatok kivonására, atommentes békeövezetek kialakítására a világ különböző részein, így Európában is.

A tanácskozás résztvevői megerősítik országaik készségét, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete felosztatásával egy időben felosztatják a Varsói Szerződés Szervezetét, s első lépésként a katonai tevékenység kölcsönös csökkentésével kezdve, felszámolják katonai szervezetüket. Ez nagy jelentőségű lépés lenne a tartós béke megszilárdításában.

A szocialista államok jól tudják, hogy a fegyverkezési hajsza megszüntetése és a leszerelés problémáinak megoldása bonyolult, s hatalmas erőfeszítéseket és céltudatos eltökéltséget követel. Megállapítják, hogy a fegyverkezési verseny megszüntetéséhez és a leszereléshez vezető gyakorlati utak széles körű vitája az ENSZ Közgyűlés nemrégiben megtartott rendkívüli ülészakán hasznos és fontos volt. A rendkívüli ülészak határozatokat hozott a leszerelési tárgyalások mechanizmusának tökéletesítésére is. Jelenleg az a fontos, hogy folytatódjék a gyakorlati munka az ülészakon elfogadott záródokumentum elveinek és ajánlásainak végrehajtásáért, hogy nemzetközi síkon még határozottabb erőfeszítések történjenek a leszerelés érdekében. Az ügyet nagymértékben előmozdítaná a leszerelési világkonferencia mielőbbi összehívása, valamennyi állam részvételével.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok tisztában vannak azzal, hogy a fegyverkezési hajsza megszüntetésének erős ellenfelei vannak, mindenekelőtt azok az imperalista körök és monopóliumok, amelyek érdekelték a fegyvergyártás állandó bővítésében és a fegyverkészletek növelésében, minthogy számukra ez a meggazdagodás forrása, s egyben a független országok és népek leigázásának eszköze. A tanácskozás résztvevőinek meggyőződése, hogy a fegyverkezési hajsza híveinek ellenállását meg lehet törni, ha a béke megőrzésében és megszilárdításában érdekelt erők tevékenyek és egységesek lesznek.

Ebbeli meggyőződésüket azok az elmúlt másfél évtized során elért eredmények támasztják alá, amelyek a fegyverkezési versenyt néhány területen korlátozó két- és többoldalú szerződések és megállapodások rendszerében fejeződnek ki. A népek életbe vágó érdekei most lényegesen többet követelnek.

A fegyverkezési hajsza megszüntetésében lehetőség van határozott előrelépésre. Minden erőfeszítést meg kell tenni azért, hogy ez megtörténjék.

III.

A kölcsönös érdeklődésre számot tartó nemzetközi kérdésekről folytatott véleménycsere során a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége küldöttsége szükségesnek tartotta aláhúzni, hogy a nemzetközi enyhülést veszélyezteti az az imperialista politika is, amely a gyarmati uralom, a fajüldöző rendszer elnyomása alóli felszabadulásért, az újgyarmatosítás ellen, a függetlenségért és a társadalmi haladásért küzdő népek ellen irányul.

Mindenekelőtt azt tartják szükségesnek leszögezni, hogy bár az imperializmus politikája az utóbbi időben kifinomultabbá vált, céljai nem változtak. Az imperialisták mind gyakrabban folyamodnak olyan módszerekhez, mint ellenségeskedések és konfliktusok szítása a felszabadult országok népei között, fegyverek szállítása és zsoldosok küldése bábjaik segítségére, a hatalmon levő imperialistabarát rezsimek különféle katonai csoportosulásainak összetákolása. Mindennek az a célja, hogy erősítse vagy legalábbis fenntartsa politikai, gazdasági uralmukat, pozícióikat Ázsia, Afrika, Latin-Amerika országaiban. Mint a tapasztalatok mutatják, az imperialista hatalmak, a nemzetközi monopóliumok befolyásos körei, nem mondtak le egész országok és népek alárendelésének olyan „klasszikus” módszereiről sem, mint a katonai intervenció, a független államok belügyeibe való durva beavatkozás, szuverén jogaik megsértése.

A szocialista országok felléptek és fellépnek e politika ellen, amely szemben áll az emberiség történelmi fejlődésének objektív követelményeivel. A szocialista országok megerősítik szolidaritásukat a népek küzdelmével, a gyarmatosítás, az újgyarmatosítás, az imperialista uralmi rendszer és elnyomás bármely formája ellen. Segítséget és támogatást nyújtottak és nyújtanak a felszabadult országok népeinek, amelyek nehéz harcban védik

függetlenségüket és szabadságukat, továbbá azon jogukat, hogy szabadon válasszák meg társadalmi fejlődésük útját, biztosítsák országuk területi egységét, függetlenségét és szuverenitását. A szocialista országok hangsúlyozzák szilárd elhatározásukat, hogy a jövőben is fejlesztik a sokoldalú elvtársi együttműködést az új szocialista orientációjú államokkal.

A szocialista államok határozottan támogatják Zimbabwe és Namíbia népeinek a nemzeti függetlenség mielőbbi kivívásáért folytatott önfeláldozó harcát. Szolidárisak Dél-Afrika népének az apartheid és a faji megkülönböztetés minden formájának felszámolásáért vívott igazságos harcával. Elítélik azokat a kísérleteket, hogy Zimbabwe, Namíbia és Dél-Afrika népeire olyan, számukra idegen, újgyarmatosító döntéseket kényszerítsenek, amelyek újabb konfliktusok veszélyét idézhetik elő ebben a térségben.-

Az ülés résztvevői ismételten megerősítik az igazságos és tartós közel-keleti békéről, a térség helyzetének igazságos és átfogó politikai rendezéséről vallott elvi álláspontjukat. A rendezésnek magában kell foglalnia: az izraeli csapatok kivonását az 1967-ben megszállt összes arab területről; a palesztinai arab nép elidegeníthetetlen önrendelkezési jogának érvényesítését saját állama megteremtésének jogával együtt; a térség valamennyi állama biztonságának és függetlenségének szavatolását, beleértve Izraelét is. A jövőben is együtt küzdenek az arab államokkal, népekkel és minden haladó erővel olyan rendezésért, amelyet csak minden érdekelt fél – köztük a Palesztinai Felszabadítási Szervezet – részvételével lehet elérni.

A tanácskozáson képviselt államok támogatják a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságnak a koreai nép nemzeti eszméje megvalósulására irányuló konstruktív kezdeményezéseit, az ország minden idegen beavatkozás nélküli, független, békés és demokratikus egyesítését.

A szocialista országok a felszabadult országokkal fenntartott kapcsolataikban szigorúan tiszteletben tartják az egyenjogúság, a szuverenitás, a területi sérthetetlenség, a belügyekbe való be

nem avatkozás és a kölcsönösen előnyös együttműködés elvét. A szocialista országok a világ egyetlen térségében sem törekednek kiváltságokra, nem igényelnek katonai támaszpontokat, nem hajszolnak koncessziókat. A szocialista országok, amelyek elvi alapokon ellenzik a befolyási övezetek létrehozására irányuló imperialista politikát, sohasem vesznek részt a befolyási övezetekért vívott harcban.

Az ülés résztvevői, a béke és a biztonság megszilárdítására irányuló elvi politikájuktól vezérelve, következetesen fellépnek azért, hogy az újonnan felszabadult országok közötti vitákat – akárcsak a többi állam közöttieket – békés, politikai eszközökkel, tárgyalások útján rendezzék.

A tanácskozás résztvevői hangsúlyozzák, hogy az egész emberiség haladása szempontjából különleges jelentősége van annak a harcnak, amely az elmaradottság felszámolásáért, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok igazságos és demokratikus alapon való átalakításáért, az új nemzetközi gazdasági rend megteremtéséért, a mindenfajta megkülönböztetésről való lemondásért, a fejlődő országok természeti erőforrásainak és embertartalékainak az imperialista monopóliumok általi kiszákmányolása megszüntetéséért folyik. A tanácskozás résztvevői úgy értékelik, hogy ez a harc az imperializmus és gyarmati rendszer ellen vívott küzdelem közvetlen folytatása.

Síkraszállnak amellett, hogy valamennyi állam, társadalmi rendjétől, földrajzi helyzetétől, méreteitől, gazdasági és katonai erejétől függetlenül a legtevékenyebben és egyenjogúan vegyen részt a világfejlődés időszerű problémáinak megoldásában.

A tanácskozáson képviselt államok meggyőződése, hogy politikájuk – amelyet a népeknek a szabadságért, a függetlenségért és a társadalmi haladásért vívott harcával összefüggésben folytatnak – világos és elvi politika, amely hozzájárul a béke megszilárdításához, a népek szabadsága nagy ügyének sikereihez.

Veszélyes tendenciákat szül a nemzetközi helyzet fejlődésében az imperialista köröknek az a politikája is, amely egyfelől ösztönzi és támogatja a fasiszta és más reakciós rezsimeket az emberi jogok durva és tömeges megsértésében, másfelől az emberi jogok problémáját megpróbálja felhasználni a szocialista országok belügyeibe való beavatkozásra, a szocialista társadalmi rendszer elleni támadásokra.

A delegációk az e kérdésekről folytatott véleménycsere során abból indultak ki, hogy az összeurópai értekezlet résztvevői a helsinki záróokmányban elismerték az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok általános jelentőségét, amelyeknek tiszteletben tartása lényeges eleme a békének, az igazságosságnak és a jólétnek, nélkülözhetetlen a baráti kapcsolatok fejlesztésében mind a részt vevő országok, mind a világ más államai között. Ezzel összefüggésben kötelességüknek tartják annak hangsúlyozását, hogy a fasiszta és a fajüldöző politikának, az elnyomásnak, az emberi jogok durva és tömeges megsértésének támogatása és bátorítása csakúgy, mint az ember iránti gyűlöletet hirdető, militarista, újfasiszta és neonáci nézetek terjesztése szöges ellentétben áll az ENSZ Alapokmányának céljaival és elveivel, a helsinki záróokmány megállapításaival és más nemzetközi dokumentumokkal.

Az imperializmus, miközben támogatja a reakciós rezsimeket a dolgozó tömegek demokratikus felszabadító mozgalma elleni harcban, az állampolgári jogok megsértésében, a népellenes, barbár büntettekben, durván beavatkozik az államok belügyeibe. A szocialista országok határozottan fellépnek az államok belügyeibe való mindennemű beavatkozással szemben, síkraszállnak valamennyi nép azon jogának szigorú tiszteletben tartásáért, hogy saját maga döntsön sorsáról.

Ismételten egyöntetűen kifejezik azon meggyőződésüket, hogy a tényleges demokrácia és a valódi humanizmus összeegyeztethetetlen a gazdasági, a társadalmi és a politikai egyenlőtlenség-

gel, a nemzetiségi és a faji diszkriminációval. Csak a szocializmus tartja tiszteletben a politikai, az állampolgári, a gazdasági, a szociális, a kulturális és egyéb jogokat, a társadalom minden tagjának a munkához, a tanuláshoz, a kultúrához, a tudományhoz, az állam irányításában való részvételhez való jogát. Az új társadalmi rendszer keletkezésétől elválaszthatatlan az a törekvés, hogy valósággá váljanak az alapvető emberi jogok, az emberhez méltó, kizsákmányolásmentes életre, a személyiség sokoldalú kibontakoztatására való jog. Az emberi jogok és a szabadság zászlaja: a szocializmus zászlaja.

Az ülésen részt vevő országok egyre határozottabban utasítják vissza azon államok uralkodó osztályainak rágalmain, amelyeknek népe elszenvedi a tömeges munkanélküliség, a nemzetiségi és a társadalmi egyenlőtlenség, a faji megkülönböztetés, a szervezett bűnözés és az erkölcsi hanyatlás minden következményét.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya rögzíti valamennyi államnak azt a kötelezettségét, hogy segítse elő az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartását és biztosítását mindenki számára, fajra, nemre és vallásra való tekintet nélkül. Ezzel összhangban a szocialista országok kezdeményezően és következetesen részt vállaltak az emberi jogokkal kapcsolatos, már megkötött legfontosabb szerződések és egyezmények kidolgozásában és elfogadásában, a népirtás büntetnének megelőzéséről, a faji megkülönböztetés minden formájának megszüntetéséről és más egyezmények megkötéséről. A szocialista országok következetesen végrehajtják ezeket a szerződéseket és egyezményeket.

Az ülés résztvevői szükségesnek tartják, hogy fokozzák a nemzetközi erőfeszítéseket az egész emberiség és különösen a fiatal nemzedék érdekeit érintő létfontosságú problémák megoldására, amelyek a néptömegek élet- és munkakörülményeinek javítására, a fajüldözés és az apartheid, a háborús propaganda, az erőszak, az erkölcstelenség és az embertelenség megszüntetésére irányulnak.

Az emberi jogok területén érvényesülő nemzetközi együttműködésnek azonban semmi köze sincs egyes olyan személyek szocializmusellenes tevékenységének külső ösztönzéséhez, akik megsértették saját országuk törvényeit. A szuverén államok belügyeibe való beavatkozásra irányuló bármely kísérlet olyan cselekmény, amely aláássa a nemzetközi együttműködést. Ez a fajta beavatkozás ellentmond az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának és az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányában foglalt egyértelmű kötelezettségének, hogy az aláíró államok kölcsönösen tiszteletben tartják minden állam azon jogát, hogy szabadon válassza meg és fejlessze politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális rendszerét, és ezzel együtt saját törvényeit és államigazgatási szabályait.

A tanácskozáson részt vevő szocialista országok sohasem engedtek meg és a jövőben sem fognak megengedni semmiféle beavatkozást belügyeikbe. Amikor ezt kijelentik, a leghatározottabban hangsúlyozzák, hogy továbbra is a nemzetközi kapcsolatok kedvező irányú fejlesztésére törekednek, arra, hogy elhárítsák azokat a mesterséges akadályokat, amelyek a nemzetközi kapcsolatokat zavarják.

V.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén a tagországok képviselői megvitatták a sokoldalú együttműködés fejlesztésének és erősítésének kérdéseit. Nagy meglepéssel állapították meg, hogy a Politikai Tanácskozó Testület 1976. évi, bukaresti ülése óta az együttműködés, amely a marxizmus-leninizmus elvein, az egyenjogúság, a függetlenség és a nemzeti szuverenitás, a belügyekbe való be nem avatkozás, a kölcsönös előnyök, a kölcsönös elvtársi segítségnyújtás és az internacionalista szolidaritás elveinek tiszteletben tartásán alapul, még kiterjedtebbé, még sokoldalúbbá vált, és átfogja a politikai, a gazdasági, a tudományos-műszaki, az ideológiai és a kulturális tevékenység mind szélesebb területeit. Ezek a kapcsolatok, jellegüknél és céljaik-

nál fogva, nem állnak ellentétben azokkal a kapcsolatokkal, amelyeket a többi európai országgal vagy a világ bármely más államával fenntartanak.

Az ülés résztvevői kifejezték azon változatlan törekvésüket, hogy kiterjesszék és tökéletesítsék az egymás közötti együttműködést a kölcsönös érdeklődésre számot tartó nemzetközi problémák megoldásában. Kifejezték továbbá azt az óhajukat és akaratukat, hogy bővítsék a szocialista és a kommunista építésről folytatott tapasztalatcserét, fejlesszék a kapcsolatokat a párt- és az állami munka minden szintjén, a szakszervezetek, az ifjúsági, a nő- és más társadalmi tömegszervezetek között.

Az ülés résztvevői megállapítják, hogy nagy lehetőségek és tartalékok vannak a szocialista országok kölcsönösen előnyös, megalapozott szerződési rendszerre támaszkodó gazdasági kapcsolatainak további elmélyítésére és kiterjesztésére. Ezeket a lehetőségeket a szocialista országok kétoldalú és sokoldalú alapon, a KGST keretében aknázzák ki a kölcsönösen elfogadott elvekkel összhangban, a gazdasági fejlettségi szintek kiegyenlítésének meggyorsítása, valamennyi szocialista ország haladása, jóléte és fejlődésének növekedése érdekében. Hangsúlyozzák azoknak a sokoldalú együttműködést szolgáló célprogramoknak a fontosságát, amelyeket a KGST Bukarestben megtartott XXXII. ülésszakán fogadtak el az 1990-ig terjedő időszakra, s amelyek arra hivatottak, hogy elősegítsék a tagállamok szükségleteinek kielégítését a fűtőanyag-, az energia-, a nyersanyag-, az élelmiszer-termelésben, a gépek és gyárberendezések gyártásában és a fejlett technológia meghonosításában. Ezért ezek a programok a KGST-tagállamok gazdasági együttműködése fejlesztésének és elmélyítésének új lépcsőfokai. Bővítik a szocialista társadalmi rendszer előnyeiből fakadó lehetőségek mind teljesebb kiaknázását.

Megállapították, hogy a tanácskozáson képviselt országok két- és többoldalú kapcsolatai sikeresen fejlődnek a tudomány, a kultúra, az oktatás, a tájékoztatás területén, a rádiók és a televíziók között, az emberek közötti érintkezésben, valamint

a turizmusban. Megerősítették törekvésüket, hogy továbbfejlesztik a szocializmus és a kommunizmus építésében, a szocialista demokrácia fejlesztésére irányuló munkában, a társadalmi-politikai élet irányításának fejlesztésében, a dolgozók anyagi jólétének és szellemi színvonalának emelésében elért eredményeik kölcsönös propagálását.

Az értekezlet résztvevői meglelégedéssel hangsúlyozták a testvéri szocialista országok úrhajósaiból álló nemzetközi legénység ürrepülésének jelentőségét. Ezekben kifejeződik barátságuk és gyümölcsöző együttműködésük a világűr békés célokat szolgáló meghódításában. Együttműködésük folytatódik ezen a területen.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői hangsúlyozzák pártjaik és kormányaik töretlen eltökéltségét, hogy szüntelenül erősítik a barátságot és az egyenjogú együttműködést országaik, valamennyi szocialista ország és a jelenkor összes haladó erői között. Meggyőződésük, hogy a jelenlegi viszonyok között, amikor az imperializmus továbbra is az uralom, az elnyomás és az egyenlőtlenség politikáját folytatja, az új típusú nemzetközi kapcsolatok létrejötte, a szocialista országok egysége és összeforrottsága különleges jelentőségű. Csakis ezen az úton járva lehet biztosítani a legsikeresebben minden új társadalmat építő nép érdekeit, növelni a szocializmus tekintélyét, a szocialista országok szerepét a világban, a nemzetközi élet megújulásának ösztönzésében, az enyhülés elmélyítésében, a béke megszilárdításában.

VI.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok – miközben ismételten megerősítik eltökéltségüket, hogy megsokszorozzák erőfeszítéseiket a béke megszilárdításáért, a biztonság megerősítéséért, az enyhülés folyamatának fejlesztéséért és a nemzetközi együttműködés kiterjesztéséért – a következő

felhívást intézik Európa államaihoz, a világ valamennyi államához és népéhez:

Először. Lépjenek határozottan arra az útra és következetesen tartsanak ki rajta, amely elvezet a békéhez, az enyhüléshez, a nemzetközi kapcsolatokban az erőszak vagy az ezzel való fenyegetés elutasításához, minden vitás kérdés békés rendezéséhez, az agresszív háborúk feltétel nélküli elítéléséhez, az államok közötti háborúk teljes kizárásához, a fegyverkezési hajsza megszüntetéséhez, a hidegháború maradványainak végleges felszámolásához. Az emberiség álma a háborús konfliktusok nélküli világról nem utópia; ez elérhető és megvalósítható mindazoknak a közös erőfeszítéseivel, akik készek harcolni érte.

Másodszor. A közeli jövőben ériék el, hogy az öt nukleáris nagyhatalom – a Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Franciaország és Kína – folytasson tárgyalásokat abból a célból, hogy az államok fegyvertárából száműzzék a nukleáris fegyver minden fajtáját, és kizárólag békés célokra fordítsák a nukleáris energiát.

Az emberi elme nem azért fedezte fel a legnagyobb energiát – az atommag energiáját –, hogy lerombolja a civilizációt. A legnagyobb bölcsesség ma nem a fegyverkezési hajsza fokozásához és a nukleáris katasztrófa veszélyének növeléséhez kell, hanem ahhoz, hogy megszabadítsuk az emberiséget egy új háború fenyegetésétől.

Harmadszor. Szilárdan tartsanak ki amellet, hogy a legjelentősebb katonai és gazdasági potenciállal rendelkező országok – mindenekelőtt az öt nagyhatalom, az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjai, amelyek különös felelősséget viselnek a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért – első lépésként az elkövetkező három évre haladéktalanul állapodjanak meg katonai költségvetésük meghatározott százaléku vagy azonos mértékű csökkentéséről.

A népek nem békélhetnek meg a legterméketlenebb – a pusztítás eszközeinek gyártására fordított – kiadások állandóan növekvő terhével. Az emberek az egész világon azt várják, hogy

több eszközt fordítsanak életszínvonaluk emelésére, az egészségügy fejlesztésére, az oktatás javítására, a kulturális igények kielégítésére. A fejlődő országok teljes joggal követelik, hogy a fegyverkezési kiadásoknak legalább egy részét fordítsák a nekik nyújtott gazdasági és műszaki segítség bővítésére. Ezt meg lehet és meg is kell valósítani.

Negyedszer. Meg kell sokszorozni az államok és a kormányok erőfeszítéseit, hogy mielőbb befejeződjenek a fegyverkezési hajszák korlátozásáról és megfékezéséről jelenleg folyó tárgyalások. Egyesíteni kell valamennyi állam erőfeszítéseit a leszerelési intézkedések kidolgozásában és megvalósításában. Meg kell kezdeni az ENSZ Közgyűlés rendkívüli, leszerelési ülészakán jóváhagyott elgondolások és ajánlások megvalósítását.

Az idő sürget. A fegyverkezési hajszák megszüntetésére ma már nem szánhatunk éveket, még kevésbé évtizedeket. Ez a tárgyalásokon részt vevő államoktól olyan bátor lépéseket követel, amelyek biztosítják a sikert. Ez a siker elérhető, ha minden kormány politikájában megfelelően tükröződik a népek akarata.

Ötödször. Határozottan elő kell mozdítani a katonai enyhülés ügyét Európában, hatékony intézkedéseket kell hozni a katonai szembenállás szintjének csökkentésére az európai kontinensen, valamennyi európai állam egyenlő biztonságának figyelembevételével. Erre szólítjuk fel az európai értekezleten és a közép-európai haderő- és fegyverzetcsökkentésről folyó bécsi tárgyalásokon részt vevő államokat.

Hatodszor. A legrövidebb időn belül fel kell számolni a gyarmati rendszer utolsó maradványait, az elmaradottság fő forrását jelentő újgyarmatosító kizsákmányolást, gyökerestül ki kell irtani a nemzeti és a faji elnyomást.

Minden földrész népeinek elidegeníthetetlen joga, hogy békében, függetlenségben és szabadon éljenek, szuverén módon rendelkezzenek nemzeti kincseikkel, az állampolgárok jóléte, emberi méltósága és boldogsága érdekében. Senkinek sincs joga beavatkozni belügyeikbe, amelyeket maguknak és csakis maguknak kell megoldaniuk. A béke és az emberiség ellenségeit

meg kell bélyegezni és bojkottálni a gyarmatosítókat és a fajüldöző rezsimeket mind Afrikában, mind a világ bármelyik térségében.

Hetedszer. Következtesen törekedni kell a nemzetközi gazdasági viszonyok igazságos és demokratikus átalakítására, új nemzetközi gazdasági rend kialakítására, amely elősegítené a fejlődő országok gazdasági elmaradottságának gyorsabb felszámolását, valamennyi nép és az egész emberiség lendületes fejlődését.

Nyolcadszor. Tevékenyen törekedni kell arra, hogy a nemzetközi kapcsolatokban meghonosodjanak az egyenjogúság, a belügyekbe való be nem avatkozás, az erőszak alkalmazásáról és az erőszakkal való fenyegetésről való lemondás, a nemzeti függetlenség és a szuverenitás normái. Tartsák tiszteletben minden nép azon elidegeníthetetlen jogát, hogy saját akarata szerint és kívánságának megfelelően szabadon választhassa meg saját fejlődésének útját. Az államközi kapcsolatokat az európai biztonsági és együttműködési értekezleten elfogadott elvek szigorú megtartásával kell fejleszteni. Töretlenül érvényesíteni kell a békés egymás mellett élés politikáját. Ennek kapcsán a tanácskozáson részt vevő országok újból kifejezték azt az eltökéltségüket, hogy előmozdítják a széles körű egyenjogú kapcsolatok és együttműködés fejlődését a világ összes országai között.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői nem kímélik erejüket e célok eléréseért, a népek jogos óhajának megvalósításaért vívott harcban. Ebből a célból még szorosabban együttműködnek és kölcsönösen segítik egymást nemzetközi téren, valamennyiük szuverén jogainak hiánytalan figyelembevételével.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői e harc sikere érdekében szükségesnek tartják, hogy valamennyi állam – függetlenül társadalmi berendezkedésétől, politikai rendszerétől és attól, hogy tagja-e vagy sem katonai szövetségnek – egyesítse erőfeszítéseit. A tanácskozás résztvevői tevékenyen, konstruktív módon kívánják elősegíteni az együttműködés továbbfejlesztését a békés egymás mellett élés alapján.

Síkraszállnak az Egyesült Nemzetek Szervezete szerepének és hatékonyságának fokozásáért az Alapokmány elveivel összhangban, a nemzetközi béke és biztonság megszilárdítására, az enyhülés elmélyítésére, az időszerű nemzetközi kérdések igazságos megoldására, a népek szabadságának és haladásának előmozdítására.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevő országok az imperializmus, a kolonializmus és az újgyarmatosítás ellen, a békéért, a biztonságért és a nemzetközi enyhülés erősítéséért, a fegyverkezési hajszá megszüntetéséért folyó harcban nagy jelentőséget tulajdonítanak az el nem kötelezett országok mozgalmával való együttműködés és közös tevékenység fejlesztésének. A nemzetközi politika pozitív tényezőinek tekintik az el nem kötelezett országok mozgalmát, s megállapítják, hogy a világ ügyeiben növekvő szerepet töltenek be.

A tanácskozáson részt vevő országok kommunista és munkáspártjai a jövőben is fejlesztik gyümölcsöző, elvtársi együttműködésüket Európa és a világ testvérpártjaival. A szocialista országok ugyancsak készek konstruktív párbeszédet folytatni a szocialistákkal, a szociáldemokratákkal, a kereszténydemokratákkal, egyházi személyiségekkel és szervezetekkel, valamilyeni társadalmi mozgalommal, amely fellép a fegyverkezési hajszá megszüntetéséért, a háborús fenyegetés felszámolásáért, a nemzetközi enyhülési folyamat erősítéséért és elmélyítéséért.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői jól tudják, hogy a béke megerősítése óriási és nehéz feladat. Ugyanilyen jól tudják, hogy e feladat megvalósításától függ minden ember élete, munkája és jobb jövője, bármilyen társadalmi rendszerben, bármelyik földrészen és bármilyen gazdasági fejlettség körülményei között éljen is. A tanácskozás résztvevői mindent megtesznek annak érdekében, hogy ez a nagy feladat megoldást nyerjen, s hogy az emberiség a tartós béke és a széles körű nemzetközi együttműködés feltételei között lépjen a XXI. századba.

Népszabadság, 1978. november 24.

**a Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testületének
moszkvai üléséről***1978. november 24.*

1978. november 22–23-án Moszkvában ülést tartott a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete. ...

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén áttekintették az európai helyzet alakulásával összefüggő időszerű kérdéseket, és véleményt cseréltek az általános nemzetközi helyzet néhány kérdéséről. A tárgyalások középpontjában az enyhülési folyamat fejlődéséért, a leszerelésért vívott harc további lépései álltak.

A tanácskozás résztvevői a Varsói Szerződés tagállamainak egyhangúlag elfogadott nyilatkozatában ismertették helyzetértékeléseiket, következtetéseiket és javaslataikat. Megállapodtak abban, hogy a Szovjetunió mint a tanácskozás házigazdája a nyilatkozatot az ENSZ hivatalos dokumentumaként fogja terjeszteni és annak tartalmát az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett valamennyi állam kormányának tudomására hozza.

A tanácskozás résztvevői, híven a kommunista és munkáspártjaik kongresszusán elfogadott elvi irányvonalhoz, a Politikai Tanácskozó Testület ülésén ismét megerősítették szilárd elhatározásukat, hogy folytatják következetes küzdelmüket az általános békéért, a népek szabadságáért és függetlenségéért, a fegyverkezési verseny megszüntetéséért és a leszerelésért, az enyhülésért, a népek közötti bizalom és barátság erősítéséért. A tanácskozás résztvevői nem kímélik erőiket, hogy korunk eme legidőszerűbb feladatai gyakorlati megoldást nyerjenek.

Megállapodtak abban, hogy meghatározott idő múlva a Külügyminiszteri Bizottság ülésén a helyzet alakulásának figyelembevételével áttekintik a nyilatkozatban foglalt feladatok teljesítésével kapcsolatos további teendőket. Az ülés résztvevői jelentést terjesztenek kormányaik elé a végzett munka eredményéről.

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta Viktor Kulikovnak, a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának, a Szovjetunió marsalljának jelentését az Egyesített Parancsnokság gyakorlati tevékenységéről.

A Politikai Tanácskozó Testület ülése a testvéri barátság és az elvtársi együttműködés légkörében végezte munkáját.

Népszabadság, 1978. november 24.

73.

**Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
berlini üléséről**

1978. december 8.

1978. december 4. és 7. között a Német Demokratikus Köztársaság fővárosában, Berlinben a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága megtartotta soron következő ülését.

Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke. A Honvédelmi Miniszteri Bizottság ülésén Heinz Hoffmann hadseregtábornok, az NDK nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

A bizottság megtárgyalta az Egyesített Fegyveres Erők helyzetével, tevékenységével kapcsolatos időszerű kérdéseket és megfelelő határozatokat hozott. Az ülést a kölcsönös egyetértés baráti légköre jellemezte.

Pravda, 1978. december 8.

Ismerteti: Népszabadság, 1978. december 8.

**Közlemény
a Varsói Szerződés tagállamai
Külügyminiszteri Bizottságának
budapesti üléséről**

1979. május 16.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1979. május 14–15-én ülést tartott Budapesten. ...

A Külügyminiszteri Bizottság a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének megbízásából – figyelembe véve a helyzet alakulását – véleménycserét folytatott az európai biztonsággal és együttműködéssel, a fegyverkezési hajsza megszüntetésével és a leszereléssel kapcsolatos kérdésekről. Ennek során áttekintette a Politikai Tanácskozó Testület 1978. november 23-án Moszkvában elfogadott nyilatkozatában kijelölt feladatok megvalósítását szolgáló intézkedéseket.

1. A miniszterek államaik nevében hangsúlyozták, hogy a nemzetközi események alakulása teljes egészében igazolta az 1978. november 23-i nyilatkozat következtetéseinek időszerűségét és javaslatainak jelentőségét. Ezek a jelenkor alapvető problémáinak, mindenekelőtt a fegyverkezési hajsza megfékezésének és a leszerelés megvalósításának, a háborús konfliktusok és feszültséggócok felszámolásának a megoldásában, a nemzetközi enyhülés elmélyítésében a tényleges előrelépést szolgálják.

A miniszterek kinyilvánították az ülésen képviselt államok határozott szándékát, hogy szorosan együttműködve más békeszerető országokkal, demokratikus és haladó erőkkel továbbra is e javaslatok gyakorlati megvalósítására törekednek. A gyakorlati eredményekhez az érdekelt államok konstruktív tárgyalá-

sain, az általánosan elfogadható megoldások célratörő keresésén és kidolgozásán keresztül vezet az út. Ebben a békét szolgáló munkában állhatatosságra, aktív gyakorlati lépésekre, a felmerülő nehézségek minden késedelem és halogatás nélküli leküzdésére van szükség.

2. Az ülés résztvevői ezzel összefüggésben áttekintették az európai béke és biztonság megszilárdításával kapcsolatos leghalaszthatatlanabb feladatokat. Hangsúlyozták, hogy a jelenlegi körülmények között fontos előrelépés lenne, és teljes egészében megfelelne az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányának, ha valamennyi aláíró állam szerződést kötne arról, hogy elsőként nem alkalmaz egymás ellen sem nukleáris, sem hagyományos fegyvereket. E szerződés megkötése lényegesen megerősítené az erőszakról és az erőszakkal való fenyegetésről való lemondás elve megtartásának politikai és jogi alapját Európában, fokozná érvényesülésének hatékonyságát, s újabb biztosítékokat teremtené az európai földrészen a háborús konfliktusok kirobbanása ellen.

Jelenleg megérték a feltételek arra is, hogy az államok közötti bizalmat erősítő intézkedéseket kiszélesítsék, és konkrét lépéseket tegyenek az európai katonai enyhülés útján az összeurópai értekezlet záróokmányának szellemében. Az ülésen képviselt államok – az összeurópai értekezlet záróokmányával összhangban jelenleg megvalósuló intézkedések kiegészítéseként – készek megállapodni arról, hogy előzetesen bejelentik az e térségben végbemenő nagyobb katonai mozgásokat, az ugyanezen körzetben tervezett nagyszabású légi hadgyakorlatokat és az összeurópai értekezleten részt vevő államok parti vizeihez közeli haditengerészeti gyakorlatokat. Az ülésen képviselt országok készek megállapodni, hogy ne bővítsék az európai katonai-politikai csoportosulásokat, hogy korlátozzák a hadgyakorlatok szintjét, és hogy kiterjesszék a bizalomerősítő intézkedéseket a Földközi-tenger térségére is. Készek a legnagyobb figyelemmel megvizsgálni más javaslatokat is, amelyek a bizalom erősítésére és a katonai enyhülésre irányulnak az államok között.

A feladat az, hogy már a legközelebbi jövőben kezdődjék meg mindezeknek a gyakorlati intézkedéseknek a megvitatása és egyeztetése: ez elősegítené a bizalom erősítését az európai államok között, hozzájárulna a katonai szembenállás mérsékléséhez és ezt követően a fegyverzetek és fegyveres erők koncentrációja csökkentéséhez, valamint a fegyveres erők és a fegyverzet csökkentéséhez a kontinensen. Az ülésen képviselt államok e célból politikai szintű konferencia összehívását javasolják az összes európai állam, valamint az USA és Kanada részvételével. Célszerűnek tartanak, ha erre az értekezletre már 1979-ben sor kerülne. Az értekezlet lebonyolításának helyét is időpontját valamennyi érdekelt állam konzultációin lehetne egyeztetni, amelyeket a Varsói Szerződés Szervezetének tagállamai készek késedelem nélkül megkezdeni.

3. A miniszterek államaik nevében kifejezték elégedetlenségüket amiatt, hogy a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről folyó bécsi tárgyalásokon nincs érdemi előrehaladás. Megállapították, hogy a szocialista országok az 1978. június 8-i javaslaikban reális választ adtak a tárgyalások kulcskérdéseire, széleskörűen figyelembe vették a tárgyalások többi résztvevőjének elképzelését, s ezzel elősegítették az álláspontok jelentős közeledését. A NATO tagállamai azonban már csaknem egy éve nem adnak érdemi választ e konstruktív javaslatokra.

A miniszterek hangsúlyozták, hogy a bécsi tárgyalások sikeres és gyors előrehaladásához szükség van a nyugati résztvevők jóakarátának kinyilvánítására is.

4. A miniszterek kifejezték továbbá, hogy a NATO által az utóbbi időben a fegyverkezési hajsza fokozására tett újabb lépések szöges ellentétben állnak az enyhüléssel és annak elmélyítésével. Különösen veszélyesek azok a terveik, hogy néhány nyugat-európai ország területén az európai szocialista országok objektumaira irányzott közepes hatósugarú nukleáris rakéta-fegyvereket telepítsenek, továbbá a neutronfegyverek létrehozására és elterjesztésére irányuló terveik felelevenítése.

Az ülésen képviselt államok meggyőződése, hogy valamennyi európai állam biztonságának erősítését nem a fegyverkezési hajsza további fokozása, hanem a nukleáris rakétafegyverek és a hagyományos fegyverzetek korlátozásának útján kell keresni, a teljes kölcsönösség alapján. Véleményük szerint a jelenlegi időszakban adóttak az ehhez szükséges feltételek, s amint arra az 1978. november 23-i nyilatkozatban rámutattak, készek más államokkal együttes erőfeszítésekre ebben az irányban. Ugyanakkor világosan kell látni azt, hogy az ilyen irányú kedvező eredmények eléréséhez mindenki részéről konstruktív magatartásra van szükség. Ezért az ülésen képviselt államok felhívják a NATO tagállamait, hogy az európai országok biztonsága érdekében ne tegyenek olyan lépéseket, amelyek az európai helyzet romlásához és a katonai feszültség fokozódásához vezethetnek, mondjanak le a fegyverkezési hajsza növelésére irányuló intézkedésekről, lépjenek határozottan a katonai enyhülés és a leszerelés útjára.

5. A miniszterek megerősítették államaik azon álláspontját, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok képviselői 1980-ban tartandó madridi találkozójának hozzá kell járulnia az európai enyhülés és biztonság megerősítéséhez, elmélyítéséhez, valamint az összeurópai együttműködés kiszélesítéséhez. A Varsói Szerződés tagállamai készek konstruktívan hozzájárulni a találkozó sikeres lebonyolításához.

Ezzel kapcsolatban hangsúlyozták: a madridi találkozó sikere szempontjából legfontosabb az, hogy alkotó, konstruktív légkörben bonyolítsák le, amelyet mindenekelőtt a részt vevő államoknak a gyakorlati eredmények eléréséhez fűződő érdekeltisége jellemez. Ennek megfelelően az ülésen képviselt államok síkraszállnak azért, hogy a madridi találkozó munkáját olyan konkrét kedvező lépések egyeztetésére összpontosítsák, amelyek a záróokmány elveinek és megállapodásainak egységes egészként való megvalósítására irányulnak, beleértve mind a katonai enyhülés, mind pedig az egyenjogú és kölcsönösen elő-

nyös gazdasági, tudományos-műszaki és kulturális együttműködésben megvalósítandó határozott intézkedéseket.

Az ülésen képviselt államok szükségesnek tartják a madridi találkozó alapos és gondos előkészítését. Készek e célból kapcsolatokat tartani, valamint két- és többoldalú konzultációkat folytatni az összeurópai értekezlet záróokmányát aláírt minden állammal. E konzultációk témája lehet az államok képviseleti szintjének kérdése is a találkozón, figyelembe véve annak jelentőségét az enyhülés, az európai biztonság és együttműködés számára.

A madridi találkozó sikere szempontjából nagy jelentőségű lenne a javasolt katonai enyhülés kérdéseivel foglalkozó összeurópai konferencia konstruktív előkészítése és eredményes munkája.

6. A miniszterek – kifejezván államaik elvi álláspontját, hogy szükség van a fegyverkezési verseny megszüntetésére, valamint a leszerelésre, különösképpen a nukleáris leszerelésre irányuló tényleges intézkedésekre való határozott áttérésre – egyöntetűen állást foglaltak: maximálisan meg kell sokszorozni az erőfeszítéseket abból a célból, hogy mielőbb gyakorlati megállapodások jöjjenek létre az alábbiakat illetően:

a hadászati támadófegyverek korlátozásáról szóló új szovjet-amerikai szerződés megkötése és hatályba léptetése, valamint áttérés a csökkentésükről folytatandó tárgyalások következő szakaszára;

valamennyi nukleáris fegyverfajta gyártásának megszüntetésére, és a készletek fokozatos, teljes felszámolását eredményező csökkentésre vonatkozó tárgyalások időpontja és lebonyolításának módja;

a nukleáris fegyverek alkalmazásának örök időkre szóló betiltása, ezzel egyidejűleg minden állam lemondása az erőszakról vagy az azzal való fenyegetésről az egymás közötti kapcsolatokban;

szerződés megkötése a nukleáris fegyverkísérletek teljes és általános betiltásáról;

a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államok biztonsága szavatolásának erősítését szolgáló intézkedések megtétele, beleértve a nukleáris fegyverek alkalmazásáról való lemondást a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államokkal, valamint azon államokkal szemben, amelyek területén nincs ilyen fegyver, továbbá kötelezettségvállalás arra nézve, hogy nem helyeznek el nukleáris fegyvereket azoknak az államoknak a területén, ahol jelenleg nincs ilyen fegyver.

Az ülés résztvevői újból megerősítették, hogy országaik határozottan fellépnek a legjelentősebb katonai és gazdasági potenciállal rendelkező államok katonai kiadásainak csökkentéséért. Indítványozzák, hogy haladéktalanul kezdődjenek tárgyalások a csökkentés konkrét mértékéről, első lépésként a következő három évre vagy más, mindenki számára elfogadható kezdeti időszakra.

Az ülésen képviselt államok fellépnek a haderő és a fegyverzet növelése ellen más államok területén. Síkraszállnak a fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről szóló megállapodások megkötése mellett, továbbá azért, hogy újabb, nemzetközi méretekben megvalósuló erőfeszítésekre kerüljön sor az idegen területeken levő katonai támaszpontok felszámolása, a külföldi csapatoknak más államok területéről való kivonása, atomfegyvermentes övezetek és a béke övezeteinek megteremtése céljából a világ különböző térségeiben, többek között Európában.

Emlékeztetnek arra, hogy készek a Varsói Szerződés Szervezetének az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével történő egyidejű feloszlatására, és első lépésként katonai szervezeteik felszámolására, a katonai tevékenység kölcsönös csökkentésével kezdve.

7. A külügyminiszterek megállapították, hogy az utóbbi időben újabb kísérletek történnek a nemzetközi enyhülés folyamatának megállítására, új háborús tűzfészek létrehozására, a szocialista országokkal szembeni ellenséges kampányok kibontakoztatására, a népek közötti ellenségeskedés szítására. Fölöttébb

veszélyes az újfasiszta és neonáci szervezetek és áramlatok tevékenységének megélénkülése is néhány országban.

Az ülésen képviselt államok kifejezték meggyőződésüket, hogy mindezek a kísérletek kudarcra vannak ítélve, ha a békeszerető államok és népek megfelelő éberséget tanúsítanak, kellő módon visszaverik az ilyen kísérleteket, és jelentősen fokozzák tevékenységüket a tartós békéért vívott harcban Európában és világszerte.

Az ülésen képviselt államok felhívást intéznek minden államhoz, hogy egymás közötti kapcsolataikat az európai biztonsági és együttműködési értekezleten elfogadott elvek – a szuverén egyenlőség, a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása; tartózkodás az erőszaktól vagy az erőszakkal való fenyegetéstől; a határok sérthetetlensége; az államok területi épsége; a viták békés rendezése; a belügyekbe való be nem avatkozás; az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása; a népek egyenjogúsága és önrendelkezési joga; az államok közötti együttműködés; a nemzetközi jogi kötelezettségek jóhiszemű teljesítése – alapján alakítsák.

Az ülésen képviselt szocialista államok a jövőben is ugyanúgy, mint eddig, következetesen és töretlenül tevékenykednek a békéért, az enyhülésért és a nemzetközi együttműködésért.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának ülése a testvéri barátság és a kölcsönös megértés légkörében folyt le.

Népszabadság, 1979. május 16.

**A Varsói Szerződés tagállamai
parlamenti képviselőinek felhívása
az Észak-atlanti Szerződés tagországai parlamentjeihez⁷⁹**

1979. október 17.

Mi, a Bolgár Népköztársaság Nemzetgyűlésének, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Szövetségi Gyűlésének, a Lengyel Népköztársaság Szejmjének, a Magyar Népköztársaság Országgyűlésének, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarájának, a Román Szocialista Köztársaság Nagy Nemzetgyűlésének és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelsőbb Tanácsának képviselői, olyan döntő pillanatban fordulunk az Észak-atlanti Szerződés (NATO) tagországainak parlamentjeihez, amikor Európa, az egész világ népei számára életbevágóan fontos kérdés dől el: megkezdődjék-e a nukleáris rakétafegyverkezési verseny újabb menete – valamennyi veszélyes következményével együtt –, vagy pedig megbízható torlaszt emeljük eléje, és továbblépjünk a béke megszilárdításának útján Európában és annak határain túl.

Azokról a készülő tervekről van szó, amelyek az amerikai nukleáris rakétafegyverek új típusainak nyugat-európai területen történő elhelyezésére vonatkoznak, és amelyek arra irányulnak, hogy lényegesen megváltoztassák a stratégiai helyzetet az európai kontinensen, megbontsák az itt kialakult erőegyensúlyt, és megkíséreljenek a NATO számára katonai fölényt teremteni.

Azok a kísérletek, hogy az egyik fél katonai fölényre tegyen szert, eleve kudarca vannak ítélve. A szocialista országok kénytelenek lennének biztonságuk szavatolása érdekében további szükséges intézkedéseket tenni. Számukra nincs más kiút.

Az azonban tökéletesen világos, hogy a NATO terveinek valóra váltása elkerülhetetlenül kiélezné a helyzetet Európában, és nagymértékben mérgezné az egész nemzetközi légkört.

Semmi közük sincs a valósághoz azoknak az állításoknak, amelyek szerint a Szovjetunió, úgymond, védelmi szükségleteit meghaladóan fokozza katonai erejét az európai kontinensen.

A Szovjetunió – amint azt L. I. Brezsnyev, az SZKP KB főtitkára, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke 1979. október 6-án Berlinben tartott beszédében ismételten teljes határozottsággal kijelentette – nem törekszik katonai fölényre; a szovjet stratégiai doktrína kizárólag védelmi jellegű. Ez teljes mértékben vonatkozik a Varsói Szerződés Szervezetének egészére. Soha nem állt és jelenleg sem áll szándékukban semmilyen államot, államcsoportot fenyegetni.

Minden ellenkező híreszteléssel szemben a Szovjetunió – amint azt L. I. Brezsnyev berlini beszédében kijelentette – az utóbbi tíz évben európai területén a közepes hatótávolságú nukleáris fegyverhordozók mennyiségét egyetlen rakétával, egyetlen repülőgéppel sem növelte. Ellenkezőleg, még csökkentette is a közepes hatótávolságú rakétakilövő berendezések mennyiségét éppúgy, mint a rakéták nukleáris tölteteinek hatóerejét. Csökkentette a közepes hatótávolságú bombázók számát is. A Szovjetunió más államok területén ilyen eszközöket egyáltalán nem helyez el. Már évek óta nem növekedett a Közép-Európában állomásozó szovjet csapatok létszáma sem.

Sőt, a Szovjetunió kifejezi készségét, hogy a jelenlegi szinthez képest csökkenti a nyugati területein telepített közepes hatótávolságú nukleáris eszközök mennyiségét, de természetesen csak akkor, ha Nyugat-Európában nem helyeznek el további hasonló nukleáris eszközöket.

A Szovjetunió ismételten ünnepélyesen megerősítette, hogy sohasem fog nukleáris fegyvert alkalmazni olyan államok ellen, amelyek lemondanak a nukleáris fegyverek alkalmazásáról és megszerzéséről, s területükön nincsenek ilyen fegyverek.

A Varsói Szerződés békeszeretetének és jóakaratának még egy konkrét bizonyítéka az, hogy a Szovjetunió a Varsói Szerződés más államaival folytatott konzultációk után úgy döntött, hogy egyoldalúan csökkenti a Közép-Európában állomásozó szovjet

csapatok létszámát. E döntéssel összhangban az elkövetkezendő 12 hónap során a Német Demokratikus Köztársaság területéről 20 000 szovjet katonát, ezer harckocsit és más haditechnikát von ki.

Meggyőződésünk, hogy ez a nagy kezdeményezés, amelyet az az őszinte óhaj vezérel, hogy az európai kontinensen ne toroklljanak zsákcúba a katonai enyhülés érdekében tett sokéves erőfeszítések, találkozik Európa és az egész világ népeinek egyetértésével. Felhívjuk a NATO-tagországok parlamentjeit, hogy méltó módon értékeljék a szocialista államok kezdeményezését, és ösztönözzék országaik kormányait e jó példa követésére.

A Varsói Szerződés tagállamai amellet vannak, hogy tovább szélesítsék az európai bizalomerősítő intézkedéseket. E cél elérésére irányulnak többek között azok a javaslatok is, hogy

a nagyobb szárazföldi hadgyakorlatok előzetes bejelentése, amit az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmánya előirányoz, a jelenleginél korábbi időpontban és nem a mostani 25 000 fős szintnél, hanem 20 000 fős szintnél történjék;

kölcsönösen ne rendezzenek olyan hadgyakorlatokat, amelyekben 40 000–50 000 főnél többen vesznek részt;

a helsinki záróokmányban meghatározott térségben ne csak a hadgyakorlatokat jelezzék idejekorán, hanem a 20 000 főnél nagyobb létszámú szárazföldi alakulatok mozdulatait is.

Természetesen továbbra is érvényesek a Varsói Szerződés tagállamainak korábbi javaslatai: az összeurópai értekezlet minden résztvevője kössön szerződést, hogy elsőként nem alkalmaznak egymás ellen sem nukleáris, sem hagyományos fegyvereket; ne bővítsék Európában a katonai-politikai csoportosulásokat; tájékoztassák egymást azokról a nagyszabású légi és haditengerészeti gyakorlatokról, amelyeket az összeurópai értekezleten részt vevő államok területi vizei közelében folytatnak; terjesszék ki a bizalomerősítő intézkedéseket a Földközi-tenger térségére is.

A Varsói Szerződés tagállamai – mint ismeretes – kifejezték

készségüket, hogy megvizsgálják minden más javaslatot is, amely az államok közötti bizalom erősítésére és a háborús veszély csökkentésére irányul Európában.

Mély meggyőződésünk szerint a parlamentek és a képviselők számára nem lehet megtisztelőbb és felelősségteljesebb feladat, mint népeik békés életének biztosítása.

Felhívással fordulunk a NATO-országok parlamenti képviselőihez, hogy emeljék fel szavukat azok ellen a tervek ellen, amelyek az amerikai nukleáris rakétafegyverek új típusainak európai területen történő elhelyezésére vonatkoznak, és amelyek megvalósítása a nemzetközi helyzet kiéleződésével fenyeget Európában és az egész világon.

Külpolitika, 1980. 1. sz. 115–116. old.

1979. december 6.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1979. december 5-én megkezdte kétnapos tanácskozását Berlinben. ...

A miniszterek véleményt cseréltek az időszerű nemzetközi kérdésekről. Megkülönböztetett figyelmet szenteltek az európai béke és biztonság megszilárdításáért vívott harc kulcskérdésének, az európai katonai enyhülés és leszerelés ügyének. Figyelembe véve az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselői madridi találkozájának fontos szerepét és jelentőségét a földrészt helyzete további javításában, a miniszterek mélyreható véleménycserét folytattak a találkozó előkészítéséről és a sikeréhez való hozzájárulás módozatairól.

1. A miniszterek újból megerősítették államaik elkötelezettségi szándékát, hogy más államokkal és a békeszerető erőkkel együtt állhatatosan munkálkodnak az enyhülés elmélyítésén és megszilárdításán, s a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1978. november 23-i moszkvai nyilatkozatában foglalt javaslatok valóra váltásán.

Az enyhülés megszilárdításának feladata kapcsán a miniszterek hangsúlyozták a hadászati támadó fegyverrendszerek korlátozásáról a Szovjetunió és az Egyesült Államok között ez év júniusában aláírt szerződés (a SALT-II⁸⁰) nagy jelentőségét. Kifejezték közös véleményüket, hogy a szerződés életbelépése elősegíti a nemzetközi biztonság megszilárdítását, és az európai

földrészen is kedvező feltételeket teremt az előrehaladáshoz a fegyverkezési hajszá megszüntetése és a leszerelés terén.

Az ülésen képviselt államok síkraszállnak azért, hogy a SALT-II szerződés hatálybalépése után haladéktalanul kezdődjenek tárgyalások a hadászati fegyverzetek további korlátozásáról és érdemi csökkentéséről (a SALT-III-ról).

A miniszterek újból kifejezték, hogy halaszthatatlan feladat a fegyverkezési verseny megfékezése, a tényleges leszerelési intézkedésekre való áttérés, különösen a nukleáris leszerelés területén. Az ülésen képviselt államoknak erre vonatkozó javaslatai érvényben maradnak, és mielőbbi megvalósításra várnak.

2. Az európai helyzetről folytatott véleménycsere során a miniszterek országaik nevében egyhangúlag kijelentették, hogy a katonai enyhülés kérdései jelenleg különösen időszerűvé és halaszthatatlanná válnak az európai földrészen. Európa és a világ minden népe érdekelt abban, hogy hatékony intézkedéseket fogadjanak el ezek megoldására. Nagymértékben az ilyen intézkedések valóra váltásától függ a nemzetközi enyhülési folyamat fejlődésének távlata.

Az ülésen képviselt államok úgy vélik, hogy a Szovjetunió új kezdeményezései – amelyeket a Varsói Szerződés többi tagállamával folytatott konzultációk után a közelmúltban tett, s amelyek teljes összhangban vannak a Politikai Tanácskozó Testület 1978. november 23-án Moszkvában elfogadott nyilatkozatával, Európa és az egész világ biztonsága megszilárdításának halaszthatatlan érdekeivel – járulnak hozzá a legnagyobb mértékben a fennálló problémák megoldásához. A szocialista országok mélységesen békeszerető politikáját kifejező kezdeményezések célja, hogy elősegítsék a katonai szembenállás szintjének csökkentését, az európai fegyverkezési verseny megszüntetését, beleértve a közepes hatótávolságú nukleáris rakétafegyvereket is, s hogy erőteljes lendületet adjanak az európai biztonság katonai vonatkozásait érintő fontos megállapodások elérésének.

3. Az ülésen képviselt államok nagy aggodalommal állapítják meg, hogy a NATO-ban folytatják, sőt erőltetik az európai

fegyverkezési hajsza további fokozását, mindenekelőtt azzal, hogy új típusú amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéta-fegyverek nyugat-európai elhelyezésére irányuló terveket dolgoznak ki, hogy katonai fölényre tegyenek szert a szocialista országokkal szemben. Ezeknek a terveknek a megvalósítása kárt okozna mind a szocialista országok, mind más európai országok biztonsága érdekeinek, s ellentétes lenne az enyhülés céljaival és értelmével.

A miniszterek – az európai népek létérdekeiből, a földrész békéjének érdekeiből kiindulva – államaik nevében felhívással fordulnak az Észak-atlanti Szerződés Szervezete tagországainak kormányaihoz, hogy a Varsói Szerződés tagállamai konstruktív és békeszerető lépéseinek fényében újból tekintsék át az Európában kialakuló helyzetet, és ne tegyenek olyan lépéseket, amelyek bonyolítanák ezt.

Ebben az esetben késedelem nélkül érdemi tárgyalások kezdődhetnek a közepes hatótávolságú nukleáris eszközök kérdéseiről, összhangban Leonyid Brezsnyevnek az ez év október 6-i, berlini beszédében kifejtett javaslataival. Ezek a javaslatok széles körben figyelmet keltettek mind Európában, mind messze a földrész határain túl. A Varsói Szerződés tagállamainak mélységes meggyőződése, hogy minél hamarabb kezdődnek meg a javasolt tárgyalások, annál jobb.

Ugyanakkor az ülésen képviselt államok fontosnak tartják, hogy ne kerüljön sor olyan lépésekre, amelyek bonyolíthatnák a helyzetet, és akadályokat gördíthetnének a tárgyalások útjába. Ezzel kapcsolatban az ülés résztvevői kijelentették, hogy az új típusú amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéta-fegyverek gyártására és nyugat-európai elhelyezésükre vonatkozó döntés elfogadása lerombolná a tárgyalások alapját. Ez kísérlet lenne arra, hogy a NATO az erő helyzetéből folytasson tárgyalásokat, ami elvi okok miatt elfogadhatatlan a Varsói Szerződés tagállamai számára. Ezt tudniuk kell a NATO-országok kormányainak.

A miniszterek kifejezik reményüket, hogy a NATO-országok

kedvező választ adnak a szocialista államok felhívására, hogy ne telepítsenek több nukleáris fegyvert Európában, s arra a javaslatukra, hogy kezdjenek tárgyalásokat ezekről a fegyverekről. Újból hangsúlyozzák országaik meggyőződését, hogy az erőegyensúlyt az európai földrészen nem a fegyveres erők s a fegyverzet növelésével, a fegyverkezési hajsza további fokozásával lehet és kell fenntartani, hanem a katonai szembenállás csökkentésével, konkrét leszerelési – különösen nukleáris leszerelési – intézkedésekkel. Súlyos felelősséget venne magára az emberiség előtt az az állam és kormány, amely ezzel ellentétesen cselekedne.

4. A katonai enyhülést szolgáló intézkedések egyeztetésének gyakorlati módozatait áttekintve, a miniszterek tájékoztatták egymást azokról a megbeszélésekről és konzultációkról, amelyeket országaik az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett többi állammal folytattak a Varsói Szerződés országainak 1979. május 16-i budapesti javaslatáról összeurópai politikai szintű konferencia összehívására.

A miniszterek megállapították, hogy Európa-szerte növekszik az érdeklődés az európai katonai enyhülés és a leszerelés kérdéseivel foglalkozó konferencia iránt, és a szocialista országok erre vonatkozó javaslata néhány más állam javaslatai mellett komoly tanulmányozás tárgya. Az ülésen képviselt államok – annak érdekében, hogy mihamarabb egyetértés jöjjön létre a konferencián áttekintésre kerülő és megoldandó kérdésekről, a lebonyolítás rendjéről, valamint a konferencia előkészítéséről – célszerűnek tartják, hogy ezekről már a jelenlegi szakaszban kifejtsek elképzeléseiket.

Úgy vélik, hogy a katonai enyhülés és a leszerelés kérdéseivel foglalkozó konferencián megvitathatnák az európai államok közötti bizalom erősítésére, valamint a földrészen levő fegyveres erők és fegyverzetek koncentrációjának és méreteinek csökkentésére irányuló intézkedéseket.

A megfelelő kérdések áttekintését és az ezekkel kapcsolatos konkrét megállapodások egyeztetését célszerű szakaszonként

elvégezni, kezdve az egyszerűbb intézkedésekkel és lépésről lépésre haladva a nagyobbak és mélyrehatóbbak felé. A konferencia munkáját oly módon kellene megszervezni, hogy az egyes szakaszok között folyamatos legyen az előrehaladás a bizalomerősítő intézkedésekben, a katonai szembenállás enyhítésében, a fegyveres erők és fegyverzetek koncentrációjának és méreteinek csökkentésében csakúgy, mint más leszerelési intézkedésekben. Ennek során az előrehaladás az egyik területen további lehetőségeket teremtené eredmények elérésére más területeken is.

Az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia első szakaszában a munkát a bizalomerősítő intézkedésekre kellene összpontosítani. Ami ezeknek az összeurópai értekezlet záróokmányával összhangban megvalósuló intézkedéseknek a továbbfejlesztését és kiegészítését illeti, az ülésen képviselt államok készek megállapodni arról, hogy

a záróokmány által meghatározott körzetben tartott nagy hadgyakorlatokról ne 25 000, hanem 20 000 fős szinttel és ne három héttel, hanem egy hónappal a gyakorlat megkezdése előtt adjanak tájékoztatást;

az ugyanebben a körzetben végrehajtott 20 000 fős szint feletti szárazföldi csapatmozgásokat bejelentik;

az ebben a körzetben tartott nagy légi hadgyakorlatokat bejelentik;

az összeurópai értekezleten részt vett többi állam parti vizeinek közelében folytatott nagy haditengerészeti gyakorlatokat bejelentik;

a hadgyakorlatok méreteit 40 000–50 000 fős szintre korlátozzák.

Készek megvizsgálni a bizalomerősítő intézkedésekkel kapcsolatos más javaslatokat is.

A konferencia céljainak elérése érdekében a konferencia adott szakaszában készek megállapodni az összeurópai értekezleten részt vett többi állammal azoknak a konkrét javaslatoknak a megvizsgálási rendjéről és sorrendjéről is, amelyeket a konferen-

cia résztvevői terjesztettek vagy terjeszthetnek elő a katonai szembenállást csökkentő és a leszerelési intézkedésekre vonatkozóan.

Az ülésen képviselt államok véleménye szerint a katonai enyhülést és a leszerelést célzó kézzelfogható intézkedések annál hatékonyabbak és messzehatóbbak lesznek, minél határozottabban párosulnak a háború kitörése veszélyének csökkentését, az államok biztonsága szavatolásának erősítését szolgáló politikai és szerződéses-jogi lépésekkel. Ez egyaránt érvényes globális és európai méretekben. E célt szolgálja a Varsói Szerződés tagállamainak javaslata: kössenek szerződést az összeurópai értekezleten részt vett államok arról, hogy elsőként nem alkalmaznak egymással szemben sem nukleáris, sem pedig hagyományos fegyvereket. Síkraszállnak mindazon intézkedések és megállapodások elfogadásáért és megvalósításáért, amelyek arra irányulnak, hogy megerősítsék az erőszakról és az erőszakkal való fenyegetésről történő lemondás elve tiszteletben tartásának politikai és jogi alapját Európában.

Az ülés résztvevőinek véleménye szerint e célokat szolgálná a szocialista országok azon javaslatának megvalósítása is, hogy a NATO és a Varsói Szerződés tagállamai ne bővítsék a két szövetség résztvevőinek körét. Hangsúlyozták, hogy az ülésen képviselt államok változatlanul készek a Varsói Szerződés Szervezetének és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének egyidejű feloszlatására, s első lépésként – a katonai tevékenység kölcsönös csökkentésével kezdve – katonai szervezeteik felszámolására.

Azokat a konkrét javaslatokat, amelyek a háború kitörésének veszélyét csökkentő politikai és szerződéses-jogi lépésekre vonatkoznak, szintén az európai katonai enyhülés és a leszerelés kérdésével foglalkozó konferencián célszerű megvitatni, olyan rendben és sorrendben, amilyenben annak résztvevői egymás között megegyezhetnek.

A Politikai Tanácskozó Testület 1978. november 23-i, moszkvai nyilatkozatának elvi megállapításaiból kiindulva az ülés

résztvevői rámutatnak: az általuk javasolt, az európai katonai enyhülés és leszerelés kérdéseivel foglalkozó konferencia arra hivatott, hogy a helsinki tanácskozás által megkezdett összeurópai folyamat fejlődésének lényeges részévé és fontos irányává váljon. A konferencia sikere nagymértékben hozzájárulna a helsinki záróokmányban megfogalmazott feladat megvalósításához, ahhoz, hogy az enyhülés folyamatossá, egyre életképeesebbé, kereteit tekintve pedig általánossá váljék, s hozzájáruljon Európa békéjének és biztonságának megszilárdításához.

Ami az európai katonai enyhüléssel és a leszereléssel foglalkozó konferencia gyakorlati előkészítését illeti, az ülés résztvevői azon a véleményen vannak, hogy az előkészítés kapcsolódjék az összeurópai keretekben megvalósuló más gyakorlati lépésekhez, amelyek közül a soron következő az összeurópai értekezleten részt vett államok képviselőinek küszöbönálló madridi találkozója. Úgy vélik, hogy az összeurópai értekezleten részt vett államok közötti konzultációknak lényeges szerepet kell játszaniuk abban, hogy egyetértésre jussanak a konferencia összehívásáról és előkészítéséről. Az összeurópai értekezlet előkészítésének tapasztalatai azt mutatják, hogy a kezdetben kétoldali konzultációkat a későbbiek során célszerű többoldali alapon folytatni. Az ülés résztvevőinek meggyőződése, hogy lehetőleg minél előbb, például 1980 tavaszára össze kellene hívni egy sokoldalú, előkészítő munkatalálkozót.

Az európai értekezleten részt vett államok madridi találkozásán meg lehetne vizsgálni a konferencia lényeges szervezési kérdéseivel foglalkozó, az előkészítés eredményeként megszületett ajánlásokat, beleértve az első szakasz napirendjét, azzal a céllal, hogy döntsenek a konferencia összehívásáról és a lebonyolítás rendjéről.

Az ülésen képviselt államok felhívják az összeurópai értekezleten részt vett államokat, tanulmányozzák behatóan az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia céljairól, tartalmáról, munkarendjéről és előkészítéséről kialakított fenti elképzeléseket, adjanak rájuk kedvező választ, hogy meg

lehesse kezdeni e kérdések egyeztetését. Ez új tényleges lépés lenne a kölcsönös bizalom erősítése, az európai béke és biztonság megszilárdítása érdekében.

5. Az ülés résztvevői újból megerősítették, hogy államaik érdekeltek a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről folyó bécsi tárgyalások sikerében; készek elősegíteni, hogy a tárgyalásokon megállapodások szülessenek mind a fegyveres erők és fegyverzetek tényleges csökkentéséről, mind pedig az ezzel kapcsolatos más intézkedésekről.

A Varsói Szerződés tagállamainak a bécsi tárgyalásokon tett kezdeményezései, hogy a lényegét illetően közelítsék a felek álláspontját, jelentősen megnövelték a megállapodás lehetőségét. A Szovjetunió döntése Közép-Európában állomásozó csapatai létszámának és fegyverzetének egyoldalú csökkentésére az előrehaladás új feltételeit teremti meg a bécsi tárgyalásokon. Az előrehaladás megköveteli a tárgyalások nyugati résztvevőitől, fejezzék ki politikai akaratukat és készségüket, hogy ténylegesen hozzájárulnak megállapodás eléréséhez, a katonai enyhüléshez Közép-Európában.

6. Az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselői madridi találkozójának előkészítéséről folytatott véleménycsere és kölcsönös tájékoztatás során a miniszterek újból megerősítették, hogy államaik fontosnak tartják az összeurópai értekezlettel megkezdődött folyamat továbbfejlesztését, ami az enyhülést, a biztonság megszilárdítását és az együttműködés erősítését szolgálja Európában. A madridi találkozóhoz hozzá kell járulnia az összeurópai eszmecsere kibővítéséhez, új ösztönzést kell adnia a helsinki záróokmány mint egységes egész megvalósításához.

Az ülésen képviselt államok, a Politikai Tanácskozó Testület moszkvai nyilatkozatának megfelelően arra törekednek, hogy a madridi találkozó ténylegesen előrevigye az európai biztonság és együttműködés ügyét. Úgy vélik, ennek a találkozóhoz hozzá kell járulnia az európai biztonság katonai vonatkozásaival foglalkozó megállapodások eléréséhez, hatékony intézkedések elfo-

gadásához, különösen az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó tanácskozás összehívásához. Fontos az is, hogy a találkozó a helsinki záróokmány rendelkezéseivel összhangban elősegítse olyan intézkedések elfogadását, amelyek az összeurópai értekezleten részt vett államok közötti széles körű és korlátozásoktól mentes kereskedelmi, gazdasági és tudományos-műszaki együttműködés fejlesztésére irányulnak. Lényeges, hogy mindez hozzájáruljon az együttműködés további bővítéséhez a kultúra, a tudomány, az oktatás, a művészet terén és más humanitárius területeken is.

Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy fokozni kell a madridi találkozó előkészítő munkáját. Ismételten megerősítették, hogy országaik e célból továbbra is készek két- és többoldalú konzultációkat folytatni az összeurópai értekezleten részt vett valamennyi állammal. Abból indulnak ki, fontos lenne ezen konzultációk során még a találkozó megkezdése előtt megegyezésre jutni arról, hogy a záróokmány megfelelő fejezeteinek milyen konkrét kérdéseiben lehetne gyakorlati lépéseket tenni. Ezek olyan kérdések legyenek, amelyek megoldásában az összeurópai értekezleten részt vett valamennyi állam érdekelt, s megvizsgálásuk új lehetőségek feltárását ígéri az együttműködés bővítésére és a politikai légkör javítására az európai földrészen.

A miniszterek úgy vélik, e konzultációkon – figyelembe véve a madridi találkozó jelentőségét az enyhülés megszilárdításában, az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia összehívására vonatkozó döntés elfogadásában és a földrész helyzetének javításában – egyetértésre lehet jutni abban is, hogy az államok milyen szinten képviseltessék magukat a találkozón.

Az ülés résztvevői kifejezték reményüket, hogy a madridi találkozó alapos előkészítése, tárgyszerű és konstruktív légkörben történő lebonyolítása érzékelhető előrelépést tesz lehetővé a találkozón a záróokmányban foglalt elvek és ajánlások valóra váltásában.

7. A miniszterek kifejezték államaik aggodalmát a reakciós

erők szűnni nem akaró, sőt erősödő próbálkozásai miatt, amelyek fékezik az enyhülés elmélyítésének és kiszélesítésének folyamatát, bizalmatlanságot és ellenségeskedést szítanak a népek között, s aláássák az államok közötti együttműködést és kölcsönös megértést. A népek közötti kölcsönös tisztelet és barátság fejlesztésének érdekei megkövetelik, hogy minden állam szilárdan kötelezze el magát: nem enged meg saját területén más államok ellen irányuló tevékenységet, beavatkozást a belügyekbe, s elősegíti a valós tájékoztatást a népek életéről.

A miniszterek megerősítették államaik megingathatatlan elhatározását, hogy az összeurópai értekezleten részt vett valamennyi országgal és a világ összes államával az államközi kapcsolatok azon elvei alapján építik kapcsolataikat, amelyeket legmagasabb szinten a záróokmányban meghirdettek. Minden államot felhívnak arra, hogy nemzetközi kapcsolataikban ezt az irányvonalat kövessék, mivel ez megfelel valamennyi nép érdekeinek.

A Külügyminiszteri Bizottság ülésén véleménycserét folytattak a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés fennállásának közelgő 25. évfordulójáról.

Hangsúlyozták, hogy az évfordulóról államaik barátságának, együttműködésének, egységének és összeforrottságának szellemében, az enyhülés elmélyítéséért, a leszerelésre való áttérésért, az európai béke és biztonság megszilárdításáért vívott harc jegyében emlékeznek meg, a Varsói Szerződés tagállamainak a nemzetközi problémák megoldását, az államok egyenjogú és baráti kapcsolatainak valamennyi nép javára történő fejlesztését célzó aktív és építő jellegű tevékenységének megfelelően.

A Varsói Szerződés fennállásának 25. évfordulója kapcsán az ülésen ajánlásokat fogadtak el, amelyeket a szerződés tagállamainak kormányai elé terjesztenek.

A Külügyminiszteri Bizottság ülése az elvtársi együttműködés és testvéri barátság légkörében zajlott le.

Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
varsói üléséről

1979. december 7.

1979. december 4–6. között a Lengyel Népköztársaság fővárosában, Varsóban a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága megtartotta soron következő ülését, amelyen Wojciech Jaruzelski hadsereg tábornok, a Lengyel Népköztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt. A tanácskozás munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság egyhangúlag és teljes mértékben támogatta a béke megszilárdítását szolgáló újabb kezdeményezéseket, amelyeket Leonyid Brezsnyev október 6-án, Berlinben elhangzott beszédében ismertetett, továbbá megvizsgálta az Egyesített Fegyveres Erők tevékenységének időszerű kérdéseit, és megfelelő határozatokat fogadott el.

Az ülés tárgyszerű légkörben és a kölcsönös megértés jegyében zajlott le.

Pravda, 1979. december 7.

Ismerteti: Népszabadság, 1979. december 7.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének**

**nyilatkozata az európai enyhülésért és biztonságért,
az egyetemes béke megszilárdításáért folytatott harc
időszerű kérdéseiről és feladatairól**

1980. május 15.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége képviselői a Politikai Tanácskozó Testület 1980. május 14–15-i varsói ülésén értékelték testvéri, védelmi szövetségüknek a béke szolgálatában kifejtett 25 éves tevékenysége eredményeit, és áttekintették az európai enyhülésért és biztonságért, a világbéke megszilárdításáért vívott harc időszerű kérdéseit.

I.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői megelégedéssel állapították meg, hogy nagy jelentőségű esemény volt a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés 25 évvel ezelőtti aláírása, válaszként a NATO tömbjének megalakítására, az európai háborús veszély fokozódására és a békeszerető államok biztonsága elleni fenyegetésre – különösen e katonai tömb vezető köreinek azon irányvonalára, amely Nyugat-Németország újrafelfegyverzését célozta.

Testvéri szövetségünk – mint ahogy tagállamai is – együttműködik és együtt munkálkodik más államokkal, valamennyi békeszerető erővel, s negyedszázada létfontosságú feladatokat

old meg magabiztosan és hatékonyan, megakadályozza a háború kirobbanását Európában, minden eszközzel hozzájárul a béke megszilárdításához, a nemzetközi feszültség csökkentéséhez, az államok közötti egyenjogú, békés együttműködés fejlődéséhez.

A tanácskozás résztvevői nagyra értékelik az államaik testvéri barátságának erősítésében, a széles körű és sokrétű kölcsönös együttműködés fejlődésében elért eredményeket, amelyek a marxizmus-leninizmus elvein, az egyenjogúság, a függetlenség és a nemzeti szuverenitás tiszteletben tartásán, a belügyekbe való be nem avatkozáson, az elvtársi segítségnyújtáson és az internacionalista szolidaritáson alapulnak.

A Varsói Szerződés tagállamai a békéért, a biztonsáért és az enyhülésért vívott harcban – mint eddig is – következetes és elvi álláspontot képviselnek, alkotó magatartást és jóakaratot tanúsítanak, bátran kezdeményeznek. A tárgyalásokon valóságérzékről tesznek tanúságot, készek figyelembe venni mások törvényes jogait és érdekeit.

Az elmúlt 25 év, a Varsói Szerződés aláírása óta lezajlott események egész menete, a szerződés tagállamainak tapasztalatai meggyőzően mutatják, hogy a mai világban a nemzetközi biztonság megszilárdítása, az enyhülési folyamat fejlesztése érdekében tett minden újabb lépés annak a határozott harcnak az eredménye, amelyet a népek, valamennyi haladó és demokratikus erő az imperializmus erő- és diktátumpolitikája, a konfrontációra és konfliktusok szítására, a fegyverkezési hajszára és az államok belügyeibe való külső beavatkozásra irányuló politikája ellen folytatnak. A világ erőviszonyaiban bekövetkezett gyökeres változások, a szocializmus pozícióinak és befolyásának erősödése, a népek antiimperialista, forradalmi harcának, a nemzeti felszabadító erőknél a sikerei megteremtették az elengedhetetlen feltételeket ahhoz, hogy a szocialista országok céltudatos politikája, a békeszerető államok és népek cselekvési egysége fontos, kedvező változásokhoz vezessen mind az állam-

közi kapcsolatok rendszerében, mind a béke és a nemzetközi biztonság megerősítésében.

Az elmúlt évtizedek legnagyobb eredménye, hogy sikerült megszakítani azt a tragikus körforgást, amikor a béke csupán rövid lélegzetvételnyi szünet volt a világháborúk között, és kibontakoztatni a legszélesebb körű harcot azért, hogy a háborúkat örökre száműzzék az emberi társadalom életéből.

A népeknek az antifasiszta háborúban aratott győzelme és a háború utáni fejlődés eredményeként Európában kialakult földrajzi és politikai realitásokat minden állam elismerte, megerősítették az európai államok határainak sérthetetlenségét, az európai kontinensen haladás történt a stabilitás megszilárdításában és a békés államközi kapcsolatok fejlődésében. Hosszú és nehéz volt az út a negyedszázada megkötött osztrák államszerződéstől⁸¹ a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, a Német Demokratikus Köztársaság, illetve a Német Szövetségi Köztársaság között aláírt kétoldalú szerződésekkig⁸², a Nyugat-Berlinre vonatkozó négyoldalú megállapodásig⁸³. Bulgária, Magyarország és Románia, illetve az NSZK kapcsolatainak normalizálása⁸⁴ is része volt ennek. Az imperializmus és a revansizmus erői támasztotta akadályok ellenére végigmentünk az úton, megszűnt a feszültség számos veszélyes forrása, jó alap jött létre az európai államok kölcsönös bizalmához, az európai béke és biztonság sorsáért érzett közös felelősségükhöz.

A szocialista országok kezdeményezésére összehívott európai biztonsági és együttműködési értekezlet a realizmus politikájának és valamennyi résztvevő jóakarátának nagy sikerét, a hidegháború híveinek, az európai és a nemzetközi reakció erőinek vereségét jelentette. A különböző társadalmi rendszerű államok kölcsönös megértésének, együttműködésének és békés egymás mellett élésének a szellemét megtestesítő összeurópai tanácskozás megkoronázása volt, hogy 35 állam vezetői elfogadták a helsinki záróokmányt, az európai béke és biztonság e chartáját, a valamennyi európai nép javát szolgáló együttműködés hosszú távú programját.

A szocialista országok és sok más ország erőfeszítéseinek köszönhetően az imperialista körök és hadiipari komplexumuk elszánt szembenállása ellenére sikerült előrelépni a fegyverkezési verseny korlátozásának néhány területén: betiltották a nukleáris fegyverkísérleteket a légkörben, a világűrben és a víz alatt⁸⁵, hatályban van a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés⁸⁶, az államok lemondtak a tömegpusztító fegyverek Föld körüli pályára juttatásáról⁸⁷, továbbá égitesteken, tenger- és óceánfenéken való elhelyezéséről⁸⁸, betiltották és megsemmisítették a bakteriológiai (biológiai) és toxin-fegyvereket⁸⁹, tilalmat vezettek be a környezetmódosító eljárások katonai vagy bármely más ellenséges szándékú alkalmazására⁹⁰.

Sok-sok év megfeszített erőfeszítéseire volt szükség ahhoz, hogy kivívjuk az első eredményeket a hadászati fegyverzetek korlátozásában, és ezzel a legveszélyesebb területen fékezzük a fegyverkezési versenyt. De – egy idő után – e rendkívül nehéz kérdésben is sikerült előrelépni.

Hiába mesterkedtek a békés együttműködés ellenfelei, hogy az államokat szembeállítsák egymással, különösen Európában érzékelhető előrelépés történt a különböző társadalmi rendszerű országok kapcsolatainak normalizálásában, politikai kapcsolataik fejlődésében. Az együttműködés valamennyi résztvevője számára nem kevés hasznos eredményt sikerült elérni az államok egyenjogú kereskedelmi-gazdasági, műszaki-tudományos, kulturális kapcsolatainak fejlesztésében is.

A Varsói Szerződés tagállamai mindig a békéért, az enyhülésért és a nemzetközi együttműködésért vívott harc élvonalában haladtak és haladnak, az államközi kapcsolatok bármely területéről is legyen szó. Ebben jut kifejezésre mélyen népi, az emberiség létérdekeinek megfelelő külpolitikájuk szocialista természetete.

Mindezek mellett, amíg a NATO tömbje létezik és a katonai fölény megszerzésére törekedve folytatja katonai erejének növelését, a Varsói Szerződés tagállamai minden szükséges intézke-

dést megtesznek azért, hogy a kellő szinten tartsák védelmi képességüket. Mindig gondoskodni fognak népeik megbízható biztonságáról.

A Varsói Szerződés tagállamai ezt hangsúlyozva ismételten kijelentik, hogy soha nem törekedtek katonai fölényre és a jövőben sem törekednek erre, változatlanul síkraszállnak azért, hogy a katonai egyensúly mind alacsonyabb szinten valósuljon meg, hogy Európában csökkenjen és megszűnjön a katonai szembenállás. Nincs, nem volt és nem lesz más stratégiai doktrínájuk, mint a védelmi doktrína, nem állt és nem áll szándékukban az első nukleáris csapást biztosító potenciál létrehozása. Társadalmi rendszerük jellegéből adódóan nem törekedhetnek és nem is törekszenek „befolyási övezetek” létrehozására vagy bármely térség, nemzetközi szállítási útvonal fölötti katonai vagy politikai ellenőrzésre.

A szocialista országok védelmi szövetsége, a Varsói Szerződés tagállamainak természetétől idegen a tömbpolitika. Nemegyszer kifejezték készségüket szövetségük felosztatására, ha egyidejűleg a NATO-t is megszüntetik. Javasolják, hogy első lépésként számolják fel mindkét csoportosulás katonai szervezeteit, s ezt a katonai tevékenység kölcsönös csökkentésével kezdjék. Ezek a javaslatok jelenleg is érvényesek.

A Varsói Szerződés Szervezetének politikája – a szervezet megalakulásától napjainkig – nem a két szövetség kiszélesítése, tevékenységük új területekre történő kiterjesztése, hanem Európa katonai-politikai csoportosulásokra való felosztásának felszámolása, a köztük levő szembenállás csökkentése, a bizalom erősítése valamennyi európai állam kapcsolataiban. Ez lehetővé tenné, hogy mindkét szövetség résztvevői mérsékeljék a katonai kiadások terheit, s teljesen a békés együttműködés feladataira összpontosítsanak.

A Varsói Szerződés országai ezt akarják, erre készek, e cél elérése érdekében nemegyszer tettek kezdeményezéseket. Valamennyi nép érdeke azt követeli, hogy a NATO tagországai is konstruktív álláspontot foglaljanak el.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok, amelyeket negyedszázaddal ezelőtt, mindössze egy évtizeddel a fasiszta agresszorok szétverése és a második világháború befejezése után, a háború nélküli világ megteremtésének eszméje lelkesített, kötelezettséget vállaltak arra, hogy baráti szövetségben tevékenykednek, s a legnagyobb mértékben növelik hozzájárulásukat e nagy feladat megoldásához.

Most, amikor már 35 év eltelt a második világháború befejezése óta, meggyőződésük erősebb, mint valaha, hogy e világ felépítése nehéz, de reális cél. Ez a cél politikájukban továbbra is az első helyen marad.

Tudatában vannak annak, hogy sok fontos kérdés, amelytől az emberiség békés jövője és haladása függ, még megoldatlan, különösen a fegyverkezési hajsza megszüntetése terén. A tovább erősödő fegyverkezési verseny mind jobban veszélyezteti az enyhülés folyamatát, a békét és a népek biztonságát. Az utóbbi időben e problémák még élesebbekké váltak. A tartós béke építése azonban már megkezdődött, s folytatódnia is kell.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok a barátságról, az együttműködésről és a kölcsönös segítségnyújtásról aláírt szerződésük 25. évfordulóján ünnepélyesen megerősítik szilárd elhatározásukat, hogy fáradhatatlanul ebben az irányban tevékenykednek, valamennyi más békeszerető országgal és társadalmi erővel együtt.

II.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői a nemzetközi helyzet alakulása általános összefüggéseinek tükrében áttekintették Európa mai, formálódó állapotát, a biztonság és az együttműködés időszerű kérdéseit az európai földrészen.

Hangsúlyozták, hogy a világesemények megerősítették a Varsoói Szerződés tagállamainak 1978. november 23-i, moszkvai nyilatkozatában megfogalmazott értékelések és célok helyességét.

A tanácskozás résztvevői ezzel kapcsolatban megállapították, hogy tovább erősödik a népek, valamennyi haladó és békeszerető erő eltökéltsége, hogy véget vessenek az imperializmus, a gyarmatosítás és az újgyarmatosítás agresszív és elnyomó politikájának, hogy még szélesebben kibontakoztassák a békéért, az enyhülésért, a fegyverkezési hajsza megfékezéséért, a szabadságért és a társadalmi haladásért, a békés, egyenjogú nemzetközi együttműködésért folytatott harcot, a nemzeti függetlenség és a szuverenitás kölcsönös tiszteletben tartása, a belügyekbe való be nem avatkozás alapján.

A tanácskozás résztvevői egyúttal emlékeztettek arra, hogy a moszkvai nyilatkozatban rámutattak az imperializmus és a reakció erőinek újból megnövekedett aktivitására, fokozódó kísérleteire, hogy uralmuk alá rendeljenek független államokat és népeket; arra, hogy ösztönzik a fegyverkezési hajszt, durván beavatkoznak más államok belügyeibe, ami már akkor is veszélyeztette az enyhülési folyamatot, szemben állt a népeknek a békére, a szabadságra, a függetlenségre és a haladásra irányuló törekvésével.

Ezért még nagyobb aggodalommal állapítják meg, hogy bonyolultabbá vált a jelenlegi nemzetközi helyzet, jelentősen megnövekedett a békét és az enyhülést fenyegető veszély. Ez az imperialista erőpolitika, a konfrontáció és a hegemonizmus további aktivizálódásának, a megoldatlan nemzetközi kérdések felhalmozódásának a következménye. Az e politikát folytató imperialista körök nyíltan megsértik az államok függetlenségét és szuverenitását, beavatkoznak belügyeikbe, a nemzetközi kapcsolatokban mind gyakrabban alkalmaznak erőszakot vagy fenyegetőznek azzal.

Emellett új meg új akadályokat állítanak a nemzetközi gazdasági kapcsolatok egyenjogú és igazságos átszervezésének útjába. Az energia- és nyersanyagforrásokért folytatott harcban mind gyakrabban alkalmazzák az erőszakot vagy az erőszakkal való fenyegetést a fejlődő országok ellen. Ez bizonytalanságot okoz

az államközi kapcsolatokban, és újabb feszültségforrások kialakulásához vezet.

Az imperialista és a reakciós erők mindezt arra használják fel, hogy növeljék a katonai költségvetéseket, hosszú távú fegyverkezési programokat erőszakoljanak ki. Ennek következtében Európában újabb akadályok keletkeztek a biztonság szilárdulásának útján. Továbbra sincs haladás a katonai enyhülés és leszerelés ügyében, folytatódik a katonai kiadások, fegyveres erők és fegyverzetek növekedése, fokozódó méretekben folyik a pusztító eszközök, különösen a kontinens népeit fenyegető atomfegyverek felhalmozása.

Különleges veszélyeket rejt magában a NATO döntése az új típusú amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéták gyártásáról és Nyugat-Európában történő elhelyezéséről.⁹¹ Ha ezt végrehajtják, súlyosan megromlik a helyzet az európai földrészen, mivel a pusztító potenciál megnövekedése Európában óhatatlanul kihat a kontinens politikai légkörére és népeinek létérdekeire, hatalmas új kiadásokat von maga után, amelyek még nagyobb teherként nehezedenek a népek vállára.

Az Amerikai Egyesült Államok, miközben félretette a stratégiai fegyverek korlátozásáról szóló szovjet–amerikai szerződés (a SALT–II) ratifikálását, s némely szövetségesével előidézi, hogy a tárgyalások a fegyverkezési hajsza korlátozásának sok fontos kérdéséről egy helyben topogjanak, bizonyos kérdésekben pedig meg is szakította ezeket, a nemzetközi bizalom és a feszültség enyhülése érdekei ellen cselekszik, szöges ellentétben az ENSZ Közgyűlés rendkívüli leszerelési ülészakának határozatával⁹². Szaporodnak a tények, hogy az Egyesült Államok semmibe veszi az általa aláírt politikai és kereskedelmi-gazdasági szerződéseket és megállapodásokat, tüntetően megtagadja kötelezettségeit, ezzel szétzúzza a nemzetközi jogi kötelezettségek jóhiszemű teljesítésének elvét, amelyet az ENSZ Alapokmánya és az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmánya az elsőrendű fontosságú alapelvek egyikének nyilvánított.

A szocialista államok ellen a „hidegháború” szellemében politikai és propagandakampányokat bontakoztatnak ki. Az Egyesült Államok kormánya példátlan nyomást fejt ki az olimpiai mozgalomra, amelyben az ókortól napjainkig a béke, a népek közötti együttműködés és közeledés szelleme öltött testet.

Az ülésen képviselt államok felemelik szavukat minden hasonló lépés és cselekedet ellen, minden olyan kísérlettel szemben, amely arra irányul, hogy aláassa a nemzetközi enyhülést, akadályozza az államok együttműködését. Határozottan sikraszállnak azért, hogy ne kerüljön sor olyan lépésekre, amelyek tovább bonyolíthatják a helyzetet; azért, hogy valamennyi állam egyessítse erőfeszítéseit a feszültség növekedésének megállítása céljából; folytatódjon az enyhülés és a békés együttműködés politikája.

Az ülés résztvevői határozottan fellépnek azért, hogy megakadályozzák az ellenségeskedés és a bizalmatlanság légkörének újjáéledését az európai földrészen. Az európai népek számára, amelyek saját tapasztalataik alapján győződtek meg arról, hogy az enyhülés teljesen megfelel alapvető érdekeiknek, a világ valamennyi népéhez hasonlóan életbevágóan fontos az enyhülési folyamat fenntartása, az egyenjogú együttműködés fejlődése. Elengedhetetlenül szükséges, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok jelenlegi politikai, gazdasági, műszaki-tudományos és más békés kapcsolatai ne szűküljenek, hanem tovább fejlődjenek, hogy a meglevő politikai kapcsolatok és konzultációk keretében az Európát és a világot érintő időszerű kérdésekről folytatódjon a vélemények, eszmék, elképzelések cseréje.

Fontos felhasználni a helsinki záróokmányban foglalt ajánlások alapján az 1978–1980-as években tartott összeurópai találkozó tapasztalatait is. Biztosítani kell, hogy valóra váljanak az összeurópai környezetvédelmi konferencia döntései, hogy létrejöjjön az összeurópai energetikai konferencia, amelynek előkészületei már megkezdődtek, s hogy egyetértés szülessen a szállítással kapcsolatos hasonló konferencia megtartásáról.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői ugyanakkor kötelességüknek tekintik annak hangsúlyozását, hogy az enyhülési folyamat fenntartása és elmélyítése az európai földrészen döntő mértékben függ attól, mennyire gondosan viszonyul az európai értekezlet valamennyi tagállama az elmúlt évtizedben Európában felhalmozott kedvező eredményekhez, mennyire valósul meg következetesen a helsinki záróokmány valamennyi elve és ajánlása.

Ennek kapcsán különös figyelmet fordítanak azokra a felújult kísérletekre, amelyek kétségbe vonják az államok szuverenitását és határaik sérthetetlenségét. Ezek ellentmondanak az összeurópai értekezlet záróokmányában valamennyi részt vevő állam által vállalt kötelezettségeknek.

Az ülésen képviselt államok eltökélt szándéka, hogy valamennyi békeszerető országgal és társadalmi erővel együtt védelmezik és megvédik a nemzetközi enyhülést, s erőfeszítéseiket arra irányítják, hogy azt állandó, sokoldalú és átfogó folyamattá tegyék. Változatlanul készek arra, hogy fejlesszék és elmélyítsék kapcsolataikat Európa és a világ valamennyi országával, szélesítsék az együttműködés már kipróbált útjait és újakat nyissanak.

Az ülés résztvevőinek meggyőződése, hogy az összeurópai értekezleten részt vevő államok képviselőinek közelgő madridi találkozója fontos szerepet játszhat és kell is hogy játsszon az európai enyhülés erősítésében, a biztonság megszilárdításában és az együttműködés fejlesztésében. Úgy vélik, a jelenlegi európai helyzet nyomatékosan megköveteli, hogy az összeurópai tanácskozás valamennyi résztvevője kellő figyelmet fordítson a találkozó gondos előkészítésére, és törekedjék a találkozó sikeréhez elengedhetetlen bizalom és együttműködés légkörének megteremtésére. A madridi találkozó valamennyi résztvevőjének nagy a felelőssége a rendezvény konstruktív lezajlásáért.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői úgy vélik, lehetőség van arra, hogy a madridi találkozó az európai biztonság katonai és politikai vonatkozásaival, az együttműködés min-

den téren történő fejlesztésével kapcsolatos gyakorlati lépések egyeztetésével végződjön. Ehhez a találkozó valamennyi résztvevőjének közös akaratára és erőfeszítésére van szükség, arra a készségükre, hogy a záróokmány minden fejezetével kapcsolatban keressék és megtalálják a konstruktív lépések egyeztetésének lehetőségét.

A problémák között, amelyektől az európai béke megszilárdítása függ, jelenleg központi helyet foglal el a földrészen a katonai enyhülés és a leszerelés.

Haladást elérni a katonai enyhülés terén Európában – objektív és égető követelmény. Ebben az összefüggésben elsőrendű jelentősége van a bizalomerősítő intézkedések megszilárdításának és kiszélesítésének, a lemondásnak az erőszak alkalmazásáról vagy az erőszakkal való fenyegetésről és annak, hogy minden egyes állam vagy államcsoport fegyveres erőit és fegyverzetét kizárólag a védelmi szükségletekre korlátozzák, s kölcsönösen lemondjanak a katonai fölény megszerzésére irányuló kísérletekről.

Az ülés résztvevői úgy vélik, hogy az európai katonai enyhülés javát szolgáló gyakorlati megoldások felkutatásában nincsenek és nem lehetnek leküzdhetetlen akadályok, ha valamennyi fél a konstruktív hozzájárulás szándékával közelít a feladathoz.

Erre példa a Szovjetunió döntése, hogy egyoldalúan meghatározott létszámú csapatokat és fegyverzeteket – köztük páncélos egységeket – von ki Közép-Európából⁹³. A Varsói Szerződés valamennyi tagállama kedvezően fogadta a Szovjetunió e békeszerető lépésének bejelentését, s továbbra is teljes mértékben támogatja ennek végrehajtását.

Az összeurópai értekezlet valamennyi részt vevő államának kormányai már egy teljes éve megkapták az európai katonai enyhülés és leszerelés kérdéseivel foglalkozó konferencia összehívására vonatkozó javaslatot, amelyet a Varsói Szerződés tagállamai terjesztettek elő és konkretizáltak közös dokumentumaikban. Egy ilyen konferencia megtartása fontos mérföldkő lehet az európai béke alapjainak megszilárdításában és annak

a kötelezettségnek a valóra váltásában, hogy az összeurópai értekezleten részt vett államok hatékony intézkedéseket tesznek az európai katonai szembenállás csökkentésére és a leszerelés elősegítésére.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok felhívják az összeurópai értekezlet valamennyi résztvevőjét, foglaljanak el konstruktív álláspontot az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia kérdésében, hogy a madridi találkozón határozatot hozhassanak annak összehívásáról. A maguk részéről készek figyelmesen tanulmányozni más államok javaslatait a konferencia ügyrendjére és munkájának tartalmára.

Az ülés valamennyi résztvevője támogatja a Lengyel Népköztársaság javaslatát, hogy az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia megtartására Varsóban kerüljön sor⁹⁴, abban a városban, amely a második világháború nehéz próbájának éveiben hallatlanul nagy hősiességet és önfeláldozást tanúsított. Kifejezik reményüket, hogy ez a javaslat, amely kedvező visszhangra talált sok európai országban, általános támogatásban részesül.

Az ülésen képviselt államok síkraszállnak azért, hogy az európai katonai enyhülés kérdéseinek vizsgálata során a bizalom erősítését és a leszerelést szolgáló érdemi intézkedések párosuljanak a háború kitörése veszélyének csökkentését, az államok biztonsága szavatolásának erősítését szolgáló politikai és szerződéses-jogi lépésekkel. E célt szolgálja a Varsói Szerződés tagállamainak javaslata: az összeurópai értekezleten részt vett államok kössenek szerződést arról, hogy elsőként sem nukleáris, sem hagyományos fegyvereket nem alkalmaznak egymás ellen.*

Síkraszállnak mindazoknak az intézkedéseknek és megállapodásoknak az elfogadásáért és végrehajtásáért, amelyek arra irányulnak, hogy megerősítsék az erőszakról vagy az erőszakkal

* A szerződéstervezet szövegét lásd a 64. sz. dokumentumban.

való fenyegetésről történő lemondás elve tiszteletben tartásának politikai és jogi alapját Európában, továbbá a nukleáris fegyverrel nem rendelkező európai államok biztonsága garanciáinak erősítését szolgáló különleges intézkedések meghozataláért is. Az ilyen intézkedések előírányozhatnák, hogy a nukleáris hatalmak soha nem alkalmaznak nukleáris fegyvert azon európai államok ellen, amelyek ezzel nem rendelkeznek, és amelyek területén külföldi nukleáris fegyver nincs, függetlenül attól, hogy részt vesznek-e valamilyen katonai szövetségben vagy sem. Ezeknek az államoknak jogában áll biztosítékot kapni arra, hogy az erőszakról vagy az erőszakkal való fenyegetésről történő lemondás elvének megfelelően semmilyen más fegyvert sem használnak ellenük.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok különleges jelentőséget tulajdonítanak az olyan nagy horderejű kérdéseknek, mint a közepes hatótávolságú nukleáris rakéta-fegyverekkel kapcsolatos megállapodás kidolgozása. A közepes hatótávolságú nukleáris rakétafegyverekről lehetségesek a tárgyalások, és az ülés résztvevői támogatják a Szovjetunió ez irányú javaslatait. A tárgyalások megkezdéséhez csak egy kell: vissza kell vonni a NATO döntését az új típusú amerikai nukleáris rakétafegyverek gyártásáról és Nyugat-Európában történő elhelyezéséről, vagy legalábbis fel kell függeszteni annak végrehajtását.

Kifejezik meggyőződésüket, hogy ha valamennyi államot az európai népek békéjének és biztonságának érdekei vezérlik és ezek kellő politikai akaratról tesznek tanúságot, akkor – a jelenleg fennálló hozzávetőleges európai erőegyensúly megőrzése mellett, amelynek meglétét nemrégiben még a NATO-országok is elismerték – nemcsak a nukleáris fegyverkezési hajszája további veszélyes fokozódásának lehet elejét venni, hanem lehetőség nyílik arra is, hogy az egyensúly alacsonyabb szinten valósuljon meg.

Európa népeinek létfontosságú érdeke, hogy mielőbb megkezdődjenek és sikeresen folytatódjanak a közepes hatótávolsá-

gú nukleáris rakétafegyverekkel kapcsolatos tárgyalások, hogy az európai földrészen megszűnjön a nukleáris fegyverkezési hajsza, a nukleáris rakétafegyver-készletek növekedése. Ez megfelel a béke és valamennyi nép biztonsága érdekeinek.

Az ülésen képviselt államok megengedhetetlennek tartják a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről folyó bécsi tárgyalások további elhúzódását. E térségben hatalmas fegyveres erők vannak, és a legkorszerűbb fegyverzeteket halmozták fel, s ezek veszélyességét senkinek nincs joga lebecsülni.

A bécsi tárgyalásokon részt vevő szocialista országok jelentős lépéseket tettek az álláspontok közelítésére. A NATO-országok azonban nem segítik elő a tárgyalások sikerét, hanem – a napirenden levő kérdések lényegét tekintve – még inkább visszalépnek. Mindamellett a Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevők véleménye szerint a megállapodás lehetőségei a bécsi tárgyalásokon még távolról sem merültek ki. Készek továbbra is erőfeszítéseket tenni az olyan megoldások keresésére, amelyek a felek biztonságának megsértése nélkül a katonai szembenállás szintjének csökkentéséhez vezetnének Közép-Európában. Ez konstruktív megközelítést követel a bécsi tárgyalások valamennyi résztvevőjétől.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén képviselt államok következetesen fellépnek a katonai enyhüléssel kapcsolatos intézkedések megvalósításáért Európa egyéb területein, valamint a Földközi-tenger térségében is.

A Földközi-tenger térségére vonatkozó megfelelő lépések előirányozhatnák a bizalomerősítő intézkedések kiterjesztését, a fegyveres erők csökkentését ebben a térségben, a nukleáris fegyvert hordozó hadihajók kivonását a Földközi-tengerről, a lemondást arról, hogy nukleáris fegyvert helyezzenek el a Földközi-tenger menti, nukleáris fegyverrel nem rendelkező európai és nem európai államok területén. Ez megfelelne a helsinki záróokmány szellemének. A Varsói Szerződés tagállamai

készek komoly, érdemi tárgyalásokat folytatni mindezekről a kérdésekről.

Ugyanílyen következetesen síkraszállnak olyan hatékony intézkedésekért, amelyek nemcsak európai, hanem globális méretekben is fordulathoz vezetnének a fegyverkezési verseny korlátozásában és megszüntetésében, konkrét leszerelési intézkedések megvalósításában különösen a nukleáris fegyverek esetében. Meggyőződésük, hogy a Varsói Szerződés tagállamai javaslatainak széles köre, amely felöleli e kérdések valamennyi vonatkozását, megbízható utat mutat ilyen intézkedésekre. Az ülésen képviselt államok megerősítik, hogy nincs olyan fegyverfajta, amelyet ne lennének készek a kölcsönösség alapján korlátozni vagy csökkenteni.

A tanácskozáson képviselt államok, a szocializmus és a kommunizmus magasztos eszméitől áthatva, népeik és az egész világ népeinek színe előtt újra kinyilvánítják eltökéltségüket, hogy megsokszorozzák erőfeszítéseiket, még aktívabban harcolnak a katonai enyhülésért, a fegyverkezési hajsza megszüntetéséért és a leszerelésért, így az államok katonai kiadásainak, fegyveres erőinek és fegyverzeteinek csökkentéséért.

III.

Az egyéb nemzetközi kérdésekről folytatott véleménycsere során a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége küldöttségei hangsúlyozták, hogy államaik következetesen síkraszállnak a világ bármely részén kialakuló konfliktushelyzetek igazságos, tartós, békés rendezéséért. Nincs olyan globális vagy regionális probléma, amely – megítélésük szerint – ne lenne politikai eszközökkel megoldható. Ez azonban megköveteli valamennyi állam szuverén jogainak és függetlenségének szigorú tiszteletben tartását, azt, hogy teljes mérték-

ben lemondjanak a belügyeikbe való beavatkozásról, ellenük erő alkalmazásáról vagy az erőszakkal való fenyegetésről, azokról a kísérletekről, hogy őket idegen uralom alá hajtsák, más országok elleni agresszió felvonulási területévé változtassák.

A Közel-Keleten már régen létrejöhetett volna a tartós béke. Ismert az ehhez vezető út, amelyre már az ülésen képviselt államok is nemegyszer rámutattak: ez az átfogó közel-keleti politikai rendezés, valamennyi érdekelt fél közvetlen részvételével – a Palesztinai Felszabadítási Szervezet révén a palesztinai arab népet is beleértve –, valamint a Közel-Kelet valamennyi állama és népe, közöttük Izrael törvényes érdekeinek tiszteletben tartásával.

Az ilyen rendezés megköveteli az izraeli csapatok kivonását az 1967-ben megszállt összes arab területről, a palesztinai arab nép önrendelkezési jogának, a független államalapításra vonatkozó jogának helyreállítását és a térség valamennyi állama szuverenitásának és biztonságának szavatolását is. A közel-keleti politikai rendezés ugyancsak megköveteli, hogy ne kerüljön sor e célok elérését nehezítő cselekedetekre, s hogy egyetlen állam se avatkozzon a térség országainak és népeinek belügyeibe, ne akarja nekik előírni, hogy milyen társadalmi-politikai rendszert teremtsenek maguknak, valamint ne tartson igényt ezen országok és népek természeti kincseire és ne tegye rá a kezét azokra.

Az ülés résztvevői aláhúzták az Afganisztán körül kialakult helyzet politikai rendezésének szükségességét is. Az ilyen rendezésnek megbízhatóan kell szavatolnia, hogy teljesen megszűnik az Afganisztán kormánya és népe ellen irányuló külső beavatkozás minden formája és a későbbiekben sem újul fel. Az Afganisztán kormánya és népe ellen irányuló külső beavatkozás minden formájának teljes megszüntetésével együtt, a Szovjetunió nyilatkozatainak megfelelően, megkezdődik a szovjet csapatok kivonása Afganisztánból.

A véleménycseréje során az ülés résztvevői támogatásukról biztosították az iráni nép elidegeníthetetlen jogát arra, hogy

önállóan, mindenféle külső beavatkozás nélkül döntsön sorsáról, s határozza meg fejlődésének útját. A leghatározottabb módon és kategorikusan elítélik az Irán területén nemrég lebonyolított amerikai katonai-diverziós akciót⁹⁵ mint különösen durva erőszakot, beavatkozást, egy független állam szuverenitása megsértését. Miközben megerősítik, hogy valamennyi államnak szigorúan be kell tartania a diplomáciai kapcsolatokról szóló bécsi szerződést, kijelentik, hogy semmilyen indokkal nem lehet igazolni egy ország szuverenitásának megsértését, a nyomás bármely formáját.

Meggyőződésük, hogy az amerikai–iráni kapcsolatokban kialakult problémákat – mint bármely más államközi problémát – békés tárgyalások útján, a nemzetközi jog egyetemes elvei és normái alapján kell megoldani, mindenféle katonai akció, erőszak vagy erőszakkal való fenyegetés nélkül.

Az ülés résztvevői támogatásukról biztosították az Indiai-óceán államainak javaslatát a térség békeövezetté tételéről, s készségüket fejezték ki az együttműködésre e kérdésben, beleértve az Indiai-óceánnal az ENSZ keretében 1981-ben foglalkozó nemzetközi konferenciát is. Ugyanakkor megállapították, hogy az amerikai katonai flotta jelenlétének és tevékenységének nagyarányú növelése az Indiai-óceánon, az ottani idegen katonai támaszpontok kibővítése és újak létrehozása szöges ellentétben áll az Indiai-óceán békeövezetté nyilvánításának az ENSZ által jóváhagyott tervével, sok ország biztonságát és függetlenségét fenyegeti, új nemzetközi feszültséggóc létrejöttéhez vezet.

Az ülésen részt vett országok következetesen támogatják a népek nemzeti felszabadító harcát az imperializmus, a gyarmatosítás, a neokolonializmus, a fajüldözés, az idegen uralom bármely formája ellen és valamennyi nép azon jogának tiszteletben tartását, hogy saját sorsának ura lehessen és törekvéseit megvalósítva a haladás útján fejlődjön.

Megelégedéssel üdvözlük Zimbabwe függetlenségének kikiáltását⁹⁶, amely megkoronázta az ország népének a gyarmati

fajüldöző uralom ellen, a szabad és méltó élet jogáért vívott sokéves hősie küzdelmét. Az ülés résztvevői megerősítették szolidaritásukat Namíbia népének a szabadságért és függetlenségért vívott igazságos harcával, valamint az apartheid-rendszer és a faji megkülönböztetés felszámolásáért küzdő dél-afrikai néppel.

Legyen az a Közel-Kelet vagy a Közép-Kelet, Délkelet-Ázsia, Dél-Afrika vagy a világ bármely más része, ahol politikai feszültség vagy konfliktus alakult ki, valamennyi állam közvetlen kötelessége egyrészt, hogy ne tegyen semmi olyat, ami a helyzet romlását idézheti elő, másrészt pedig hogy objektív magatartásával, politikájával elősegítse a feszültség enyhülését, hozzájáruljon a helyzet normalizálásához. Az ülésen képviselt államok szilárdan követik ezt az irányvonalat, és felhívják az összes többi államot, hogy ugyanígy cselekedjen.

Az ülésen részt vevő tagállamok síkraszállnak azért, hogy a nemzetközi enyhülés folyamata kiterjedjen a világ minden térségére. Nincs olyan ország, amely ne nyerne ezzel, nincs olyan nép, amelynek az enyhülés eredményei ne lennének előnyösek. Az enyhülés politikájának nincs és nem is lehet ésszerű alternatívája.

Ezzel kapcsolatban az ülés résztvevői fontos pozitív tényezőnek tekintik, hogy sok ország állami vezetői olyan tényleges intézkedések meghozatala mellett emeltek szót, amelyek az enyhülés megerősítését, s mindannak – így a nyomás és a diktátum módszerei alkalmazásának, a szuverenitás megsértésének, az államok belügyeibe való beavatkozásnak – a kizárását célozzák az államközi kapcsolatokból, ami zavarja ezt a folyamatot.

Az ülés résztvevői méltatják a jelenlegi nemzetközi politika jelentős pozitív tényezőjének, az el nem kötelezett mozgalomnak a megnövekedett szerepét a bonyolult nemzetközi problémák megoldásában. Ennek szellemében értékelik az el nem kötelezett országok állam- és kormányfői 1979-ben Havannában megtartott VI. konferenciájának⁹⁷ eredményeit.

Támogatják a konferencia határozatait, amelyek a nemzetközi béke és biztonság megszilárdítására, a leszerelés megvalósítására, békeövezetek létrehozására, az idegen területeken elhelyezett külföldi katonai támaszpontok felszámolására, az államok belügyeibe való bármilyen külső beavatkozás megakadályozására, a népek szabad és független fejlődése jogának biztosítására, az ázsiai, afrikai és latin-amerikai országoknak az imperialista, gyarmatosító, neokolonialista kizsákmányolás alóli felszabadítására, az új, igazságos és demokratikus alapokon nyugvó gazdasági világrend létrehozására irányulnak.

Az ülés résztvevői – tekintettel az államok gazdasági fejlettségében meglevő szakadék felszámolásának és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok igazságos és demokratikus alapú átalakításának fontosságára – méltatták az ENSZ Közgyűlés nyáron sorra kerülő, s az új gazdasági világrend kérdéseivel foglalkozó rendkívüli ülésszakának jelentőségét. Kifejezik reményüket, hogy az ülésszak munkája és eredményei hozzájárulnak az egyenjogú nemzetközi gazdasági együttműködés fejlődéséhez, így többek között a fejlődő országok erőfeszítéseinek támogatásához, gazdasági fejlődésük ütemének meggyorsításához.

A hetvenes évek a különböző társadalmi rendszerű államok együttműködése és jószomszédi kapcsolatai erősödésének időszakává váltak. A nyolcvanas években nem elég megőrizni az elmúlt évtizedben elért eredményeket, gyarapítani is kell az enyhülés gyümölcseit, ki kell szélesíteni a békéért, a szabadságért, a nemzeti függetlenségért és a társadalmi haladásért vívott küzdelmet. Ez felel meg az egész emberiség vágyainak.

IV.

A Varsói Szerződés tagállamai, amelyek szövetségük fennállásának 25. évfordulóján gyűltek össze a Politikai Tanácskozó Testület ülésére, felhívják valamennyi európai ország, a földkerekség minden országának figyelmét a jövőért való felelős-

ségre, amelyben a világesemények jelenlegi alakulása kapcsán valamennyi állam osztozik.

A jövőt a ma teremti meg, s a népek életének holnapja attól függ, hogy az államok együttesen és külön-külön milyen döntéseket hoznak most a kiélezett nemzetközi kérdésekben. E döntések meghozatalakor tudatában kell lenniük: valamennyi állam és nép közös érdeke, hogy azokból a területi és politikai realitásokból induljanak ki, amelyek a fasiszta agresszorok fölött a második világháborúban aratott hatalmas győzelem, valamint a háború utáni fejlődés eredményeként alakultak ki, s hozzájáruljanak az ENSZ Alapokmányának elvein és céljain nyugvó nemzetközi törvényesség megszilárdításához.

Az államok vezetőinek, a kormányoknak, a parlamenteknek, valamennyi társadalmi erőnek a saját és a világ népeivel szembeni felelőssége tudatában minden erőfeszítést meg kell tennie annak érdekében, hogy kizárják egy új háború kirobbanásának lehetőségét, s áthatolhatatlan gátat emeljenek útjába. A jelenlegi helyzet elemzése parancsoló szükségességgé teszi, hogy ezeket az erőfeszítéseket mindenekelőtt az alábbi irányokra összpontosítsák:

Előszőr. A jóakarat közös megnyilvánulásaként állapodjanak meg abban, hogy egy meghatározott, egyeztetett időponttól kezdve Európában egyetlen állam, egyetlen államcsoport sem növeli fegyveres erőinek létszámát az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányában meghatározott térségben. Ez hozzájárulna a kedvező európai eredmények megszilárdításához és fontos lépés lenne a stabilitás és a bizalom megszilárdítása terén Európában.

Másodszor. Hiánytalanul betartják az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányának valamennyi rendelkezését, amelyet öt esztendővel ezelőtt Helsinkiben 35 állam legfelső szintű képviselői írtak alá ünnepélyesen. Ez mindenekelőtt azokra az elvekre vonatkozik, amelyek megtartására az összeurópai értekezleten részt vevő államok kapcsolataikban kötelezettséget vállaltak. Ezek: a szuverén egyenlőség; a szu-

verenitásból fakadó jogok tiszteletben tartása; a lemondás az erő alkalmazásáról vagy az erővel való fenyegetésről; a határok sérthetetlensége; az államok területi integritása; a viták békés rendezése; a belügyekbe való be nem avatkozás; az emberi jogok és az elemi szabadságjogok tiszteletben tartása; a népek egyenjogúsága és joga saját sorsuk formálására; az államok közötti együttműködés; a nemzetközi jogi kötelezettségek jó-hiszemű teljesítése.

Harmadszor. Az 1980-as esztendő végére tervezett madridi találkozó⁹⁸ sikeres megtartása érdekében tegyék intenzívebbé és mélyítsék el az eszmecseréket két- és többoldalú alapon, hogy még a találkozó előtt alapvetően közös egyetértés alakuljon ki azokban a kérdésekben, amelyekben a találkozóon megállapodásra lehet jutni a záróokmány még teljesebb megvalósításához vezető gyakorlati lépésekről. A madridi találkozó előkészítése és az előrelépés a határozatok egyeztetésében megalapozhatná, hogy külügyminiszterek vegyenek részt a határozatok meghozatalában. A pozitív, konkrét eredményekkel befejeződő madridi találkozó kedvező hatású lenne az egész nemzetközi légkörre is.

Negyedszer. Meg kell gyorsítani az európai katonai enyhülés és leszerelés kérdéseivel foglalkozó konferencia összehívásának előkészítését, erősíteni kell a kétoldalú véleménycserét az előkészítés konkrét kérdéseiről. A konferencián részt vevő államok képviselői tartsanak sokoldalú előkészítő konzultációkat azzal a céllal, hogy a madridi találkozóon gyakorlati döntések szülessenek a konferencia feladatairól, idejéről, helyéről, munkarendjéről, többek között az első szakasz napirendjéről, úgy hogy annak munkája a bizalomerősítő intézkedésekre összpontosuljon.

Ötödször. Erőfeszítéseket kell tenni abból a célból, hogy a fegyverkezési verseny korlátozásának és megszüntetésének különböző kérdéseiről folyó tárgyalásokon mielőbb megállapodások szülessenek. Haladéktalanul fel kell újítani azokat a tárgyalásokat, amelyeket szüneteltetnek vagy megszakítottak.

A fegyverkezési hajszát megszüntetését szolgáló gyakorlati

intézkedések terén a legközvetlenebb feladatnak kell tekinteni a hadászati fegyverzetek korlátozásáról szóló szovjet–amerikai szerződés, a SALT–II életbe léptetése mellett azt, hogy mielőbb sikeresen befejeződjenek a tárgyalások:

- a nukleáris fegyverkísérletek általános és teljes betiltásáról;
- a sugárfegyverek betiltásáról;
- a vegyi fegyverek betiltásáról és készleteik megsemmisítéséről;
- arról, hogy nem alkalmaznak nukleáris fegyvert a nukleáris fegyverrel nem rendelkező és azt területükön nem tároló államok ellen és nem helyeznek el nukleáris fegyvert olyan államok területén, ahol jelenleg nincs.

A megállapodás létrejötte bármely felsorolt intézkedésről, amelynek megvalósítása mellett már hitet tett az Egyesült Nemzetek Szervezete, elősegítené a nemzetközi helyzet javulását, a tárgyalások sikeres befejezése pedig egészében véve jelentős vívmány lenne az emberiség számára.

Hatodszor. Haladéktalanul érdemi tárgyalásokat kell kezdeni a fegyverkezési hajsza megszüntetését és a háború veszélyének kiküszöbölését szolgáló olyan időszerű intézkedésekről, amelyekért szüntelenül síkraszállnak a szocialista országok és amelyek mellett az Egyesült Nemzetek Szervezete is állást foglalt, de róluk eddig nem kezdtek tárgyalásokat:

- egyetemes szerződés megkötése az erőszakról történő lemondásról;
- a nukleáris fegyverek gyártásának megszüntetéséről és a nukleáris fegyverkészletek fokozatos csökkentéséről, egészen teljes megsemmisítésükig;
- új tömegpusztító fegyverfajták és rendszerek létrehozásának megtiltásáról;
- a katonai költségvetések csökkentéséről, mindenekelőtt a nagyhatalmak esetében.

Egyetlen államnak, egyetlen kormánynak sem lehet meggyőző indoka arra, hogy ezekben a kérdésekben kitérjen a tárgyalások elől. Az emberiség lelkiismerete nem békülhet meg

azzal, hogy elszalasszák a minden ember javát szolgáló megoldások lehetőségét.

Minden további halogatás nélkül új nemzetközi méretű erőfeszítéseket kell tenni azért is, hogy örökre betiltsák a nukleáris fegyverek alkalmazását; az államok kapcsolataikban lemondjanak az erőszak alkalmazásáról; felszámolják a külföldi katonai támaszpontokat és kivonják az idegen területen állomásozó csapatokat; csökkenjenek a fegyveres erők és fegyverzetek, atommentes és békeövezetek jöjjenek létre a világ különböző térségeiben, így Európában is.

Hetedszer. A béke és a nemzetközi helyzet megszilárdítása, valamint a fontos nemzetközi tengeri útvonalak megbízható és akadálytalan használatának szavatolása érdekében meg kell vizsgálni – például az ENSZ keretében – a katonai jelenlét és tevékenység korlátozásának és szintje csökkentésének kérdéseit az olyan térségekben, mint az Atlanti-, az Indiai-, a Csendes-óceánon, a Földközi-tengeren vagy a Perzsa-öbölben.

A Varsói Szerződés tagállamai, miközben e javaslataikat előterjesztik, kifejezik reményüket, hogy Európa és a világ minden államának kormánya kedvező szellemben fogadja és figyelmesen tanulmányozni fogja ezeket, s a javaslatok széles körű támogatásra találnak mind részükről, mind Európa és a világ társadalmi erői részéről. A Varsói Szerződés tagállamai készek érintkezésbe lépni és párbeszédet kezdeni valamennyi érdekelt állammal e javaslatok lényegéről. Mint mindig, most is készek figyelmesen és konstruktív szellemben megvizsgálni más államok javaslatait, amelyek a béke és az enyhülés megerősítésére, a fegyverkezési hajszra megfékezésére, a leszerelés megvalósítására, a nemzetközi együttműködés fejlesztésére irányulnak.

*

A Varsói Szerződés tagállamai a Politikai Tanácskozó Testület ülésén áttekintették az európai enyhülésért és biztonságért, a világbéke megszilárdításáért vívott harc időszerű feladatait, és

megerősítik megingathatatlan elkötelezettségüket a béke, az európai és a nemzetközi biztonság politikája iránt.

Szilárd eltökéltségük, hogy minden területen erősítik a testvéri barátságot és együttműködést egymással és más szocialista országokkal, fejlesztik kapcsolataikat, folytatják és mélyítik a párbeszédet valamennyi állammal.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés aláírása utáni negyedszázad évei az agresszió és a hegemonizmus imperialista politikája ellen, a békéért és az enyhülésért, az államok közötti egyenlő kapcsolatok és békés együttműködés megerősítéséért folytatott harc esztendei voltak.

A Varsói Szerződés tagállamai kifejezik szilárd meggyőződésüket, hogy a világ államai és népei magas fokú felelősségük szellemében cselekedve képesek megőrizni és megszilárdítani a békét, képesek megvalósítani az emberiség törekvését a szabadságra és a haladásra.

Népszabadság, 1980. május 16.

**A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete
varsói ülésének felhívása
a világ valamennyi államának vezetőjéhez**

1980. május 15.

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete ülésének résztvevői – áthatva attól a törekvéstől, hogy erősítsék a földkerekség népeinek a békés jövőbe vetett hitét – javasolják: a világ valamennyi térsége államainak vezetői a közeljövőben találkozzanak a legmagasabb szinten. A találkozó résztvevői összpontosítsák figyelmüket az európai népeket és az egész emberiséget egyaránt élénken foglalkoztató feladatra: a nemzetközi feszültség tűzfészkeinek felszámolására, a háború megakadályozására. Ezen belül szenteljenek megkülönböztetett figyelmet az európai biztonságnak és a kontinens békéje megőrzésének.

Ilyen találkozóban meg lehet állapodni államközi konzultációk útján.

A mai helyzet, azok az aggodalmak, amelyeket ez a helyzet kivált, és azok a lehetőségek, amelyeket még korántsem merítettek ki, végül pedig a történelem tapasztalatai a Hitler-ellenes koalíciótól napjainkig egyaránt azt tanúsítják, hogy éppen az ilyen találkozók jelentik a legmegbízhatóbb utat a kölcsönös megértéshez és a szilárd békéhez. ...

Népszabadság, 1980. május 16.

Közlemény

a Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testületének
varsói üléséről

1980. május 16.

1980. május 14–15-én Varsóban ülést tartott a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete. ...

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén megvonták a Varsói Szerződés 25 éves tevékenységének mérlegét, s áttekintették az európai enyhülésért és biztonságért, az egyetemes béke megszilárdításáért folytatott harc időszerű kérdéseit és feladatait.

Az ülés résztvevői a jelenlegi európai és világhelyzet értékelését és az európai politikai és katonai enyhülés folyamatának kibontakoztatására, a fegyverkezési hajsza megfékezésére, a világ politikai légkörének megjavítását szolgáló további lépésekre vonatkozó javaslataikat egyhangúlag elfogadott nyilatkozatba foglalták, amelyet külön tesznek közzé.

A Varsói Szerződés tagállamai megerősítették szilárd elhatározásukat, hogy folytatják a harcot az európai biztonság erősítéseért és az együttműködés fejlesztéséért, az egyetemes békéért, a népek szabadságáért és függetlenségéért, a nemzetközi enyhülésért, a fegyverkezési hajsza megállításáért és a leszerelésért. Ebben a harcban készek szorosan együttműködni mindazon államokkal és társadalmi erőkkel, amelyek érdekeltek a béke és a népek biztonságának megszilárdításában.

Megállapodtak, hogy a Lengyel Népköztársaság mint az ülést rendező ország a nyilatkozatot hivatalos dokumentumként az Egyesült Nemzetek Szervezete elé terjeszti és az európai

biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett valamennyi állam kormányának tudomására hozza.

Megegyezés született abban, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága soron következő ülésén áttekinti az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselői madridi találkozásának előkészítésével és az európai katonai enyhülési és leszerelési konferencia összehívásával kapcsolatos kérdéseket.

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta V. G. Kulikovnak, a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőei főparancsnokának, a Szovjetunió marsalljának jelentését az Egyesített Parancsnokság gyakorlati munkájáról.

A Politikai Tanácskozó Testület ülése baráti légkörben, a teljes egyetértés jegyében zajlott le, s megerősítette résztvevőinek nézetazonosságát Európa és a világ kulcsfontosságú kérdéseiben.

A Varsói Szerződés tagállamainak küldöttségei részt vettek a testvéri szövetségük 25. évfordulójának szentelt ünnepi megemlékezéseken.

Népszabadság, 1980. május 16.

**A Varsói Szerződés tagállamai
parlamenti képviselőinek felhívása
Európa és a világ államainak parlamentjeihez
és parlamenti képviselőihez**

1980. június 17.

Mi, a Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek képviselői – a Bolgár Népköztársaság Nemzetgyűlésének, a Magyar Népköztársaság Országgyűlésének, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarájának, a Lengyel Népköztársaság Szejmjének, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelsőbb Tanácsának, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Szövetségi Gyűlésének képviselői, akik a Varsói Szerződés 25. évfordulója alkalmából találkoztunk Minszkben, a Belorusz Szovjet Szocialista Köztársaság fővárosában, a hős városban – felhívással fordulunk Európa és a világ parlamentjeihez és parlamenti képviselőihez.

Aggodalommal állapítjuk meg, hogy a nemzetközi helyzet a béke- és enyhülésellenes erők tevékenységének következtében bonyolulttá vált, veszélybe kerültek a béke és a nemzetközi biztonság megszilárdítása terén a hetvenes években elért jelentős eredmények. Ezek az erők a fegyverkezési verseny megfékezhetetlen fokozására és a békés nemzetközi együttműködés aláaknázására vettek irányt. Európa és a világ békéjére különösen veszélyes az új típusú amerikai nukleáris rakétafegyverek gyártásáról és nyugat-európai elhelyezéséről szóló döntés.

Ebben a helyzetben felhívással fordulunk mindenkinek, aki felelősséget érez a béke sorsáért. Felhívunk minden parlamentet és parlamenti képviselőt, hogy tevékenyen járuljon hozzá a nemzetközi helyzet normalizálásához. A konfrontáció politikájával valamennyi békeszerető ország egyesített erőfeszítéseit kell szembeállítani. A békét közösen kell építeni és megvédeni.

Kifejezzük reményünket, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak a Politikai Tanácskozó Testület legutóbbi ülésén előterjesztett és széles körű nemzetközi visszhangot kiváltott kezdeményezései konstruktív szellemű fogadtatásra találnak Európában és a világ valamennyi országa részéről. Az európai és a nemzetközi biztonság megszilárdítása szempontjából különösen fontos a Politikai Tanácskozó Testületnek az a javaslata, hogy a világ valamennyi térsége államainak vezetői találkozzanak a legmagasabb szinten, tekintsék át a nemzetközi élet kulcskérdéseit és határozzák meg a nemzetközi feszültséggócok felszámolásának, a háború elkerülésének útjait.

Síkraszállunk az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányában foglalt valamennyi elv és ajánlás hiánytalan betartásáért, az értekezleten részt vett államok képviselői madridi találkozájának eredményes lebonyolításáért, az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia összehívásáért, azért, hogy az európai kontinensen ne növekedjen, hanem csökkenjen a katonai szembenállás mértéke.

A parlamentek és a parlamenti képviselők arra hivatottak, hogy tevékenyen elősegítsék megállapodások elérését a fegyverkezési hajsza megszüntetésének valamennyi megoldásra érett kérdésében: a már megkötött egyezmények mielőbbi ratifikálását – beleértve a stratégiai fegyverek korlátozásáról szóló és nagy nemzetközi jelentőséggel bíró SALT-II szerződést is: a felfüggesztett vagy megszakadt tárgyalások felújítását. A nyolcvanas években az emberiség határozott lépéseket tehet és kell is tegyen azért, hogy alkotó készségét és lehetőségeit teljes mértékben az életszükségletek kielégítésének, a népek békés jövője biztosításának szentelje, és ne a halált hozó fegyverek gyártására pazarolja.

A nemzetközi helyzet megszilárdítása és az enyhülési politika folytatása érdekében különösen fontos a konfliktushelyzetek tartós békés rendezése, az erő alkalmazásáról és az erővel fenyegetésről való lemondás, a katonai jelenlét és tevékenység szintjének korlátozása és csökkentése azokban a térségekben, ahol a

legfontosabb nemzetközi tengeri utak haladnak, a békéért, a szabadságért, a nemzeti függetlenségért és a társadalmi haladásért vívott harc kibontakoztatása még szélesebb fronton.

A nemzetközi feszültség csökkentésének folyamatát bolygónk valamennyi térségére ki kell terjeszteni. Szolidárisak vagyunk Ázsia, Afrika és Latin-Amerika népeinek igazságos követeléseivel, harcával a békéért, a független fejlődésért, valamint azért a jogért, hogy sorsukat teljes mértékben maguk határozzák meg, s szabadon valósítsák meg törekvésüket a politikai, gazdasági és társadalmi haladásra.

Ezzel a felhívással kifejezzük: a Varsói Szerződés tagállamainak parlamentjei készek más olyan javaslatok megvitatására is, amelyek a béke és az enyhülés megszilárdítására, a fegyverkezési hajsza megfékezésére, a leszerelés megvalósítására, a nemzetközi együttműködés fejlesztésére irányulnak. A parlamenteknek és a képviselőknek mint népeik teljes jogú képviselőinek az a kötelességük, hogy mindent megtegyenek bolygónk politikai légkörének javításáért, a szilárd és megingathatatlan béke megerősítéséért.

Népszabadság, 1980. június 19.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
parlamenti képviselőinek
minszki találkozájáról***1980. június 20.*

A találkozó résztvevői véleménycserét folytattak a Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek a szervezet megalakítása óta eltelt 25 évben kifejtett nemzetközi tevékenységéről és ennek eredményeiről. Áttekintették a baráti országok időszerű feladatait az európai enyhülésért és biztonságért, a világbéke megszilárdításáért vívott harcban.

A találkozó résztvevői országaik parlamentjeinek nevében teljes egyetértésüket fejezték ki a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének varsói ülésén elfogadott nyilatkozat és felhívás következtetéseivel és értékeléseivel. Egyöntetűen támogatták az ezekben a dokumentumokban javasolt további lépéseket, amelyeknek a politikai és a katonai enyhülés folyamatának kibontakoztatását, a fegyverkezési hajszra megfékezését szolgáló hatékony intézkedések megvalósítása a céljuk.

A találkozó résztvevői hangsúlyozták annak fontosságát, hogy parlamentjeik és a béke sorsáért felelősséget érző minden társadalmi erő megsokszorozza erőfeszítéseit a béke és a biztonság megszilárdításáért, valamint azért, hogy kiküszöböljék egy új háború kitörésének lehetőségét. A találkozó résztvevői felhívásukat valamennyi parlamenthez és parlamenti képviselőhöz eljuttatják.

A Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselőinek találkozója a teljes egyetértés és a testvéri barátság jegyében zajlott le.

Népszabadság, 1980. június 20.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
Külügyminiszteri Bizottságának
varsói üléséről**

1980. október 20.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1980. október 19–20-án Varsóban megtartotta soron következő ülését.

A Külügyminiszteri Bizottság – a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének megbízásából – áttekintette az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselői madridi találkozásójának előkészítésével és az európai katonai enyhülési és leszerelési konferencia összehívásával kapcsolatos kérdéseket.

1. A külügyminiszterek egyhangúlag megállapították: az európai és a világpolitika legutóbbi eseményei alátámasztják, hogy a Politikai Tanácskozó Testület 1980. május 15-i varsói nyilatkozata megalapozott és helyes értékelést adott a nemzetközi helyzetről, és még időszerűbbé tesz a nyilatkozatban megfogalmazott javaslatokat a nemzetközi feszültség csökkentésére, az enyhülési politika fenntartására és elmélyítésére, a biztonság és az együttműködés erősítésére Európában és az egész világon, a fegyverkezési hajszra megfékezésére és a leszerelésre, továbbá a népek függetlenségének tiszteletben tartását, az államok kapcsolatainak javítását szolgáló konkrét lépésekre.

A miniszterek államaik nevében aggodalmukat fejezték ki, hogy az imperialista erőpolitika további aktivizálódása, a konfrontáció és a hegemonizmus, az államok függetlenségének és szuverenitásának megsértése, a belügyekbe való beavatkozás, a nemzetközi problémák rendezetlensége és az új konfliktusok

keletkezése következtében fennmaradt a nemzetközi feszültség. Hangsúlyozták azokat a veszélyeket, amelyeket a fegyverkezési verseny újabb felerősödése Európában és a világon, a katonai fölényre való törekvés, a békét fenyegető katonapolitikai doktrínák és koncepciók hordoznak magukban.

A miniszterek ugyanakkor megállapították, hogy az államok közül mind többen a társadalom széles rétegei, a demokratikus erők, a világ népei határozottan fellépnek a nemzetközi feszültség ellen, az enyhülésért és a béke erősítéséért, a népek azon jogának tiszteletben tartásáért, hogy maguk döntsenek saját sorsukról. Ennek eredményeként sikerült megakadályozni, hogy szétzúzzák az államok között kialakult normális politikai érintkezéseket és kapcsolatokat. Valamennyi európai országban erősödik a tudat, hogy az enyhülési politikának nincs ésszerű, elfogadható alternatívája; fokozódik érdekeltségük e politika folytatásában, az összeurópai értekezleten megkezdett folyamat továbbfejlesztésében.

2. Az ülés résztvevői megerősítették, hogy államaik határozottan törekszenek a fegyverkezési verseny megszüntetésére, az enyhülés kiterjesztésére a világ valamennyi térségére, a minden állam függetlenségének, szuverenitásának és területi épségének tiszteletben tartására irányuló politika folytatására, az erő alkalmazásának vagy az erővel való fenyegetésnek a kizárására, a belügyekbe való be nem avatkozásra, az államok közötti kapcsolatok azon elveinek szigorú betartására, amelyeket az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmánya tartalmaz. Fellépnek azért, hogy e célból erősítsék kapcsolataikat, és folytassák a párbeszédet Európa és a világ valamennyi államával. Meggyőződésük, hogy a helsinki záróokmány megbízható alapja annak, hogy az államok és a népek közös erőfeszítéseket tegyenek a nemzetközi kapcsolatokban felmerülő nehézségek áthidalására, s tovább haladjanak előre az európai biztonság erősítésének és az együttműködés bővítésének útján.

Az ülésen képviselt államok egész tevékenységükben abból indulnak ki, hogy következetesen biztosítani kell valamennyi

nemzetközi kérdés politikai eszközökkel, tárgyalások útján történő rendezését a népek egyenjogúságának és jogos érdekeinek tiszteletben tartásával. Úgy vélik, hogy nincs olyan fegyverfajta, amelynek korlátozásáról és csökkentéséről ne lehetne megállapodni a kölcsönösség alapján, szigorúan tiszteletben tartva az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvét és azt, hogy egyetlen állam biztonsága se szenvedjen csorbát.

3. Az ülés résztvevői úgy vélik, hogy a mostani bonyolult nemzetközi helyzetben növekszik az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselői november 11-én kezdődő madridi találkozásának jelentősége.

Amellett foglalnak állást, hogy a madridi találkozóval megnyíló lehetőségeket használják fel az európai helyzet alakulása fő irányzatának, az enyhülési politikának az alátámasztására, és hogy a találkozón állapodjanak meg az európai kontinens biztonságát és az együttműködés erősítésének valamennyi fő irányát érintő további gyakorlati lépésekben.

Az ülésen képviselt államok ezzel kapcsolatban úgy vélik, hogy a madridi találkozó sikere az összes résztvevő politikai akaratától függ. Attól, hogy a találkozón megteremtsek a konstruktív politikai légkört, az együttműködés feltételeit, és kölcsönösen elfogadható megállapodások elérésére törekedjenek. Eltökéltnek kell lenniük, hogy semmi olyat nem tesznek, ami politikai konfrontáció kialakulásához vezetne. Az ülésen képviselt államok készek hozzájárulni ahhoz, hogy kedvező légkörben tartsák meg a madridi találkozót, és gyakorlati megállapodásokat dolgozzanak ki a megtárgyalásra kerülő lényeges kérdésekben.

4. A jelenlegi körülmények között a katonai feszültség csökkentésének döntő jelentősége van abban, hogy az államközi kapcsolatok a béke és az enyhülés irányában fejlődjenek. A tanácskozás résztvevői úgy vélik, hogy a madridi találkozón kellő figyelmet kell fordítani az európai biztonság katonai kérdéseire, és olyan konkrét intézkedéseknek a megvizsgálására, amelyek – a záróokmány rendelkezéseinek megfelelően – megvalósítha-

tóak. Ezzel összefüggésben különösen nagy jelentősége lenne – a Helsinkivel kezdődött összeurópai folyamat fejlődésének lényeges elemeként –, ha a madridi találkozón döntés születne az európai katonai enyhüléssel és leszereléssel foglalkozó konferencia összehívásáról, lebonyolításának rendjéről, idejéről és helyéről.

Az ülés résztvevői megállapították, hogy e konferencia összehívásának gondolata mind szélesebb körű támogatást élvez. Jóllehet e konferencia összehívásának és feladatainak egyes vonatkozásaiban az államok között még nézeteltérések vannak, több körülmény elősegítheti az álláspontok közeledését.

Az ülésen képviselt államok megerősítik, hogy a konferencia szakaszonkénti lebonyolítása mellett foglalnak állást, tehát amellett, hogy a konferenciát az egyik szakasztól a másikig a folytonosság jellemezze. Az első szakaszban a konferencia munkáját a bizalom erősítő intézkedések kibővítésére kellene összpontosítani úgy, hogy a továbbiakban a konferencia hozzákezdhessen az európai katonai szembenállás szintjének és koncentráltságának csökkentését szolgáló intézkedések egyeztetéséhez, beleértve a katonai tevékenység korlátozását, a fegyveres erők és a fegyverzetek csökkentését is. A konferencia feladatairól számos más ország álláspontjában többé-kevésbé azonos elemek körvonalazódnak.

Figyelembe véve a különböző államoknak az európai katonai enyhülési és leszerelési konferencia tartalmáról ismert elképzeléseit, az ülés résztvevői abból indulnak ki: a konferencia összehívásáról szóló megállapodásnak biztosítania kell, hogy valamennyi résztvevőnek egyenlő jogai és lehetőségei legyenek gyakorlati javaslatok előterjesztésére. Fontos, hogy a madridi találkozóknak a konferencia összehívására vonatkozó döntése tükrözze ezt a felfogást. A Varsói Szerződés tagállamainak a konferencián megvitatásra ajánlott konkrét javaslatai ismertek. A tagállamok a konferencián készek megvizsgálni más államok megfelelő javaslatait is.

A miniszterek újból kijelentették: országaik támogatják azt a javaslatot, hogy az európai katonai enyhülési és leszerelési konferencia színhelye Varsó legyen.

5. Az ülés résztvevői megerősítették államaik szándékát, amellet foglaltak állást, hogy a madridi találkozon a záróokmány valamennyi fejezetében hozzájárulnak a megállapodások eléréséhez.

Amellet foglaltak állást, hogy a madridi találkozó hozzon hatékony intézkedéseket a gazdasági, a tudományos-műszaki, a környezetvédelmi együttműködés hatékonyságának növelésére. Nagy jelentőséget tulajdonítanak az energetikai együttműködés erősítésének és egy összeurópai konferencia összehívásának ebben a fontos kérdésben. Állást foglalnak a széles körű és akadálymentes árucserre, az ipari kooperáció, a mezőgazdasági, a közlekedési és a tudományos együttműködés fejlesztése mellett.

Az ülés résztvevői kívánatosnak és lehetségesnek tartják, hogy a madridi találkozon a kultúra, az oktatás, a tájékoztatás és a kapcsolatépítés területén is lépjenek előre a helsinki megállapodások megvalósításában – azon az elvi alapon, amelyet a záróokmány mint egységes egész meghatározott.

Az ülésen képviselt államok ugyancsak nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy a záróokmánynak az összeurópai folyamat fenntartására vonatkozó rendelkezéseit végrehajtsák. Mindez már Helsinkiben elkezdődött, hogy ily módon következetes legyen az előrehaladás az enyhülés erősítésének, a biztonság megszilárdításának és az összeurópai tanácskozáson részt vevő államok egyenjogú együttműködése fejlesztésének útján. Az említett államok képviselőinek a záróokmányban előírt irányzott találkozási és érintkezései más formái pozitív szerepet hívatottak játszani e célok valóra váltásában. Az ülés résztvevői ezzel kapcsolatban megjegyezték, hogy az összeurópai tanácskozással megkezdett folyamat fenntartása szempontjából különleges jelentősége van annak, hogy a madridi találkozon reális

előrehaladást érjenek el az enyhülés továbbvitele, a biztonság megszilárdítása, az együttműködés fejlesztése irányában az európai kontinensen.

Számolva ezzel, az ülésen képviselt államok a madridi találkozóon készek meghatározni a következő hasonló jellegű találkozó megtartásának megfelelő feltételeit. Ezzel összefüggésben a miniszterek kijelentették, hogy országaik készek lesznek támogatni a Román Szocialista Köztársaság javaslatát, hogy ezt a találkozót Bukarestben rendezzék meg.

6. A Varsói Szerződés tagállamai – a nukleáris háború veszélyének elhárítása és az európai népek békés életének biztosítása érdekében – támogatják a Szovjetunió javaslatát az európai közepes hatótávolságú nukleáris fegyverekkel, és egyidejűleg, azokkal szerves kapcsolatban, az előretolt bázisú amerikai nukleáris eszközökkel foglalkozó tárgyalásokra. A tanácskozás résztvevői meglelégedéssel állapították meg, hogy megkezdődött e kérdések gyakorlati megvitatása a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok között. Kifejezték reményüket, hogy ezek a tárgyalások sikeresek lesznek, ami lépést jelentene a nukleáris háború veszélyének kiküszöbölése irányában az európai kontinensen.

7. Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek kölcsönös csökkentéséről folyó bécsi tárgyalásokon részt vevő szocialista államok 1980. július 10-i javaslataikkal újabb nagy lépéseket tettek a nyugati országok álláspontjának irányában. Ilyen körülmények között annak érdekében, hogy a bécsi tárgyalásokon előrehaladás történjen a kölcsönösen elfogadható megállapodások felé, szükséges, hogy a tárgyalásokon részt vevő nyugati országok is tanúsítsanak politikai akaratot a vizsgált kérdések megoldására.

8. Az ülés résztvevői hangsúlyozták más konkrét javaslatoknak a jelentőségét is, amelyeket a Politikai Tanácskozó Testület 1980. május 15-i, varsói nyilatkozata tartalmaz a fegyverkezési hajsza korlátozásáról, a béke megerősítéséről és a nemzetközi biztonság megszilárdításáról. Ezek a javaslatok ma is érvénye-

sek, és a Varsói Szerződés tagállamai készek, hogy mindegyikről komoly, érdemi tárgyalásokat kezdjenek más érdekelt államokkal.

A Külügyminiszteri Bizottság ülése a testvéri barátság és az elvtársi együttműködés légkörében zajlott le.

Népszabadság, 1980. október 21.

Kommuniké**a Varsói Szerződés tagállamai****Honvédelmi Miniszteri Bizottságának****bukaresti üléséről***1980. december 3.*

December 1. és 3. között Bukarestben tartotta soron következő ülését a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

Az ülésen részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, jelen volt az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke. Az ülésen Constantin Olteanu vezérőrnagy, a Román Szocialista Köztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság megtárgyalta az Egyesített Fegyveres Erők tevékenységének időszerű kérdéseit, és megfelelő határozatokat hozott. Az ülés tárgyszerű légkörben, a barátság és a kölcsönös megértés szellemében folyt le.

Népszabadság, 1980. december 4.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
párt- és állami vezetőinek
moszkvai találkozójáról**

1980. december 5.

Moszkvában 1980. december 5-én találkozót tartottak a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége párt- és állami vezetői. ...

A találkozó résztvevői véleményt cseréltek arról, hogyan alakult a nemzetközi helyzet az utóbbi hónapokban. Az események menete megerősíti a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1980. májusi, varsói értekezletén megfogalmazott értékelések helyességét, a javaslatok időszerűségét. Ezek a javaslatok pozitívan hatnak az Európában és a világ más térségeiben végbemenő folyamatokra, összhangban állnak a népek érdekeivel.

Megelégedéssel állapították meg, hogy a különböző társadalmi rendszerű államok közötti politikai érintkezések megélénkültek, a legfontosabb nemzetközi problémákról kezdett dialógus folytatódott. Az ENSZ Közgyűlés konstruktívan vizsgálja a szocialista és más országoknak azon javaslatait, amelyek arra irányulnak, hogy mielőbb megvalósuljanak a fegyverkezési hajszra korlátozását és megszüntetését célzó hatékony intézkedések.

A szocialista országok kifejezték azt a szándékukat, hogy továbbra is hozzájáruljanak a nemzetközi légkör egészségesebbé tételéhez, a béke megszilárdításához, az enyhülési politika együttműködés fejlesztéséhez és minden konfliktus tárgyalások

útján történő megoldásához. A találkozó résztvevői szilárdan állást foglalnak amellett, hogy a függetlenség, a szuverenitás elvei alapján fejlődjenek kapcsolataik minden országgal, függetlenül azok társadalmi rendszerétől. Sikraszállnak azért, hogy az államok az egymás közötti viszonyukban lemondjanak az erőszak alkalmazásáról és a vele való fenyegetőzésről, szigorúan tiszteletben tartsák az ENSZ Alapokmányát.

A találkozó résztvevői hangsúlyozták, hogy fejlesztik együttműködésüket az összes haladó demokratikus, imperialista-ellenes erővel, fellépnek valamennyi nép szolidaritásának erősítéseért a háború veszélye ellen, a békepolitikáért, a leszerelésért – elsősorban az atomleszerelésért –, az enyhülésért és az egyenjogú együttműködésért vívott harcban.

A találkozó résztvevői kifejezték, hogy az Egyesült Államokkal fenntartott viszonyuk fejlesztésében készek építő szellemben eljárni, ha ugyanilyen magatartást tanúsít az új amerikai kormányzat.

Az értekezlet résztvevői üdvözlötték a madridi találkozó munkájának megkezdését. Állást foglaltak amellett, hogy a tanácskozás új távlatokat nyisson a helsinki záróokmány megvalósításában, az európai béke és enyhülés előtt.

A találkozó résztvevői ugyanakkor megállapították, hogy a világhelyzet feszült. A fegyverkezési verseny mind veszélyesebb jelleget ölt. A világ különböző térségeiben fennmaradnak a katonai konfrontáció és a feszültség gócai, új konfliktusok keletkeznek. A helyzet az éberség fokozását követeli az imperialista erők agresszív törekvéseivel, a reakció azon próbálkozásaival szemben, hogy kárt okozzanak a szocialista országoknak, a fejlődő államoknak és a nemzeti felszabadító mozgalmaknak.

A találkozó résztvevői kijelentették: eltökélt szándékuk, hogy továbbra is erősítik a szocialista országok egységét, a marxizmus-leninizmus és az internacionalista szolidaritás, az egyenjogú, kölcsönösen előnyös együttműködés alapján.

A találkozáson kifejezésre jutott az a meggyőződés, hogy a békében, biztonságban és nemzetközi együttműködésben érdekelt

valamennyi ország és nép egyesített erőfeszítéseivel megszilárdítható az enyhülés mint a nemzetközi fejlődés vezető iránya.

A találkozó résztvevői kölcsönösen tájékoztatták egymást az országukban folyó szocialista és kommunista építőmunkáról. Sikeraszlltak a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködés további fejlesztése, az országaikban folyó szocialista és kommunista építés érdekeinek megfelelő tervkoordináció, és népeik anyagi jólétének fokozása mellett.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt képviselői tájékoztatták a találkozó résztvevőit a Lengyel Népköztársaság helyzetének alakulásáról, a LEMP KB 7. ülésének⁹⁹ eredményeiről. A találkozó résztvevői kifejezték azt a meggyőződésüket, hogy a testvéri Lengyelország kommunistái, munkásosztálya, dolgozói képesek leküzdeni a felmerült nehézségeket, biztosítják az ország további fejlődését a szocializmus útján. Megerősítették, hogy a szocialista Lengyelország, a Lengyel Egyesült Munkáspárt és a lengyel nép bizton számíthat a Varsói Szerződés tagállamainak testvéri szolidaritására és támogatására. A LEMP képviselői hangsúlyozták, hogy Lengyelország szocialista állam, a szocialista országok közösségének szilárd tagja, ez volt és marad a jövőben is.

A szocialista országok párt- és állami vezetőinek találkozóját az elvtársi kölcsönös megértés és a nézetek egysége jellemezte.

Népszabadság, 1980. december 6.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának
bukaresti üléséről**

1981. december 2.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1981. december 1–2-án Bukarestben megtartotta ülését.

Az ülés résztvevői kölcsönös tájékoztatás és véleménycsere keretében áttekintették a fegyverzetkorlátozási és leszerelési tárgyalások helyzetét, valamint az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselői madridi találkozójának menetét.

1. A miniszterek államaik nevében megállapították, hogy az események alakulása teljes mértékben alátámasztja a nemzetközi helyzet fejlődésének irányzatairól a Politikai Tanácskozó Testület 1980. májusi, varsói ülésén és a Varsói Szerződés tagállamai vezetőinek 1980. decemberi, moszkvai találkozóján adott értékelések és következtetések időszerűségét, valamint az említett államok által előterjesztett, a béke megszilárdítására, az enyhülésre, a fegyverkezési hajsza felszámolására és a leszerelésre, valamint a nemzetközi együttműködés elmélyítésére irányuló programok és javaslatok nagy jelentőségét.

Mély aggodalommal állapították meg, hogy az imperialista erőpolitika aktivizálódásának következményeként tovább romlott a nemzetközi légkör, nőtt a háborús veszély és a népek szabadságának, függetlenségének fenyegetettsége. Ezzel összefüggésben rámutattak arra a növekvő veszélyre, amelyet a fegyverkezési verseny, különösen a nukleáris fegyverkezés ütemének és méreteinek fokozódása, az új fegyvertípusok és rendszerek kidolgozása, azok rendszerbe állítása, a katonai kiadások további emelkedése, a hadiipari komplexum szerepének és be-

folyásának erősödése okoz. Megállapították azt is, hogy a haditechnika fejlődésében olyan változások mennek végbe, amelyek alááshatják a nemzetközi stabilitást.

Az ülés résztvevői – ezzel kapcsolatban – ismét rámutattak, hogy különösen veszélyes az új amerikai közepes hatótávolságú rakéták nyugat-európai telepítéséről szóló NATO-döntés; az Egyesült Államoknak a neutronfegyver előállításáról és a hadászati fegyverkezés új, széles körű programjáról hozott döntése, mivel ennek nyilvánvaló célja a katonai fölény elérése. Mindezt az európai és más népeket létükben fenyegető hadászati doktrínák előtérbe állítása kíséri: az első nukleáris csapás-mérésről, a „korlátozott nukleáris háború” lehetőségéről és elfogadhatóságáról Európában. Megszakadtak vagy szünetelnek a tárgyalások a fegyverzetkorlátozás és a leszerelés számos fontos területén.

2. Az ülés résztvevői ugyanakkor megállapították, hogy az enyhülés ellen fellépő imperialista, reakciós erők politikája a békeszerető államoknak, az imperialistaellenes, haladó erőknek és a társadalom legszélesebb köreinek növekvő ellenállásába ütközik Európában és a világ más térségeinek országaiban. A békéért, a leszerelésért, az enyhülés megőrzéséért és elmélyítéséért, az együttműködésért folytatott harcban kiemelkedő szerep jut a szocialista országoknak. Ebben a harcban ugyancsak fontos tényező az el nem kötelezett országok fellépése a háború megelőzéséért, a béke megszilárdításáért, az enyhülési folyamat világméretű kiszélesítéséért. Valamennyi államban, az összes földrészen a politikai személyiségek, a parlamenti és társadalmi körök, a lakosság széles rétegei határozottan fellépnek az összes vitás nemzetközi kérdés békés, politikai rendezéséért, mindinkább felismerik, hogy haladéktalanul hatékony lépéseket kell tenni a nukleáris katasztrófa elhárítására. A békéért és a leszerelésért, a háború és a rakéták elleni tömegtüntetések és tiltakozások Európa és más földrészek országaiban – napjaink jellemzőivé váltak.

Az ülésen képviselt államok úgy vélik, a jelenlegi körülmé-

nyek között minden egyes állam és felelős államférfi legfontosabb kötelessége az, hogy mérsékletet tanúsítson.

Cselekedeteit az emberiség létszükségleteihez igazítsa a béke megőrzésében és megszilárdításában, és abban, hogy az anyagi erőforrásokat és a tudományos vívmányokat ne az emberek kiirtásának és a civilizáció lerombolásának céljaira, hanem a népek előtt álló társadalmi-gazdasági problémák megoldására, jólétük gyarapítására, kultúrájuk felvirágoztatására használja fel. Kijelentik, hogy az államok és az államférfiak, ha elsőként alkalmazzák a nukleáris fegyvereket, a legsúlyosabb büntetést követik el az emberiséggel szemben.

Az ülésen képviselt államoknak nincs, nem volt és nem is lesz más hadászati doktrínájuk, mint a védelmi doktrína, nincs, nem volt és nem is lesz szándékukban létrehozni nukleáris elsőcsapásmérő képességet. Nem törekszenek és soha nem fognak törekedni katonai fölényre. Felléptek és fellépnek azért, hogy leszerelési intézkedések foganatosításával alacsonyabb szinten valósuljon meg a katonai erőegyensúly, csökkenjen és szűnjön meg a katonai szembenállás Európában.

Az ülésen képviselt államok meggyőződése, hogy a fegyverkezési versenyt senki sem nyerheti meg, és az, aki a győzelem reményében elhatározná a nukleáris háború kirobbantását, nukleáris katasztrófát zúdítana az emberiségre, amelyben elkerülhetetlenül maga is elpusztulna. A nukleáris háborút nem lehet korlátok között tartani.

3. Az ülés résztvevői kifejezték meggyőződésüket, hogy a katonai és a politikai konfrontáció, valamint a háborús veszély felszámolásához, az enyhülési folyamat megőrzéséhez és folytatásához, az országok együttműködésének fejlesztéséhez napjainkban inkább, mint korábban bármikor, égetően szükség van a fegyverkezési verseny haladéktalan beszüntetésére, érdemi leszerelésre, elsősorban nukleáris leszerelési intézkedésekre.

Megerősítették, hogy országaik változatlanul készek igazságos és kölcsönös alapon megállapodni bármely fegyverfajta

korlátozásáról, csökkentéséről vagy betiltásáról. Ez egyaránt vonatkozik a nukleáris és a tömegpusztító fegyverek valamennyi egyéb fajtájára és a hagyományos fegyverekre. Ugyanez vonatkozik az államok fegyveres erői létszámának csökkentésére is.

4. Az ülés résztvevői ezzel kapcsolatban kifejezték, hogy államaik kedvezően értékelik a szovjet–amerikai tárgyalások felújítását az európai közepes hatótávolságú nukleáris eszközök problémájáról. E tárgyalások kérdéseivel összefüggésben olyan jelentős eseményként méltatták a közelmúltban megtartott szovjet–nyugatnémet csúcstalálkozót, mint amely hozzájárul az említett tárgyalások feltételeinek javításához.

Az ülésen képviselt államok abban látják a Szovjetunió és az Egyesült Államok között 1981. november 30-án¹⁰⁰ Genfben újrakezdett tárgyalások célját, hogy szilárd erőegyensúly fenntartásával Európában, a nukleáris fegyverzet mind alacsonyabb szintjén erősödjön valamennyi európai állam és nép biztonsága, elháruljon a kontinens népeit fenyegető veszély. E cél elérése érdekében számításba kell venni valamennyi közepes hatótávolságú nukleáris eszközt Európában – szárazföldi és tengeri állomásoztatású rakétákat, nukleáris fegyvert hordozó repülőgépeket –, az összes tényezőket, amelyek meghatározzák a stratégiai helyzetet a kontinensen.

A közepes hatótávolságú nukleáris eszközökre vonatkozó tárgyalások kedvezőbb légkörének létrehozásához hozzájárulna a tárgyalások idejére szóló moratórium mindkét fél új közepes hatótávolságú nukleáris eszközeinek telepítésére és a meglevők korszerűsítésére Európában. Az ülés résztvevői konstruktív lépésként értékelik a Szovjetuniónak azt a készségét, hogy – a másik félnek a moratóriummal való egyetértése esetén – jóakarata jeléül egyoldalúan csökkenti a Szovjetunió európai részén levő közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek bizonyos részét, közeledve ahhoz az alacsonyabb szinthez, amelyben a Szovjetunió és az Egyesült Államok a tárgyalások eredményeként megállapodhat. Nagy jelentőségűnek értékelték a Szovjet-

uniónak azt a szándékát, hogy a tárgyalásokon az európai közepes hatótávolságú nukleáris eszközök kölcsönös radikális csökkentéséért száll síkra.

Az ülésen képviselt államok olyan döntés mellett is kiállnak, amely előirányozná mindkét fél – Nyugat és Kelet – teljes lemondását az európai objektumokra irányított közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek minden fajtájáról. Síkraszállnak azért, hogy Európa végső soron váljon teljesen atomfegyvermentessé, mind a közepes hatótávolságú, mind a harcászati fegyverek vonatkozásában.

Ez az igazi út a háborús veszély elhárítására és a béke megszilárdítására az európai kontinensen. A közepes hatótávolságú nukleáris eszközök jelenléte Európában olyan probléma, amely minden európai népet érint, emiatt ezek a népek életbevágóan érdekeltek konkrét eredmények elérésében a szovjet–amerikai tárgyalásokon. Ezt figyelembe véve az ülés résztvevői kifejezték reményüket, hogy minden európai állam kormánya elősegíti a tárgyalások sikerét.

5. Az ülésen képviselt államok egyhangúlag fellépnek a hadászati fegyverzet korlátozásával foglalkozó szovjet–amerikai tárgyalások mielőbbi felújításáért. Szükségesnek tartják, hogy ezek a tárgyalások, támaszkodva mindarra, amit már elértek, a felek egyenlőségének és azonos biztonságának elvét szigorúan betartva vezessenek el a hadászati fegyverzet korlátozásához és csökkentéséhez. Ez nagy jelentőségű lenne a nemzetközi biztonság megszilárdítása szempontjából.

6. Az ülés résztvevői úgy foglaltak állást, hogy a fegyveres erők és a fegyverzet közép-európai kölcsönös csökkentéséről és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről folytatott bécsi tárgyalásokat ki kell mozdítani a holtpontról. Meggyőződésük, hogy a tárgyalásokon részt vevő szocialista országoknak 1978–1981-ben az álláspontok közelítése céljából előterjesztett javaslatai olyan alapot teremtenek, amely lehetővé teszi, hogy megkezdjék a gyakorlati tevékenységet az első szakaszra vonatkozó megállapodás szövegezésére. A bécsi tárgyalásokon való előre-

lépéshez az kell, hogy a tárgyalásokon részt vevő nyugati államok is tanúsítsanak készséget a vita tárgyát képező problémák megoldására, adjanak konstruktív választ a szocialista országok javaslataira.

7. Az ülésen képviselt államok kiállnak az atomfegyvermentes és békeövezetek létrehozása mellett az európai kontinens különböző részeiben, beleértve Európa északi részét és a Balkánt, valamint a béke és az együttműködés övezetének létrehozását a Földközi-tenger térségében.

Az ülés résztvevői ezzel összefüggésben rámutattak, hogy az atomfegyvermentes övezetek létrehozásához a nukleáris hatalmak kötelezettségvállalására van szükség ezen övezetek státusának tiszteletben tartására, valamint arra, hogy nem telepítik oda saját nukleáris fegyvereiket, semmilyen körülmények között nem alkalmaznak ilyen fegyvert az övezetekhez tartozó államok ellen, és nem fenyegetik őket ilyen fegyver alkalmazásával. Minthogy a Szovjetunió kifejezte készségét ilyen kötelezettség vállalására, Európa népei ugyanezt várják el más nukleáris hatalmaktól is.

Az atomfegyvermentes övezetekhez tartozó, nukleáris fegyverekkel nem rendelkező országok jogosultak biztosítékot kapni arra, hogy ellenük – az erőszak alkalmazásáról vagy az erőszakkal történő fenyegetésről való lemondás elvének megfelelően – nem került sor semmilyen más fegyver alkalmazására sem.

8. Az ülés résztvevői határozottan állást foglaltak minden olyan nemzetközi fórum – különösen a genfi Leszerelési Bizottság – munkájának hatékonyabbá tétele mellett, amelyeken a fegyverzetkorlátozás és a leszerelés kérdéseiről tárgyalások folynak vagy folyniuk kellene.

Kinyilvánították, hogy államaik érdekeltek mindazon tárgyalások felújításában, amelyek az utóbbi időben megszakadtak, s hogy készek elősegíteni azok sikeres befejezését. Ez vonatkozik a nukleáris fegyverkísérletek általános és teljes betiltásáról, a vegyi fegyverek betiltásáról és megsemmisítéséről, a hagyományos fegyverek kereskedelmének és szállításának

korlátozásáról, az Indiai-óceán térségében folytatott katonai tevékenység korlátozásáról, majd csökkentéséről és egy sor más kérdésről szóló tárgyalásokra. Mielőbb tárgyalásokat kell kezdeni olyan kérdésekről, mint a nukleáris fegyverek előállításának megszüntetése és készleteinek megsemmisítése, a neutron-fegyver betiltása, valamint arról, hogy nem telepítenek nukleáris fegyvert olyan államok területén, ahol jelenleg nincs.

Az ülés résztvevői határozottan fellépnek gyakorlati meg egyezések eléréseért a sugárfegyverek betiltásában, az új tömegpusztító fegyverfajták és -rendszerek létrehozásának megtiltásában, a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államok biztonsági garanciáinak erősítésében is. Megerősítették államaik álláspontját az atomfegyverek elterjesztésének megakadályozásáról, és arról, hogy az államok hozzájussanak az atomenergia békés célú felhasználásához, annak megfelelően, ahogy azt közös dokumentumaikban kinyilvánították.

Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy országaik készek megállapodást kötni a katonai költségvetések csökkentéséről, mindenekelőtt a nagy katonai potenciállal rendelkező államok esetében: százalékos arányban, vagy pedig abszolút mértékben. Az első lépés az államok katonai kiadásainak befagyasztása lehetne. A szocialista államoknak e jelentős probléma valamennyi vonatkozását érintő konkrét javaslatai közismertek és továbbra is érvényesek.

Az ülésen hangsúlyozták, hogy egyre időszerűbb hatékony intézkedéseket elfogadni a fegyverkezési hajsza világűrre való kiterjesztésének megelőzéséről. Ezzel összefüggésben egyöntetű támogatásukról biztosították az ENSZ Közgyűlés 36. ülészakán elhangzott szovjet javaslatot, hogy kössenek nemzetközi szerződést valamennyi fegyverfajta világűrben való elhelyezésének betiltásáról.

Az ülésen képviselt államok továbbra is törekedni fognak nemzetközi méretű erőfeszítéseket tenni, hogy örökre tiltsák be a nukleáris fegyverek alkalmazását, az államok kapcsolataikban mondjanak le az erőszak alkalmazásáról, számolják fel a kül-

földi katonai támaszpontokat és vonják ki csapataikat az idegen területekről.

9. Az ülés résztvevői megerősítették államaik elhatározását, hogy továbbra is részt vállalnak az ENSZ Közgyűlés 1982-re előirányzott 2. rendkívüli leszerelési ülésszakának előkészítésében. Kifejezték érdekeltségüket az ülésszak sikeres lebonyolításában, abban, hogy az ülésszakot olyan határozatok elfogadására ösztönözzék, amelyek tényleges fordulathoz vezetnének a fegyverkezési hajsza felszámolásában és a leszerelésben, új lendületet adnának az e kérdésekről folytatott tárgyalásoknak. Ezzel összefüggésben rámutattak többek között az átfogó leszerelési program gondos kidolgozásának jelentőségére, amelyet az ülészakon kell megvizsgálni elfogadás céljából.

Az ülésen hangsúlyozták: valamennyi állam feladata, hogy méreteitől, katonai potenciáljától és földrajzi helyzetétől függetlenül hozzájáruljon a fegyverzetkorlátozási és leszerelési kérdések megoldásához, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretein belül is. Az ENSZ Közgyűlés 2. rendkívüli leszerelési ülésszaka jó lehetőséget biztosít erre is. Az ülés résztvevői állást foglaltak amellest, hogy ez az ülésszak is segítse elő a leszerelési világkonferencia összehívását.

10. Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet résztvevő államai képviselőinek madridi találkozója menetéről folytatott véleménycseré során a miniszterek kiemelték, hogy e találkozó sikeres befejezése további előrehaladást tenne lehetővé a helsinki záróokmány végrehajtásában, hozzájárulna az enyhülési folyamat fenntartásához, elősegítené az államközi kapcsolatok megjavítását. Ez különösen nagy jelentőségű lenne a mostani nemzetközi helyzetben.

Az ülés résztvevői ennek fényében áttekintették a madridi találkozó tényleges helyzetét, mérlegelték mind az elért eredményeket (beleértve a záródokumentum egyeztetésében elért eredményeket), mind azokat a kérdéseket, amelyekben eddig még nem egyeztek meg. Ezzel összefüggésben hangsúlyozták annak jelentőségét, hogy a találkozón nagy figyelmet fordítanak

az európai biztonság katonai vonatkozásaira, különösen az európai katonai enyhülési és leszerelési konferencia összehívására az összeurópai folyamat keretében. Megállapították, hogy a konferencia célja, szakaszonkénti megtartása és az első szakasz konkrét feladatai vonatkozásában ismert mértékben közeledtek az álláspontok. A konferencia első szakaszának az európai katonai szembenállásból fakadó veszély csökkentésére irányuló bizalom- és biztonságerősítő intézkedések megvizsgálásával és elfogadásával kell foglalkoznia. Az álláspontok közeledését nagymértékben elősegítette, hogy a Szovjetunió kész kiterjeszteni a bizalomerősítő intézkedések alkalmazását egész európai területére, ha a bizalomerősítő intézkedések övezetét a nyugati országok is megfelelő mértékben kiszélesítik.

Kifejezték meggyőződésüket, hogy ha a madridi találkozó valamennyi részt vevő állama kellő politikai akaratot és realizmust tanúsít, sikerül egyetértést elérni a konferencia összehívásában. Az ülésen képviselt államok támogatják a Lengyel Népköztársaság javaslatát a konferencia Varsóban történő összehívására.

11. Az ülés résztvevői nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy a madridi találkozón intézkedéseket fogadjanak el az államok közötti kapcsolatoknak a záróokmányban megfogalmazott elvei további erősítése céljából, valamint annak is, hogy az összeurópai értekezleten részt vevő összes állam maradéktalanul tartsa be ezeket egymás közötti és más államokkal való kapcsolataiban.

Kifejezték meggyőződésüket, hogy a gazdasági és a műszaki-tudományos együttműködés elmélyítésével kapcsolatos további intézkedések egyeztetése (ide tartozik a diszkriminatív akadályok és korlátozások elhárítása is) a madridi találkozón elősegítené az összeurópai értekezlet valamennyi állama előtt álló gazdasági feladatok sikeres megoldását.

Az ülésen hangsúlyozták, hogy a madridi találkozón lehetőség nyílik arra, hogy a kultúra, az oktatás, a tájékoztatás és az emberi kapcsolatok – köztük az ifjúsági kapcsolatok – területén

további intézkedésekben egyezzenek meg a helsinki megállapodások megvalósításáról a záróokmány által meghatározott elvi alapon.

Az ülés résztvevői kívánatosnak tartják, hogy a madridi találkozón előrehaladás történjen a Földközi-tenger térségének biztonságára és együttműködésére vonatkozó kérdések egyeztetésében is.

Az ülésen képviselt államok úgy vélik, hogy az európai kontinens biztonságának erősítése és az együttműködés fejlesztése töretlen előrehaladásának szempontjából fontosak és szükségessé az összeurópai tanácskozáson részt vevő államok közös erőfeszítései a záróokmány előírásainak megfelelően és a Helsinkiben megkezdett folyamat keretein belül. Támogatják a Román Szocialista Köztársaság javaslatát, hogy az összeurópai tanácskozáson részt vevő államok képviselőinek következő találkozására Bukarestben kerüljön sor.

A miniszterek egyöntetűen arra a következtetésre jutottak, hogy a madridi találkozó valamennyi résztvevőjének jelenleg további erőfeszítéseket kell tenni, hogy a találkozó sikeresen záruljon.

12. Kiemelték annak elvi jelentőségét, hogy a nemzetközi helyzet további súlyosbodásának megelőzése érdekében ne kerüljön sor új katonai-politikai szövetségek létrehozására és a meglevők kiszélesítésére, azok tevékenységének új térségekre való kiterjesztésére. Az ülés résztvevői megerősítették államaik korábban már többször előterjesztett javaslatait is, hogy egyidejűleg oszlassák fel a Varsói Szerződést és a NATO-t, és első lépésként számolják fel katonai szervezeteiket, amit katonai tevékenységük kölcsönös csökkentésével kezdjenek.

13. Az ülésen képviselt államok meggyőződése, hogy Európa – társadalmi berendezkedésétől függetlenül – valamennyi európai nép otthona, amely soha többé nem válhat hadszínterré, és ahol mindannyiuknak részesülniük kell a béke, a függetlenség, a haladás és a boldogulás gyümölcseiben.

A mostani nemzetközi helyzet minden bonyolultsága ellenére

el lehet érni a feszültség csökkentését, a bizalom erősítését, a kölcsönös megértés és együttműködés fejlődését az államok kapcsolataiban, az egymás tiszteletén és az egyenjogúságon alapuló párbeszéd, az érdemi és konstruktív tárgyalások segítségével. Bármilyen bonyolultak is napjaink nemzetközi kérdései, valamennyi rendezhető békés úton, az összes állam érdekeinek figyelembevételével. Ezt megerősíti az államok között a legutóbbi időben különösen felső szinten folytatott politikai párbeszéd valamennyi kedvező tapasztalata, és mindez azt tanúsítja, hogy a párbeszédet tovább kell folytatni.

14. Az ülésen képviselt államok úgy vélik, hogy a mostani nemzetközi helyzetben még fontosabb közös tevékenységük és együttműködésük más államokkal a békéért és a biztonságért folytatott harcban. A Külügyminiszteri Bizottság ülése az ilyen együttműködés és közös cselekvés szellemében folyt le.

Népszabadság, 1981. december 3.

87.

Kommuniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
moszkvai üléséről

1981. december 4.

A Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága pénteken befejezte soros ülését Moszkvában. A Dmitrij Usztyinov marsall, a Szovjetunió honvédelmi minisztere elnökletével december 1. és 4. között tartott ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság megtárgyalta az Egyesített Fegyveres Erők tevékenységével kapcsolatos időszerű kérdéseket, és megfelelő határozatokat hozott. Az ülés tárgyyszerű légkörben, a barátság és a kölcsönös megértés szellemében folyt le.

Népszabadság, 1981. december 5.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
Külügyminiszteri Bizottságának
moszkvai üléséről***1982. október 22.*

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1982. október 21–22-én ülést tartott Moszkvában.

Az ülésen részt vett: ...

A külügyminiszterek áttekintették az európai béke és biztonság megszilárdításának, az enyhülési folyamat és a nemzetközi együttműködés fejlesztésének kérdéseit, különös tekintettel az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok képviselői madridi találkozájának küszöbönálló felújítására. Véleményt cseréltek a nemzetközi biztonság más időszerű problémáiról is.

1. Az ülés résztvevői nagy aggodalommal állapították meg, hogy a nemzetközi helyzet bonyolultabbá vált az imperialista, mindenekelőtt az amerikai imperialista körök veszélyes lépései és politikája miatt, amely az erőn, a fenyegetéseken és a diktátumon, az „érdekszférák” rögzítésén és újrafelosztásán, a független államok belügyeibe való beavatkozáson, a fegyverkezési hajszán alapszik, és amelynek célja a nemzetközi egyensúly megbontása és a katonai fölény megszerzése. Ez a politika aláássa a felhalmozódott nemzetközi problémák megoldásának egyetlen reális alapját, a valamennyi ország függetlenségének és szuverenitásának, egyenlőségének és törvényes érdekeinek kölcsönös tiszteletben tartásán nyugvó tárgyalásokat. Komoly nyugtalanságuknak adtak hangot azzal kapcsolatban is, hogy a világ különböző térségeiben új háborús konfliktusok és válság-

gócok keletkeztek, hogy napjainkban kiéleződtek a világ gazdasági problémái.

Mindez jelentősen fokozza a fenyegetést a béke ügyével, a népek függetlenségével, az enyhüléssel és az államok együttműködésével szemben. Erre a Varsói Szerződés tagállamainak 1980. május 15-i, varsói nyilatkozata már felhívta a figyelmet.

A tanácskozás résztvevői ugyanakkor megállapították, hogy a népeknek elhatározott szándéka még jobban kibontakoztatni a békéért és a fegyverkezési hajszá megszüntetéséért, a független fejlődésért és a haladásért, az egyenjogú nemzetközi együttműködésért folyó harcot.

Országaik nevében kijelentették, hogy a Varsói Szerződés tagállamai a jövőben is maximális erőfeszítéseket tesznek, hogy megállítsák a feszültség éleződésének folyamatát.

Az ülésen képviselt államok meggyőződése szerint a jelenlegi körülmények között a nukleáris háború elhárítása érdekében rendkívül fontos lenne valamennyi nukleáris hatalom kötelezettségvállalása, hogy nem alkalmaz elsőként nukleáris fegyvert. Ezért üdvözölték és támogatták a Szovjetunió ilyen kötelezettségvállalását, amelyet Leonyid Brezsnyevnek az ENSZ Közgyűlés 2. rendkívüli leszerelési ülésszakához intézett üzenete tartalmazott. Elengedhetetlennek tartják, hogy hasonló kötelezettséget vállaljon minden olyan nukleáris hatalom, amelyik ezt még nem tette meg.

A béke és a biztonság érdekében valamennyi államnak nagy felelősségérzetet és politikai akaratot kell tanúsítania, hogy az időszerű nemzetközi kérdésekben konstruktív megállapodások szülessenek. Le kell mondani minden olyan törekvésről, amely egyoldalú előnyök megszerzésére irányul, és szigorúan meg kell tartani a nemzetközi jog általánosan elfogadott elveit és normáit, a megkötött szerződéseket és megállapodásokat.

2. Az európai helyzet áttekintése során az ülés résztvevői rámutattak, hogy erősödött bizonyos nyugati erők konfrontációs irányvonala, mégpedig olyan körülmények között, amikor az európai kontinensen hatalmas mennyiségű haderő és fegyverzet

összpontosul, köztük tömegpusztító, különösen nukleáris fegyverek. Ezzel összefüggésben ismét felhívták a figyelmet arra, hogy különösen veszélyes az amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéták nyugat-európai telepítéséről szóló NATO-döntés, amelynek valóra váltására több országban megkezdődtek az előkészületek.

Határozottan elítélték minden olyan cselekedetet, amely aláássa az európai területi és politikai realitásokat meghatározó, érvényes szerződések és megállapodások értékeit, megsérti a helsinki záróokmányt, lerombolja az európai államok politikai párbeszédét és kontaktusait, az utóbbi évtizedek során kialakult és kiszélesedett kereskedelmi, gazdasági és műszaki-tudományos kapcsolatait, beavatkozik a szocialista országok belügyeibe, és diszkriminációs intézkedéseket foganatosít velük szemben.

Az ülésen képviselt államok határozottan elítélik a Lengyel Népköztársaság belügyeibe való külső beavatkozás minden formáját, az Egyesült Államok és néhány más nyugati ország által a Lengyel Népköztársaság ellen alkalmazott szankciókat. Visszautasítják azokat a kísérleteket, hogy az ország belső problémáit a nemzetközi helyzet élezésére, az európai együttműködés megnehezítésére használják fel. Csak Lengyelországnak van szuverén és elidegeníthetetlen joga a lengyel ügyekben dönteni. Az ülés résztvevői országaik nevében újólag támogatásukról biztosították a szocialista Lengyelországot.

A tanácskozás résztvevőinek meggyőződése, hogy az európai országok és népek, a haladó és demokratikus pártok és szervezetek, a reálisan gondolkodó körök közös érdekeltisége a béke és biztonság megszilárdításában, az enyhülés megőrzésében és elmélyítésében, a jószomszédi együttműködésben felülkerekedik az erő és a konfrontáció politikáján. A Varsói Szerződés tagállamai politikájukkal, békekezdeményezéseikkel és konkrét javaslataikkal a jövőben is hozzájárulnak ehhez.

3. Az ülésen nagy figyelmet fordítottak az európai biztonsági

és együttműködési értekezlet résztvevőinek madridi találkozó-jára, amely 1982. november 9-én folytatja munkáját.

Megelégedéssel állapították meg, hogy a kezdettől fogva meg-levő súlyos nehézségek ellenére az európai országok érdekelték a madridi találkozó sikerében, mert a tanácskozásnak fontos szerepe van abban, hogy javuljon az európai helyzet a helsinki záróokmányban megjelölt úton. A résztvevők hangsúlyozták, hogy a mostani helyzetben a madridi találkozó különös jelen-tőségű Európa és a világ politikai légkörének javításában.

Az ülésen képviselt államok síkraszállnak azért, hogy a mad-ridi találkozó mielőbb olyan érdemi és kiegyensúlyozott záró-dokumentum elfogadásával fejeződjék be, amely újból meg-erősítené az összeurópai értekezlet résztvevőinek szilárd el-kötelezettségét a záróokmány valamennyi elvének és rendelke-zésének szigorú betartására, végrehajtására, és megállapodáso-kat rögzítene ezek gyakorlati megvalósítására. Különösen fon-tos, hogy a madridi találkozóon határozat szülessen az európai bizalomerősítő, biztonsági és leszerelési intézkedésekről szóló, az összeurópai folyamatba illeszkedő konferencia összehívá-sáról és mandátumának egyeztetéséről. Ez lényegesen hozzá-járulna az enyhülés fejlesztéséhez, az európai kontinens bizton-ságának erősítéséhez, s egyben elősegítené a végrehajtható konkrét intézkedések kidolgozását is.

Az ülés résztvevői síkraszálltak azért is, hogy a madridi talál-kozó záródokumentuma rendelkezze a gazdasági és a humani-tárius együttműködés fejlesztéséről és a Helsinkiben meg-kezdett összeurópai folyamat továbbviteléről. A záródokumen-tumban az összeurópai értekezlet résztvevői következő talál-kozájának helyéről és idejéről szóló megállapodásnak ugyan-csak szerepelnie kell. Az ülés résztvevői ez alkalommal is támo-gatták a Román Szocialista Köztársaság javaslatát, hogy a ta-lálkozót Bukarestben tartsák meg.

Az ülés résztvevői úgy vélik, hogy a semleges és az el nem kötelezett országok 1981. december 16-i záródokumentum-tervezete alapot teremt a találkozó eredményes befejezéséhez,

de ehhez szükség van valamennyi résztvevő politikai akaratára. Kijelentik, hogy e tervezet alapján készek konstruktív szellemben megvizsgálni az eddig még nem egyeztetett kérdéseket és elősegíteni megoldásukat.

A szocialista országok fellépnek az európai biztonság erősítéséért, az együttműködés fejlesztéséért. Mint eddig, a jövőben is következetesen elősegítik, hogy a madridi találkozó fontos és gyümölcsöző állomás legyen ezen az úton. Szembeszállnak az enyhülésellenes erőknél azzal a szándékával, hogy lejárássák és megszakítsák az enyhülés folyamatát, amely valamennyi európai állam és nép hosszú távú érdekeit szolgálja. Elvárják: a találkozó többi résztvevője is annak felismeréséből induljon ki, hogy a találkozó sikere valamennyi résztvevőnek egyformán objektív érdeke.

4. Az európai és a világbéke alapjainak megszilárdítása szempontjából az ülésen képviselt államok nagy jelentőséget tulajdonítanak az Európában levő nukleáris fegyverek csökkentésének és korlátozásának. Ez elősegítené annak az európai államok és népek számára létfontosságú célnak az elérését, hogy maradéktalanul vonják ki Európából a nukleáris fegyvereket – mind a közepes hatótávolságúakat, mind a harcászatiakat –, és szabadítsák meg a kontinenst a nukleáris konfliktus veszélyétől. A Varsói Szerződés tagállamai változatlanul erre törekednek.

Ezzel összefüggésben az ülésen véleménycserére került sor az Európában levő nukleáris fegyverekre vonatkozó szovjet-amerikai tárgyalásokról. A résztvevőknek közös véleménye, hogy e tárgyalások eredményessége attól függ, vajon sikerül-e az egyenlőség és az egyenlő biztonság elve alapján olyan megállapodást kidolgozni, amely biztosítaná az Európában levő nukleáris fegyverek radikális csökkentését és hatékony korlátozását a lehető legalacsonyabb szinten. A Szovjetunió ilyen megállapodásra törekszik.

Az ülés résztvevői megállapították, hogy a Szovjetuniónak az a döntése, amely szerint beszünteti a nyugat-európai célpontok elérésére képes közepes hatótávolságú rakétáinak tele-

pítését, s jelentősen csökkenteti e rakéták számát, kedvező feltételeket teremt az előrehaladáshoz az európai nukleáris fegyverzetekről szóló szovjet–amerikai tárgyalásokon.

Az ülés résztvevői határozottan állást foglaltak minden olyan tevékenységgel szemben, amely bonyolultabbá teheti ezeket a tárgyalásokat. Újból felhívják a NATO-országokat, hogy mondjanak le az új amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakétafegyverek Nyugat-Európába telepítésének tervéről. Ez hozzájárulna az európai politikai légkör javításához, a bizalom erősítéséhez, a jószomszédi kapcsolatok fejlesztéséhez.

Megerősítették azt is, hogy a nukleáris fegyverek kérdésének megoldása Európában lehetetlen olyan feltételek mellett, amelyek megbontanák az európai hadászati egyensúlyt, egyoldalú katonai előnyöket biztosítanának a NATO-nak a szocialista országok biztonsági érdekeinek rovására. A Varsói Szerződés tagállamai a maguk részéről soha nem törekedtek és nem fognak törekedni egyoldalú katonai előnyök szerzésére.

Mivel a közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek csökkentése és korlátozása Európában létfontosságú valamennyi európai nép számára, az ülés résztvevői remélik, hogy minden európai állam hozzájárul az erről folyó szovjet–amerikai tárgyalások előrehaladásához és azok sikeres befejezéséhez.

5. Az ülés résztvevői rámutattak a hadászati fegyverzetek korlátozásáról és csökkentéséről szóló szovjet–amerikai tárgyalások felújításának jelentőségére. Arra van szükség, hogy ezek a tárgyalások konstruktív szellemben folyjanak, és az egyenlőségen, az egyenlő biztonságon alapuló megállapodáshoz vezessenek. Ez elősegítené a hadászati egyensúly szintjének fokozatos csökkentését, a nukleáris katasztrófa veszélyének enyhítését, megszüntetését. A tárgyalásokon a Szovjetunió erre törekszik.

6. Az ülés résztvevői a közép-európai haderők és fegyverzetek kölcsönös csökkentéséről folyó bécsi tárgyalásokról megállapították, hogy a szocialista országok kitartó erőfeszítései ellenére a tárgyalások hosszú évek óta elhúzódnak, és nincs tényleges előrehaladás.

Mégis úgy vélik, hogy a bécsi tárgyalásokon van lehetőség az előrelépésre, és megvan az alapja annak, hogy elkezdjék a megfelelő megoldás gyakorlati előkészítését. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozták a közvetlen résztvevő szocialista országok 1982. február 18-i megállapodástervezetének jelentőségét.

Az ülésen képviselt államok a nyugati országoktól azt várják, hogy konstruktívan foglalkozzanak a tervezettel. Ez megnyithatja az utat a megállapodás eléréséhez. Ami pedig a nyugati országok 1982. július 8-i javaslatát illeti, a szocialista országok a tárgyalásokon már kifejezték ezzel kapcsolatos kritikai álláspontjukat.

A tanácskozáson hangsúlyozták annak fontosságát, hogy Közép-Európában ne kerüljön sor a haderők és fegyverzetek növelésére, és más lépésekkel se nehezítsék a kölcsönösen elfogadható megállapodást a bécsi tárgyalásokon.

7. Az ENSZ Közgyűlés 2. rendkívüli leszerelési ülásszaka eredményeinek fényében az ülésen véleménycserére került sor a fegyverzetkorlátozási és -csökkentési kérdésekről is, figyelembe véve, hogy e kérdéseket az ENSZ Közgyűlés most folyó 37. ülásszakán is áttekintik.

Megállapították, hogy az ENSZ tagállamainak túlnyomó többsége, a világ közvéleményének széles rétegei, földünk népei síkraszállnak a nukleáris háború megakadályozását célzó hatékony intézkedésekért, a fegyverkezési hajsza megszüntetéseért, a leszerelési tárgyalások meggyorsításáért, a mielőbbi gyakorlati eredményekért, ideértve a genfi leszerelési bizottságban folyó tárgyalásokat is. Ezt a célt szolgálják a szocialista országok javaslatai, amelyeket a leszerelési, mindenekelőtt a nukleáris leszerelési kérdésekben tettek.

Ezek közül az ülés résztvevői szükségesnek tartják külön kiemelni a nukleáris fegyverkísérletek általános és teljes betiltását, figyelembe véve annak jelentőségét a nukleáris fegyverkezési hajsza megszüntetésében, valamint azt, hogy az e kérdéssel folytatott tárgyalások már közel voltak a befejezéshez. Az ülésen képviselt államok határozottan fellépnek azért, hogy hala-

déktalanul újítsák fel az erről kezdett, az Egyesült Államok kormánya által megszakított tárgyalásokat.

Az ülés résztvevői ismét megerősítették, hogy államaik nagy jelentőséget tulajdonítanak az atomfegyverektől mentes, béke- és együttműködési övezetek létrehozásának földgolyónk különböző térségeiben, beleértve Európát, többek között Észak-Európát és a Balkánt is.

8. A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei véleményét cseréltek más időszerű nemzetközi kérdésekről is.

Különös aggodalmuknak adtak hangot a közel-keleti helyzet miatt. Szigorúan elítélték Izrael benyomulását Libanonba, az izraeli agressziót a palesztin és a libanoni nép ellen, a Nyugat-Bejrút polgári lakossága elleni kegyetlenkedéseket. Megállapították, hogy Izraelt kívülről nyújtott segítség és támogatás ösztönözte e cselekményben. Megerősítették országaik álláspontját, hogy fellépnek az izraeli csapatok azonnali, teljes kivonásáért Libanonból, és követelték Libanon függetlenségének, szuverenitásának, egységének és területi sérthetetlenségének tiszteletben tartását.

Az ülésen képviselt államok meggyőződése, hogy a valóban tartós, igazságos és átfogó békés rendezés a Közel-Keleten megköveteli az izraeli csapatok teljes kivonását valamennyi, 1967 óta megszállt arab területről, beleértve Jeruzsálem keleti részét is. El kell ismerni a palesztinai arab nép törvényes jogait, beleértve független államának létrehozására való jogát. E térség minden államának joga van ahhoz, hogy biztonságban és függetlenül éljen, hogy megszűnjön a hadiállapot, és megteremtsék a békét az arab államok és Izrael között. Ki kell dolgozni és el kell fogadni a rendezés nemzetközi biztosítékait. Síkraszállnak azért, hogy e feladatok megoldására hívjanak össze nemzetközi konferenciát valamennyi érdekelt fél részvételével, ideértve a Palesztinai Felszabadítási Szervezetet mint a palesztinai arab nép egyetlen törvényes képviselőjét. Az Egyesült Nemzetek Szervezete hasznos és fontos szerepet tölthet be ebben az ügyben.

A külügyminiszterek hangsúlyozták országaik szilárd meggyőződését, hogy bármilyen bonyolultak is a vitás kérdések az államok között, semmi sem igazolhatja azokat a kísérleteket, amelyek az erő alkalmazásával vagy az erővel való fenyegetéssel próbálják megoldani azokat. Csak politikai eszközökkel, tárgyalások útján és a nemzetközi jog elveivel és normáival való összhangban oldható meg minden nemzetközi vita.

9. Az ülésen képviselt államok hozzá kívánnak járulni a nemzetközi feszültség általános enyhüléséhez, és ezért szükségesnek tartják, hogy a NATO és a Varsói Szerződés ne terjessze ki tevékenységét új övezetekre Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában.

A külügyminiszterek az ülésen megerősítették, hogy a VSZ tagállamai nem akarják kiszélesíteni szövetségük tevékenységi területét, és hasonló állásfoglalást várnak a NATO tagállamaitól. Emlékeztetnek korábbi elvi állásfoglalásukra is a két katonai szövetség egyidejű felosztatásával kapcsolatosan.

10. A Külügyminiszteri Bizottság ülésének munkáját mindezekelőtt az a közös elhatározás jellemezte, hogy következetesen folytatják a békét, az enyhülést és a nemzetközi biztonságot szolgáló politikájukat. E politika célja a nukleáris katasztrófa veszélyének elhárítása, az államok kapcsolatainak javítása, a konstruktív párbeszéd, a kölcsönösen előnyös kereskedelmi és gazdasági, műszaki-tudományos és egyéb kapcsolatok fejlesztése a népek óhajának megfelelően.

Az ülés a kölcsönös elvtársi megértés és együttműködés szellemében zajlott le.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának következő ülése Prágában lesz. Ennek időpontját kölcsönös megállapodással tűzik ki.

Népszabadság, 1982. október 23.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testületének
prágai üléséről***1983. január 5.*

1983. január 4–5-én Prágában ülést tartott a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete. ...

Az ülés résztvevői a kialakult bonyolult nemzetközi körülmények tükrében együttesen áttekintették az európai helyzetet, és véleményt cseréltek néhány más nemzetközi kérdésről. Ezzel összefüggésben áttekintették a nukleáris háború veszélyének megelőzéséért, a nemzetközi enyhülés megőrzéséért és megszilárdításáért, az európai földrész biztonságának megőrzéséért és az együttműködés fejlesztéséért folytatott küzdelem legfontosabb irányait a jelenlegi szakaszban. Érintve védelmi-politikai szövetségük tevékenységét, kedvezően értékelték a Külügyminiszteri Bizottságnak és a Honvédelmi Miniszteri Bizottságnak az előző, az 1980. májusi, varsói ülés utáni időszakban végzett munkáját, és kijelölték a további feladatokat.

Az ülés résztvevői következtetéseiket és elképzeléseiket a Varsói Szerződés tagállamai által egyhangúlag elfogadott, s külön nyilvánosságra kerülő politikai nyilatkozatban fejtették ki.

Megállapodtak abban, hogy a Csehszlovák Szocialista Köztársaság mint a Politikai Tanácskozó Testület ülésének rendező országa biztosítja a politikai nyilatkozatnak az Egyesült Nemzetek Szervezete hivatalos dokumentumaként történő terjesztését, s a nyilatkozatot az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő valamennyi állam tudomására hozza. Ennek során külön felhívja a figyelmet arra az új, nagyszabású békejavaslatra, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő államok

és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai kössenek szerződést a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról. E szerződés nyitva állna minden más állam előtt. Megállapodás jött létre arról, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága soron következő ülésén áttekinti az e kezdeményezés megvalósítására irányuló további lépéseket.

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának jelentését az Egyesített Parancsnokság gyakorlati tevékenységéről.

Az ülésre a barátság és a kölcsönös elvtársi megértés légkörében került sor. Az ülés kifejezésre juttatta a Varsói Szerződés tagállamainak nézetazonosságát az európai és a világpolitika fő kérdéseiben.

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének következő ülése Szófiában, a Bolgár Népköztársaság fővárosában lesz.

Népszabadság, 1983. január 6.

A Varsói Szerződés tagállamai**Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésének
politikai nyilatkozata***1983. január 5.*

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége legmagasabb szintű képviselői 1983. január 4-én és 5-én Prágában, a Politikai Tanácskozó Testület ülésén a kialakult bonyolult nemzetközi viszonyok tükrében együttesen áttekintették az európai helyzetet, és véleményt cseréltek néhány más nemzetközi kérdéstről. Az ülés résztvevői az általános béke megőrzéséért, a nemzetközi biztonság megszilárdításáért és az enyhülési folyamat folytatásáért érzett nagy felelősségük tudatában szükségesnek tartják kijelenteni az alábbiakat:

I.

Az ülésen képviselt államok a Politikai Tanácskozó Testület moszkvai (1978) és varsói (1980) nyilatkozatában felhívták valamennyi országot és népet a békét fenyegető növekvő veszélyre, s annak szükségességére, hogy megakadályozzák a nemzetközi helyzet további éleződését. Most aggodalommal állapítják meg, hogy az agresszív erők tevékenységének fokozódása következtében a világ eseményeinek alakulása még veszélyesebbé válik.

Egyre határozottabb tevékenységet fejtenek ki azok a körök, amelyeknek célja, hogy megingassák a különböző társadalmi rendszerű országok kapcsolatainak egyedül ésszerű alapját,

a békés egymás mellett élést. Az egészségesebb nemzetközi kapcsolatok kialakításában elért érzékelhető előrehaladás – amely a hetvenes évektől kezdett hatni a nemzetközi viszonyok általános fejlődésére – veszélyben van. A népek számára előnyös enyhülési folyamat jelentős károkat szenved. Az együttműködést a konfrontáció váltja fel, megkísérlik aláásni az államok kapcsolatainak békés alapjait, nehezítik az államközi politikai érintkezést, a kölcsönösen előnyös gazdasági és kulturális kapcsolatok fejlődését.

A fegyverkezési verseny minőségileg új, sokkal veszélyesebb szakaszba lép, amely kiterjed valamennyi fegyverzetre, minden nukleáris és hagyományos fegyverfajtára, a katonai tevékenység minden formájára és gyakorlatilag a világ valamennyi térére.

Ismét fellángolnak a korábbi feszültséggócok, új konfliktusok és válsághelyzetek keletkeznek. Akadályokba ütköznek a békeszerető államok erőfeszítései, amelyek arra irányulnak, hogy az érdekelt felek egyenjogú tárgyalásain megoldást találjanak a világméretű és regionális vitás kérdések rendezésére. Mind több megoldatlan nemzetközi kérdés halmozódik fel. Az imperialista körök az erő, a nyomás, a diktátum, a belügyekbe való beavatkozás politikáját, a nemzeti függetlenség és az állami szuverenitás korlátozásának politikáját alkalmazzák, a befolyási övezetek megtartására és újrafelosztására törekednek. Igyekeznek saját hasznukra fordítani az országok közötti súrlódásokat és bonyodalmakat, minden nehézséget, amellyel a népek szembekerülhetnek.

Akadályokat gördítenek a gazdasági és a műszaki-tudományos együttműködés normális fejlődésének útjába, politikai eszközként gazdasági szankciókat és embargót alkalmaznak, s ez még bonyolultabbá teszi a meglevő gazdasági problémák megoldását. Az imperialista körök a gazdasági válság terheit a népekre, köztük a fejlődő országok népeire igyekeznek áthárítani. A hatalmas katonai kiadások – a gazdasági fejlettség szín-

vonalatól függetlenül – mind nagyobb teherként nehezednek a népekre, lassítják gazdasági és társadalmi előrehaladásukat.

A XX. század végén kiéleződtek az emberiség globális méretű társadalmi, gazdasági, demográfiai, ökológiai jellegű problémái. A termelőerők, a tudomány és a technika már elért színvonala elegendő anyagi és szellemi erőforrást biztosít, hogy hozzáfogjanak ezeknek az óriási problémáknak a tényleges megoldásához. Az erre irányuló nemzetközi együttműködést azonban akadályozzák a reakció erői, amelyeknek politikája konzerválja egész földrészek elmaradottságát, megosztja és szembeállítja az államokat.

Ily módon a helyzet egészében véve mind bonyolultabbá válik, növekszik a nemzetközi feszültség, erősödik a háborús veszély, mindenekelőtt a nukleáris összecsapás veszélye.

E fenyegető fejleményekkel szemben mind határozottabban és erőteljesebben nyilvánul meg a népek, valamennyi haladó és békeszerető erő eltökéltsége, hogy véget kell vetni az erő és a konfrontáció politikájának, meg kell őrizni a békét, és megerősíteni a nemzetközi biztonságot, meggyökereztetni az államok kapcsolataiban a nemzeti függetlenség és a szuverenitás, a határok sérthetetlensége, a belügyekbe való be nem avatkozás, az erő alkalmazásáról vagy az erővel való fenyegetésről történő lemondás, a népek egyenjogúsága és a saját sorsuk feletti rendelkezés jogának elveit és más, általánosan elismert elveket.

Az ülésen képviselt államok meggyőződése: bármilyen bonyolult is a világhelyzet, megvan a lehetőség arra, hogy túljussunk a nemzetközi kapcsolatok e veszélyes szakaszán. Az események mostani menetét meg kell és mégis lehet állítani, és olyan irányba lehet terelni, amely megfelel a népek vágyainak.

A szocialista országok, amelyeknek békeszeretete társadalmi rendszerük természetéből fakad, ennek érdekében latba vetik egész nemzetközi tekintélyüket, politikai és gazdasági potenciáljukat.

A nemzetközi helyzet javításának jelentős tényezője az el nem

kötelezett országok mozgalma. Több más ország is állást foglal a nemzetközi légkör romlása ellen.

Nyugaton és Keleten, Északon és Délen politikai pártok, szervezetek, különböző ideológiai beállítottságú mozgalmak emelik fel szavukat a fegyverkezési verseny és a fegyveres konfliktusok szítása ellen. Az egyszerű emberek millióinak békevágya minden kontinensen háborúellenes tömegmegmozdulásokban tükröződik.

A háború erőinél napjainkban hatalmasabbak a béke erői. Minden összeforrottságtól és tevékenységük céltudatosságától függ.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevő államok, a nemzetközi helyzetről adott értékelésük alapján, a nukleáris katasztrófával szemben az egyetlen lehetséges megoldást ajánlják fel, és széles körű nemzetközi együttműködésre szólítanak fel az élet és az emberi civilizáció megőrzése nevében.

II.

A háború elkerüléseért vívott harcban központi helyet foglal el a fegyverkezési verseny megfékezése és az előrehaladás a leszerelés, különösen a nukleáris leszerelés ügyében.

Az utóbbi időben a nukleáris fegyverek kifejlesztésére és gyártására elfogadott és már megvalósulóban levő amerikai programok, valamint a legújabb tudományos eredményeken és felfedezéseken alapuló fegyverek kifejlesztése – beleértve a világűrben és a világűrből folytatott hadműveletekre alkalmas rendszereket és eszközöket – arra hivatottak, hogy egyebek között Európában is többszörösére növeljék az Egyesült Államok fegyvertárának pusztító erejét. A fegyverzetek növelésének ez a politikája, amelyet az Egyesült Államok és néhány szövetségese folytat azzal a céllal, hogy katonai fölényre tegyen szert, a nemzetközi stabilitás megbontásához vezet.

Az általuk meghirdetett új katonai programok szorosan kapcsolódnak „a nukleáris támadás eszközeit megsemmisítő első

csapás”, a „korlátozott nukleáris háború”, az „elhúzódó nukleáris konfliktus” és több más ilyen hadászati koncepció és doktrína eszkalációjához. Mindezen agresszív, a békét fenyegető doktrínák mögött olyan számítás húzódik meg, mintha a nukleáris fegyvert elsőként alkalmazva győzni lehetne egy nukleáris háborúban.

Az ülésen képviselt államok nyomatékosan hangsúlyozzák: bármilyen számítás, amely a nukleáris háború kirobbantására és az abban elérhető győzelemre irányul, értelmetlen. Ha sor kerülne nukleáris háborúra, annak nem lenne győztese. Ez elkerülhetetlenül egész népek megsemmisüléséhez, óriási pusztításhoz, a földi élet és az emberi civilizáció számára katasztrofális következményekhez vezetne.

A hasonló számításokon alapuló katonapolitika elkerülhetetlenül maga után von még más, rendkívül veszélyes következményeket is:

Először: az újabb és újabb nukleáris fegyverrendszerek és más tömegpusztító eszközök létrehozása és telepítése még inkább megingatja a katonai-stratégiai stabilitást, növeli a nemzetközi feszültséget, bonyolultabbá teszi az államok kapcsolatait.

Másodszor: a fegyverkezési verseny fokozódása ellentétes a katonai-stratégiai egyensúly mind alacsonyabb szinten történő fenntartásával, amelyre – a katonai versengés ellen sikraszállva – a Varsói Szerződés tagállamai törekednek. A fegyverzetek növelése említett programjának végrehajtása a katonai szembenállás szintjének emelkedéséhez vezet; a béke még ingatagabbá, még törékenyebbé válik.

Harmadszor: a fegyverkezési verseny újabb fordulójával még bonyolultabbá válnak a nukleáris fegyverek és más tömegpusztító eszközök. Ennek következtében jelentősen fokozódnak a korlátozásukra és csökkentésükre irányuló nemzetközi szerződések kidolgozásának nehézségei.

Mindezt számításba véve, az ülésen képviselt államok úgy vélik, hogy késedelem nélkül addig kell cselekedni, amíg van lehetőség a fegyverkezési hajsza megfékezésére és a leszerelés ügyé-

ben való előrehaladásra. Abból indulnak ki, hogy valamennyi államnak – ha szíven viseli saját népe s az egész emberiség sorsát – objektív érdeke annak megakadályozása, hogy a világ háborúba sodródjék.

Mindenekelőtt arra van szükség, hogy az államok, s elsősorban a nukleáris hatalmak, nyilvánítsák ki politikai akaratukat és készségüket az együttműködésre. Elengedhetetlen, hogy katonapolitikájuk kizárólag védelmi célokat szolgáljon, és legyen tekintettel minden állam jogos biztonsági érdekeire. Politikájuk ne gátolja olyan megállapodások elérését, amelyek az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvének szigorú tiszteletben tartásával a fegyveres erők és a fegyverzetek hatékony csökkentéséhez vezetnek.

Ezzel összefüggésben az ülés résztvevői azt várják, hogy a Szovjetunió egyoldalú kötelezettségvállalásának – miszerint elsőként nem alkalmaz nukleáris fegyvert – megtétele után hasonló módon cselekszik az összes olyan nukleáris hatalom, amely ezt eddig nem tette meg.

A jelenlegi bonyolult nemzetközi helyzetben különösen fontos, hogy elmozduljon a holtpontról a fegyverzetek és a fegyveres erők tényleges korlátozásának és csökkentésének ügye. Ezért az ülés résztvevői arra szólítanak fel, hogy a fegyverkezési verseny megszüntetésének egész kérdéskomplexumában határozottan aktivizálják a most folyó megbeszéléseket, illetve újítsák fel a félbeszakadt tárgyalásokat. Kitartóan és türelemmel törekedjenek olyan megállapodások elérésére, amelyek szavatolják a fegyverek, különösen a nukleáris fegyverek csökkentését és megsemmisítését. Támogatják és üdvözik a Szovjetuniónak a fegyverkezési hajsza megszüntetésére és a leszerelésre tett javaslatait.

Az ülésen képviselt államok nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy sikert érjenek el a hadászati fegyverzetek korlátozásáról és csökkentéséről folyó genfi szovjet–amerikai tárgyalásokon.

Az ülés résztvevői úgy vélik, hogy fontos lépés lenne a fegy-

verkezési verseny megfékezésének útján, ha a jelentős katonai erővel rendelkező államok megállapodnának abban, hogy nem növelik fegyveres erőiket és fegyverzetüket, elsősorban nukleáris fegyverzetüket. Ezzel összefüggésben megelégedéssel állapítják meg, hogy napjainkban az államok döntő többsége és a nemzetközi közvélemény mind szélesebb rétegei emelik fel szavukat a nukleáris fegyverkészletek szintjének befagyasztása mellett. Ennek az elképzelésnek egyik leglényegesebb kifejeződése lehetne, ha a Szovjetunió és az Egyesült Államok kölcsönösen befagyasztaná hadászati fegyvereinek mennyiségét, és bebiztosítaná korszerűsítésüket.

Az ülésen képviselt államok határozottan síkraszállnak a fokozatos nukleáris leszerelés programjának kidolgozásáért és ennek keretében olyan megállapodásért, amely megszünteti az új nukleáris fegyverrendszerek kifejlesztését és előállítását, valamint a különböző nukleáris fegyverfajták létrehozására szolgáló hasadóanyagok és a nukleáris fegyvereket hordozó eszközök gyártását. Ez megteremtené az előfeltételeket a nukleáris fegyverzetek megsemmisítésének előmozdításához.

Hasonlóképpen szükségesnek tartják a mielőbbi konkrét megállapodást több konkrét kérdésben. Ezért felhívással fordulnak az összes államhoz, hogy adjanak új ösztönzést a tárgyalásoknak — így a genfi Leszerelési Bizottságban folyó tárgyalásoknak is — abból a célból, hogy

- a legrövidebb időn belül dolgozzanak ki szerződést a nukleáris fegyverkészletek teljes és általános betiltásáról;

- gyorsítsák meg a vegyi fegyverek betiltásáról és megsemmisítéséről szóló nemzetközi megállapodás kidolgozását;

- kezdjék meg a neutronfegyver betiltásáról szóló megállapodás kidolgozását;

- haladéktalanul kezdjenek tárgyalásokat arról, hogy betiltják bármilyen típusú fegyver elhelyezését a világűrben;

- minél gyorsabban fejezzék be a radiológiai fegyverek betiltásáról szóló nemzetközi megállapodás egyeztetését;

- gyorsítsák meg a nukleáris fegyverrel nem rendelkező álla-

mok biztonságának szavatolásával összefüggő kérdések megoldását.

Az ülés résztvevői változatlanul nagy jelentőséget tulajdonítanak a nukleáris fegyverek elterjedése megakadályozásának, üdvözlik, hogy az utóbbi időben kibővült a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződéshez csatlakozott államok köre. Reményüket fejezik ki, hogy a közeljövőben újabb országok – amelyek ez ideig még nem részesei a szerződésnek – csatlakoznak ehhez. Síraskoznak olyan nemzetközi megállapodásért, hogy ne helyezzenek el nukleáris fegyvert azokban az országokban, ahol jelenleg nincs ilyen, és ne növeljék a nukleáris fegyverzetet azokban az országokban, ahol már létezik.

Az ülés résztvevőinek véleménye szerint jó szolgálatot tenne az általános biztonság erősítésének és egyidejűleg az atomenergia békés célú felhasználását célzó nemzetközi együttműködés kibővítésének, ha olyan intézkedések kidolgozására kerülne sor, amelyek szavatolják a nukleáris energetika fejlesztésének biztonságát és megtiltják a békés rendeltetésű nukleáris objektumok elleni bármilyen támadást.

Tekintettel a hagyományos fegyverek szüntelen fejlesztésére és növekvő erejére, új erőfeszítések szükségesek ahhoz, hogy jelentősen csökkenjen a hagyományos fegyverzetek és fegyveres erők jelenlegi szintje az egyes térségekben és globális méretekben egyaránt. Ennek érdekében tárgyalásokat kell folytatni. Ugyancsak célszerű felújítani a hagyományos fegyverek eladásának és szállításának korlátozásáról szóló tárgyalásokat.

A hadiflották megnövekedett jelentősége miatt az ülés résztvevői síraskoznak azért, hogy kezdődjenek tárgyalások a haditengerészeti tevékenység korlátozásáról és csökkentéséről, valamint a bizalom erősítő intézkedéseknek a tengerek és óceánok térségeire történő kiterjesztéséről. Fellépnek a nukleáris fegyverekkel felszerelt hadihajók kivonásáért a Földközi-tengerről. Támogatják azt a gondolatot, hogy mondjanak le a nukleáris

fegyverek elhelyezéséről azon Földközi-tenger menti országok területén, amelyek nem rendelkeznek ilyen fegyverrel.

Az ülés résztvevői megerősítik változatlan álláspontjukat, hogy újabb nemzetközi erőfeszítések szükségesek a külföldi katonai támaszpontok felszámolása és az idegen területen levő csapatok kivonása céljából.

Az ülésen képviselt államok abból indulnak ki, hogy a fegyverzetek csökkentésére és a leszerelésre vonatkozó valamennyi egyezménynek tartalmaznia kell a végrehajtást ellenőrző megfelelő intézkedéseket, köztük – amikor ez szükséges – a nemzetközi eljárásokat is.

Figyelembe véve, hogy a növekvő katonai kiadások közvetlenül összefüggnek a fegyverkezési verseny fokozódásával, az ülés résztvevői felhívják a NATO-országokat: jussanak megállapodásra arról, hogy nem növelik a katonai kiadásokat, és azt követően százalékos arányban vagy abszolút összegben csökkentik azokat. E kérdésben a megállapodásnak természetesen minden olyan országra ki kell terjednie, amely jelentős katonai potenciállal rendelkezik. A katonai kiadások csökkentése eredményeként felszabaduló eszközöket a gazdasági és a szociális fejlődés céljaira lehetne felhasználni, többek között a fejlődő országok ez irányú támogatására is.

Az ülés résztvevői emlékeztetnek arra, hogy továbbra is érvényben vannak államaik közösen vagy egyenként tett javaslatai arról, hogy nem növelik, illetve lényegesen csökkentik a katonai kiadásokat. Javasolják, hogy haladéktalanul kezdődjenek közvetlen tárgyalások a Varsói Szerződésben részt vevő országok és a NATO tagországai között.

Tekintettel a kialakult helyzetre, a politikai nyilatkozatot elfogadó államok legfelsőbb szintű képviselői kijelentik: a népek számára nincs fontosabb, mint a béke megőrzése, a fegyverkezési verseny megszüntetése. Ennek elősegítése az ország politikáját meghatározó minden kormány, minden államférfi kötelessége.

A háborús veszély megszüntetése, az általános, tartós béke megóvása szempontjából rendkívül fontos feladat az európai biztonság megszilárdítása. Ez abból következik, hogy az európai kontinensen hatalmas mennyiségű – hagyományos és nukleáris – fegyverzet összpontosul, és a két katonai szövetség fegyveres erői itt vannak közvetlen érintkezésben egymással.

Ugyanakkor az államok közös erőfeszítésének eredményeként Európában kialakult a jószomszédi viszony, az együttműködés, a kölcsönös tisztelet és a bizalom következetes fejlesztésének alapja. Minden európai állam a saját tapasztalatai alapján győződött meg az enyhülés előnyeiről. Nincs köztük olyan, amelynek ne állna érdekében az enyhülés megőrzése eredményeinek megsokszorozása.

Ezzel összefüggésben az ülés résztvevői emlékeztetnek a mai Európa területi-politikai realitásait rögzítő szerződések és egyezmények szigorú betartásának jelentőségére, külön hangsúlyozzák a helsinki záróokmány közösen kidolgozott és körültekintően egyeztetett elveinek és rendelkezéseinek fontosságát, valamint azok szigorú tiszteletben tartásának és következetes megvalósításának szükségességét.

Az Európában jelenleg kialakult helyzetet elemezve, az ülés résztvevői felhívják a figyelmet az európai népeket fenyegető rendkívül komoly veszélyre, amelyet a NATO-tömb azon szándéka rejt magában, hogy végrehajtsa az új amerikai közepes hatótávolságú rakéták több nyugat-európai ország területén történő telepítéséről hozott s 1982 decemberében újból megerősített határozatát. E döntés végrehajtása elkerülhetetlenül maga után vonja a bizalom gyengülését és a helyzet rosszabbodását az európai kontinensen.

Az ülésen képviselt államok kulcsfontosságú feladatnak tekintik annak megghiúsítását, hogy Európában kibontakozzék a nukleáris fegyverkezési verseny újabb fordulója, és annak elérését, hogy csökkentsék és korlátozzák e fegyverzeteket. Ez

fontos az európai biztonság megszilárdítása, a kontinens államai közötti kapcsolatok kedvező fejlődése és az egész nemzetközi helyzet javulása szempontjából.

A Varsói Szerződés tagállamai szerint a legjobb megoldás az lenne, ha Európa teljes mértékben mentesülne mind a közepes hatótávolságú, mind pedig a harcászati nukleáris fegyverektől. Ha ez az igazi „nullamegoldás” jelenleg nem érhető el, akkor célszerű Európában a közepes hatótávolságú nukleáris eszközök radikális csökkentésének útját választani az egyenlőség és az egyenlő biztonság alapján.

Ezzel kapcsolatban kivételes jelentőségűek az európai nukleáris fegyverek korlátozásáról folyó szovjet–amerikai tárgyalások. Az ülésen hangsúlyozták, hogy a Szovjetunió 1982. december 21-én Moszkvában közzétett javaslaival jelentősen hozzájárult a tárgyalások sikeréhez.

E tárgyalások azonban olyan feltételek között folynak, amikor a NATO-országok kifejezik szándékukat, hogy már 1983 végén – ha addig nem jön létre megegyezés a tárgyalásokon – megkezdik az új amerikai közepes hatótávolságú rakéták telepítését Nyugat-Európában. Ez az álláspont egyenértékű azzal, hogy mesterséges határidőt állapítanak meg a tárgyalások befejezéséhez; elegendő továbbra is elhúzni a tárgyalásokat, hogy azután a megállapodás hiányának ürügyén megkezdhessék az amerikai rakéták tényleges telepítését.

Az ülés résztvevőinek véleménye szerint feltétlenül szükséges, hogy az európai nukleáris fegyverzetek korlátozásáról szóló tárgyalások konstruktív szellemben folytatódjanak, és hogy maximális erőfeszítések történjenek mielőbbi konkrét megállapodások elérésére. A tárgyalások sikeréhez elengedhetetlen az is, hogy ne kerüljön sor olyan lépésekre, amelyek megnehezítik a tárgyalásokat, hanem ellenkezőleg, olyan lépések történjenek, amelyek segítik az előrehaladáshoz szükséges kedvező légkör kialakulását.

Az ülés résztvevői, figyelembe véve az európai közepes hatótávolságú nukleáris fegyverzetek csökkentésének és korlátozásá-

nak minden európai nép számára életbe vágó fontosságát, reményüket fejezik ki: valamennyi európai állam hozzájárul ahhoz, hogy előrehaladás következzen be az e kérdésekről folyó szovjet-amerikai tárgyalásokon, és ahhoz, hogy e tárgyalások sikeresen fejeződjenek be.

Az ülés résztvevői síkraszállnak azért, hogy Európa megszabaduljon az olyan tömegpusztító eszköztől, mint a vegyi fegyver. Államaik készek a többi érdekelt állammal együtt tanulmányozni minden lehetséges utat és eszközt, amely e feladat megoldásához vezethet, és készek erről tárgyalásokat kezdeni.

Ugyanakkor, amikor az ülésen képviselt államok határozottan síkraszállnak az európai földön levő nukleáris fegyverkészletek radikális csökkentéséért, Európának a vegyi fegyvertől való mentesítéséért, hangsúlyozzák azt a veszélyt, amelyet az európai béke számára a nagy mennyiségű hagyományos fegyverzet e földrészen történő összpontosulása jelent. Ez a veszély nagymértékben növekszik abban az esetben, ha megvalósulnak a legújabb hagyományos fegyverfajták nyugat-európai növelését célzó tervek. Mindez tovább fokozza a fegyverkezési hajszát is.

Ismételten állást foglalnak a közép-európai haderők és fegyverzetek csökkentése mellett, és különösen szükségesnek tartják, hogy előrehaladást érjenek el a már sok éve tartó bécsi tárgyalásokon. Az ülés résztvevőinek véleménye szerint minden feltétel adott ahhoz, hogy a bécsi tárgyalásokon megállapodást dolgozzanak ki a lehető leggyorsabban, nem több, mint egy-két év alatt. Fontos, hogy erre sor kerüljön, és a maguk részéről minden módon elősegítik ezt. Az ülés résztvevői ebben az összefüggésben síkraszállnak azért, hogy gyakorlati lépésre kerüljön sor a Szovjetunió és az Egyesült Államok Közép-Európában levő fegyveres erőinek és fegyverzetének csökkentésében kölcsönösen, egymás példáját követve. Meg lehetne szervezni, hogy a két fél képviselői figyelemmel kísérjék e lépés végrehajtását. A csapatkivonások befejezését követően a bécsi tárgyalások közvetlen résztvevői befagyasztanák fegyveres erőik és fegyverzetük szintjét mindaddig, amíg a tárgyalásokon megállapo-

dást nem érnek el. Az ülés résztvevői abból indulnak ki, hogy a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek első kölcsönös csökkentése után a felek folytatják a tárgyalásokat, és mielőbb még számottevőbb csökkentésről állapodnak meg.

Az ülés résztvevői támogatják azokat a javaslatokat, hogy Észak-Európában, a Balkánon, valamint a kontinens más térségeiben hozzanak létre atomfegyvermentes övezeteket. A Földközi-tenger váljék a béke és az együttműködés övezetévé. Támogatják, hogy ezekről a kérdésekről folytassanak tárgyalásokat.

Az európai helyzet ma – jobban, mint bármikor – megköveteli az államok erőfeszítéseinek egyesítését az enyhülés, a béke és a leszerelés politikájának következetes folytatása érdekében. Ezért különleges jelentőségre tesz szert az európai biztonsági értekezlettel megkezdett sokoldalú folyamat fenntartása és elmélyítése.

Ebből kiindulva, az ülésen képviselt államok síkraszállnak amellet, hogy az összeurópai értekezleten részt vevő országok képviselőinek madridi találkozója eredményesen, tartalmas és kiegyensúlyozott záródokumentum elfogadásával fejeződjék be.

Különös fontosságot tulajdonítanak annak, hogy a madridi találkozón megállapodás jöjjön létre az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és a leszereléssel foglalkozó konferencia összehívásáról. E konferencia arra hivatott, hogy nagymértékben hozzájáruljon a világ e térségében a katonai szembenállás mérsékléséhez, a bizalmatlanság feloldásához, a haderők és a fegyverzet csökkentéséhez.

Nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy a madridi találkozó megerősítse az ott részt vevő államok eltökéltségét, hogy tiszteletben tartják és érvényesítik az államközi kapcsolatok Helsinkiben elfogadott elveit, s a záróokmány szellemének és betűjének megfelelően meghatározzák a politikai, a gazdasági, a humanitárius és egyéb kapcsolatok fejlesztésére vonatkozó intézkedéseket. Biztosítani kell az összeurópai folyamatnak és szervezeti kereteinek a folyamatosságát, beleértve annak meghatározását, hogy az összeurópai értekezleten részt vevő államok

képviselőinek következő találkozására mikor és hol kerül sor. Megerősítik álláspontjukat e találkozó Bukarestben történő megtartásáról.

A madridi találkozó sikere a jelen és a jövő szempontjából egyaránt megfelelne az összeurópai értekezleten részt vevő valamennyi állam érdekeinek. Ezért azok a határozatok, amelyeket a találkozóznak kellene elfogadnia, csak olyanok lehetnek, amelyek e realitáson alapulnak, és megfelelnek minden résztvevő számára.

Az ülés résztvevői kijelentik, hogy államaik továbbra is minden eszközzel elősegítik, hogy mielőbb befejeződjék a madridi találkozó záródokumentumának egyeztetése. Ugyanilyen konstruktív magatartást várnak a találkozó többi résztvevőjétől is.

Az ülésen képviselt államok Európa minden államával készek a kölcsönösen előnyös kapcsolatok fejlesztésére. Ennek megfelelően sikraszállnak:

- a politikai párbeszéd és konzultáció fenntartásáért és elmélyítéséért minden szinten, a lehetőség szerinti még szélesebb politikai érintkezésért; ez vonatkozik a parlamentek, a politikai pártok, a szakszervezetek, az ifjúsági és nőszövetségek és egyéb szervezetek két- és sokoldalú érintkezéseinek fejlesztésére is az európai béke és biztonság érdekében;

- a kereskedelmi, az ipari, a mezőgazdasági és a műszaki-tudományos területen megvalósuló, mindennemű diszkriminációtól mentes, érdemi együttműködés átfogó bővítéséért; olyan intézkedésekért, amelyek erősítik a bizalmat a gazdasági kapcsolatokban, ahol valóban tág tere nyílik az egyenjogúságon és a kölcsönös előnyökön nyugvó együttműködésnek;

- az európai népek kölcsönös szellemi gazdagodásának elmélyítéséért, a művészi értékek cseréjéért, az igaz és a becsületes információ terjesztéséért, a kölcsönös jó szándék és tiszteltetés érzésének ápolásáért.

Az ülésen képviselt államok osztják a Lengyel Népköztársaság álláspontját, hogy a kizárólag saját illetékességébe tartozó kérdésekbe történő bármely külső beavatkozási kísérlet szöges

ellentétben áll a nemzetközi kapcsolatok általánosan elfogadott normáival, és ezeket a továbbiakban is határozottan visszautasítják. Határozottan szembeszállnak az Egyesült Államok és néhány más nyugati ország Lengyelország ellen alkalmazott szankcióival. A lengyel belső ügyeket – miként eddig is – csak Lengyelország fogja megoldani. A szocialista Lengyelország mindig számíthat a testvéri szocialista országok erkölcsi, politikai és gazdasági támogatására.

Európában, ahol már több évtizede léteznek különböző társadalmi berendezkedésű államok, csak a békés egymás mellett élés politikája lehet életképes.

IV.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége küldöttségei a további nemzetközi kérdésekről folytatott véleménycsere során megállapították, hogy a nemzetközi helyzet javítása jelentős mértékben összefügg a meglevő háborús tűzfészek felszámolásával és újabbak megjelenésének megakadályozásával Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában és más térségekben.

Nincs olyan világméretű vagy regionális probléma, amelyet ne lehetne igazságosan megoldani békés eszközökkel. Alapvető fontosságú, hogy minden állam a gyakorlatban ismerje el valamennyi más ország népének törvényes jogát ahhoz, hogy külső beavatkozás nélkül maga döntsön saját belső ügyeiben, és az egyenjogúság alapján vegyen részt a nemzetközi életben; hogy minden állam tiszteletben tartsa más államok függetlenségét, területi épségét és határainak sérthetetlenségét; hogy érvényesüljön az erő alkalmazásáról, az erővel való fenyegetésről történő lemondás elve; s hogy egyetlen hatalom se törekedjék hegemónista politika folytatására, saját „érdekszféra” vagy „befolyási övezet” létrehozására.

Az ülésen részt vevők meggyőződése, hogy számos konfliktus okainak megszüntetéséhez a gyarmatosítás és a fajüldözés összes maradványainak végleges felszámolására, a neokolonializmusról, illetve a más népek elnyomására és kizsákmányolására irányuló politikáról való lemondásra van szükség. Egyértelműen ezt támasztja alá az Afrika déli részén kialakult veszélyes helyzet; a Dél-afrikai Köztársaság fajüldözői törvénytelenül megszállva tartják és a szomszédos afrikai országok elleni agresszió bázisául használják fel Namíbiát. Újabb bizonyítéka volt ennek az Atlanti-óceán déli részén 1982 tavaszán kirobbant fegyveres konfliktus.

A helyi konfliktusok világméretű fegyveres összeütközésbe való átnövésének veszélye nagymértékben összefügg azokkal a kísérletekkel, amelyek az ázsiai, az afrikai, a latin-amerikai és az óceániai államokat közvetlenül vagy közvetve katonai-politikai szövetségekbe próbálják bevonni, kiterjesztve rájuk e tömbök tevékenységi területét. Az ülés résztvevői, megerősítve, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak nincs szándékuk bővíteni saját szövetségük tevékenységi területét, felhívják a NATO tagállamait is arra, hogy mondjanak le saját tömbjük tevékenységi területének a világ bármely térségére, többek között a Perzsa-öbölre történő kiterjesztéséről.

A válsághelyzetek felszámolásához és megelőzéséhez növekvő mértékben járul hozzá az el nem kötelezett országok mozgalma, amelynek ez irányú gyakorlati lépései elismerést és támogatást érdemelnek minden állam részéről. Ugyancsak pozitív szerepre hivatottak e téren az olyan regionális államközi szervezetek, mint az Afrikai Egységszervezet és az Arab Liga.

Az ülés résztvevőinek véleménye szerint Ázsia, Afrika, Latin-Amerika különböző területein a feszültségek megszüntetésének ígéretes útjait nyitják meg azok a kezdeményezések, amelyeket e térségek államai a jószomszédi kapcsolatok létesítésére és fejlesztésére, a béke és az együttműködés övezeteinek létrehozására tettek. Különösen időszerű az a javaslat, hogy az Indiai-óceán békeövezetté váljék. Ugyancsak fontos szerepet játszana az

Indiai-óceánon való katonai tevékenység korlátozásáról és azt követően a megszüntetéséről szóló szovjet–amerikai tárgyalások felújítása és sikeres befejezése. Politikai eszközökkel kell megoldani a Karib-térségben és a Délkelet-Ázsiában meglevő problémákat, és hozzájárulni a béke megszilárdításához Ázsiában és a Csendes-óceán térségében.

Az ülés résztvevői különleges fontosságot tulajdonítanak a leginkább elhúzódó és legveszélyesebb válsághelyzet, a közel-keleti konfliktus megoldásának. Élesen elítélik Izrael libanoni invázióját, a palesztinai és a libanoni nép elleni agresszióját, Nyugat-Bejrút polgári lakosságának kegyetlen lemészárlását. Ennek során Izraelt azok ösztönözték agresszív cselekményeinek végrehajtására, akik kívülről nyújtottak segítséget és támogatást számára.

Az ülés résztvevői követelik az izraeli csapatok azonnali és teljes kivonását Libanonból, s azt, hogy biztosítsák az ország függetlenségét, szuverenitását, egységét és területi épségét.

Kedvező véleménnyel fogadták az arab állam- és kormányfők fezi tanácskozásának a közel-keleti probléma rendezésére előterjesztett elveit. Meggyőződésüket fejezik ki, hogy az átfogó közel-keleti rendezésnek tartalmaznia kell az izraeli csapatok teljes kivonását az 1967 óta megszállt összes arab területekről, így Jeruzsálem keleti részéből is; a palesztinai arab nép törvényes jogainak elismerését, beleértve jogát saját, független államának létrehozására; a térség minden állama jogának szavatolását a biztonságos és független létezésre és fejlődésre; a háborús állapot megszüntetését az arab államok és Izrael között, továbbá a béke megteremtését, valamint a békés rendezés nemzetközi biztosítékainak kidolgozását és elfogadását.

E célból nemzetközi konferencia összehívása szükséges valamennyi érdekelt félnek, köztük a Palesztinai Felszabadítási Szervezetnek mint a palesztinai arab nép egyedül törvényes képviselőjének részvételével. A közel-keleti probléma megoldásában az Egyesült Nemzetek Szervezete fontos szerepet tölthet be, és szükséges is, hogy betöltsön.

Az ülésen képviselt államok síkraszállnak Irán és Irak háborújának befejezése és a köztük levő vitás kérdések tárgyalás útján való rendezése, az Afrika Szarván levő országok konfliktusának és más afrikai vitáknak a függetlenség és a területi épség kölcsönös tiszteletben tartása alapján történő békés megoldása, a közép- és dél-amerikai konfliktushelyzetek politikai eszközökkel történő rendezése mellett.

Fel kell hagyni a Kuba és Nicaragua elleni állandó fenyegetés és provokációk politikájával, s véget kell vetni a belügyeikbe való külső beavatkozásra irányuló minden próbálkozásnak.

Az ülés résztvevői kedvezően értékelik, hogy az ENSZ főtitkára személyes képviselőjének közvetítésével megkezdődtek az Afganisztán és Pakisztán közötti tárgyalások.

A gazdasági stabilitás a nemzetközi politikai légkör javításának egyik alapvető tényezője lehetne az elmaradottság felszámolása, továbbá a gazdasági fejlettség szintkülönbségeinek fokozatos csökkentése és a nemzetközi kapcsolatok harmonikus fejlődéséhez szükséges feltételek biztosítása a gazdasági, a tudományos és műszaki élet területén. Ezzel összefüggésben az ülés résztvevői megerősítik álláspontjukat, hogy támogatják a nemzetközi gazdasági kapcsolatok igazságos és demokratikus átrendezését, az új nemzetközi gazdasági rend létrehozását, Ázsia, Afrika, Latin-Amerika, Óceánia országai teljes szuverenitásának biztosítását saját természeti erőforrásaik felett. Sürgetik, hogy az ENSZ határozatainak megfelelően mielőbb kezdődjene globális tárgyalások a legfontosabb gazdasági problémákról.

Az ülés résztvevői síkraszállnak azért, hogy a nemzetközi életben növekedjék az Egyesült Nemzetek Szervezetének mint olyan fórumnak a szerepe, amely egyesíti az államok erőfeszítéseit a béke és a nemzetközi biztonság érdekében, és elősegíti a sürgető világproblémák megoldását.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői újólal szükségesnek tartják kifejezni meggyőződésüket: korunkban az általános béke megőrzése elválaszthatatlan valamennyi nép és állam egyenjogúságának elismerésétől. Tartós béke csak igazsá-

gos béke lehet, amelyben minden egyes állam elismeri és tiszteletben tartja valamennyi más állam törvényes jogait és érdekeit.

V.

A háborús veszély csökkentése lehetetlen az államok közötti bizalom légkörének megteremtése nélkül. Mindez – a politikai párbeszéd fejlesztése, a gazdasági és katonai területen hozott megfelelő intézkedések elfogadása mellett – megköveteli a valósághű információk terjesztését, a lemondást a nagyhatalmi törekvésekről, a fajgyűlölet, a sovinizmus propagandájáról, a nemzeti hivalkodásról és arról, hogy más népeket saját sorsuk alakítására oktassanak, a lemondást az erőszak hirdetéséről, a háborús pszichózis szításáról.

Az ülésen részt vevő államok elvi fontosságúnak tartják a helsinki záróokmányban a béke és a népek közötti megértés erősítése érdekében folyó információs együttműködésről szóló elvei és rendelkezései következetes betartását, s hangsúlyozzák az UNESCO 1978-ban e kérdésben elfogadott nyilatkozatának időszerűségét. Határozottan elítélik, hogy az emberi tudat befolyásolásának, a közvélemény formálásának olyan nagy hatású eszközeit, mint amilyen a sajtó, a rádió és a televízió, tendenciózus, nyíltan rágalmazó, az egyes országok helyzetét és politikáját elferdítve bemutató, a népek közötti elidegenedést és ellenségeskedést szító információk terjesztésére használják fel. Egyetlen ország sem engedheti meg, hogy területéről ilyen aknamunkát folytassanak.

A reakciós, imperialista körök az emberi jogok kérdése körüli spekulációval ily módon arra törekszenek, hogy palástolják a dolgozók elemi jogait, a népek létérdekeit semmibe vevő magatartásukat. Az utóbbi időben széles körű kampányt indítottak a szocialista országok, a nemzeti felszabadító és más haladó mozgalmak ellen. Ennek célja, hogy igazolja a konfrontáció és a fegyverkezési hajszra fokozásának, a különböző államok füg-

getlensége lábbal tiprásának, a belügyeikbe történő beavatkozásnak, a gazdasági fejlődésük feltételei megnehezítésének, az enyhülési folyamat akadályozásának politikáját. E politika merőben ellentétes az emberek és a népek törvényes, általánosan elismert jogaival, mindenekelőtt az élethez való joggal.

A történelem tanulságai arra emlékeztetnek, hogy az anti-kommunizmus mindig szerves része volt a demokratikus szabadságjogok és a népek jogai ellen indított támadásoknak, az agresszió és a háború politikájának. Azok a törekvések, hogy új antikommunista hadjáratot szervezzenek, a valamennyi ország érdekeit fenyegető nemzetközi feszültség szításához vezetnek.

Senkinek sem sikerülhet aláásni hamis információkkal és rágalmakkal a szocialista rendszert. A szocializmus kimagasló sikereket ért el a gazdaságban és a kultúrában, a nemzetek egyenjogúságának és barátságának megteremtésében, a személyiség kibontakoztatásához szükséges kedvező körülmények létrehozásában, a széles néptömegek országuk irányításában való részvételének biztosításában, a demokrácia állandó fejlődésében.

A szocializmus egyik legnagyobb vívmánya az új típusú nemzetközi kapcsolatok kialakulása a szuverén szocialista államok között, amely az önkéntes, egyenjogú együttműködésen és az internacionalista szolidaritáson alapul. Az ülés résztvevői, kifejezésre juttatva kommunista pártjaik és népeik akaratát, megerősítik eltökéltségüket, hogy a jövőben is erősítik a szocialista országok összeforrottságát, fejlesztik és elmélyítik politikai, gazdasági és kulturális együttműködésüket, egyesítik erőfeszítéseiket a békéért és a haladásért vívott harcban.

Hangsúlyozták, hogy szükséges kibővíteni a szocialista országok közötti hosszú távú gazdasági és műszaki-tudományos együttműködést és kooperációt a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa keretében avégett, hogy elősegítsék minden egyes ország gazdasági és szociális fejlődését, a meglevő problémák megoldását, a szocialista és a kommunista építőmunka programjainak megvalósítását, népeik anyagi és szellemi jólétének

emelését. Ez fontos hozzájárulás a szocialista országok gazdasági együttműködéséhez.

Az ülésen részt vevő államok hangsúlyozzák, hogy minden népnek szuverén joga szabadon, külső beavatkozás nélkül megválasztani, hogyan éljen, milyen társadalmi rendet alakítson ki, és ugyancsak törvényes joga megvédelmezni választását.

A szocialista országok, a béke és a nemzetközi biztonság ügyéért érzett felelősségük tudatában, politikájukban szigorúan különválasztják az ideológiai kérdéseket az államközi kapcsolatok problémáitól, a békés egymás mellett élés alapján fejlesztik kapcsolataikat a tőkés országokkal, következetesen síkraszállnak a fejlődő országokkal való széles körű együttműködés mellett. Az államok közötti együttműködés – függetlenül társadalmi berendezkedésüktől – megfelel minden nép érdekeinek, az általános béke erősítése életfontosságú követelményeinek.

VI.

Bármennyire sokrétűek is a jelenlegi nemzetközi problémák, az európai és az egész világhelyzet fejlődésének kilátásai nagymértékben attól függnek, sikerül-e kiküszöbölni a bizalmatlanságot, csökkenteni a szembenállás szintjét a két legnagyobb, különösképpen a nukleáris fegyverek területén hatalmas potenciállal rendelkező katonai-politikai szövetség – a Varsói Szerződés és a NATO – között. Fegyveres összeütközésük végzetes következményekkel járna minden nép számára.

A Varsói Szerződés tagállamai régóta síkraszállnak mindkét szövetség feloszlata és első lépésként katonai szervezeteik felszámolása mellett. E javaslat továbbra is érvényes. Hangsúlyozzák, hogy készek tárgyalásokat kezdeni a NATO-tagállamokkal megállapodás elérése érdekében, elsőként a katonai tevékenység kölcsönös csökkentésének kérdéséről.

A mostani kiélezett nemzetközi helyzet azonban nem tűri a várakozást. Mielőbb olyan hatékony intézkedésekre van szükség, amelyek már most képesek csökkenteni a bizalmatlanságot

a Varsói Szerződés és a NATO tagállamai között, és az aggályokat az agresszió lehetősége miatt.

A Varsói Szerződés tagállamai nem törekednek katonai fölényre a NATO tagállamaival szemben, és nincs szándékukban megtámadni őket, mint ahogy egyetlen más országot sem Európában vagy azon kívül. A NATO tagállamai szintén úgy nyilatkoznak, hogy nincsenek agresszív szándékaik. Ilyen körülmények között nem lehetnek olyan okok, amelyek megakadályoznák a két szövetséghez tartozó államokat abban, hogy kölcsönösen megfelelő, nemzetközi jogi jellegű kötelezettségeket vállaljanak. Figyelembe véve a jelenlegi helyzetet, ez különösen jótékony hatással lehetne a nemzetközi események egész további fejlődésére.

Ezen elképzelésekből kiindulva, a Varsói Szerződés tagállamainak legfelső szintű képviselői javaslattal fordulnak az Északatlanti Szerződés tagállamaihoz: kössenek szerződést a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról.

A szerződés magja a két szövetség tagállamainak az a kölcsönös kötelezettségvállalása lehetne, hogy elsőként nem alkalmaznak egymás ellen sem nukleáris, sem hagyományos fegyvereket, következésképpen egyáltalán nem kerül sor arra, hogy elsőként katonai erőt alkalmazzanak egymás ellen. Ez a kötelezettségvállalás kiterjedne a szerződésben részt vevő valamennyi állam területére, katonai és polgári személyzetére, tengeri, légi- és űrflottájára, valamint a tulajdonát képező más objektumokra, tekintet nélkül azok hollétére.

Helyénvalónak tűnik, hogy a két szövetség tagállamai a szerződésben hasonló kötelezettségvállalást irányozzanak elő arról, hogy harmadik országgal szemben is lemondanak az erő alkalmazásáról, legyen az akár velük kétoldalú szövetségi kapcsolatban álló, akár el nem kötelezett vagy semleges ország.

A szerződés lényeges része lehetne mindkét szövetség tagállamainak kötelezettségvállalása arról, hogy nem fenyegetik az olyan térségeket érintő nemzetközi tengeri, légi és kozmikus

kommunikáció biztonságát, amelyekre nem terjed ki egyik ország nemzeti fennhatósága sem.

A katonai erő alkalmazásáról történő lemondásra vonatkozó kötelezettségvállalást kívánatos lenne kiegészíteni a szerződésben olyan kötelezettségvállalással, amely szerint a jóakarat szellemében folytatnak tárgyalásokat a fegyverkezési hajsza felszámolására irányuló hatékony intézkedésekről, a fegyverzet korlátozásáról és csökkentéséről, valamint a leszerelésről, vagy a tényleges eredmények elérése céljából más, rendelkezésre álló eszközökkel segítik elő az ilyen tárgyalások sikerét.

Ugyanilyen értelemben vállalhatnának kötelezettséget arra, hogy kölcsönösen megvizsgálják a váratlan támadás veszélyének elkerülését szolgáló gyakorlati intézkedéseket, és arra, hogy elősegítik a katonai küldöttségek kölcsönös cseréjének fejlesztését, a hadihajók és légegységek kölcsönös látogatásait.

Fontos, hogy a szerződésben a katonai erő alkalmazásáról való lemondás kötelezettségét összehangolják az Egyesült Nemzetek Szervezetének mint a kollektív biztonság világméretű eszközének megerősítésére irányuló rendelkezésekkel is. E téren a szerződésben célszerű kifejezésre juttatni készségüket, hogy együttműködnek az ENSZ hatékonyságának fokozásában, az Alapokmányának megfelelően a nemzetközi viták és konfliktushelyzetek békés rendezésével, az agresszív cselekedetek elfojtásával, a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető veszélyek elhárításával kapcsolatos kérdések megoldásában.

A Varsói Szerződés tagállamainak és az Észak-atlanti Szerződés tagállamainak szerződése a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról, összhangban az ENSZ Alapokmányának 51. cikkelyével, természetesen nem korlátozná résztvevőinek elidegeníthetetlen jogát az egyéni és kollektív önvédelemre. Ezzel egyidejűleg e szerződés megszabadítaná a két szövetség tagjait azon aggályoktól, hogy a mindkettőn belül érvényben levő szövetségi kötelezettségek agresszív célokból felhasználhatók a másik szövetség

tagállamai ellen, következésképp ezek a kötelezettségek veszélyeztetik biztonságukat.

Bár a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés megkötését a két katonai-politikai szövetség tagállamainak javasolják, a többi érdekelt európai állam is jogosult lenne részt venni e szerződés kidolgozásában és aláírásában.

Ugyancsak kezdettől fogva nyitva áll a szerződés a világ más, olyan államainak egyenjogú résztvevőként történő csatlakozása előtt, amelyek azt óhajtják.

A Politikai Tanácskozó Testület ülésén részt vevőknek az a meggyőződése, hogy ilyen szerződés megkötése hozzájárulna Európa szemben álló katonai csoportosulásokra való megosztottságának felszámolásához, és megfelelne a népek kívánságának, hogy békében és biztonságban éljenek. Felhívással fordulnak az Észak-atlanti Szerződés tagállamaihoz: fogadják ezt az új kezdeményezést a legteljesebb figyelemmel, és adjanak rá konstruktív választ.

A Varsói Szerződés tagállamai – e politikai nyilatkozatban kifejtve elképzeléseiket a béke megszilárdításának, a nemzetközi enyhülés megőrzésének és elmélyítésének útjairól és eszközöiről a jelenlegi helyzetben – kinyilvánítják készségüket a párbeszédre és az együttműködésre mindazokkal, akik e nagy célok elérésére törekednek.

Népszabadság, 1983. január 7.

91.

Kommuniké

a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának prágai üléséről

1983. január 14.

Prágában befejeződött a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának háromnapos rendes ülése. Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság megtárgyalta az Egyesített Fegyveres Erők gyakorlati tevékenységének kérdéseit, és megfelelő határozatokat hozott. Az ülésen Martin Dzúr hadseregtábornok, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság nemzetvédelmi minisztere elnökölt. Az ülés tárgyszerű légkörben, a barátság és kölcsönös egyetértés jegyében folyt le.

Népszabadság, 1983. január 14.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai
Külügyminiszteri Bizottságának
prágai üléséről***1983. április 7.*

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1983. április 6-án és 7-én ülést tartott Prágában.

Az ülésen az általános világhelyzet fényében vélemény- és információcserét folytattak arról, hogy a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének prágai ülése óta miként alakult Európa helyzete. Áttekintették a Politikai Tanácskozó Testület azon javaslatainak és kezdeményezéseinek megvalósításával kapcsolatos kérdéseket, amelyek a nukleáris háború elhárítására, az enyhülési folyamat továbbvitelére és megerősítésére, a leszerelés megoldására, a biztonság megszilárdítására és az együttműködés fejlesztésére irányulnak az európai kontinensen és az egész világon.

1. A véleménycsere során megállapították, hogy az események alakulása teljes mértékben igazolja a prágai politikai nyilatkozat nemzetközi helyzetértékelésének megalapozottságát, és még időszerűbbé teszi az abban előterjesztett javaslatokat. Ezeket a javaslatokat a világon úgy fogadták, mint reális alternatívát a nukleáris katasztrófával szemben, mint felhívást a széles körű nemzetközi együttműködésre az emberi élet megőrzéséért a földön.

A résztvevők hangsúlyozták a Politikai Tanácskozó Testület prágai ülése következtetésének jelentőségét, hogy a háború elkerülése mindenekelőtt a béke erőinek együttműködésétől, összeforrottságától és céltudatos tevékenységétől függ. Ezek az erők napjainkban hatalmasabbak a háború erőinél. Rámutattak,

hogy a béke erőinek tevékenysége mindinkább megélénkül. Ehhez jelentős mértékben hozzájárult az el nem kötelezett országoknak Új-Delhiben tartott VII. csúcskonferenciája.

Ugyanakkor az ülésen hangsúlyozták azt is, hogy a nemzetközi helyzet továbbra is bonyolult és feszült. Tovább eszkalálódik az imperialista politika, mindenekelőtt az amerikai imperializmus politikája, amely az erő alkalmazására és a konfrontáció fokozására, az államok nemzeti függetlenségének és szuverenitásának csorbítására, a „befolyási övezetek” megszilárdítására és újabb felosztására, a korábbi konfliktusok elmélyítésére és újabbak kirobbantására irányul. Súlyos következményekkel fenyeget a fegyverzetek folyamatos növelése, különös veszélyt hordoz magában a nukleáris fegyverkezési hajsza újabb szakasza. Mind erősebben kiéleződik a sok államot érintő gazdasági válság, tovább mélyül az országok gazdasági fejlettségi szintje közötti szakadék, és növekednek az akadályok annak leküzdésére.

Az ülésen képviselt államok felhívták a figyelmet: a revansista tendenciák megélénkülése a Német Szövetségi Köztársaságban károsan hat az európai politikai légkörre, az enyhülésre és az együttműködésre. Hangsúlyozták, hogy a mai Európa területi és politikai realitásainak feltétel nélküli tiszteletben tartása az egész földrész békéjének és biztonságának alapvető tényezője.

Ebben a helyzetben az ülésen képviselt államok az összes állam kötelességének tartják, hogy a legnagyobb mértékben elősegítsék az események jelenlegi veszélyes menetének feltartóztatását és annak az enyhülés, a kölcsönösen előnyös együttműködés medrébe történő terelését, hogy hozzájáruljanak a fegyverzetek, különösen a nukleáris fegyverzetek korlátozásával és csökkentésével összefüggő halaszthatatlan feladatok megoldási lehetőségeinek feltárásához, a konfliktushelyzetek békés rendezésének biztosításához. Ebben a tekintetben az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy elsődleges jelentősége van a legidősebb európai és más nemzetközi problémákról folyó államközi poli-

tikai párbeszéd minden szinten való fenntartásának és fejlesztésének.

A Politikai Tanácskozó Testület megbízásának megfelelően áttekintették a prágai politikai nyilatkozatban foglalt javaslatok és kezdeményezések előmozdítására irányuló további lépéseket és azokat a gyakorlati intézkedéseket, amelyek az Észak-atlanti Szerződés tagállamaival és más államokkal az európai és a világbéke megszilárdítását, a leszerelést és a biztonságot érintő legfontosabb kérdésekről folytatandó tárgyalásokra vonatkoznak.

2. Az ülésen különös figyelmet fordítottak azokra az intézkedésekre, amelyek az európai helyzetet veszélyes következményekkel fenyegető, a háborús veszélyt növelő nukleáris fegyverkezési verseny fokozódásának elhárítását célozzák az európai kontinensen. Ez a kérdés annál is időszerűbb és élesebb, mivel az európai nukleáris fegyverzetek korlátozásáról folyó szovjet-amerikai tárgyalásokon továbbra sincs semmilyen előrehaladás, ugyanakkor mindinkább kiteljesednek az új amerikai közepes hatótávolságú rakéták ez év végére tervezett nyugat-európai telepítésének előkészületei.

A Varsói Szerződés tagállamai a maguk részéről megerősítették: arra törekszenek, hogy Európa teljesen mentesüljön mind a közepes hatótávolságú, mind a harcászati nukleáris fegyverektől, és készek közreműködni az ilyen megoldás elérésében. Síkraszállnak amellett, hogy – ebbe az irányba mutató nagy horderejű lépésként – radikálisan csökkentsék a közepes hatótávolságú nukleáris eszközöket Európában az egyenlőség és az egyenlő biztonság elve alapján.

Ezzel kapcsolatban a résztvevők emlékeztetnek a prágai politikai nyilatkozatban kifejtett javaslataikra és különösen az 1982. december 21-én tett szovjet javaslatokra, amelyekre konstruktív szellemű választ várnak, hogy a genfi tárgyalásokon pozitív megállapodást lehessen elérni. Az európai közepes hatótávolságú nukleáris eszközök kérdésében olyan megoldást kell elérni, amely kizárja az új amerikai közepes hatótávolságú raké-

ták telepítését, és biztosítja a katonai-stratégiai egyensúly egyre alacsonyabb szinten való fenntartását.

3. A miniszterek áttekintették azokat a további lépéseket, amelyek a prágai politikai nyilatkozatban előterjesztett jelentős közös kezdeményezésük megvalósítására irányulnak: a Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai kössenek minden más ország számára is nyitott szerződést a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról.

Rámutattak, hogy ez a javaslat – mint azt országaik más államokkal folytatott megbeszélései és konzultációi is tanúsították – a világ sok országában nagy figyelmet keltett kormány-szinten és a társadalmi-politikai körökben egyaránt.

Az ülés résztvevői tudomásul vették, hogy az Észak-atlanti Szerződés tagállamai, amelyekhez a szerződésre tett javaslat elsősorban szól, tanulmányozni szándékozzák azt. Kifejezték reményüket, hogy ezek az országok konstruktív álláspontot foglalnak el a szerződés megkötésével kapcsolatban.

Az ülésen képviselt államok megerősítik készségüket, hogy minden módon elősegítik a javaslat tanulmányozását, és minden érdekelt országgal bővítik a javaslatra vonatkozó vélemény-cserét. Vonatkozik ez a többi között olyan kérdésekre, mint a szerződésből adódó lehetséges kötelezettségek tartalma és mértéke, azok összefüggése az ENSZ Alapokmányából, a helsinki záróokmányból, egyéb két- és többoldalú szerződésekből és egyezményekből eredő kötelezettségekkel, valamint a szerződéses kötelezettségek megtartásának biztosításában való együttműködésre.

Az ülés résztvevői ebből a célból hasznosnak és kíváncsiak tartják a kétoldalú érintkezés folytatását az Észak-atlanti Szerződés tagállamaival és más országokkal, figyelembe véve annak lehetőségét is, hogy a szóban forgó kérdéseket sokoldalú alapon, mindenki számára elfogadható szinten és formákban vizsgálják meg.

4. Az ülésen úgyszintén véleménycserét folytattak a prágai

politikai nyilatkozatban megfogalmazott azon javaslat megvalósításának útjairól és módjairól, hogy a Varsói Szerződés tagállamai és a NATO-tagállamok mielőbb kezdjenek közvetlen tárgyalásokat: nem növelik a katonai kiadásokat, majd pedig százalékos arányban vagy abszolút összegben csökkentik azokat. Az ülés résztvevői síkraszálltak a megfelelő megállapodás elérése mellett.

Ismételten kifejezték meggyőződésüket, hogy e kérdés megoldása hatékonyan hozzájárulna a fegyverkezési verseny megszüntetéséhez és a leszerelésre való áttéréshez. Ugyanakkor az így felszabaduló eszközöket a társadalmi-gazdasági fejlődés szükségleteire lehetne fordítani, a többi között a fejlődő országokban is.

Az ülés résztvevői hangsúlyozták: az éleződő nemzetközi feszültség körülményei között különösen fontos, hogy a NATO-tagállamok pozitívan fogadják felhívásukat, s haladéktalanul kezdődjenek tárgyalások arról, hogy nem növelik, illetve csökkentik a katonai kiadásokat.

5. A bécsi tárgyalásokkal kapcsolatban az ülés résztvevői megerősítették államaik álláspontját, hogy érdemi intézkedések szükségesek a haderők és a fegyverzetek csökkentésére Közép-Európában. A prágai politikai nyilatkozatban megjelölt feladatnak megfelelően megerősítették készségüket az erre irányuló megegyezés mielőbbi elérésére. Emlékeztettek országaik javaslataira, amelyek a haderők és a fegyverzetek jelentős csökkentésére irányulnak ebben a térségben, köztük a tárgyalásokon részt vevő szocialista államok új megközelítésen alapuló, 1983. február 17-i javaslatára. Eszerint az a körülmény, hogy nincs egyetértés a Varsói Szerződés tagállamai és a NATO közép-európai haderőinek létszámát illetően, nem kell hogy akadályozza az ilyen csökkentésről szóló megegyezés létrejöttét.

Kifejezték reményüket, hogy erőfeszítéseik utat nyitnak a kontinensen kialakult feszültség tényleges csökkentéséhez. A tárgyalásokat minden résztvevőjének aktív együttműködése esetén a legrövidebb időn belül sikerre lehet vinni.

6. Az ülés résztvevői megállapították, hogy a prágai politikai nyilatkozatban Európa vegyi fegyverektől való mentesítésére előterjesztett kezdeményezés sok európai országban érdeklődést és visszhangot keltett. Államaik továbbra is úgy vélik, hogy a vegyi háború elhárításának radikális megoldása a vegyi fegyverek világméretű betiltása és megsemmisítése lenne, amiről a genfi leszerelési bizottságban tárgyalnak. Ezzel egyidejűleg hasznos lenne olyan lépéseket tenni, amelyek az európai kontinensen is ugyanehhez a célhoz vezetnek.

Az ülésen képviselt államok készek más érdekelt államokkal érdemi kapcsolatokra lépni, hogy közösen vizsgálják meg Európa vegyi fegyverektől való mentesítésének gyakorlati problémáit, áttekintsenek egyebek közt olyan kérdéseket, mint a megfelelő intézkedések mértéke és sorrendje, a kötelezettségek tartalma és megtartásuk ellenőrzése.

7. Az ülés résztvevői úgy vélik, hogy az Európát fenyegető nukleáris veszély elhárításának jelentős tényezője lenne atomfegyvermentes övezetek létrehozása a földrész különböző részein, a többi között Észak-Európában és a Balkánon. Ebbe az irányba mutat az a javaslat is, hogy hozzanak létre harctéri nukleáris fegyverektől mentes övezetet Európa azon részében, ahol különösen nagy a fegyveres erők és a fegyverzetek koncentrációja. Az ülés résztvevői megállapították, hogy az európai népek növekvő érdeklődést tanúsítanak az atomfegyvermentes övezetek létrehozására vonatkozó javaslatok iránt, és támogatják az érintett felek közötti tárgyalások gondolatát.

8. Az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok képviselőinek madridi találkozásán kialakult helyzet megvitatása során a miniszterek hangsúlyozták: a mostani döntő szakaszban minden erőfeszítést a tartalmas és kiegyensúlyozott záróokmány egyeztetésének mielőbbi befejezésére kell összpontosítani. A dokumentum konkrét tartalmát illetően leszögezték, hogy az ülésen képviselt államok a jövőben is a prágai politikai nyilatkozatban kifejtett konstruktív álláspontjukból indulnak ki.

Az ülés résztvevői kifejezték azt a véleményüket, hogy jelenleg lehetőség van a madridi találkozó záródokumentuma egyeztetésének sikeres befejezésére, beleértve az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és a leszereléssel foglalkozó konferencia összehívásának kérdését is. Ezzel összefüggésben véleménycserét folytattak a semleges és el nem kötelezett államok 1983. március 15-én benyújtott, megújított záródokumentum-tervezetéről.

Megerősítették országaik álláspontját, hogy az összeurópai értekezleten részt vevő államok képviselőinek következő találkozóját Bukarestben tartsák meg.

A madridi találkozó záródokumentuma sikeres egyeztetésének befejezése esetén az ülésen képviselt államok készek lennének pozitívan megvizsgálni a találkozó néhány résztvevőjének javaslatát, hogy ezt a dokumentumot külügyminiszteri szinten fogadják el.

Az ülés résztvevőinek szilárd meggyőződése, hogy Európában továbbra is minden előfeltétele megvan annak, hogy a földrész államai és népei békében, biztonságban és együttműködésben éljenek. Ez mindenekelőtt maguknak az európai államoknak az erőfeszítéseitől függ.

Az ülés a teljes egyetértés és az ott képviselt államok ama közös törekvése szellemében zajlott le, hogy tovább fokozzák erőfeszítéseiket Európa és az egész világ békéjéért és az enyhülésért folyó harcban. A maguk részéről – mint mindig – készek konstruktív szellemben megvizsgálni más államok ilyen célokat szolgáló javaslatait.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának következő ülését 1983 októberében Szófiában tartják meg.

Népszabadság, 1983. április 8.

Hét szocialista ország párt- és állami vezetői moszkvai tanácskozásának közös nyilatkozata

1983. június 28.

A találkozó résztvevői elemezték az európai és a világhelyzetet, és szocialista államaik nevében aggodalmukat fejezték ki a feszültség éleződése, a nemzetközi kapcsolatok destabilizálódása és a katasztrofális következményekkel járó nukleáris háború veszélyének növekedése miatt. Szükségnek tartják felhívni minden ország és nép figyelmét e veszélyekre.

A találkozón megerősítették a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1983. január 5-i, prágai ülésén elfogadott politikai nyilatkozat értékelését és következtetéseit a nemzetközi helyzet alakulásáról.

A népek, valamennyi haladó és békeszerető erő eltökéltsége egyre növekszik, hogy véget vessenek a fegyverkezési hajszának, áttérjenek a leszerelésre, különösen a nukleáris leszerelésre, és biztosítsák minden állam fejlődését az együttműködés, a biztonság és a béke szellemében az egyenjogúság, a szuverenitás és a nemzeti függetlenség feltételei között.

Megerősítették a prágai politikai nyilatkozat következtetéseit azokról a negatív tényezőkről is, amelyek élezik a nemzetközi helyzetet. Az utóbbi időben mindezek még erőteljesebben érzetik hatásukat.

Példátlan méreteket ölt a fegyverkezési hajszája. Az Egyesült Államok és egyes szövetségesei maguk sem titkolják, hogy tevékenységükkel a katonai fölény elérésére törekednek. Néhány nyugat-európai NATO-országban hozzáfogtak támaszpontok létesítéséhez új amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéták telepítése céljából. Folyik a földi telepítésű, a tengeri és a légi állomásoztatású új hadászati nukleáris eszközök gyártása és rendszerbe állítása. Hadicélokot szolgáló kozmikus rendsze-

reket dolgoznak ki, amelyek egyaránt képesek csapást mérni a világűrben és a földön levő célpontokra. Minőségileg új hagyományos fegyverrendszereket fejlesztenek ki, amelyek tömegpusztító hatása a nukleáris fegyverekéhez hasonló. Rohamosan nőnek a – népek vállára súlyos teherként nehezedő – katonai kiadások.

Ebben a helyzetben a találkozó résztvevői hangot adnak aggodalmuknak, hogy nincs előrehaladás a fegyverzetkorlátozási és -csökkentési tárgyalásokon. Ez érvényes mind az európai nukleáris fegyverzetek korlátozásáról és a hadászati fegyverzetek korlátozásáról és csökkentéséről folyó genfi tárgyalásokra, mind a genfi Leszerelési Bizottság munkájára és a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek kölcsönös csökkentéséről folyó bécsi tárgyalásokra.

A találkozó résztvevői arra is felhívják a figyelmet, hogy miközben a fegyverkezési hajsztát szítják, nyilatkozatok hangzanak el a fegyverzetkorlátozási és -csökkentési tárgyalásokon tanúsított állítólagos rugalmasságról, és azt a hamis tételt hangoztatják, mintha a katonai potenciál növelése a népek békéjét és biztonságát szolgálná. A találkozóon képviselt államok határozottan elutasítják ezt a politikát.

A nemzetközi helyzetet tovább élezi a fokozódó imperialista erőpolitika és diktátum, amely az államok közötti konfrontációra, az „érdekszférák” megszilárdítására és újrafelosztására irányul, csakúgy, mint az imperializmus agresszív cselekedeteinek szaporodása. Gyakoribbá válnak a szocialista és más államok belügyeibe való beavatkozási kísérletek, károkat okoznak a kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatoknak, ellenséges kampányokat folytatnak a szocialista országok ellen, és a nyomás egyéb módszereit alkalmazzák. A világ különböző térségeiben meglevő háborús feszültséggócok és válsághelyzetek még bonyolultabbá válnak, és újak keletkeznek, nő annak a veszélye, hogy ezek kiszélesednek. Számos független állam ellen folyik hadüzenet nélküli háború, erősödik a nemzeti érdekektől idegen külföldi katonai jelenlét. Az új világgazdasági rend megterem-

tésének igazságos követelése elutasításra talál, tovább mélyül a szakadék az országok gazdasági fejlettsége között.

E politika merőben ellentétes Európa és az egész világ népeinek alapvető érdekeivel és törekvéseivel, amelyek oly erőteljesen nyilvánulnak meg a személyiség és a nemzetek szabad, emberhez méltó és békés létezéshez való jogának biztosítását követelő háborúellenes tömegmozgalmakban, továbbá a parlamentek, tudósok és orvosok, valamint a széles közvélemény képviselőinek megnyilatkozásaiban és az olyan nemzetközi találkozon, mint „A békéért és az életért, a nukleáris háború ellen” elnevezéssel nemrég Prágában megtartott világforum.

A találkozó résztvevőinek véleménye szerint a mostani helyzet minden állam és minden nép előtt felveti a kérdést: miként gátolható meg, hogy e veszélyek tovább fokozódjanak, miként akadályozható meg, hogy a világ katasztrófába sodródjék. A moszkvai találkozon képviselt szocialista államok az 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatban széles körű programot terjesztettek elő a nemzetközi feszültség csökkentésére, a háborús veszély elhárítására.

Megerősítik, hogy ez a program időszerű és érvényes, ismételten fellépnek a nukleáris fegyverkezési versennyel és mindenfajta katonai versengéssel szemben. Szilárd meggyőződésük, hogy semmilyen világproblémát – köztük a szocializmus és a kapitalizmus történelmi vitáját – nem lehet katonai úton megoldani.

A mostani helyzetben olyan halaszthatatlan intézkedésekre van szükség, amelyek csökkentik a háború veszélyét, és az államközi kapcsolatok javulása, az enyhülés medrébe terelik a nemzetközi helyzet alakulását.

A találkozó résztvevői korunk kulcskérdésének a fegyverkezési hajsza mielőbbi beszüntetését és a leszerelésre, különösen a nukleáris leszerelésre való áttérést tekintik. Meggyőződésük, hogy mindent meg kell tenni e rendkívül fontos célok megvalósításáért a béke, a civilizáció és az élet megőrzése érdekében.

Megerősítik, hogy készek minden erőfeszítést megtenni e kérdések tárgyalásos rendezéséért.

E tekintetben az a legfontosabb, hogy az európai kontinensen megszűnjön a nukleáris konfrontáció veszélye. Mivel a találkozó résztvevői Európának a közepes hatótávolságú és a harcászati nukleáris fegyverektől való teljes megszabadítására törekcszenek, úgy vélik, hogy legalább egy olyan megállapodás elérésére van szükség, amely kizárná az új amerikai nukleáris rakéták nyugat-európai telepítését, és előirányozná az Európában levő közepes hatótávolságú eszközök megfelelő mértékű csökkentését az egyensúly lehető legalacsonyabb szinten való biztosítása érdekében. Lehetséges ilyen megállapodás elérése, ha mindkét fél kölcsönös megértést, politikai akaratot tanúsít, és a béke és a biztonság egyetemes érdekeit tartja szem előtt. A találkozóon képviselt államok e szempontok figyelembevételével alakítják ki álláspontjukat az európai nukleáris fegyverek korlátozásáról folyó genfi tárgyalásokkal kapcsolatban.

A találkozó résztvevői teljes mértékben támogatják a már létező közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek igazságos csökkentését célzó szovjet javaslatokat. Arra hívnak fel: mindent meg kell tenni, hogy a tárgyalásokon ebben az évben megállapodás jöjjön létre, hogy nem telepítik az új közepes hatótávolságú nukleáris rakétákat Európába, és csökkentik a már meglevő közepes hatótávolságú eszközöket. E megállapodás a mindkét fél számára elfogadható javaslatokon alapulna.

Meggyőződésük, hogy ha mindkét fél szigorúan betartja az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvét, akkor a hadászati fegyverzetek korlátozásáról és csökkentéséről folyó tárgyalások konstruktív irányba haladhatnak, és elérhető lesz a világbékét szolgáló, kölcsönösen elfogadható megállapodás.

Szükségesnek tartják, hogy mielőbbi tárgyalások kezdődjenek bármilyen fegyverfajta világűrbeli elhelyezésének megtiltásáról, hogy megszűnjön a fegyverkezési hajszá kiterjesztésének veszélye a kozmikus térségre.

A találkozó résztvevőinek meggyőződése, hogy a népek békéje és biztonsága érdekében szükséges:

- valamennyi nukleáris hatalom – mindenekelőtt a Szovjetunió és az Egyesült Államok – nukleáris fegyverkészletének haladéktalan befagyasztása,

- azon nukleáris hatalmak kötelezettségvállalása, amelyek ezt még nem tették meg, hogy elsőként nem alkalmaznak nukleáris fegyvert.

A találkozáson részt vevő államok újból felhívással fordulnak a NATO tagállamaihoz, hogy haladéktalanul kezdjenek közvetlen tárgyalásokat olyan megállapodásról, miszerint 1984. január 1-től kezdődően befagyasztják a katonai kiadásokat, és az ezt követő időszakban konkrét lépéseket tesznek tényleges, kölcsönös csökkentésükre. Az így felszabaduló eszközöket a gazdasági és a társadalmi fejlődés szükségleteire fordítanák, beleértve a fejlődő országok szükségleteit is. Reményüket fejezik ki, hogy felhívásuk visszhangra talál a NATO-országoknál.

Ugyancsak elvárják a NATO-országok egyetértését, hogy kezdjék meg annak a javaslatnak a gyakorlati megvizsgálását, miszerint a Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagországai kössenek a világ valamennyi állama számára nyitott szerződést a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról.

A találkozáson részt vevő államok ismételten síkraszállnak azon javaslatok megvalósításáért, hogy Észak-Európában, a Balkánon és a kontinens más térségeiben atomfegyvermentes övezeteket hozzanak létre, és hogy e kérdésekről tárgyaljanak.

Hangsúlyozták annak jelentőségét és szükségességét, hogy a madridi találkozó mielőbb olyan pozitív eredményekkel fejeződjék be, amelyek megfelelnek az európai népek óhajának, és amelyek lehetővé teszik az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és a leszereléssel foglalkozó konferencia összehívását, a Helsinkiben megkezdett sokoldalú folyamat továbbvitelét. Ez fontos hozzájárulás lenne a béke, az enyhülés és az együttműködés politikájának megszilárdításához.

Ahhoz, hogy a fegyverkezési hajsza megszüntetésének és a nemzetközi helyzet javításának döntésre érett kérdéseiben konkrét megállapodások szülessenek, maximális erőfeszítések, érdemi, jó légkörű tárgyalások és olyan lépések szükségesek, amelyek elősegítik a kedvező helyzet kialakulását a tárgyalásokon való előrehaladáshoz. Tartózkodni kell a tárgyalásokat nehezítő lépésektől.

A találkozón képviselt államok ismételten, nyomatékosan megerősítik, hogy elleneznek minden olyan lépést, amely a NATO tevékenységi körének kiszélesítéséhez vagy bármilyen új katonai-politikai csoportosulás létrehozásához vezet. A maguk részéről kijelentik, hogy nem törekszenek saját szövetségük tevékenységi körének kiszélesítésére, és nem szándékoznak ilyen lépést tenni.

A találkozón részt vevő államok – a béke és saját biztonságuk érdekeiből kiindulva – kijelentik: semmiképpen sem engedik meg, hogy katonai fölényre tegyenek szert velük szemben. Határozottan fellépnek az erőegyensúly biztosításáért a fegyverzetek lehető legalacsonyabb szintjén. Ezzel összefüggésben felhívják a figyelmet legfelsőbb állami szerveik nyilvános állásfoglalásaira.

Megerősítik elvi álláspontjukat, hogy napjaink Európájának területi-politikai realitásai sérthetetlenek.

A találkozón képviselt államok következetesen ellenzik a fegyverkezési hajsza fokozását. Határozott meggyőződésük, hogy a békét nem lehet ezen az úton megszilárdítani. Csak a fegyverzetek korlátozása, csökkentése és megsemmisítése, az általános és teljes leszereléshez vezető, szigorú nemzetközi ellenőrzés melletti intézkedések hozhatják meg az emberiség számára a szilárd és tartós békét.

A helsinki európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányát aláíró 35 állam ünnepélyesen kötelezettséget vállalt, hogy az enyhülést töretlen, egyre életképebb és sokoldalúbb, átfogó folyamattá alakítja. Egyhangúlag kifejezték törekvésüket, hogy minden területen jobb, szorosabb kapcsolatokat

alakítanak ki egymással, leküzdik korábbi szembenállásukat, és törekednek egymás jobb megértésére.

E magasztos kötelezettségek szellemét és betűjét követve a találkozóon részt vevő államok továbbra is a békés egymás mellett élés alapján fejlesztik kapcsolataikat más országokkal. Fel-szólítják az összes európai államot: tegyenek meg mindent az Európát fenyegető nukleáris veszély elhárításáért, változtassák Európát a béke kontinensévé, ahol nincsenek sem közepes ható-távolságú, sem harcászati nukleáris fegyverek, ahol minden ál-lam a teljes egyenjogúság és kölcsönös tisztelet alapján működne együtt annak érdekében, hogy népeik előrehaladjanak és jólét-ben éljenek, s hogy Európában és az egész világon békesség, kölcsönös megértés és biztonság legyen.

Határozott felhívással fordulnak az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének tagállamaihoz, a világ összes országához: józanul és tárgyilagosan mérlegeljék a nemzetközi viszonyok alakulásá-nak mostani fenyegető tendenciáit, és vonják le az emberiség létérdekeinek megfelelő, ésszerű következtetéseket.

A találkozóon részt vevő államok készek egyesíteni erőfeszíté-siket valamennyi országgal – függetlenül azok társadalmi-poli-tikai rendszerétől – és mindenkivel, aki a béke és a nemzetközi biztonság megszilárdításáért és olyan gyakorlati intézkedése-kért lép fel, amelyek megakadályozzák a legrosszabbat. Ezt az alkalmat nem szabad elszalasztani.

Népszabadság, 1983. június 29.

1983. október 14.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1983. október 13–14-én ülést tartott Szófiában.

Az ülésen részt vett: ...

A miniszterek a Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésén 1983. január 5-én elfogadott politikai nyilatkozatában és a hét szocialista állam párt- és állami vezetőinek moszkvai találkozásán, 1983. június 28-án elfogadott közös nyilatkozatában megfogalmazott értékelések és következtetések alapján áttekintették az európai helyzet további fejlődésével kapcsolatos kérdéseket, összefüggésben a nemzetközi események általános alakulásával.

1. Az ülés résztvevői megállapították, hogy ezek az események teljes mértékben megerősítik a prágai és a moszkvai legfelsőbb szintű találkozón elfogadott dokumentumok értékeléseit és következtetéseit, és államaik nevében kifejezésre juttatták aggodalmukat és nyugtalanságukat amiatt, hogy a helyzet még feszültebbé és veszélyesebbé vált.

Az Egyesült Államok és egyes szövetségesei újabb, a nukleáris katasztrófa veszélyét növelő lépéseket tesznek a fegyverkezési hajsza fokozására. Mint azt a moszkvai közös nyilatkozat hangsúlyozza, ők maguk sem titkolják, hogy tevékenységükkel a katonai fölény elérésére törekszenek.

Egyre kíméletlenebbé válik az erőnek és a diktátumnak, a „befolyási övezetek” megszilárdításának és újrafelosztásának, a katonai erő államok és népek elleni közvetlen alkalmazásának az imperialista politikája, kiéleződnek a régi fegyveres konfliktusok.

tusok, és új feszültségókok keletkeznek. A politikai konfrontáció további élezésére irányuló akciókat hajtanak végre, gyakoribbá válnak az államok belügyeibe való beavatkozási kísérletek. Erősödik a katonai-ipari komplexum és a legreakciósabb militarista erők befolyása, militarista szellemet szítanak.

Olyan kijelentések hangzanak el, amelyekben kétségbe vonják a második világháború és a háború utáni fejlődés területi-politikai eredményeit. Újabb akadályokat gördítenek az időszzerű nemzetközi kérdésekben való megállapodások elérése és az egyenjogú, bármilyen diszkriminációs korlátozástól mentes gazdasági kapcsolatok fejlesztése elé. Tovább mélyül az államok gazdasági fejlettsége közötti szakadék, romlik a fejlődő országok gazdasági helyzete.

Ugyanakkor az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy mind nagyobb méreteket ölt a népek, az összes haladó és békeszerető erő harca a nukleáris háború veszélyének elhárításáért, a fegyverkezési hajsza megállításáért, valamint azért, hogy biztosítsák minden állam fejlődését a béke és a biztonság feltételei között, és következetesen megtartsák az európai és a világhelyzet békés alakulását meghatározó államközi szerződéseket és egyezményeket.

Erősödik az a követelés, hogy a kapcsolatok valamennyi állam között a függetlenség és a szuverenitás tiszteletben tartásán, az erő alkalmazásáról vagy az erővel való fenyegetésről történő lemondáson, a határok sérthetetlenségén, a viták békés rendezésén, a belügyekbe való be nem avatkozáson, az egyenjogúságon és az államközi kapcsolatok más alapvető elvein alapuljanak.

Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy a jelenlegi helyzetben különösen időszerűek és fontosak azok a javaslatok és kezdeményezések, amelyeket a Varsói Szerződés tagállamai tettek a nukleáris háború megakadályozására, az enyhülési folyamat továbbvitelére és elmélyítésére, a fegyverkezési, különösen a nukleáris fegyverkezési verseny beszüntetésére és a leszerelésre való áttérésre, a biztonság megszilárdítására és az együttműkö-

dés bővítésére Európában és az egész világon. Kinyilvánították államaik eltökéltségét, hogy minden erőfeszítést megtesznek e javaslatok és kezdeményezések megvalósításaért.

2. Az ülésen különösen nagy hangsúlyt kapott az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták európai telepítésének megakadályozása, az európai kontinensnek mind a közepes hatótávolságú, mind a harcászati nukleáris fegyverektől való teljes megszabadítása érdekében teendő további erőfeszítések kérdése. Az ülés résztvevői ezzel kapcsolatban abból indultak ki, hogy az európai nukleáris fegyverkezési verseny új fordulója, ha azt nem sikerül megakadályozni, elkerülhetetlenül az európai és az egész nemzetközi helyzet jelentős rosszabbodásához, a népekre katasztrofális következményekkel járó nukleáris háború veszélyének növekedéséhez vezet. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozták azoknak a szándékoknak a rendkívüli veszélyességét, hogy a közeljövőben elkezdik az új amerikai közepes hatótávolságú rakéta-nukleáris rendszerek egyes nyugat-európai NATO-tagállamokban történő telepítését, aminek gyakorlati előkészítése már folyik. Ezzel összefüggésben növekvő aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy nincs előrehaladás az európai nukleáris fegyverek korlátozásáról folyó genfi tárgyalásokon. Az ülésen ismét kinyilvánították: a Varsói Szerződés tagállamai határozottan síkraszállnak azért, hogy ezeken a döntő szakaszba lépett tárgyalásokon mielőbb megállapodás jöjjön létre. Megerősítve az e kérdés lényegével kapcsolatos, az 1983. június 28-i moszkvai találkozón elfogadott közös nyilatkozatban kifejtett álláspontjukat, úgy vélik, hogy az ilyen megállapodásnak elő kell irányoznia az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták európai telepítéséről való lemondást és a már meglevő közepes hatótávolságú nukleáris eszközök megfelelő mértékű csökkentését úgy, ahogy a Szovjetunió már javasolta is: a csökkentés által érintett rakéták megsemmisítésre kerülnek. Az európai közepes hatótávolságú nukleáris eszközökre vonatkozó megállapodásnak az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvén kell alapulnia, s elő kell segítenie a katonai-stratégiai helyzet stabilitását és az

erőegyensúlyt. Ennek az egyensúlynak nem a nukleáris fegyverek növelésén, hanem azok egyre alacsonyabb szintre történő csökkentésén kell alapulnia.

Az ülés résztvevői kifejezték meggyőződésüket, hogy a genfi tárgyalásokon még mindig van lehetőség a népek érdekeinek megfelelő megállapodás elérésére. Ezzel kapcsolatban megállapították, hogy ha az év végéig nem jön létre megállapodás a tárgyalásokon, akkor folytatni kell a tárgyalásokat a megállapodás elérése céljából, azzal a feltétellel, hogy az Egyesült Államok és NATO-szövetségesei lemondanak az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták telepítésére saját maguk által kitűzött határidőről. Ezzel összefüggésben felhívták a figyelmet arra, hogy a tárgyalások sikeres befejezése előfeltételeinek megteremtéséhez fontos hozzájárulást jelent a Szovjetuniónak az a készsége, hogy ilyen feltételek mellett továbbra is fenntartja a területe európai részén telepített közepes hatótávolságú rakétaeszközei egyoldalú befagyasztását és folytatja azok egyoldalú csökkentését, amelyet e befagyasztás bevezetésével együtt kezdett meg.

A Varsói Szerződés tagállamai abból kiindulva, hogy rendkívül fontos az európai nukleáris összecsapás veszélyének elhárítása, nyomatékos felhívással fordulnak valamennyi NATO-tagállamhoz, hogy erőfeszítéseiket az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták európai telepítésének megakadályozására és a kontinensen már meglevő közepes hatótávolságú nukleáris eszközök csökkentésére összpontosítsák. Felhívják az összes többi európai államot is, hogy minden lehetséges módon segítség elő ennek a veszélynek az elhárítását, s hogy aktívan járuljanak hozzá az európai nukleáris fegyverek korlátozásáról folyó genfi tárgyalások sikeréhez. Egyetlen lehetőséget sem szabad elszalasztani, hogy valamennyi nép érdekeinek megfelelő megállapodás jöjjön létre.

Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták európai telepítése ellen, a nukleáris háború veszélyének elhárításáért és a leszerelésért bátran, hatá-

rozottan és következetesen fellépnek a tömeges békemozgalmak.

Ugyanakkor az ülés résztvevői felhívták a figyelmet arra, hogy valamennyi néppel szemben súlyos felelősséget vállalnának magukra az Európa békéjét és nyugalma érintő következményekért azok az államok, amelyek engedélyeznék az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták területükön történő telepítését, mivel ez új szakaszt nyitna az európai nukleáris fegyverkezési versenyben.

Az ülésen képviselt államok meg vannak győződve arról is, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a stratégiai fegyverzetek korlátozásáról és csökkentéséről folyó, a népek békéje és biztonsága szempontjából nagy jelentőségű tárgyalásokon is van lehetőség az előrehaladásra, de egyelőre ezek a tárgyalások sem eredményesek. Az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvének szigorú megtartásával ezeken a tárgyalásokon kölcsönösen elfogadható megoldások érhetők el.

A miniszterek ismételten megerősítették, hogy államaik sohasem törekedtek és nem törekednek katonai fölény megszerzésére, és emlékeztettek az 1983. június 28-i moszkvai találkozón részt vett államok nyilatkozatára azzal kapcsolatban, hogy semmi esetre sem engedik meg katonai fölény megszerzését velük szemben. A NATO tagállamainak kormányai súlyos hibát követnének el, ha lebecsülnék a szocialista országok nyilatkozatának jelentőségét, s nem adnának pozitív választ arra a felhívásukra, hogy segítsék elő a béke és a biztonság megszilárdítását a fegyverzetek mind alacsonyabb szintjén megvalósuló erőegyensúly alapján.

3. Az ülésen hangsúlyozták, hogy a Varsói Szerződés tagállamai a prágai politikai nyilatkozatban, majd azt követően más közös és egyéni megnyilatkozásaikban a nukleáris katasztrófa alternatívájaként nagyszámú, átfogó javaslatot tettek, amelyek a nukleáris háború veszélyének elhárítását, a fegyverkezési hajsza megszüntetését, a leszerelést és az enyhülést célozzák, beleértve az európai béke és biztonság számos fontos

kérdéséről a NATO-tagországokkal folytatandó közvetlen tárgyalásokra vonatkozó javaslatokat is. A Varsói Szerződés tagállamainak javaslatai széles körű, kedvező visszhangot váltottak ki sok ország politikai és társadalmi köreiből, különösen Európában.

Ezzel együtt azonban, elemezve a NATO-tagországok kormányainak viszonyát a Varsói Szerződés tagállamai által előterjesztett javaslatokhoz, a miniszterek többek között megállapították, hogy e kormányok részéről mindeddig nem érkezett válasz arra a konkrét, már közeli időponttal kapcsolatos javaslatra, hogy 1984. január 1-től ne növeljék a katonai kiadásokat, majd pedig térjenek át azok kölcsönös, gyakorlati csökkentésére, s ennek érdekében haladéktalanul kezdjék meg a közvetlen tárgyalásokat.

Hangsúlyozták továbbá annak fontosságát, hogy mihamarabb adjanak pozitív választ a Varsói Szerződés tagállamainak olyan halaszthatatlan jellegű javaslataira, mint:

- minden olyan nukleáris hatalom, amely ezt eddig még nem tette meg, vállaljon kötelezettséget, hogy nem alkalmaz elsőként nukleáris fegyvert;
- az összes nukleáris hatalom, mindenekelőtt a Szovjetunió és az Egyesült Államok birtokában levő nukleáris fegyverek egyidejű, mennyiségi és minőségi befagyasztása;
- a nukleáris fegyverkísérletek teljes és általános betiltása;
- a világűr militarizálásának, az erő világűrben és a világűrből a föld ellen való alkalmazásának megtiltása;
- Európa mentesítése a vegyi fegyverektől, ami lépés lenne a fegyverek világméretű, teljes betiltása és megsemmisítése irányában;
- a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentése kérdésének megoldási útjai.

Kifejezve nyugtalanságukat amiatt, hogy ezekre a javaslatokra mindeddig nem történt pozitív reagálás, az ülésen képviselt államok emlékeztetnek arra, hogy továbbra is várják a konstruktív választ.

Ez teljes egészében vonatkozik arra a javaslatra is, hogy kösenek a világ valamennyi állama számára nyitott szerződést a Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai között a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról. Figyelembe véve az erre a javaslatra kapott reagálások jellegét, az ülés résztvevői megerősítik államaik készségét, hogy folytassák a véleménycserét a NATO-tagállamokkal és az összes többi országgal a javaslat különböző vonatkozásairól, s hogy hozzákezdjenek annak közös, érdemi megvizsgálásához. Kifejezik meggyőződésüket, hogy a mostani bonyolult nemzetközi helyzetben különösen nagy jelentőségű lenne az előrehaladás a szerződés megkötésével kapcsolatos kérdések pozitív megoldásában.

Az ülésen ugyancsak megerősítették az atomfegyvermentes övezetek megteremtésének fontosságát Európa északi részén, a Balkánon és az európai kontinens más térségeiben.

Az ülésen képviselt államok – mint mindig – készek az érintkezésre és a párbeszédre az általuk tett minden javaslatról. Válatlanul készek megvizsgálni más államok javaslatait, amelyek a nukleáris háború veszélyének elhárítására, a fegyverkezési hajsza megfékezésére és megszüntetésére, valamint a leszerelésre irányulnak.

4. Az ülésen hangsúlyozták a Varsói Szerződés tagállamainak meggyőződését, hogy tárgyalások útján még a bonyolult, kiélezett nemzetközi helyzetben is megoldást lehet találni az államok közötti kapcsolatokban felmerülő minden problémára, ha politikai akaratról megfontolt és konstruktív szemléletről és együttműködési készségről tesznek tanúbizonyságot, s ha figyelembe veszik a népek létérdekeit, a békében és a biztonságban való érdekelttségét.

Az ülésen képviselt államok elégedettségüket fejezték ki amiatt, hogy az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok képviselőinek madridi találkozója sikeresen befejeződött. Ez a bonyolult, nehéz és hosszan tartó tárgyalások eredményeként elért siker a Helsinkiben megkezdett

összeurópai folyamat életerejéről tanúskodik, és a helsinki záróokmány szilárd alapján biztosítja annak folyamatosságát. A Varsói Szerződés tagállamai, amelyek hozzájárultak a madridi találkozó sikeréhez, e folyamat továbbvitelének és elmélyítésének meggyőződéses hívei.

Az ülésen megerősítették valamennyi képviselt állam azon elhatározását, hogy a madridi találkozón egyeztetett, s annak záródokumentumában foglalt megállapodásokat – az enyhülés és az együttműködés fejlesztése érdekében – valóra váltják. E megállapodások megvalósítása – szigorú összhangban a záróokmány, mint kerek egész elveivel és rendelkezéseivel – természetesen az európai biztonsági és együttműködési értekezlet minden résztvevőjétől erőfeszítéseket követel.

Az ülésen képviselt államok hangsúlyozták, hogy nagyfontosságú az a madridi megállapodás, amelynek értelmében 1984. január 17-én Stockholmban¹⁰¹ összeül az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és a leszereléssel foglalkozó konferencia. Abból indulnak ki, hogy ez a konferencia arra hivatott, hogy ez európai kontinensen tapasztalható feszültség enyhítésének, a katonai szembenállás veszélye csökkentésének és az európai leszerelés elérésének fontos tényezőjévé váljék. Hangsúlyozták annak fontosságát, hogy a konferencia sikere érdekében valamennyi résztvevő maximális erőfeszítéseket tegyen.

5. Az ülés résztvevői úgy vélik, hogy az ENSZ Közgyűlés mostani, 38. ülésszakának a világhelyzet alapvető kérdéseiről folytatott vitája is amellett szól, hogy van lehetőség a nemzetközi kapcsolatok jelenlegi veszélyes szakaszán való túljutásra. Ez a vita a népeknek a nemzetközi feszültség növekedése miatt érzett mélységes aggodalmát tükrözi.

Az ENSZ Közgyűlés mostani ülésszakán elhangzó felszólalásokban kifejezésre jut az az összes állammal szembeni követelés, hogy aktívan és a legnagyobb felelősséggel járuljanak hozzá a nukleáris háború veszélyének elhárítását, a fegyverkezési, különösen a nukleáris fegyverkezési verseny megfékezését

célzó lépésekhez, s hogy segítsék elő a leszerelésre való áttérést, az államok közötti konfliktusok tárgyalásos rendezését, a kolonializmus, a neokolonializmus és a faji megkülönböztetés teljes felszámolását, az egyenjogú gazdasági kapcsolatok fejlesztését és az igazságos világgazdasági rend megteremtését.

Éppen erről tanúskodik az ülészakon elhangzott sok felszólalás, amely a nukleáris háború megakadályozásához, a nukleáris fegyverkezési hajsza beszüntetéséhez, e fegyverek csökkentéséhez és megsemmisítéséhez vezető konkrét intézkedések megvalósításáért száll síkra. Ezeknek a reményeknek felelne meg a nukleáris háború határozott, feltétel nélküli és végleges elítélése, mint ami az emberiség ellen elkövethető leg súlyosabb bűntett és a legelemibb emberi jog, az élethez való jog legdurvább megsértése.

Általános az a felismerés, hogy a nukleáris háború a civilizáció és a földi élet létét fenyegeti. Ezt a veszélyt csökkentené, ha az ilyen fegyverrel rendelkező államok mennyiségileg és minőségileg befagyasztanák nukleáris fegyverzeteiket. Ezzel kapcsolatban az ülés résztvevői kiemelték a Szovjetunió készségét, hogy a befagyasztásra vonatkozó kötelezettségek első sorban a Szovjetunió és az Egyesült Államok számára lépjenek érvénybe kétoldalú alapon, s ezzel példát nyújthatnának más nukleáris államok számára, hogy a lehető legrövidebb időn belül tegyenek hasonló lépéseket.

A népeknek az erőpolitika és az erőszakkal való fenyegetés politikája valamennyi megnyilvánulásának határozott elutasítására irányuló szilárd akaratát tükrözik az ENSZ Közgyűlés előtt több állam képviselője részéről elhangzott felszólalások, amelyekben kifejezésre jutott, hogy ragaszkodnak a meglevő háborús tűzfészek felszámolásához és az újabbak kialakulásának megakadályozásához, valamint a hadüzenet nélküli háborúk imperialista politikájának beszüntetéséhez. Ezzel kapcsolatban az ülésen képviselt államok megerősítették szolidaritásukat azokkal a népekkel, amelyek – akár Ázsiában, Afrikában, vagy Latin-Amerikában – szabadságukért és független-

ségükért, valamint azért a jogukért küzdenek, hogy önállóan, békés feltételek között és külső beavatkozástól mentesen határozhassák meg fejlődésük irányát.

Az ülésen képviselt államok támogatják a közgyűlés ülészakán előterjesztett azon követeléseket is, amelyek az ENSZ határozataival összhangban a legfontosabb gazdasági problémákra, a fejlett és a fejlődő országok közötti együttműködés elmélyítésére, az összes nép fejlődése és előrehaladása érdekében az államok közötti gazdasági kapcsolatokban a bizalom légkörének megteremtésére irányuló, világméretű tárgyalások mielőbbi megkezdését célozzák. Meggyőződésük, hogy a fegyverkezési hajsza megszüntetése és a leszerelésre való áttérés elősegítené sok olyan gazdasági probléma megoldását, amely a világ országaira, köztük a fejlődő országokra vár.

*

A Külügyminiszteri Bizottság ülését a kölcsönös egyetértés és az elvtársi együttműködés légköre jellemezte.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának következő ülését 1984 áprilisában Budapesten tartják.

Népszabadság, 1983. október 15.

**a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
soron kívüli, berlini üléséről**

1983. október 20.

Október 20-án Berlinben Heinz Hoffman hadseregtábornoknak, a Német Demokratikus Köztársaság nemzetvédelmi miniszterének elnökletével soron kívüli ülést tartott a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

Az ülésen részt vett: ...

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatának és a hét szocialista ország párt- és állami vezetői 1983. június 28-i közös nyilatkozatának szellemében megtárgyalta az európai katonapolitikai helyzet alakulását, s arra a következtetésre jutott, hogy az feszültebbé és veszélyesebbé vált.

Az ülés résztvevői emlékeztettek azokra a békejavaslatokra, amelyeket a Varsói Szerződés tagállamai a prágai ülésen januárban előterjesztettek, és a júniusi moszkvai találkozón megerősítettek. Ezek arra irányulnak, hogy elhárítsák Európa felől az atomháború veszélyét, és ezt a földrészt a béke kontinensévé, a harcászati és közepes hatótávolságú atomfegyverektől mentes földrésszé tegyék. Megállapították, hogy a NATO tagállamai ez ideig nemcsak hogy nem válaszoltak e konstruktív javaslatokra, hanem azok ellenére néhány nyugat-európai NATO-tagállamban folytatják az új amerikai közepes hatótávolságú atomrakéták telepítésének előkészítését azzal a céllal, hogy fölényre tegyenek szert a Varsói Szerződés országaival szemben. Mindez közvetlen fenyegetés ezeknek az országoknak a biztonságára és a világ békéjére nézve. Az új amerikai közepes hatótávolságú

atomrakéták Európában történő telepítése elkerülhetetlenül a kontinens és az egész világ helyzetének veszélyes kiéleződéséhez, a népek számára katasztrofális következményekkel járó atomháború veszélyének növekedéséhez vezet.

Ilyen körülmények között rendkívül fontos a nukleáris konfrontáció veszélyének elhárítása az európai földrészen. A Honvédelmi Miniszteri Bizottság hangsúlyozta, hogy – miként azt a júniusi moszkvai megbeszélésen részt vevő tagállamok 1983. évi közös nyilatkozata megállapítja – a Varsói Szerződés országai sohasem törekedtek és nem is törekszenek katonai fölény megszerzésére, de semmi esetre sem engedhetik meg azt sem, hogy velük szemben katonai fölényre tegyenek szert. A Honvédelmi Miniszteri Bizottság a megvitatott kérdésekben megfelelő határozatot hozott. Az ülés tárgyyszerű légkörben, a barátság és a kölcsönös megértés jegyében zajlott le.

Népszabadság, 1983. október 22.

**a Varsói Szerződés tagállamai
parlamenti képviselőinek
szófiai találkozájáról**

1983. november 10.

A Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek – a Bolgár Népköztársaság Nemzetgyűlésének, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Szövetségi Gyűlésének, a Lengyel Népköztársaság Szejmjének, a Magyar Népköztársaság Országgyűlésének, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarájának, a Római Szocialista Köztársaság nagy Nemzetgyűlésének, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelsőbb Tanácsának – képviselői november 9–10-én Szófiában találkozót tartottak.

A találkozón mély aggodalommal és nyugtalansággal állapították meg, hogy az Egyesült Államok kormányzata és legközelebbi szövetségesei militarista irányvonalának egyenes következményeként veszélyes mértékben növekszik a nemzetközi feszültség, és erősödik a nukleáris katasztrófa veszélye. A szocialista országokra irányított új amerikai közepes hatótávolságú rakéták európai telepítését célzó NATO-tervekkel kapcsolatban megkülönböztetett figyelmet fordítottak az európai helyzetre. Ha nem sikerül megakadályozni ezeknek az első nukleáris csapás mérésére szánt rakétáknak a telepítését, akkor az európai nukleáris fegyverkezési verseny újabb eszkalációjára kerül sor, még veszélyesebb mértékben kiéleződik az egész nemzetközi helyzet.

A találkozó résztvevői kifejezték mély meggyőződésüket, hogy a nukleáris fegyvertáraknak az egyenlőség és az egyenlő biztonság elve alapján történő csökkentése, a bizalom erősítése és a nemzetközi együttműködés fejlesztése megfelel Európa,

valamennyi európai ország érdekeinek, az összes európai nép reményeinek. Rámutattak, hogy a gazdasági szankciók alkalmazása az államok közötti kapcsolatokban ellentmond a helsinki záróokmány elveinek.

A találkozó résztvevői egyhangúlag megállapították, hogy a mostani nyugtalanító helyzetben különösen fontosak és időszerűek a szocialista országok külpolitikai kezdeményezései, amelyeket a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésén, 1983. január 5-én elfogadott politikai nyilatkozat és a hét szocialista ország párt- és állami vezetőinek 1983. június 28-i moszkvai találkozásán elfogadott közös nyilatkozata tartalmaz. Ezek a kezdeményezések a nukleáris háború megakadályozását, az enyhülési folyamat továbbvitelét és elmélyítését, a fegyverkezési – különösen a nukleáris fegyverkezési – verseny beszüntetését és a leszerelésre való áttérést, Európa és az egész világ biztonságának és együttműködésének erősítését célozzák.

A találkozó résztvevői hangsúlyozták, hogy ma minden korábbinál jobban szükség van valamennyi állam parlamenti képviselői erőfeszítéseinek fokozására annak érdekében, hogy az európai nukleáris fegyverek korlátozásáról folyó genfi tárgyalásokon tényleges eredmények szülessenek. Állást foglaltak amellett, hogy mondjanak le az új amerikai rakéták európai telepítéséről és gyökeresen csökkentsék a meglevő közepes hatótávolságú nukleáris rakétákat, teljes mértékben szabadítsák meg Európát mind a közepes hatótávolságú, mind pedig a harcászati nukleáris fegyverektől. Kifejezték együttműködési készségüket az európai biztonsági és együttműködési értekezlet valamennyi részt vevő országának parlamenti képviselőivel e célok elérése érdekében.

A találkozó résztvevőinek mély meggyőződése, hogy a széles körben kibontakozó rakétaellenes mozgalom, a leszerelés és a béke melletti állásfoglalás szemléletesen mutatja: az európai népek tudatában vannak az új amerikai rakéta-fegyverrendszerek európai telepítését célzó tervek minden veszélyének.

A találkozáson felhívást fogadtak el az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok parlamentjeihez.

A találkozó tárgyszerű, elvtársi légkörben, a testvéri barátság, a teljes, kölcsönös megértés szellemében ment végbe.

Népszabadság, 1983. november 12.

**A Varsói Szerződés tagállamai
parlamenti képviselőinek felhívása
az európai törvényhozókhoz**

1983. november 10.

Mi, a Varsói Szerződés tagállamai legfelsőbb törvényhozó szerveinek az időszerű nemzetközi kérdések, különösen a veszélyes európai helyzettel összefüggő problémák megvitatására Szófiában összegyűlt képviselői, kötelességünknek tekintjük, hogy népeink akaratát kifejezve a következő felhívással forduljunk az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok parlamentjeihez.

Ebben a kritikus pillanatban dől el a kérdés: csökken-e a nukleáris fegyvertár szintje Európában, vagy folytatják-e a fegyverek további tömeges felhalmozását? Komolyan ártana a béke ügyének, ha megvalósítanák az új amerikai nukleáris rakéták közeljövőben tervezett európai telepítését.

Mi az európaiak és valamennyi jóakarató ember legfontosabb és leghalaszthatatlanabb feladatának tekintjük megakadályozni az események ilyen veszélyes alakulását, amely a feszültség további, még veszélyesebb éleződéséhez, a nukleáris katasztrófa veszélyének fokozódásához vezetne. Mindannyiunk érdekében kijelentjük: nem szabad megengedni, hogy a nyugat-európai országok területe a szocialista országokra irányzott amerikai nukleáris rakétafegyverek indítóhelyévé változzon, el kell hárítani az Európát fenyegető nukleáris veszélyt, meg kell szilárdítani a biztonságot földrészünkön és az egész világon.

Megállapodás elérése a célja és értelme annak a politikának, amelyet a szocialista országok állhatatosan folytattak és folytatnak az európai nukleáris fegyverek korlátozásának és csökkentésének kérdéseiben. Síkraszállnak a legradikálisabb megoldás, Európának mind a közepes hatótávolságú, mind a har-

cászati nukleáris fegyverektől való teljes megszabadítása mellett. A Szovjetunió által a genfi tárgyalásokon előterjesztett javaslat megvalósítása teljes mértékben megfelelne az európai népek alapvető érdekeinek, hozzájárulna a világbéke megszilárdításához, a nemzetközi stabilitás és együttműködés erősítéséhez.

Minden korábbinál élesebben vetődik fel ma a kérdés, hogy a tárgyalásokon, amelyeket nem korlátozhat semmiféle önkényesen megállapított határidő, mielőbb jöjjön létre kölcsönösen elfogadható megállapodás, amely előírja az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták Európában történő telepítéséről való lemondást és a meglevő közepes hatótávolságú nukleáris eszközök radikális csökkentését.

A Szovjetunió és más szocialista országok számos nagy horderejű és bátor kezdeményezést terjesztettek elő, amelyek a nukleáris fegyverzetek tisztességes, igazságos alapon történő, nagymértékű, radikális csökkentésére irányulnak, és ténylegesen figyelembe veszik valamennyi fél biztonsági érdekeit. Ezek közé tartozik a csökkentésre kerülő összes rakéta megsemmisítésére vonatkozó szovjet javaslat is. Ezek a kezdeményezések közvetlen hidat alkotnak a megegyezéshez.

Az amerikai nukleáris rakéták európai telepítése veszélyeztetné azokat az eredményeket, amelyeket közös erőfeszítésekkel sikerült elérni az összeurópai folyamat keretében. E folyamat fejlesztésének távlatait nemrég határozták meg a madridi találkozón.

Úgy véljük, most különösen fontos, hogy az összes európai állam a madridi találkozó pozitív eredményeinek megszilárdításáért tevékenykedjék. Az európai biztonság és együttműködés kérdésével foglalkozó ötödik interparlamentáris konferencia konstruktív eredményeire való tekintettel síkraszállunk az európai parlamentek közötti együttműködés aktivizálásáért.

Meggyőződésünk, hogy még mindig van lehetőség a megállapodásra. Ehhez politikai akaratra és arra van szükség, hogy mindkét fél az egyenlőség és az egyenlő biztonság elve alapján megtartsa azt az egyetlen, de elengedhetetlen követelményt,

hogy az európai közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek egyensúlyát nem szabad megbontani. Ennek az egyensúlynak nem a nukleáris fegyverzet növelésén, hanem egyre alacsonyabb szintre történő csökkentésén kell alapulnia.

E súlyos probléma megoldásakor a parlamenteknek a lakosság széles rétegei véleményének figyelembevételével kell hozzájárulniuk az Európát és az egész világot fenyegető nagy veszély elhárításához. Annál is inkább, mivel ez a kérdés létfontosságú minden ország, egész Európa és az emberiség számára.

Azzal a nyomatékos felhívással fordulunk országaink parlamentjeinek nevében az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett államok parlamentjeihez – amelyek hangját meg kell hogy hallják –, hogy tevékenyen járuljanak hozzá a tényleges nukleáris leszereléshez, tegyenek meg minden tőlük telhetőt a népek nyugodt, aggodalomtól mentes jövőjének biztosításáért. A józan észnek kell felülkerekednie!

Népszabadság, 1983. november 12.

98.

Kommüniké

a Varsói Szerződés tagállamai

Honvédelmi Miniszteri Bizottságának szófia-i üléséről

1983. december 7.

1983. december 5. és 7. között Szófiában Dobri Dzsurov hadseregtábornoknak, a Bolgár Népköztársaság nemzetvédelmi miniszterének elnökletével megtartotta soros ülését a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, valamint az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke. A Honvédelmi Miniszteri Bizottság – a kialakult európai helyzet figyelembevételével, az 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozat és a hét szocialista ország párt- és állami vezetőinek 1983. június 28-i együttes közleménye szellemében – megvizsgálta a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erő-i gyakorlati tevékenységének kérdéseit, és megfelelő határozatokat hozott. Az ülés tárgyyszerű légkörben, a barátság és a kölcsönös megértés jegyében folyt le.

Népszabadság, 1983. december 8.

**A Varsói Szerződés tagállamainak javaslata
a NATO tagállamaihoz
Európa vegyifegyver-mentesítésére**

1984. január 11.

A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy a vegyi fegyverek Európa sűrűn lakott területén nagy veszélyt jelentenek minden európai állam és nép számára. A mérgező anyagok európai felhasználása rendkívül súlyos következményekkel járna a békés lakosságra, nagy területek megfertőzéséhez vezetne. Egyes értékelések szerint olyan konfliktus esetén, amelynek során vegyi fegyvert alkalmaznának, a katonai és a polgári áldozatok számának aránya egy a húszhoz lenne.

A nemzetközi helyzet mostani, éleződő körülményei közepette elsősorban Európában fokozódik a vegyi fegyverek alkalmazásának veszélye.

A vegyi fegyverek által az európai népeket és államokat, valamint a világ más térségeit fenyegető veszély maradéktalan elhárítása csak úgy biztosítható, ha sor kerül a vegyi fegyverek világméretű betiltására és a vegyifegyver-készletek megsemmisítésére. A szocialista országoknak a genfi leszerelési bizottságban előterjesztett konkrét, reális javaslatai e fő cél elérését szolgálják, csakúgy, mint állhatatos és következetes erőfeszítéseik a megfelelő nemzetközi megállapodás kidolgozására. Ezzel együtt lehetséges és szükséges meghatározott párhuzamos lépéseket tenni az európai kontinensen. Ez jelentős mértékben csökkenthetné a vegyi háború kockázatát Európában, és következésképpen az egész világon; megkezdődhetne a vegyifegyver-készletek csökkentése. Ilyen lépések elengedhetetlenül szükségesek az európai vegyi fegyverek felhalmozása lehetőségének megelőzésére, a vegyi fegyverkezési hajszára veszélyes fordulójának elkerülésére.

Mivel a vegyi eszközök korlátozását, csökkentését és megsemmisítését szolgáló regionális részintézkedések – a globális intézkedésekhez képest – kevesebb államot érintenek, egyszerűbben lehetne egyeztetni és életbe léptetni azokat. Ugyanakkor azok a regionális intézkedések, amelyek e tömegpusztító fegyverfajta teljes felszámolásához vezetnének, kétségtelenül megszilárdítanák az európai biztonságot, hozzájárulnának a háborús veszély csökkentéséhez, a kölcsönös bizalom erősítéséhez, az általános politikai légkör javulásához. Sőt e részintézkedések életbe léptetése hozzájárulna a vegyi fegyverek betiltásáról szóló világméretű megállapodás megkötésének meggyorsításához, amely a Varsói Szerződés tagállamainak továbbra is fő célja, és ösztönözné hasonló intézkedések elfogadását más földrészen is. Az Európa vegyifegyver-mentesítésére vonatkozó elgondolás maradéktalanul valóra váltása a Varsói Szerződés összes tagállamának területét érintené, s elő kell irányoznia, hogy a jövőbeni intézkedéseket a NATO-tagországok területének megfelelő részeire is kiterjesszék.

A Varsói Szerződés tagállamainak Európa vegyifegyver-mentesítésére irányuló gyakorlati kezdeményezéseit következetesen – az összes tényező és körülmény figyelembevételével – lépésről lépésre célszerű megvalósítani.

Az államok kötelezettségei a megállapodásban előírt irányzott európai vegyifegyver-mentes területtel kapcsolatban például tartalmazhatnák annak közlését, hogy ezen a területen van-e, vagy nincs vegyi fegyver; annak megtiltását, hogy vegyi fegyvert helyezzenek el ott, ahol most nincs; e fegyverek befagyasztását; a meglevő vegyifegyver-készletek kivonását vagy megsemmisítését; a lemondást e fegyverek létrehozásáról, gyártásáról, behozataláról, továbbá az e területen levő államoknak való átadásáról. A vállalt kötelezettségnek hatékonyan biztosítani kell, hogy a megállapodásban meghatározott területen ne legyen vegyi fegyver.

Az Európa vegyifegyver-mentesítésével kapcsolatos gyakorlati kérdések vizsgálata során hasznosak lehetnek azok a ta-

pasztalatok, amelyek a genfi leszerelési bizottságban a vegyi fegyverek általános és teljes betiltásáról folyó tárgyalásokon halmozódtak fel. Ugyanakkor nem kívánatos érinteni az e tárgyalások témáját képező bonyolult technikai kérdéseket.

Az Európa vegyifegyver-mentesítésére vonatkozó megállapodás kidolgozása során az érdekelt államok szükség szerint egyeztethetik az ellenőrzés adekvát, kölcsönösen elfogadható formáit. Ezek biztosítanak a vállalt kötelezettségek tényleges teljesítését, amely az övezet létrehozásáról szóló megállapodás minden résztvevőjére kiterjedne.

A vegyi fegyverektől mentes övezet státusát megfelelő módon tiszteletben kell tartani. Célszerű előírni, hogy azok az államok, amelyek területére a megállapodás vonatkozik, megfelelő biztosítékokat kapjanak a fojtó, mérges, vagy egyéb hasonló gázok és bakteriológiai eszközök háborúban történő alkalmazásának tilalmáról szóló 1925. évi genfi jegyzőkönyvvel, valamint más, elfogadásra kerülő nemzetközi jogi dokumentumokkal összhangban.

A megállapodás testet ölthetne egy kötelező jogi érvényű okmány – például egyezmény, szerződés, konvenció, vagy megfelelő többoldalú nyilatkozat, illetve több egyoldalú nyilatkozat – formájában. Természetesen a megállapodás formáját meghatározná annak tartalma. A politikai nyilatkozat lehetővé tenné néhány bonyolult technikai kérdés megkerülését.

A Varsói Szerződés tagállamai célszerűnek vélik, hogy az Európa vegyifegyver-mentesítéséről a NATO-tagországgal és más érdekelt európai államokkal folytatandó előzetes véleménycsere céljából a meghatalmazott képviselők 1984-ben találkoztartassanak.

A találkozón egyeztetni lehetne a különböző gyakorlati kérdéseket, beleértve a jövőbeni tárgyalások megfelelő fórumának kérdését is.

**A Varsói Szerződés tagállamainak javaslata
a NATO tagországaihoz
a katonai kiadások befagyasztását
és csökkentését célzó tárgyalásokra**

1984. március 6.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége mélységesen aggódik az egyre növekvő ütemben folytatódó fegyverkezési verseny miatt, mert az rendkívül veszélyes következményekkel jár a nemzetközi békére és biztonságra. A Varsói Szerződés tagállamai a fegyverkezési verseny megfékezéséért és a leszerelésért – különös tekintettel a nukleáris leszerelésre – lépnek fel. Amellett vannak, hogy olyan megállapodások jöjjenek létre, amelyek az egyenlőség, az egyenlő biztonság elvének szigorú megtartása mellett a fegyveres erők és a fegyverzet tényleges csökkentéséhez, az erőegyensúlynak a legalacsonyabb szinten való biztosításához vezetnek.

A fegyverkezési versenyt azok a nagymértékben növekvő katonai kiadások táplálják, amelyek – a különböző országok gazdasági fejlettségétől függetlenül – egyre súlyosabb teherként nehezednek a népekre, lassítják a gazdasági és a társadalmi fejlődést. A katonai kiadások csökkentése – elsősorban a nukleáris fegyverrel rendelkező összes állam, valamint más, katonailag jelentős országok részéről – igen hatásos eszköze volna a fegyverkezési verseny megszüntetésének, a leszerelésnek. A felszabaduló anyagi eszközöket a társadalmi-gazdasági fejlesztés céljaira lehetne fordítani, így a fejlődő országok ilyen szükségleteire is. A nemzetközi feszültség fokozódásának körül-

ményei között különösen fontossá válnak a katonai kiadások befagyasztására és csökkentésére irányuló intézkedések.

Minden államnak, főleg a nagy katonai potenciállal rendelkező államoknak, erőfeszítéseket kell tenniük a katonai kiadások befagyasztására és csökkentésére. Különösen jelentősek lennének ilyen intézkedések a Varsói Szerződés tagállamai, illetve a NATO-tagországok részéről, hiszen ezekre az országokra jut a világ katonai kiadásainak nagy része.

A Varsói Szerződés tagállamai a Politikai Tanácskozó Testület prágai ülésén, 1983. január 5-én elfogadott politikai nyilatkozatukban javasolták, hogy a Varsói Szerződés tagállamai, illetve a NATO tagországai haladéktalanul kezdjenek tárgyalásokat a katonai kiadások befagyasztásáról, és az azt követő, százalékos arányban vagy abszolút összegben kifejezett csökkentésükről. Ezt a felhívást megerősítették és pontosították a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége párt- és állami vezetőinek 1983. június 28-án, Moszkvában tartott találkozóján. Akkor ismét felhívással fordultak a NATO-tagországokhoz: haladéktalanul kezdjenek közvetlen tárgyalásokat a katonai kiadások befagyasztásáról 1984. január 1-i hatállyal, és folytassanak megbeszéléseket abból a célból, hogy a későbbiekben e kiadásoknak kölcsönös, gyakorlati csökkentésére vonatkozó, konkrét intézkedéseket tartalmazó megállapodásra jussanak.

Továbbra is érvényesek a Varsói Szerződés tagállamainak együttesen vagy külön-külön tett javaslatai a katonai kiadások befagyasztására és jelentős mértékű csökkentésére.

A Varsói Szerződés tagállamai tárgyalási javaslatuk megtevélekor azzal számolnak, hogy a lehető legrövidebb időn belül konkrét megállapodásokat érnek el a katonai kiadások befagyasztásában és azt követő csökkentésében. Az így fel-

szabaduló eszközöket a gazdasági és szociális fejlődés szükségleteinek kielégítésére lehetne fordítani, többek között a fejlődő országokban. A katonai kiadások csökkentésének hozzá kell járulnia a fegyverkezési hajszá megszüntetéséhez és az áttéréshez a leszerelésre. A katonai kiadások befagyasztásáról és csökkentéséről javasolt tárgyalások szerves részét képeznék a fenti cél elérésére tett általános erőfeszítéseknek.

A Varsói Szerződés tagállamai kifejezik készségüket: együtt a NATO tagországaival kölcsönös erőfeszítéseket tesznek azért, hogy mindkét fél számára elfogadható alapon olyan realista megoldásokat keressenek, amelyek lehetővé tennék a katonai kiadások befagyasztásával és csökkentésével kapcsolatos kérdések áttekintésekor felmerült nehézségek leküzdését. Felhívják a NATO tagállamait, hogy ugyanilyen szellemben tevékenykedjenek.

A prágai és a moszkvai nyilatkozat javaslatainak kiegészítéseképpen a Varsói Szerződés tagállamai a következő lehetséges lépéseket ajánlják a katonai kiadások csökkentésére:

- kölcsönös példa alapján a Varsói Szerződés és a NATO tagállamai katonai költségvetéseinek kismértékű, jelképes, egyszeri csökkentése úgy, hogy minden állam maga határozná meg a csökkentés összegét. Ezt követően ezen költségvetések befagyasztása bizonyos időre, például három évre. Ez a javaslat hivatott elősegíteni az áttérést a katonai költségvetések további tárgyalások útján történő, még radikálisabb csökkentésére;

- első lépésként a Varsói Szerződés és a NATO nukleáris fegyverrel rendelkező tagállamai katonai költségvetéseinek egyidejű, előzetesen egyeztetett, közös összeggel történő csökkentése; az egyes országokra vonatkozó csökkentés konkrét összegét az egyeztetett összegnek a bruttó nemzeti termék arányában történő felosztásával kell megállapítani;

- a Varsói Szerződés és a NATO érintett tagállamai katonai költségvetéseinek olyan konkrét leszerelési intézkedésekhez kapcsolódó csökkentése, amelyek a leszerelési tárgyalások so-

rán kerülhetnek kidolgozásra. A leszerelési tárgyalások minden egyes résztvevője a megfelelő megállapodás után megnevezné azt az összeget, amellyel csökkenti katonai költségvetését;

– a katonai költségvetések felső határának kölcsönösen egyeztetett megállapítása, a jelenlegieknél alacsonyabb szinteken.

A Varsói Szerződés tagállamai készek tanulmányozni más javaslatokat is a katonai kiadások befagyasztásával és csökkentésével kapcsolatos intézkedésekről.

A Varsói Szerződés tagállamai szerint a katonai kiadások csökkentéséről szóló szerződéseket olyan módon kell végrehajtani, hogy minden szerződő fél bizonyos legyen azok teljesítésében.

A konkrét megállapodások eléréséért maximális erőfeszítéseket kell tenni; érdemi, konstruktív légkörű tárgyalásokat folytatni; olyan intézkedéseket foganatosítani, amelyek hozzájárulnak a tárgyalások előrehaladását szolgáló kedvező légkör kialakításához, ám tartózkodni kell olyan lépésektől, amelyek megnehezíthetik a tárgyalásokat. Pozitív szerepet játszhatna a katonai kiadásokat illető kölcsönös mérsékletesség csakúgy, mint más hasonló, a kölcsönösségen alapuló intézkedés.

Az elképzelések szerint ezeket a tárgyalásokat a két szövetségi rendszer minden tagországának közvetlen részvételével bonyolítják le. A Varsói Szerződés tagállamai abból indulnak ki, hogy a tárgyalások mielőbb megkezdődnek. Javasolják előkészítő konzultációk lebonyolítását ugyanolyan összetételben, szakértői szinten, hogy megegyezzenek a tárgyalások céljaiban, időpontjában és helyében, valamint a részvétel szintjében és más kérdésekben. Az előkészítő konzultációk idejét és helyét diplomáciai úton lehetne egyeztetni.

A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy a javasolt tárgyalások elősegítenék a politikai légkör javulását Európában és a világon, megfelelnek a nemzetközi helyzet folytonos

romlása, a fegyverkezési verseny fokozódása miatt aggódó népek alapvető törekvéseinek.

A Varsói Szerződés tagországai bíznak abban, hogy e javaslatukra mielőbb pozitív válasz érkezik.

Népszabadság, 1984. március 6.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának
budapesti üléséről**

1984. április 20.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1984. április 19–20-án ülést tartott Budapesten.

Az ülésen részt vett: ...

1. A miniszterek – a nemzetközi helyzet általános alakulásának tükrében – mélyrehatóan megvizsgálták az európai helyzetet.

Megállapították, hogy az elmúlt időszak eseményei teljes mértékben igazolják az 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatnak és az 1983. június 28-i moszkvai közös nyilatkozatnak a veszélyes fejleményekkel kapcsolatos értékelését és következtetéseit. A feszült helyzet még kiélezettebb lett azáltal, hogy néhány NATO-országban megkezdték az amerikai nukleáris közepes hatótávolságú rakéták telepítését. Ez a nukleáris fegyverkezési verseny új, különösen veszélyes szakaszát nyitotta meg az európai földrészen, és a Szovjetuniót választékozásokra kényszerítette. Az európai nukleáris fegyverekről szóló tárgyalások megszakadtak.

A nukleáris fegyverkezési verseny mostani fokozódása miatt – amely ellen a Varsói Szerződés tagállamai következetesen felépnek – jelentősen nő az emberiségre, a földi életre katasztrofális következményekkel járó nukleáris háború veszélye. Súlyosan károsodik az európai biztonság, meginog az államok közötti bizalom.

Aggodalmat vált ki az olyan, a békére veszélyes elképzelések és elméletek nyilvános hangoztatása, amelyek kétségbe vonják

az európai államok jelenlegi határait, és ezen államok társadalmi berendezkedése, valamint az Európában kialakult más területi-politikai realitások ellen irányulnak. Az államközi kapcsolatokat tovább bonyolítják a gazdasági együttműködés diszkriminatív korlátozására és a más országok belügyeibe való beavatkozásra irányuló kísérletek.

Az események egyre veszélyesebb alakulása Európában és az egész világon növeli az aggodalmat a lakosság széles rétegeiben, valamint a politikusok, tudósok és orvosok körében. Az emberek aggodalma háborúellenes tömegmegmozdulásokban és mozgalmakban ölt testet. Ezek a mozgalmak a fegyverkezési verseny beszüntetését és a leszerelést, különösen a nukleáris leszerelést követelik, szorgalmazzák az államok együttműködését a béke és a stabilitás érdekében, valamint az enyhülési politikához való visszatérést.

Különböző országok vezető államfőiről is fellépnek a politikai konfrontáció, a fegyverkezési verseny fokozása ellen, e hajsza megfékezéséért.

Európa és a világ népei fellépnek az imperialista politika ellen, és arra törekednek, hogy az államok kapcsolatai a függetlenség és a szuverenitás tiszteletben tartásán, az erő alkalmazásáról és az erőszakkal való fenyegetésről történő lemondáson, a határok sérthetetlenségén és a területi épségen, a más államok belügyeibe való be nem avatkozáson, az egyenjogúság elvén és az államközi kapcsolatok más alapvető elvein alapuljanak.

2. Az ülésen hangsúlyozták a Varsói Szerződés tagállamainak meggyőződését, hogy a helyzet javítása, az enyhüléshez való visszatérés megköveteli az államoknak a béke megőrzése és megszilárdítása döntő kérdéseiről folytatott párbeszédét, komoly és egyenjogú, felelősségérzettől áthatott tárgyalásait.

Az ülés résztvevői kifejezték szilárd meggyőződésüket: nincs olyan kérdés, amelyet ne lehetne tárgyalások útján megoldani, ha e tárgyalásokat konstruktív megközelítéssel és a pozitív eredményekre irányuló politikai akarattal, a népek, a béke és a

nemzetközi biztonság érdekeinek teljes figyelembevételével folytatják. Ezt támasztják alá a nemzetközi kapcsolatok tapasztalatai is.

Az ülésen képviselt államok készek ilyen tárgyalásokat folytatni az európai béke biztosításának minden kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdéséről. E tárgyalások céljának az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvén alapuló megállapodások elérésének kell lennie.

A Varsói Szerződés tagállamai – amint azt többször kijelentették – nem törekednek katonai fölény megszerzésére, és nem engedik meg, hogy katonai fölényre tegyenek szert velük szemben; határozottan fellépnek azért, hogy az erőegyensúlyt a legalacsonyabb szinten biztosítsák.

3. A Varsói Szerződés tagállamai szerint a mostani politikai párbeszéd középpontjában azoknak a kérdéseknek kell állniuk, amelyek a nukleáris háború veszélyének elhárításával, a fegyverkezési hajsza beszüntetéséhez és a leszereléshez – különösen a nukleáris leszereléshez – vezető gyakorlati utak keresésével kapcsolatosak.

A Varsói Szerződés tagállamai az események jelenlegi menetét nem tartják visszafordíthatatlannak, és hangsúlyozzák, hogy érdemi és eredményes tárgyalások útján megoldhatók mind a közepes hatótávolságú, mind a harcászati nukleáris fegyverek csökkentésének kérdései – beleértve teljes megsemmisítésüket.

A mai körülmények között az európai béke és biztonság szempontjából elengedhetetlen követelmény, hogy megállítsák az új nukleáris eszközök felhalmozását földrészünkön. Ezzel kapcsolatban az ülésen képviselt államok követelik az amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéták nyugat-európai telepítésének beszüntetését. Kijelentik: ha ilyen, a már telepített rakéták kivonásához vezető intézkedések születnek, akkor ezzel egyidejűleg lépések történnek a válaszingtézkedések visszavonására. Ez megteremti az alapot a tárgyalások felújításához annak érdekében, hogy megfelelő megállapodásokat érjenek el Európának mind a közepes hatótávolságú, mind a harcászati

nukleáris fegyverektől való mentesítéséről. A tárgyalások útjára való visszatérés egyetlen lehetőségét, egyetlen esélyét sem szabad elszalasztani.

Az ülés résztvevői rámutattak arra a nagy felelősségre, amelyet – népeik és az összes európai nép sorsáért, Európa, a világ békéjéért – azok az államok viselnek, amelyek területén megkezdtek vagy tervezik a közepes hatótávolságú nukleáris rakéták telepítését. Arra van szükség, hogy éppen ezek az államok tegyenek haladéktalanul olyan lépéseket, amelyek biztosítanak a közepes hatótávolságú nukleáris rakéták területükön történő telepítésének beszüntetését, e rakéták kivonását.

Tekintettel arra, hogy a nukleáris fegyverek felhalmozása Európában valamennyi európai nép létét és alapvető érdekeit veszélyezteti, az ülésen képviselt államok rendkívül fontosnak tartják, hogy Európa minden állama következetesen fellépjen a nukleáris háború veszélyének elhárításaért, és aktívan hozzájáruljon e cél eléréséhez. Gátat kell emelni az európai nukleáris háború lehetőségének útjába, és ebből – ilyen vagy olyan formában – minden európai államnak ki kell vennie a részét.

Ezzel kapcsolatban a Varsói Szerződés tagállamai nyomatékos felhívással fordulnak a NATO-tagállamokhoz, hogy működjenek együtt az új közepes hatótávolságú nukleáris rakéták telepítésének leállítása és a már telepítettek kivonása, az európai leszerelést célzó hatékony intézkedések megvalósítása érdekében.

4. Abból kiindulva, hogy a fegyverkezési verseny beszüntetése és a leszerelésre, különösen a nukleáris leszerelésre való áttérés korunk alapvető kérdése, az ülésen képviselt államok kijelentik, hogy változtatlanul készek tárgyalni a fegyverkezési verseny megfékezése és a fegyverzetek csökkentése időszerű kérdéseinek széles köréről.

Az ülés résztvevői – ezzel összefüggésben – szükségesnek tartják ismételten felhívni a figyelmet arra az 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatban megfogalmazott javaslatra, hogy a Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerző-

dés tagállamai kössenek szerződést a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról. Emlékeztetnek a közelmúltban a NATO-tagállamokhoz intézett felhívásaikra is, amelyekben közvetlen tárgyalásokat javasoltak Európa vegyifegyver-mentesítéséről, valamint a katonai kiadások befagyasztásáról és csökkentéséről.

Az ülésen képviselt államok készek bármikor megkezdeni az e javaslatokról folytatandó tárgyalások előkészítésével és szervezésével kapcsolatos kérdések előzetes megvitatását a NATO-tagországokkal. Felhívásaikra pozitív, és lehetőség szerint gyors reagálást várnak a NATO-tagállamoktól.

Megérett az idő arra, hogy minden olyan nukleáris hatalom, amelyik ezt még nem tette meg, vállaljon kötelezettséget, hogy nem alkalmaz elsőként nukleáris fegyvert. Síkraszállnak azért, hogy mielőbb kezdjenek hozzá olyan fontos kérdések érdemi megvizsgálásához és megoldásához, mint a nukleáris fegyverkísérletek teljes és általános betiltása; a nukleáris fegyverzetek mennyiségi és minőségi befagyasztása; a világűr militarizálásának, az erő alkalmazásának megtiltása a világűrben és onnan a Föld ellen; a vegyi fegyverek világméretű betiltása és megsemmisítése. A Varsói Szerződés tagállamainak valamennyi ezekkel kapcsolatos, közösen vagy külön-külön tett javaslata és kezdeményezése érvényben marad.

A NATO-országok pozitív válasza e javaslatokra konkrét megnyilvánulása lenne a konstruktív kapcsolatok fenntartásában való érdekeltységüknek, amelyet az 1983. december 9-i, brüsszeli nyilatkozatukban kinyilvánítottak.

Az ülésen képviselt államok megerősítették készségüket, hogy figyelmesen, pozitív szellemben tanulmányozzák más országoknak a nukleáris háború veszélye csökkentésére és elhárítására, a fegyverkezési verseny beszüntetésére, a leszerelésre, a nemzetközi biztonság megszilárdítására irányuló javaslatait és véleményt cserélnek az ilyen javaslatokról valamennyi érdekelt állammal.

A közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentésé-

vel foglalkozó bécsi tárgyalásokon kialakult helyzetet vizsgálva az ülés résztvevői újra felhívták a figyelmet a közvetlen részt vevő szocialista országok által javasolt új megközelítésre, amelynek alkalmazásával a csapatok jelenlegi létszámával kapcsolatos egyetértés hiánya nem akadályozná meg a csökkentésükről szóló megállapodás elérését. E megközelítés kellő figyelembevételével és a tárgyalások valamennyi résztvevőjének erőfeszítéseivel el lehet és halogatás nélkül el is kell érni a megállapodást a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek lényeges csökkentéséről. A mostani körülmények között egy ilyen megállapodás pozitív hatással lenne az európai helyzetre, a fegyverkezési hajszra megfékezésének és a leszerelésre való áttérésnek a távlataira.

Az ülés résztvevői az atommentes övezetek létrehozását olyan jelentős lépésként értékelik, amely a földrész nukleáris fegyverektől való mentesítése és a bizalom erősítése irányába hat. Megerősítették, hogy államaik változatlanul helyeslik ilyen övezetek létrehozását a Balkánon, Európa északi részén és a földrész más térségeiben, s cselekvően támogatják az ilyen erőfeszítéseket.

Az ülésen kifejezésre jutott az a meggyőződés, hogy a nemzetközi biztonság szempontjából fontos megállapodásokat lehet elérni a genfi leszerelési értekezleten, ha ehhez annak valamennyi résztvevője állhatatos és célratörő tevékenységgel hozzájárul.

5. Az ülésen nagy figyelmet szenteltek az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és leszereléssel foglalkozó stockholmi konferencia munkájának. Elégedetten állapították meg, hogy a konferencia – amelynek összehívásához a Varsói Szerződés tagállamai nagymértékben hozzájárultak – jelentőségéhez méltó politikai szinten nyílt meg.

Rámutattak továbbá, hogy a stockholmi konferencia első ülészakán megkezdődött a véleménycseré azokról a lényeges feladatokról, amelyek megoldására a konferencia munkájának összpontosulnia kell; javaslatokat és kezdeményezéseket ter-

jesztettek be. Most az a fontos, hogy a konferencia valamennyi résztvevője erőfeszítéseket tegyen az e feladatok tekintetében való kölcsönös megértés elmélyítésére, a konkrét kérdésekről folytatandó tárgyalásokra, abból a célból, hogy hatékony eredményeket érjenek el. Ahhoz, hogy ezek a tárgyalások a lehető legtermékenyebbek legyenek, politikai akaratra és kölcsönös megértésre van szükség.

Az ülésen képviselt államok úgy vélik, hogy a konferencián olyan, egymást kölcsönösen kiegészítő bizalom- és biztonságerősítő intézkedéseket kell kidolgozni, amelyek megfelelnek a mai Európa leégőbb és legsürgetőbb szükségleteinek, és a háborús veszély, a katonai szembenállás csökkentésére irányulnak. Az ülésen képviselt államok ebben a szellemben vesznek részt a stockholmi konferencia munkájában, az ottani tárgyalásokon, hogy hozzájáruljanak az ilyen intézkedésekről szóló megállapodások eléréséhez.

Egyidejűleg szükségesnek tartják azt is, hogy a stockholmi konferencia a bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel kapcsolatos munka befejezése után – a madridi találkozó záródokumentuma rendelkezéseinek megfelelően – minden késedelem nélkül térjen át az európai leszerelési intézkedések megvizsgálására.

6. Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy államaik elvi politikája változatlanul a világban meglevő feszültségcök és fegyveres konfliktusok felszámolására, újabbak keletkezésének megakadályozására, minden vitás nemzetközi kérdés békés, tárgyalásos rendezésére irányul. Ismételten kifejezték szolidaritásukat a szabadságért, a függetlenségért, a társadalmi haladásért, a gazdasági fejlődésért, az imperialista agresszió, a gyarmatosítás és a fajüldözés politikája ellen küzdő népekkel.

*

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának ülése az elvtársi egyetértés és a nemzetközi helyzet javítására irányuló törekvés légkörében zajlott le.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának következő ülésére 1984 novemberében, Berlinben kerül sor.

Népszabadság, 1984. április 21.

**A Varsói Szerződés tagállamainak felhívása
az Észak-atlanti Szerződés tagállamaihoz
a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról
és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés
megkötésével kapcsolatban**

1984. május 8.

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai – a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – a mostani bonyolult nemzetközi helyzetben, amelyet – különösen Európában – az államok közötti feszültség további fokozódása, a háborús veszély növekedése jellemez, felhívással fordulnak az Észak-atlanti Szerződés minden tagállamához, hogy valamennyi nép javára egyesítsék erőfeszítéseiket a feszültség enyhítése, kölcsönös kapcsolataik politikai légkörének javítása, a bizalom erősítése és a béke megszilárdítása érdekében.

A Varsói Szerződés tagállamai úgy vélik, hogy e célnak megfelelne az 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatban a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés megkötésére tett javaslat közös megvizsgálása.

E javaslat értelme ismeretes. A Varsói Szerződés tagállamai javasolják az Észak-atlanti Szerződés tagállamainak, hogy kölcsönösen, szerződéses formában vállaljanak kötelezettséget: nem alkalmaznak elsőként egymás ellen sem nukleáris, sem hagyományos fegyvert, következésképp egyáltalán nem alkalmaznak elsőként egymás ellen katonai erőt. A kötelezettség kiterjedne a szerződésben részes minden állam területére,

valamint katonai és polgári személyzetére, hajóira, repülőgépeire, űrhajóira és a tulajdonát képező más objektumokra, tekintet nélkül azok hollétére.

Lehetségesnek tűnik, hogy a két szövetség tagállamai a szerződésben hasonló kötelezettségvállalást irányoznak elő arra, hogy harmadik országgal szemben is lemondanak az erő alkalmazásáról, legyen az velük akár kétoldalú szövetségi kapcsolatban álló, akár el nem kötelezett, vagy semleges ország.

A szerződés lényeges eleme lehetne a részes államok kötelezettségvállalása arra, hogy nem fenyegetik az olyan térségeket érintő nemzetközi tengeri, légi és a világűrben történő kommunikáció biztonságát, amelyekre nem terjed ki egyik ország nemzeti fennhatósága sem.

A szerződésben rögzíteni lehetne a résztvevők kötelezettségvállalását, hogy a fegyverkezési verseny beszüntetésére, a fegyverzetek korlátozására és csökkentésére, valamint a leszerelésre fognak törekedni. Ennek vonatkoznia kell mind a nukleáris, mind a hagyományos fegyverzetekre. A szerződés ugyancsak előírározhatná azt a kötelezettségvállalást, hogy a részt vevő államok kölcsönösen megvizsgálják a váratlan támadás veszélyének elkerülését szolgáló gyakorlati intézkedéseket. A szerződésben célszerű kifejezésre juttatni a készséget, hogy az aláírók az ENSZ Alapokmánya alapján együttműködnek a világ-szervezet hatékonyságának fokozásában.

A katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés – összhangban az ENSZ Alapokmánya 51. cikkelyével – természetesen nem korlátozná résztvevőinek elidegeníthetetlen jogát az egyéni és a kollektív önvédelemre.

A szerződés kezdettől fogva nyitva állna minden más, ahhoz csatlakozni kívánó állam számára.

Ezek és a szerződés megkötésére vonatkozó más javaslattal kapcsolatos kérdések fontos helyet foglaltak el azokon a konzultációkon, amelyek az elmúlt időszakban kétoldalú alapon folytak a Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti

Szerződés több tagállama, valamint néhány más ország között.

A konzultációk elősegítették a Varsói Szerződés tagállamai javaslatának jobb megértését. A tagállamok azonban figyelembe veszik azt is, hogy e javaslat egészéről és egyes elemeiről eltérő vélemények és elképzelések jutnak kifejezésre, amelyek komoly tanulmányozást érdemelnek. Mindez arról tanúskodik, hogy szükség van a párbeszéd elmélyítésére a katonai erő alkalmazásáról történő kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés megkötésére tett javaslatról. A Varsói Szerződés tagállamai készek erre.

A tagállamok újabb lépésre hívnak fel a szerződésjavaslat megvizsgálásában – indítványozzák a sokoldalú konzultációk megkezdését. Meggyőződésük, hogy éppen egy sokoldalú fórumon lehet a legmélyrehatóbban elemezni és közösen mérlegelni valamennyi résztvevő álláspontját, mind a szerződés egészével, mind pedig annak egyes elemeivel kapcsolatos elképzeléseit. Meggyőzően bizonyítja ezt az európai biztonság bonyolult problémáival foglalkozó számos sokoldalú fórum tapasztalata.

A sokoldalú konzultációk résztvevői lehetnének: a Varsói Szerződés és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai, valamint minden más érdekelt európai állam. A konzultációk tárgya lehetne mind a javasolt szerződés gondolata, mind annak néhány fő eleme.

A konzultációk során – többek között – figyelmet lehetne fordítani olyan kérdésekre, mint a szerződésből eredő lehetséges kötelezettségek tartalma és mértéke, ezek összefüggése az ENSZ Alapokmányából, a helsinki záróokmányból, más két- és többoldalú szerződésből és megállapodásból fakadó kötelezettségekkel, továbbá a szerződésben vállalt kötelezettségek betartásának biztosításában való együttműködés.

A sokoldalú konzultációk jellegénél a Varsói Szerződés tagállamai abból indulnak ki, hogy a szerződésben részt vevők vagy azonnal hozzáfoghatnak a lényegi kérdések megvizsgálá-

lásához, vagy – amennyiben az Észak-atlanti Szerződés tagállamai a fokozatos haladást részesítik előnyben – e kérdések későbbi megvizsgálása kereteinek és rendjének megvitatásával kezdhetnék meg a munkát.

A sokoldalú konzultációk lebonyolításának rendjéről – beleértve azok helyszínét is – a Varsói Szerződés tagállamainak véleménye szerint különösebb nehézség nélkül meg lehetne állapodni.

A Varsói Szerződés tagállamai természetesen készek a javaslatukkal kapcsolatos véleménycsere folytatására minden érdekelt állammal az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és leszereléssel foglalkozó stockholmi konferencián, valamint kétoldalú alapon.

Európa és a világ népei tényleges lépéseket várnak a béke és a biztonság érdekében, valamint a nukleáris katasztrófa veszélyének elhárítására. A Varsói Szerződés tagállamai éppen ebben a szellemben intézik ezt a felhívást az Észak-atlanti Szerződés tagállamaihoz, és erre pozitív választ remélnék.

Népszabadság, 1984. május 8.

a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának berlini üléséről*1984. december 4.*

A Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamainak Külügyminiszteri Bizottsága 1984. december 3-4-én Berlinben megtartotta soros ülését.

Az ülésen részt vett: ...

1. A miniszterek figyelmüket elsősorban az európai helyzet alakulásának szentelték, összefüggésben az általános nemzetközi viszonyok fejleményeivel. Megállapították, hogy az elmúlt időszak eseményei teljes mértékben megerősítik azoknak a közös értékeléseknek és következtetéseknek a helyességét, amelyeket az 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatban, az 1983. június 28-i moszkvai közös nyilatkozatban, valamint a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa tagországainak 1984. június 14-i nyilatkozatában fogalmaztak meg az európai és a világhelyzet alakulásáról.

Az ülés résztvevői kifejezték aggodalmukat amiatt, hogy Európában és az egész világon továbbra is veszélyes feszültség uralkodik.

Az európai helyzetet még inkább kiélezte, hogy néhány nyugat-európai NATO-országban folytatják az amerikai közepes hatótávolságú rakéták telepítését, amely a fegyverkezési verseny új, különösen veszélyes szakaszát nyitotta meg föld-résziünkön. Ez válaszingedményre kényszerítette a Szovjetuniót és néhány más szocialista országot.

Az ülés résztvevői hangsúlyozták, hogy az európai államok határait, társadalmi-politikai berendezkedésüket és a második világháború után kialakult egyéb területi-politikai realitásokat

kétségbe vonó koncepciók veszélyeztetik a békét és a biztonságot. A háború utáni európai határok sérthetetlenek. Kedvezőtlen hatással van az európai politikai légkörre, a földrész népeinek kölcsönös megértésére a revansista erők aktivizálódása az NSZK-ban, és bárhol máshol a revansizmus bátorítása. Komoly aggodalomra ad okot a Nyugat-európai Unió tanácsának az a döntése, amely feloldotta a nagy hatótávolságú rakéták és a hadászati bombázók gyártásának tilalmát az NSZK-ban.

Az ülésen képviselt államok aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy az imperialista körök előtérbe helyezik az erőre és diktátumokra épülő politikájukat, példátlan méretekben fokozzák a fegyverkezési versenyt, kivált nukleáris vonatkozásban, növelik a nukleáris katasztrófa veszélyét, új, mind pusztítóbb nukleáris fegyverfajtákat gyártanak és halmoznak fel. E körök ragaszkodnak a nukleáris háború lehetőségével számoló veszélyes katonai doktrínákhoz, a hagyományos fegyverzet olyan új rendszereit fejlesztik ki, amelyek hatásukban megközelítik a tömegpusztító fegyverek rombolóerejét, ugrás-szerűen növelik a katonai kiadásokat. Az Egyesült Államok és néhány szövetségese maga sem titkolja, hogy tevékenysége a katonai fölény megszerzésére irányul.

A helyzet kiéleződése növekvő aggodalommal tölti el Európa és más földrészek népeit, mindazokat, akik aktívan fellépnek a nukleáris háború veszélyével szemben, tevékenyen cselekednek annak érdekében, hogy véget érjen a fegyverkezési verseny és javuljon a nemzetközi légkör. Meggyőzően bizonyítja ezt az Európában és a világ más térségeiben kibontakozott háborúellenes tömegmozgalom.

Az ülésen képviselt államok sikraszállnak azért, hogy az államok kapcsolataiban szigorúan betartsák a függetlenség és a nemzeti szuverenitás, a határok sérthetatlensége és a területi integritás, a belügyekbe való be nem avatkozás, az erő alkalmazásáról és az erővel való fenyegetésről való lemondás, az államok minden vitás kérdése tárgyalások útján történő békés

rendezésének elveit és a nemzetközi kapcsolatok más alapelveit.

2. A Varsói Szerződés tagállamai korunk alapvető kérdésének tartják a fegyverkezési verseny megállítását és az áttérést a leszerelésre, elsősorban a nukleáris leszerelésre. Úgy vélik, hogy amíg nem késő, mindent meg kell tenni a katonai szembenállás szintjének csökkentéséért és azért, hogy a nemzetközi kapcsolatokban visszatérjenek az enyhüléshez és az államok egyenjogú, kölcsönösen előnyös együttműködéséhez.

Adott a lehetőség a helyzet jobbra fordulására. Ehhez a realizmuson és az érdemi együttműködésen alapuló politikára kell áttérni az európai és más földrészek népei előtt álló feladatok megoldásában. Ennek érdekében szükség van a különböző társadalmi berendezkedésű államok párbeszédére, érdemi és egyenjogú tárgyalásaira, amelyek során a felek átértzik a rájuk háruló nagy felelősséget, és pozitív eredményekre törekszenek. A Varsói Szerződés tagállamai nemcsak készek az ilyen tárgyalásokra, hanem szorgalmazzák is azokat, valamint az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvén alapuló megállapodások elérését. Továbbra is érvényesek a fegyverkezési verseny megállításával és a háború megelőzésével kapcsolatos javasolataik.

A Varsói Szerződés tagállamai ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy nem törekednek katonai fölény megszerzésére, de azt sem engedik meg, hogy velük szemben katonai fölényre tegyenek szert. Fellépnek az erőegyensúly legalacsonyabb szinten történő biztosításáért.

3. Az ülésen képviselt államok üdvözik a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a nukleáris és az úrfegyverzet egész kérdésköréről szóló tárgyalások megtartásáról létrejött megállapodást, és annak nagy fontosságot tulajdonítanak. A Varsói Szerződés tagállamai síkraszállnak azért, hogy ezen tárgyalások céljait és feladatait már a kezdetben pontosan meghatározzák. E tárgyalások hivatottak a hadászati stabilitás megszilárdítására, a világűr militarizálásának megakadályozására, az európai és a világméretű nukleáris szembenállás szintjének mérséklésére

mind a hadászati, mind a közepes hatótávolságú nukleáris fegyverzet terén egészen a nukleáris fegyverek teljes felszámolásáig elmenő csökkentésével.

4. A jelenlegi helyzetben minden európai nép léteérdeke, hogy megszűnjék az új nukleáris eszközök felhalmozása, radikálisan csökkentsék ezeket a fegyverzeteket mindaddig, amíg Európa teljesen meg nem szabadul mind a közepes hatótávolságú, mind a harcászati nukleáris fegyverektől. Szükséges, hogy egyik fél részéről se kerüljön sor olyan lépésekre, amelyek a katonai fölény megszerzésére irányulnak a másikkal szemben.

Az ülésen képviselt államok – tekintettel arra, hogy Európában a nukleáris fegyverkezési verseny valamennyi európai népet fenyeget – fontosnak tartják, hogy a földrész minden állama, mindenekelőtt a NATO és a Varsói Szerződés országai tevékenyen járuljanak hozzá a nukleáris háború veszélyének elhárítását célzó erőfeszítésekhez.

Ezzel összefüggésben rámutatnak arra, hogy Európa és a világ békéjéért nagy felelősségük van azoknak az államoknak, amelyeknek a területén közepes hatótávolságú nukleáris rakétákat telepítenek vagy szándékoznak telepíteni.

Az ülés résztvevői határozottan támogatják azokat az erőfeszítéseket, hogy a Balkánon, Európa északi részén és a földrész más térségeiben atomfegyvermentes övezeteket hozzanak létre.

Az ülésen képviselt államok síkraszállnak azért is, hogy mielőbb megállapodás szülessen a közép-európai haderők és fegyverzetek kölcsönös csökkentéséről folyó bécsi tárgyalásokon. A tárgyalásokon közvetlenül részt vevő szocialista országok javaslatai jó alapot biztosítanak ehhez.

Emlékeztetnek arra, hogy javaslatot tettek Európa vegyi fegyverektől történő mentesítésére, a katonai kiadások befgyaszttására és csökkentésére, valamint a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és békés kapcsolatok fenn-tartásáról szóló szerződés megkötésére. Ezeket a javaslatokat a

NATO tagállamaihoz intézték, és felszólítanak arra, hogy haladéktalanul érdemi tárgyalások kezdődjenek e kérdésekről.

Az ülésen képviselt államok megállapítják, hogy az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel és leszereléssel foglalkozó stockholmi konferencia munkája időszerűvé teszi a mielőbbi áttérést a konkrét tárgyalásokra. Fellépnek a tárgyalások alkotó szellemében való folytatásáért, azért, hogy lényegi megállapodásokat érjenek el az egymást kölcsönösen kiegészítő politikai és nemzetközi jogi, valamint katonai-műszaki jellegű európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekről. Ezeknek a megállapodásoknak a jogok egyenlőségén, a kiegyensúlyozottságon és kölcsönösségen, valamennyi részt vevő állam biztonsági érdekeinek azonos figyelembevételén kell alapulniuk, és a háborús veszély csökkentését, a katonai szembenállás szintjének mérséklését kell szolgálniuk.

Az ülésen ismételten megerősítették, hogy a Varsói Szerződés tagállamai hűek voltak és maradnak az összeurópai folyamat továbbvitelének és elmélyítésének, az enyhülésnek, az európai biztonság megszilárdításának és az együttműködés fejlesztésének az ügyéhez a helsinki záróokmányban meghatározott alapokon.

5. A Varsói Szerződés tagállamai halaszthatatlannak tartják a nukleáris szembenállás leküzdésére, a nukleáris fegyverzetek egészének azok teljes megsemmisítéséig elmenő korlátozására és csökkentésére irányuló konkrét és hatékony intézkedések megtételét.

Ebbe az irányba mutató fontos lépésként javasolják a nukleáris fegyverzetek mennyiségi és minőségi befagyasztását. E javaslatra választ várnak a NATO-országoktól. Emlékeztetnek a Szovjetunió készségére, hogy az Egyesült Államokkal együtt ilyen lépést tegyen, példát mutatva a többi nukleáris hatalomnak.

Az ülésen képviselt államok síkraszállnak továbbá a nukleáris fegyverkísérletek általános és teljes betiltásáról szóló szerződés

mielőbbi megkötéséért és az ehhez szükséges tárgyalások megtartásáért.

E javaslatok előterjesztésekor abból indulnak ki, hogy nemcsak veszélyes, de értelmetlen is a nukleáris fegyverzet további felhalmozása és tökéletesítése.

Az ülés résztvevői nyomatékosan felhívják azokat a nukleáris hatalmakat, amelyek még nem tették meg: vállaljanak kötelezettséget arra, hogy elsőként nem alkalmazzanak ilyen fegyvert. Szükségnek tartják, hogy valamennyi nukleáris fegyvert birtokló állam tegyen meg mindent a nukleáris háború elhárításáért. Arra van szükség, hogy ezen államok tegyék külpolitikájuk és gyakorlati tevékenységük fő céljává a népek megmentését a nukleáris fenyegetéstől.

Az ülésen képviselt államok felhívják a figyelmet arra, hogy a világűr militarizálása, amennyiben nem történnek időben lépések a megakadályozására, jelentősen megnövelné a nukleáris háború kitörésének kockázatát, és maga után vonná a nukleáris fegyverkezési verseny eddig nem tapasztalt ütemű felgyorsulását. A világűr militarizálásának megelőzése érdekében határozottan fellépnek minden olyan tevékenység beszüntetéséért, amely a fegyverkezési versenynek a világűrre történő kiterjesztését célozza, és a világűr békés célú, az emberiség javát szolgáló felhasználásáért. E feladat radikális megoldásához szükségesnek tartják, hogy mielőbb megbízhatóan ellenőrizhető két- és többoldalú megállapodásokat kössenek. Remélik, hogy valamennyi állam, mindenekelőtt az úrhatalmak képviselői felismerik a világűr militarizálásának megtiltását célzó intézkedések szükségességét. Az ülés résztvevői rámutattak az ENSZ szerepére e probléma megoldásában.

A miniszterek állást foglaltak amellett, hogy a genfi leszereplési konferencia napirendjén szereplő összes kérdéstről érdemi tárgyalásokat folytassanak annak érdekében, hogy e fórumon konkrét megállapodásokat érjenek el. Úgy vélik, amennyiben a konferencia minden résztvevője konstruktív álláspontot fog-

lal el, rövid időn belül befejezhető lenne a vegyi fegyverek betiltásáról és megsemmisítéséről szóló egyezmény kidolgozása.

6. Az ülésen képviselt államok következetesen síkraszállnak az ENSZ szerepének növeléséért a béke megőrzésében és a nemzetközi biztonság megszilárdításában. Az ENSZ Közgyűlés mostani, 39. ülésszakán a jelenkori nemzetközi kapcsolatok fő kérdéseit állították a figyelem középpontjába. Emlékeztetnek az ENSZ-ben beterjesztett, a fegyverkezési verseny korlátozását és a leszerelést, a világ különböző térségeiben meglevő válság-gócok és konfliktusok tárgyalásos rendezését, az új gazdasági világrend kialakítását célzó, az államok belügyeibe való beavatkozás politikája, más államok társadalmi-politikai rendjének aláásására irányuló bármilyen tevékenység politikája ellen irányuló javaslatokra. Hangsúlyozták, hogy a diszkriminatív korlátozások alkalmazása a gazdasági kapcsolatokban és a nyomás bármely más formája ellentmond az államközi kapcsolatok alapvető elveinek.

Az ülésen képviselt államok elítélik az imperialista erőpolitikát. Szolidaritásukról és támogatásukról biztosítják a szabadságukért, függetlenségük megszilárdításáért, a társadalmi haladásért és gazdasági fejlődésért küzdő népeket.

Rámutatnak az el nem kötelezett országok mozgalmának fontos szerepére, a háború veszélyének elhárításáért, a fegyverkezési verseny megszüntetéséért és a leszerelésért, a nemzetközi politikai és gazdasági viszonyok egészségesebbé tételéért, a nyomásgyakorlás és a kizsákmányolás bármilyen formája ellen vívott harcban.

7. A külügyminiszterek véleményt cseréltek a fasizmus feletti győzelem közelgő 40. évfordulójával kapcsolatban. Meggyőződésük, hogy a népeknek és a kormányoknak a világbéke megőrzésére és megszilárdítására irányuló erőfeszítéseik megsokszorozásával kell megemlékezniük erről a kiemelkedő évfordulóról.

8. A külügyminiszterek kiemelték azt a jelentős szerepet, amelyet a tagállamok biztonságát szavatoló, békeszerető kül-

politikai irányvonaluk közös kidolgozását és megvalósítását szolgáló hatékony eszközként, az európai béke megőrzésének és megszilárdításának – különösen a mostani bonyolult nemzetközi helyzetben – fontos tényezőjeként tölt be a Varsói Szerződés.

*

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának ülése az együttműködés és a teljes, kölcsönös megértés légkörében zajlott le.

A Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának következő ülését 1985 júniusában, Varsóban tartják.

Népszabadság, 1984. december 5.

**Kommüniké
a Varsói Szerződés tagállamai
Honvédelmi Miniszteri Bizottságának
budapesti üléséről**

1984. december 5.

December 3. és 5. között – Czinege Lajos hadseregtábornoknak, a Magyar Népköztársaság honvédelmi miniszterének elnökletével – Budapesten tartotta meg soros ülését a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Miniszteri Bizottsága.

Az ülés munkájában részt vettek a Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke.

A Honvédelmi Miniszteri Bizottság megvizsgálta a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői gyakorlati tevékenységének kérdéseit, és megfelelő határozatokat fogadott el.

Az ülés tárgyszerű légkörben, a barátság és a kölcsönös megértés jegyében zajlott le.

Népszabadság, 1984. december 6.

Kommuniké

**a Varsói Szerződés tagállamai
külügyminiszter-helyetteseinek
moszkvai találkozájáról**

1985. március 1.

A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszter-helyettesei március 1-én Moszkvában munkatalálkozót tartottak.

A tárgyszerű, elvtársi légkörű találkozón véleményt cseréltek a nukleáris és úrfegyverzetről március 12-én kezdődő szovjet-amerikai tárgyalásokról.¹⁰²

Népszabadság, 1985. március 2.

Jegyzőkönyv**a Varsóban, 1955. május 14-én aláírt****Barátsági, Együttműködési****és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés****időbeli hatályának meghosszabbításáról***1985. április 26.*

A Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai – a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége – elhatározták e jegyzőkönyv aláírását, és a következőkben állapodtak meg:

1. cikk

A Varsóban, 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés további húsz évre érvényben marad. Azon szerződő felek között, amelyek ezen időszak lejártá előtt egy évvel nem nyilvánítják ki a Lengyel Népköztársaság kormányának a szerződés felmondására irányuló szándékukat, a szerződés még tíz évig érvényben marad.

2. cikk

Ezt a jegyzőkönyvet meg kell erősíteni. A megerősítő okiratokat a Lengyel Népköztársaság kormányánál kell letétbe helyezni.*

A jegyzőkönyv az utolsó megerősítő okirat letétbe helyezésének napján lép hatályba.** A Lengyel Népköztársaság kormánya minden egyes megerősítő okirat letétbe helyezéséről értesíti a szerződés többi tagállamát.

Készült Varsóban, 1985. április 26-án, egyetlen bolgár, cseh, lengyel, magyar, német, orosz és román nyelvű példányban, amely szövegek mindegyike egyaránt hiteles. A jegyzőkönyv hitelesített másolatait a Lengyel Népköztársaság kormánya eljuttatja a jegyzőkönyv valamennyi szerződő feléhez.

Népszabadság, 1985. április 27.

	A ratifikálás időpontja	A letétbe helyezés dátuma
* Bolgár Népköztársaság	1985. május 16.	1985. május 25.
Csehszlovák Szocialista Köztársaság	1985. május 29.	1985. május 31.
Lengyel Népköztársaság	1985. május 2.	1985. május 2.
Magyar Népköztársaság	1985. május 10.	1985. május 14.
Német Demokratikus Köztársaság	1985. május 16.	1985. május 21.
Román Szocialista Köztársaság	1985. május 22.	1985. május 31.
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	1985. május 24.	1985. május 29.

** A hatálybalépés dátuma: 1985. május 31.

**a Varsói Szerződés tagországai legfelsőbb szintű
párt- és állami vezetőinek varsói találkozásáról***1985. április 26.*

A Varsói Szerződés tagországainak legfelsőbb szintű párt- és állami vezetői 1985. április 26-án találkozót tartottak Varsóban.

A találkozón részt vettek: ...

A találkozó résztvevői áttekintették az 1955. május 14-én Varsóban megkötött Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés hatálya meghosszabbításának kérdését, és jegyzőkönyvet írtak alá a szerződés következő 20 és az azt követő további 10 évre történő meghosszabbításáról. Véleményt cseréltek az európai és a világpolitika időszerű kérdéseiről is.

A találkozón hangsúlyozták a Varsói Szerződés nagy jelentőségét. A szerződés 30 éve megbízhatóan szolgálja a tagállamok sokoldalú együttműködésének fejlesztését és elmélyítését, garantálja szuverenitásukat, biztonságukat és határaik sérthetetlenségét, biztosítja békeszerető külpolitikai irányvonaluk közös kidolgozását és végrehajtását, kiemelkedő szerepet játszik Európa és az egész világ békéjének megóvásában és megszilárdításában.

A találkozón képviselt államok síkraszállnak a sokoldalú, egyenjogú és kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködés fejlesztéséért. Soha nem voltak hívei Európa és a világ megosztásának egymással szemben álló katonai tömbökre: jelenleg is fellépnek szövetségük és az észak-atlanti tömb egyidejű feloszlatásáért, és annak első lépéseként a szövetségek katonai szervezeteinek felszámolásáért.

Amíg azonban létezik a NATO katonai tömbje, és fennáll a világ és Európa békéjét fenyegető veszély, a szocialista államok

erősítik védelmi szövetségüket, egyidejűleg fokozzák a harcot a leszerelésért és a békéért, a katonai tömbök felszámolásáért. A Varsói Szerződés hatályának meghosszabbításáról hozott egyhangú döntést az tette szükségessé, hogy megbízhatóan szavatolják a szövetséges országok biztonságát, és előmozdítsák szoros nemzetközi együttműködésüket. A Varsói Szerződés tagállamai, a békét fenyegető veszélyből kiindulva, a jövőben is megteszik a szükséges intézkedéseket kollektív védelmi képességük megfelelő szinten tartásához. A Varsói Szerződés tagállamai ismételten megerősítik, hogy nem törekednek a katonai fölény megszerzésére, de nem is engedik meg, hogy velük szemben katonai fölényre tegyenek szert. Sikraszállnak az erőegyensúly legalacsonyabb szinten történő biztosításáért.

A találkozóra a második világháború, az emberiség történetében lezajlott legpusztítóbb és legvéresebb háború befejezése 40. évfordulójának előestéjén került sor. A találkozó résztvevői kiemelték a szabadságszerető népek fasizmus felett aratott győzelmének nagy jelentőségét. A győzelemért nagy árat kellett fizetni. A fasizmus szétzúzásához döntő mértékben hozzájáruló szovjet nép, számos más ország népei életek tízmillióit áldozták érte. Az elesettek emléke, a ma élő és az eljövendő nemzedékek sorsáért viselt felelősség nem engedi elfelejteni a háború tanulságait. A mostani nemzetközi helyzetben – még inkább, mint valaha – szükség van az összes nép és állam, valamennyi békeszerető erő erőfeszítéseinek egyesítésére, politikai beállítottságtól függetlenül, azért, hogy megakadályozzák a világnak a nukleáris katasztrófa felé sodródását.

A Varsói Szerződés tagországainak kommunista és munkáspártjai, parlamentjei és kormányai a jövőben is azért küzdenek, hogy elhárítsák a nukleáris háború veszélyét, megállítsák a földön a fegyverkezési hajszát, mindenekelőtt nukleáris téren, megakadályozzák a nukleáris fegyverkezési versenyt a világűrben, áttérjenek a leszerelésre, felújítsák az enyhülés és az együttműködés folyamatát a nemzetközi kapcsolatokban. E célok érdekében a találkozón képviselt szocialista országok készek

továbbfejleszteni a békés párbeszédet más államokkal a jóakarat és a bizalom szellemében, készek a békét és a biztonságot szolgáló széles körű nemzetközi együttműködésre.

A találkozó a barátság és a teljes egyetértés légkörében zajlott le, megerősítette a résztvevők nézeteinek egységét az európai és a világpolitika kulcskérdéseiben. Megállapodás született arról, hogy a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének ülésére a korábbi terveknek megfelelően ez év őszén, Szófiában kerül sor.

Népszabadság, 1985. április 27.

**a Varsói Szerződés tagállamai parlamentjei képviselőinek
budapesti találkozójáról***1985. május 14.*

A Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek képviselői 1985. május 14-én, a szerződés fennállása 30. évfordulója alkalmából találkozót tartottak Budapesten.

A találkozón részt vett: ...

A találkozó résztvevői hangsúlyozták, hogy a Varsói Szerződés három évtizede megbízhatóan szolgálja a szocializmus történelmi vívmányainak védelmét, a szövetséges országok sokoldalú együttműködésének fejlesztését; kiemelkedő szerepet tölt be az európai és a világbéke megőrzésében és megszilárdításában. A Varsói Szerződés tagállamai együttműködésének elmélyítéséhez, a nemzetközi feszültség csökkentéséért, a békés együttműködés fejlesztéséért vívott harchoz jelentős mértékben hozzájárulnak a tagállamok parlamentjei, a néphatalmat megtestesítő legfelső képviseleti szerveik. Többször intéztek felhívást a világ népeihez és parlamentjeihez a fegyverkezési hajsza – mindenekelőtt a nukleáris fegyverkezés – megfékezésére, a konfrontációs veszélyek csökkentésére, az enyhülési folyamat felújítására irányuló együttműködés érdekében.

A Varsói Szerződés tagállamai legfelső szintű párt- és állami vezetőinek ez év áprilisi varsói találkozóján egyhangú döntést hoztak a szerződés hatályának meghosszabbításáról, meggyőzően bizonyítva a tagországok eltökéltségét, hogy a jövőben is folytassák a békét, a békés egymás mellett élést szolgáló közös irányvonalukat. A szerződés hatályának meghosszabbítása megfelel a testvéri országok népei létérdekeinek, és a béke, a nemzetközi biztonság megszilárdítását szolgálja.

A Varsói Szerződés tagállamai soha nem voltak hívei Európa és a világ egymással szemben álló katonai tömbökre osztásának. Védelmi szerződésüket hat évvel a NATO megalakítása után hozták létre. Amint ezt a varsói találkozón ismételten megerősítették, a tagállamok síkraszállnak szövetségük és az észak-atlanti tömb egyidejű feloszlatásáért, és annak első lépéseként a szövetségek katonai szervezeteinek felszámolásáért. Amíg azonban létezik a NATO, s fennáll a világ és Európa békéjét fenyegető veszély, a szocialista államok erősítik szövetségüket, megteszik a szükséges intézkedéseket kollektív védelmi képességük megfelelő szinten tartásához, egyidejűleg fokozzák a harcot a leszerelésért, a békéért és a katonai tömbök megszüntetéséért. A Varsói Szerződés tagállamai nem törekednek katonai fölény megszerzésére, de nem is engedik meg, hogy velük szemben katonai fölényre tegyenek szert.

A Varsói Szerződés tagállamai fokozzák erőfeszítéseiket, hogy elhárítsák a nukleáris katasztrófát, megakadályozzák a fegyverkezési hajszát kiterjesztését a világűrre, s megállítsák azt a földön, elérjék a nukleáris fegyverek radikális csökkentését, végső soron azok teljes felszámolását. Erőfeszítéseket tesznek, hogy az erőegyensúlyt a lehető legacsonyabb szinten biztosítsák, áttérjenek a leszerelésre, elérjék, az európai enyhülés folytatását a helsinki záróokmány szellemében, sokoldalú, egyenjogú és kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködést alakítsanak ki.

A Varsói Szerződés tagállamainak parlamenti képviselői azokban a napokban találkoztak Budapesten, amikor Európa és a világ népei a fasizmus felett aratott nagy győzelem 40. évfordulóját ünneplik. A szovjet népnek a fasizmus leverésében játszott meghatározó szerepéről, az antifasiszta koalíció és más országok népei önfeláldozó harcának jelentőségéről szólva aláhúzták: a második világháború felmérhetetlen pusztítása, megszámlálhatatlan áldozata és kemény tanulságai miatt is égetően szükséges minden nép és állam, minden békeszerető erő összefogása földünk békéjének megőrzéséért, az emberi civilizáció

megmentéséért. Ezzel összefüggésben a találkozó résztvevői üdvözltek az SZKP Központi Bizottságának, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének és a Szovjetunió Minisztertanácsának a második világháború befejeződése 40. évfordulója alkalmából „A világ népeihez, parlamentjeihez és kormányaihoz” intézett felhívását, amely a szilárd és tartós béke nevében aktív, közös cselekedetekre szólít fel.

A találkozó résztvevői kifejezték szilárd meggyőződésüket, hogy valamennyi állam parlamentje és parlamenti képviselői aktívan részt vehetnek és részt kell venniük a nukleáris világháború elhárításáért, az együttműködésért és a konstruktív párbeszédért, a bizalom légkörének megteremtéséért, a nemzetközi helyzet javításáért folytatott harcban. Erre különösen napjainkban van nagy szükség, amikor a világban egyre aktívabbá válnak azok az erők, amelyek bővítik fegyvertárukat, a világűr militarizálására készülődnek, a katonai fenyegetés, a revansizmus politikáját folytatják, megkérdőjelezzik Európa háború utáni területi-politikai realitásait, nyíltan beavatkoznak a független államok belügyeibe.

A Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek képviselői újból felhívják Európa és a világ parlamentjeit és parlamenti képviselőit, hogy emelkedjenek felül nézeteltéréseiken, legyenek partnerek a nukleáris veszély elhárításáért vívott harcban, folytassanak az általános békét és biztonságot szolgáló széles körű nemzetközi együttműködést.

A találkozó az elvtársiasság, a testvéri barátság és a teljes egyetértés légkörében zajlott le.

Népszabadság, 1985. május 15.

Közlemény**a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének szófiai üléséről***1985. október 23.*

1985. október 22–23-án Szófiában megtartotta ülését a Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete.

Az ülésen részt vett: ...

Az ülés résztvevői részletesen áttekintették az európai helyzetet, és véleményt cseréltek a nemzetközi viszonyok legfontosabb kérdéseiről. A fő figyelmet annak a harcnak a legfontosabb feladataira fordították, amelyet a békéért, a nukleáris fenyegetés elhárításáért, az európai és a világhelyzet javításáért, a világűr militarizálásának megakadályozásáért, a fegyverkezési hajszá, mindenekelőtt a nukleáris fegyverkezési hajszá megszüntetéséért, a leszerelésért, valamint az államok közötti kapcsolatoknak az enyhüléshez és az egyenjogú, kölcsönösen előnyös együttműködéshez a békés egymás mellett élés alapján való visszatéréseért folytatnak.

Hasznos véleménycserére került sor a Varsói Szerződés tagállamai közötti együttműködés időszerű kérdéseiről is. Az ülésen hangsúlyozták közös tevékenységük fontosságát a nemzetközi viszonyok gyökeres megjavítása, a szövetséges országok egységének és összeforrottságának további erősítése, biztonságuk megbízható szavatolása érdekében.

A Varsói Szerződés tagállamai politikai-védelmi szövetségének tevékenységét áttekintve a Politikai Tanácskozó Testület ülésének résztvevői kedvezően értékelték a Külügyminiszteri és a Honvédelmi Miniszteri Bizottságnak az 1983-as januári prágai ülés óta végzett munkáját, és meghatározták a további feladatokat.

A Politikai Tanácskozó Testület meghallgatta a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának jelentését az Egyesített Parancsnokság gyakorlati munkájáról, és megfelelő döntést hozott.

Az ülésen egyhangúlag elfogadták a Varsói Szerződés tagállamainak „A nukleáris veszély elhárításáért, az európai és a világhelyzet kedvező fordulatáért” című nyilatkozatát.

Megállapodtak abban, hogy az ülés házigazdájaként a Bolgár Népköztársaság gondoskodik a nyilatkozatnak az ENSZ hivatalos dokumentumaként történő terjesztéséről, és eljuttatja azt az európai biztonsági és együttműködési értekezlet minden részt vevő államához. Emellett felhívják a figyelmet a Varsói Szerződés tagállamai nyilatkozatában megfogalmazott békés kezdeményezésekre és javaslatokra.

Az ülés a barátság és az elvtársi együttműködés jegyében zajlott le. Kifejezte a Varsói Szerződés tagállamai nézeteinek egységét az európai és a világpolitika megvitatott fő kérdéseiben.

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének soron következő ülését a Magyar Népköztársaság fővárosában, Budapesten tartják.

Népszabadság, 1985. október 24.

**A Varsói Szerződés tagállamai
Politikai Tanácskozó Testülete
szófiai ülésének nyilatkozata:**

**„A nukleáris veszély elhárításáért,
az európai és a világhelyzet kedvező fordulatáért”**

1985. október 23.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének legfelső szintű képviselői a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének 1985. október 22–23-i, szófiai ülésén részletesen áttekintették az európai helyzetet és véleményt cseréltek a nemzetközi kapcsolatok alapkérdéseiről. A fő figyelmet a nukleáris veszély elhárításáért és a béke megszilárdításáért folytatott harc halaszthatatlan feladataira fordították. Hasznos eszmecserét folytattak a Varsói Szerződés tagállamai közötti együttműködés továbbfejlesztésének időszerű kérdéseiről is.

Az ülés résztvevői – Európa és az egész világ békéje iránt, népeik és az emberiség előtt érzett felelősségük tudatában és azon törekvéstől vezérelve, hogy kedvező fordulatot érjenek el a jelenlegi nyugtalanító nemzetközi helyzetben – az alábbi közös nyilatkozatot teszik:

I.

Az utóbbi években nagymértékben fokozódott a nemzetközi feszültség. A világ közel került ahhoz a határhoz, amelyen túl az események ellenőrizhetetlenné válhatnak.

A fegyverkezési verseny erőteljesen fokozódik. Az amerikai közepes hatótávolságú nukleáris rakéták számos nyugat-európai

NATO-országban történő telepítése új, veszélyes helyzetet teremtett földrészünkön, válaszfalépítkezésekre kényszerítette a Szovjetuniót és néhány más szocialista országot.

Különös aggodalmat vált ki annak veszélye, hogy a fegyverkezési versenyt kiterjesztik a világra. Ez megingatná a kialakult hadászati helyzetet, a világra az emberiséget fenyegető halálos veszedelem új forrásává változtatná.

A feszültség és a háborús veszély növekedésének okai az imperializmus – mindenekelőtt az Egyesült Államok – politikájában rejlenek, amely nyíltan katonai fölényre törekszik, hogy rákényszerítse akaratát más népekre és államokra.

A Varsói Szerződés tagállamai semmilyen körülmények között sem mondanak le népeik biztonságáról. Nem törekszenek katonai fölényre, de azt sem engedik meg senkinek, hogy velük szemben erre szert tegyen. Határozottan ellenzik a fegyverkezési versenyt és annak eszkalációját, síkraszállnak az erőegyensúly lehető legalacsonyabb szinten történő megvalósításáért.

Külpolitikájuk fő célja a nukleáris háború veszélyének elhárítása, a katonai szembenállás szintjének csökkentése, a nemzetközi kapcsolatoknak a békés egymás mellett élés és az enyhülés szellemében történő fejlesztése volt és marad. Abból indulnak ki, hogy az ideológiai különbségeknek nem szabad befolyásolniuk az államközi kapcsolatokat és aláásniuk azok stabilitását, s hogy napjainkban különösen szükség van a nemzetközi helyzet normalizálásáért fellépő összes állam és erő aktív együttműködésére. Erre irányul a Varsói Szerződés tagállamai és más békeszerető országok javaslatainak egész sora. A különböző társadalmi rendszerű országok politikai párbeszéde, a józanul gondolkodó körök tevékenysége, a háborúellenes mozgalmak és a béke erőinek aktivitása bizonyítja, hogy vissza lehet térni az enyhüléshez, azt ki lehet terjeszteni az államközi kapcsolatok valamennyi területére és fordulatot lehet elérni a szilárd biztonság és az együttműködés felé.

Egy ilyen fordulathoz véget kell vetni az erő és a konfrontá-

cio politikájának. Valamennyi államnak szigorúan be kell tartania a nemzeti függetlenség és szuverenitás tiszteletben tartása, az erő alkalmazásáról és az azzal való fenyegetésről történő lemondás, a határok sérthetetlensége, a területi integritás, a viták békés rendezése, a belügyekbe való be nem avatkozás és az egyenjogúság elvét, valamint a nemzetközi kapcsolatok más, általánosan elfogadott normáit. Megengedhetetlenek az egyes országok helyzetét, politikáját torzítva bemutató rágalomhadjáratok. Semmivel sem igazolható a más országok és népek belügyeibe való beavatkozás, az állami terrorizmus politikája. Senki sem vitathatja el a népek azon jogát, hogy az általuk szabadon megválasztott társadalmi-politikai rendszerben éljenek és dolgozzanak.

A nemzetközi viszonyok megjavítása új, korunk realitásainak megfelelő politikai megközelítést, kölcsönös önmérsékletet követel. Olyan halaszthatatlan intézkedésekre van szükség, amelyek lehetővé tennék a fegyverkezési verseny megállítását és a világűrre történő kiterjesztésének megakadályozását, a fegyverzetek – mindenekelőtt a nukleáris fegyverzetek – nagymértékű csökkentését. Ezzel kapcsolatban az ülés résztvevői kiemelték az űrfegyverek, valamint a stratégiai és a közepes hatótávolságú nukleáris fegyverzetek kérdésköréről Genfben folyó szovjet–amerikai tárgyalások nagy jelentőségét. Támogatják a Szovjetunió konstruktív álláspontját, amely a fegyverkezési verseny világűrre történő kiterjesztésének megakadályozásával és a földön való fegyverkezési hajsza megszüntetésével összefüggő feladatok gyakorlati megoldására irányul; azon nagy jelentőségű, új kezdeményezését – javaslatát –, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok állapodjon meg a támadó űrfegyverek teljes betiltásáról és az egymás területének elérésére képes nukleáris fegyverzetek radikális, 50%-os csökkentéséről.

A szövetséges szocialista országok vezetői úgy vélik, hogy a közelgő szovjet–amerikai csúcstalálkozónak hozzá kell járulnia a világban jelenleg meglévő veszélyes feszültség enyhítéséhez,

a háborús veszély csökkentéséhez, a fegyverkezési verseny megszüntetéséhez, a leszerelés irányába történő tényleges előrelépést szolgáló, kölcsönösen elfogadható döntésekhez.

II.

A nukleáris veszély elhárításaért vívott harc legfontosabb feladata az események jelenlegi veszélyes menetének megállítása, az európai katonai szembenállás szintjének csökkentése. A nemzetközi biztonságot, s ezen belül Európa biztonságát sem lehet katonai eszközökkel, katonai erővel szavatolni. Földrészünk szilárd békéje csak az enyhüléssel, a leszereléssel, a bizalom növelésével és a nemzetközi együttműködés fejlesztésével érhető el.

Meg kell állítani a nukleáris fegyverek további telepítését a kontinensen, ezen túlmenően el kell érni csökkentésüket. A Varsói Szerződés tagállamai határozottan síkraszállnak azért, hogy Európa teljes mértékben mentesüljön mind a közepes hatótávolságú, mind pedig a harcászati nukleáris fegyverektől.

Fontos lépés lenne ezen az úton, és az európai közepes hatótávolságú nukleáris eszközök lehető leggyorsabb, kölcsönös csökkentéséről szóló megállapodás elérését megkönnyítené, ha azokról az úrfegyverek és a hadászati fegyverzetek kérdéskörétől különválasztott, azzal nem közvetlenül összefüggő, megfelelő megegyezés születne.

Ezzel kapcsolatban különösen nagy jelentőségűek a Szovjetunió, jóakarata bizonyítékeként tett, olyan, egyoldalú lépései, mint közepes hatótávolságú rakétái telepítésének moratóriuma Európában, csakúgy, mint – az amerikai közepes hatótávolságú rakéták európai telepítésére válaszul – a Szovjetunió európai részén pótlólagosan telepített SS–20-as rakéták kivonása a harcászati készülségből.

Most rendkívül fontos, hogy a földrész valamennyi állama, mindenekelőtt a NATO és a Varsói Szerződés országai tevékenyen járuljanak hozzá a nukleáris fegyverzetek csökkentéséhez és kivonásukhoz Európából; hogy az ezzel összefüggő tárgyalá-

sokon eredmények szülessenek, az erőfeszítések a nukleáris háború veszélyének elhárítására irányuljanak. Az európai és a világbéke sorsáért nagy felelősség hárul azokra az államokra, amelyek területén már folyik vagy tervezik közepes hatótávolságú nukleáris rakéták telepítését.

Az ülés résztvevői teljes támogatásukról biztosították azokat a kezdeményezéseket, amelyek nukleáris fegyvermentes övezetek létrehozását célozzák az európai földrész különböző térségeiben, egyebek között Európa északi részén és a Balkánon. Támogatják azt a kezdeményezést is, amelynek célja egy nukleáris fegyverektől mentes folyosó kialakítása a NATO és a Varsói Szerződés országait Közép-Európában elválasztó vonal mentén.

Az ülés résztvevői emlékeztetnek a NATO tagállamaihoz intézett, érvényben lévő közvetlen tárgyalások folytatására vonatkozó javaslataikra:

- kössenek szerződést a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról, a Varsói Szerződés és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai közötti békés kapcsolatok fenntartásáról. A szerződés nyitott lenne minden európai és más, érdekelt ország számára;
- fagyasszák be és csökkentsék katonai kiadásait;
- mentesítsék Európát a vegyi fegyverektől.

Támogatják a Német Demokratikus Köztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormányának erőfeszítéseit vegyifegyver-mentes övezet kialakítására Közép-Európában.

A Varsói Szerződés tagállamai mielőbbi megállapodásokat szorgalmaznak a közép-európai haderők és fegyverzetek kölcsönös csökkentéséről folyó bécsi tárgyalásokon, és első lépésként javasolják a szovjet és az amerikai fegyveres erők csökkentését.

Síkraszállnak azért, hogy az európai bizalom és biztonság erősítése érdekében a stockholmi konferencián mielőbb dolgozzanak ki érdemi, egymást kölcsönösen kiegészítő politikai és katonai jellegű intézkedéseket.

Az európai együttműködést, a KGST és az EGK tagországai

közötti kereskedelmi-gazdasági kapcsolatok fejlesztését elősegítené a két szervezet közötti közvetlen, érdemi kapcsolatok létesítése, éppúgy, mint konkrét kérdésekkel kapcsolatos érintkezéseik.

Az európai államok határainak, társadalmi-politikai rendjének felülvizsgálatát célzó felhívások ellentétesek a bizalom és a kölcsönös megértés, valamint a jószomszédi kapcsolatok erősítésével. Földrészünkön a második világháború utáni határok sérthetetlenek. Minden olyan kísérlet, amely – közvetlenül vagy közvetve – e tényt kétségbe vonja, aláásná az európai béke alapjait, s veszélyeztetné a népek békéjét és biztonságát. A mai területi-politikai realitások tiszteletben tartása az európai államok normális kapcsolatainak alapfeltétele.

Ezzel összefüggésben az ülés résztvevői rámutattak a revansista erők újjáéledésének – elsősorban a Német Szövetségi Köztársaságban jelentkező – veszélyére. A revansizmus hivatalos és egyéb bátorítása – történjék bárhol – ellentétes az európai békével, enyhüléssel, együttműködéssel, a hetvenes években megkötött szerződésekkel és egyezményekkel, a helsinki záróokmánnyal.

Hangsúlyozták a tíz esztendővel ezelőtt, az európai államok, az Amerikai Egyesült Államok és Kanada vezetőinek részvételével megtartott értekezlet jelentőségét, amely elfogadta az európai biztonság és együttműködés alapját képező legfontosabb elveket és megállapodásokat. Az értekezlet a politikai realizmus, a jóakarat és a minden állam jogos érdekeit figyelembe vevő készség meggyőző megnyilvánulása volt. Az enyhülés szellemét megtestesítő záróokmány kiállta az idők próbáját, és – mint azt a nemrégiben Helsinkiben megtartott külügyminiszteri értekezlet is igazolta – az összeurópai együttműködés hosszú távú programja marad.

Az európai légkör javításához, a kölcsönös bizalom erősítéséhez napjainkban létfontosságú az európai országok – különböző formákban és szinteken – ezen az alapon folytatott politikai párbeszédének elmélyítése. Az ülésen képviselt államok kifejezik

készségüket a gazdasági és a tudományos-műszaki együttműködés újabb formáinak feltárására Nyugat-Európa országaival, az egyenjogúság és a kölcsönös előnyök alapján. Emellett képesek fejleszteni az együttműködést a környezetvédelem, a kultúra, az oktatás és az egészségügy terén, valamint más területeken is. Felleptek és a jövőben is következetesen síkraszállnak az emberi jogok teljes, minden területen történő érvényesítéséért, tiszteletben tartva az államok szuverenitását.

A Varsói Szerződés tagállamai továbbra is konstruktívan részt vesznek az európai fórumok – így a jelenlegi budapesti Európai Kulturális Fórum – munkájában. Készek erőfeszítéseket tenni a Helsinkiben megkezdett sokoldalú folyamat határozott és kiegyensúlyozott folytatásáért. Véleményük szerint az európai biztonsági és együttműködési értekezlet résztvevőinek 1986. évi bécsi találkozója ebben fontos szerepet hivatott betölteni.

Az ülésen képviselt államok változatlanul síkra szállnak azért, hogy valamennyi aláíró ország következetesen valósítsa meg a helsinki záróokmány minden elvét és rendelkezését. Az államközi kapcsolatoknak ezen az alapon történő fejlődése elősegítené, hogy Európa a szilárd béke és a kölcsönösen előnyös együttműködés földrészévé váljon.

III.

Napjaink legfőbb feladata a fegyverkezési verseny, mindenekelőtt a nukleáris fegyverkezés megállítása, és a leszerelésre való áttérés.

E feladat megoldásában nagy előrelépést jelentene, ha a Szovjetunió és az Egyesült Államok több elsőrendű intézkedést tenne. Mindenekelőtt le kell állítani a támadó úrfegyverek, köztük a műholdelhárító eszközök létrehozásával, kipróbálásával és rendszerbe állításával kapcsolatos munkálatokat; a jelenlegi mennyiségi szinten be kell fagyasztani a meglévő nukleáris fegyverzetet, egyben maximálisan korlátozni kell korszerűsítésüket,

és egyidejűleg be kell szüntetni e fegyverzet újabb fajtáinak és típusainak létrehozását, kipróbálását és telepítését; le kell állítani a közepes hatótávolságú rakéták európai telepítését. E lépések még a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti, a nukleáris és az űrfegyverek kérdését átfogó megállapodás kidolgozása előtt megvalósíthatók lennének.

A nukleáris fegyverkezési verseny megállítása érdekében olyan lépésekre is szükség van, mint a nukleáris robbantások minden fajtájának beszüntetése. A ülés résztvevői támogatásukról biztosították a Szovjetunió által a nukleáris robbantásokra egyoldalúan meghirdetett moratóriumot. Most elsősorban az Egyesült Államokon a sor.

Ezt a célt szolgálná az is, ha a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok kölcsönösen kötelezettséget vállalna, hogy semmilyen nukleáris fegyvert nem helyez el olyan ország területén, ahol ilyenek nem találhatók, nem növeli nukleáris fegyverkészleteit, és nem váltja fel újakkal e fegyvereket azokban az országokban, ahol azok már megtalálhatók.

Jó példát mutathatna a Szovjetunió és az Egyesült Államok a hagyományos fegyverzetek versenyének visszafogásában is.

Az ülés résztvevői javasolják, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok vállaljon kötelezettséget: nem hoz létre és nem gyárt olyan típusú hagyományos fegyvereket, amelyek romboló hatásukat tekintve felérnek a tömegpusztító fegyverekkel.

Javasolják továbbá, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok az 1986. január 1-i állapotnak megfelelően fagyassza be fegyveres erői, beleértve külföldön állomásozó erői létszámát is.

A különböző területeken folyó fegyverkezési verseny korlátozásának hatékony eszköze lenne, ha a Szovjetunió és az Egyesült Államok a következő pénzügyi évtől kezdődően kölcsönösen lemondana katonai költségvetése növeléséről.

Az ülés résztvevői támogatják a Szovjetuniónak az ENSZ Közgyűlés 40. ülészaka elé terjesztett új javaslatát „A világűr békés felhasználását célzó nemzetközi együttműködésről és militarizálásának megakadályozásáról”. E fontos kezdeményezés

megvalósítása nemcsak hatékony védelmet biztosítana az emberiségnek az űrfegyverkezési verseny súlyos következményeivel szemben, hanem közös erőfeszítéssel újabb kimagasló eredményeket hozna a népek érdekeit szolgáló tudomány és technika fejlődésében.

Az ülésen képviselt államok a nukleáris fegyverek általános és teljes felszámolásának következetes hívei. Kijelentik, hogy továbbra is érvényesek azok a korábbi, valamennyi nukleáris hatalomnak tett javasolataik, amelyek a nukleáris fegyverek elsőkénti alkalmazásáról való lemondásra, a nukleáris fegyverekkel folytatott kísérletek általános betiltására és bármilyen formában történő további elterjedésének megakadályozására vonatkoznak.

Úgy vélik, hogy azoknak az államoknak, amelyek nem rendelkeznek nukleáris fegyverrel, és területükön nincsenek ilyen fegyverek, joguk van olyan megbízható nemzetközi jogi biztosítékokra, amelyek szavatolják, hogy ellenük nem alkalmaznak nukleáris fegyvert.

Napjainkban mind fontosabb és halaszthatatlanabb feladat a vegyi fegyverek – beleértve azok különösen veszélyes változata, a bináris fegyverek – teljes betiltása és megsemmisítése. Ez kölcsönös realizmussal és jóakarattal maradéktalanul megoldható, beleértve az erről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtása feletti ellenőrzés problémáját is. Az ülés résztvevői úgy értékelik, hogy a vegyi fegyverek teljes betiltása érdekében kifejtett közös erőfeszítéseket elősegítené – a vegyi fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló – nemzetközi megállapodás, amelynek kidolgozásában készek részt venni.

Az ülésen képviselt államok megismétlik felhívásukat, hogy kezdődjenek konkrét tárgyalások a hagyományos fegyverzetek akár globális, akár regionális korlátozásáról és csökkentéséről, a fegyverkezési verseny megfékezéséről a tengereken és az óceánokon.

A tanácskozás résztvevői ismételten megerősítik álláspontjukat, hogy újabb nemzetközi erőfeszítések szükségesek a kül-

földi katonai támaszpontok felszámolása és a külföldön állomásozó fegyveres erők kivonása érdekében.

Az ülésen részt vevő államok szükségesnek tartják a jelenleg működő sokoldalú fórumok – a genfi leszerelési értekezlet, a stockholmi konferencia, a bécsi tárgyalások – hatékonyságának fokozását, és a most folyó tárgyalások napirendjén nem szereplő, a fegyverzetkorlátozással és a leszereléssel kapcsolatos kérdések konstruktív megvitatásának megkezdését. Más államokkal kötött egyezmény alapján, az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvének megtartásával készek bármely fegyverfajtát korlátozni, csökkenteni, kivonni és örökre megsemmisíteni.

A Varsói Szerződés tagállamai mindig nagy figyelemmel tanulmányoztak minden, a fegyverzetek korlátozására és csökkentésére irányuló konstruktív kezdeményezést. A jövőben is így fognak cselekedni.

Az ülésen képviselt szocialista államok síkraszállnak azért, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete, e tekintélyes fórum, növelje hozzájárulását a fegyverkezési verseny megszüntetéséhez és a leszereléshez.

Az ENSZ – amelyet az antifasiszta koalíció népei 40 évvel ezelőtt azért hoztak létre, hogy megmentse a mai és a jövő nemzedéket a háború borzalmaitól, megőrizze a békét és a biztonságot – egyetemes szervezetté vált. Teljes mértékben teljesítenie kell fő küldetését: legyen az a fórum, ahol a nemzetek összehangolhatják a háború elhárítása érdekében kifejtett tevékenységüket. Az ENSZ Alapokmányában foglalt nemes célok és elvek következetes tiszteletben tartása elengedhetetlen előfeltétele a béke megőrzésének.

IV.

A Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége leg-

felső szintű vezetői más nemzetközi kérdésekről folytatott véleménycseréjük során hangsúlyozták: az ülésen képviselt országok készek az aktív együttműködésre minden érdekelt országgal az Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában és a világ más térségeiben kialakult válsághelyzetek mielőbbi rendezése és új feszültséggócok keletkezésének megakadályozása céljából.

A béke oszthatatlan, és a mai feszült nemzetközi helyzetben bármely helyi konfliktus azzal a veszéllyel fenyeget, hogy nagy, sőt világméretű összeütközéssé terebélyesedhet. Határozottan véget kell vetni az imperializmus erőpolitikájának és a belügyekbe való beavatkozásnak, az agressziós cselekedeteknek; az államok közötti konfliktusokat és vitákat békés úton kell rendezni; teljes mértékben tiszteletben kell tartani minden nép jogát, hogy döntsön saját sorsáról.

A Varsói Szerződés tagállamai támogatják Latin-Amerika népeinek harcát a függetlenségért, a társadalmi és gazdasági haladásért. Elítélték a Nicaragua elleni agresszív lépéseket és szolidaritást vállalnak a közvetlen fegyveres támadás által fenyegetett országgal. Ismételten támogatásukról biztosították a szocialista Kubát, mely állandó fenyegetettségben él. Közép-Amerika problémáit külső beavatkozás nélkül, az intervenciót, a fenyegetést és a külső nyomást kizáró politikai eszközökkel lehet és kell megoldani.

Az ülés résztvevőinek szilárd meggyőződése, hogy az átfogó, igazságos és tartós közel-keleti rendezés csak minden érdekelt fél kollektív erőfeszítésével, az izraeli csapatoknak az 1967 óta megszállt arab területekről történő teljes kivonásával, a palesztin arab nép törvényes – az önrendelkezésre és önálló államalapításra is kiterjedő – jogainak érvényesítésével, a térség minden államának a független létezéshez és fejlődéshez való joga biztosításával érhető el. A gyakorlati megoldást az ENSZ égisze alatt rendezendő, Közel-Kelettel foglalkozó nemzetközi konferencia jelenti, minden érdekelt fél, köztük a Palesztinai Felszabadítási Szervezet részvételével. A közel-keleti kérdés megoldá-

sát elősegítené az arab országok és a palesztin mozgalom egységének megerősítése.

Földünk e részén a béke megszilárdítását szolgálná a libanoni belső problémák rendezése nemzeti megegyezéssel, az ország szuverenitásának és területi integritásának megőrzésével, valamint az Irán és Irak közötti háború haladéktalan beszüntetése, a helyzet stabilizálása a Perzsa-öböl térségében.

Az ülésen hangsúlyozták, hogy a ciprusi probléma igazságos, politikai, tárgyalásos rendezését az ENSZ vonatkozó határozatai alapján, mindkét közösség törvényes érdekeinek figyelembevételével kell elérni. A Ciprusi Köztársaságnak független, szuverén, egységes és területileg sérthetetlen, el nem kötelezett államnak kell maradnia.

Az ülés résztvevői támogatják azokat az erőfeszítéseket, amelyeket az ENSZ főtitkára – személyes megbízottjának közvetítésével – a politikai rendezés érdekében fejt ki az Afganisztán és Pakisztán közötti tárgyalásokon.

Az ülés támogatja azokat az erőfeszítéseket és kezdeményezéseket, amelyeket a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság a félsziget békéjének és stabilitásának megszilárdításáért, Korea békés és demokratikus egyesítéséért tesz.

Megkülönböztetett jelentősége van az ázsiai és csendes-óceáni béke és együttműködés megszilárdításának, a dél-kelet-ázsiai problémák politikai eszközökkel történő rendezésének, a bizalom és a biztonság megerősítésének e térségekben.

Alapvető feladat az Indiai-óceán békeövezetté változtatása, és az ezt célzó nemzetközi konferencia összehívása.

Az általános biztonság érdekeit szolgálják a Csendes-óceán déli térségében levő államok atomfegyvermentes övezet kialakítására irányuló erőfeszítései.

Az Afrika déli részén kialakult helyzet áttekintésekor az ülés résztvevői támogatásukról biztosították a namíbiai nép önfeldolgozó harcát, amelyet a SWAPO vezetésével vív országa szabadságáért és függetlenségéért. Hangsúlyozták, hogy Namíbiának haladéktalanul el kell nyernie függetlenségét. Határozottan

elítélik a Dél-afrikai Köztársaság apartheid-politikáját, az ország afrikai őslakossága ellen hozott tömeges megtorló intézkedéseket és követelik a pretóriai fajüldöző rezsim támogatásának megszüntetését. Követelik: az imperialista erők szüntessék be beavatkozásukat Angola és a többi dél-afrikai állam belügyébe, az ellenük irányuló agresszív cselekedetet és katonai intervenciójukat.

A Varsói Szerződés tagállamai támogatják a Román Szocialista Köztársaság javaslatát, hogy az ENSZ Közgyűlés 40. ülésszaka fogadjon el az egymással konfliktusban álló államokhoz szóló felhívást a harci cselekmények haladéktalan beszüntetéséről és a tárgyalások megkezdéséről, illetve arról, hogy az ENSZ minden tagállama a konfliktusokat és a vitákat politikai eszközökkel rendezze.

Megállapították, hogy növekszik az el nem kötelezett országok mozgalmának szerepe a nemzetközi életben. Az ülésen képviselt szocialista államok – a mozgalom önállóságának, alapelveinek teljes tiszteletben tartásával – a jövőben is készek együttműködni az el nem kötelezett országokkal a háborús veszély elhárításaért, a leszerelésért és a békéért, az enyhülésért, a nemzeti függetlenségért, illetve a gyarmatosítás és a fajüldözés ellen vívott harcban, valamint a nemzetközi gazdasági problémák megoldásában.

Határozottan sikraszállnak a nemzetközi kapcsolatok normalizálásáért a gazdaság, a tudomány és a technika területén. Fellépnek mindenfajta mesterséges akadály és hátrányos megkülönböztetés felszámolásáért, a gazdasági kapcsolatokat érintő bizalomerősítő intézkedések elfogadásáért, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok egész rendszerének igazságos és demokratikus alapokra helyezéséért, egy új nemzetközi gazdasági rend kialakításáért, a gyengén fejlettség felszámolásáért.

Azonnali rendezést követel a fejlődő országok külső eladósdásának problémája, amely a gyarmatosítás és az újgyarmatosítás egyik súlyos következménye, a nemzetközi élet bonyolultabbá válásának egyik tényezője. A szocialista államok fellép-

nek a nemzetközi valutáris és pénzügyi viszonyok rendezéséért, azért, hogy azok ne váljanak a politikai nyomás és a belügyekbe való beavatkozás eszközévé. Az ülés résztvevői amellet vannak, hogy az ENSZ égisze alatt minden állam részvételével mielőbb kezdjenek konkrét, érdemi tárgyalásokat a legfontosabb nemzetközi gazdasági problémák – beleértve a külső adósságproblémák – világméretű és igazságos megoldása érdekében.

A Varsói Szerződés tagállamai a béke, a nemzetközi biztonság megszilárdításának, a fegyverkezési verseny megszüntetésének és a leszerelésre való áttérésnek a kérdéseit az emberiség többi globális problémájával szoros összefüggésben vizsgálják, vagyis együtt a gazdasági elmaradottság leküzdésével, a kiterjedt éhségövezetek, a nyomor, a fertőző betegségek és az írástudatlanság felszámolásával; az emberiségnek az energetikai, a nyersanyag- és az élelmezési források iránt megnövekedett szükségletei kielégítésével, a környezetvédelemmel, a világtengerek és a világűr békés meghódításával.

Ha ezek a problémák nemzetközi összefogással nem oldódnak meg, elkerülhetetlen a gondok további növekedése és új nemzetközi feszültségforrások keletkezése. Ezen problémák sikeres megoldásának előfeltétele a fegyverkezési hajsza megfékezése, az államok, elsősorban a hatalmas katonai potenciállal rendelkező országok katonai kiadásainak lényeges csökkentése, valamint az így megtakarított pénzüsszegek egy részének a fejlődő országok gazdasági és társadalmi szükségleteire fordítása.

Napjainkban a tudományos-technikai forradalom vívmányai és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok fejlődése következtében lehetővé vált, hogy nemzetközi programok valósuljanak meg a tudományos kutatás és a gyakorlati tervezőmunka területén és olyan technika és technológia jöjjön létre, melynek segítségével többszörösére növelhető a társadalom munkájának termelékenységé. Nem mindegy azonban, hogy milyen célt szolgálnak ezek a programok.

Az ülés résztvevőinek meggyőződése szerint a mostani körülmények között elengedhetetlen, hogy a nemzetközi tudományos-

műszaki együttműködést kizárólag békés céloknak rendeljék alá és világméretűvé tegyék. Ez biztosíthatja leginkább, hogy az emberi elme új felfedezései nem válnak a népek közötti viszályok okává, hanem az emberiség együttesen hasznosítja majd e vívmányokat közös célok érdekében. Az e téren kidolgozott egységes világméretű programokat fel lehetne használni az elektronika, a robottechnika, a biotechnológia, az atomfizika és a modern tudomány és technika egyéb kulcsfontosságú területein, az emberiség előtt álló közérdekű feladatok megoldására. Az értekezleten képviselt államok kijelentik, hogy jelentős mértékben készek hozzájárulni egy ilyen program kidolgozásához és megvalósításához.

V.

A jelenlegi nemzetközi helyzetben különösen nagy jelentőségű a szolidaritás és az egység megerősítése a szocialista országok között, melyeket összeköt alapvető érdekeik azonossága, a szocialista és kommunista építés céljai és a marxista-leninista világnézet. Ezzel kapcsolatban az ülés résztvevői hangsúlyozták a Varsói Szerződés aláírásával létrejött politikai-védelmi szövetség kiemelkedő szerepét. E szövetség immáron 30 éve megbízhatóan védelmezi a testvéri népek békés alkotó munkáját, s az európai és a világbéke megőrzésének fontos tényezője.

A tagállamok egyhangú döntése a Varsói Szerződés hatályának meghosszabbításáról kifejezte határozott szándékukat, hogy erősítik barátságukat és együttműködésüket, egyeztetett külpolitikát valósítanak meg.

A Varsói Szerződés tagállamai nemzeti és nemzetközi érdekeik harmonikus összehangolásával a jövőben is következetesen törekednek együttműködésük hatékonyságának növelésére az élet minden területén. Készek fokozott mértékben egyesíteni erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy a tudományos-technikai haladás meggyorsításával biztosítsák a testvéri országok dinamikus társadalmi és gazdasági fejlődését és tovább növeljék

népeik jólétét. Nagy jelentőséget tulajdonítanak a KGST-tag-országok felső szintű tanácskozásán hozott intézkedések mielőbbi megvalósításának, melyek a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködés és kooperáció, a szocialista gazdasági integráció elmélyítését, különösen a kiemelt területeken történő fejlesztését célozzák.

Az értekezlet résztvevői kifejezték eltökéltségüket, hogy a jövőben tovább szélesítik a szocialista és a kommunista építésről folytatott tapasztalatcseréjüket, minden erejükkel hozzájárulnak a testvérpártok közötti kapcsolatok, a kormányaik, parlamentjeik, minisztériumaik és intézményeik, társadalmi szervezeteik és dolgozó kollektíváik közötti kapcsolatok fejlődéséhez. Az együttműködés elmélyítésére törekednek a tudomány, a kultúra és az oktatás területén, ösztönzik az idegenforgalmi és a helyi kapcsolatok kiszélesítését és az állampolgáraik közötti érintkezést.

Abból a meggyőződésből kiindulva, hogy a szocialista országok közötti együttműködés megfelel valamennyiük és az egész szocialista világrendszer érdekeinek, az ülés résztvevői a jövőben is a kapcsolatok és a sokoldalú együttműködés fejlesztésére törekcszenek minden szocialista állammal. Ezzel kapcsolatban kijelentik, hogy készek együttműködni a Kínai Népköztársasággal a békéért és a szocializmusért, valamint az imperializmus ellen vívott harcban.

Az ülés résztvevői emlékeztetnek arra, hogy nem a szocialista országok akarták szemben álló katonai tömbökre osztani Európát. Amíg azonban létezik a NATO katonai tömbje és az európai, illetve a világbékét veszély fenyegeti, a szocialista országok erősíteni fogják védelmi szövetségüket. Ugyanakkor megerősítik készségüket a Varsói Szerződés és a NATO egyidejű feloszlatására, s első lépésként a két szövetség katonai szervezetének felszámolására.

A szófiai tanácskozás résztvevői hangsúlyozták a hitleri fasizmus és a japán militarizmus felett, a szabadságszerető népek

által aratott győzelem világtörténelmi jelentőségét, amelynek 40. évfordulójáról a Föld népei széleskörűen megemlékeztek.

A történelmi tapasztalat megmutatta, hogy nincs olyan erő, amely képes volna megtörni a szabadságukat és függetlenségüket védő népek akaratát; elkerülhetetlen vereségre ítéltett minden kísérlet, amely a szocialista rend megdöntésére irányul; a népeknek éberséget kell tanúsítaniuk az imperializmus világhatalmi terveivel szemben. A második világháború tanulságai megerősítik azt is, hogy lehetséges és szükséges az államok – többek között a különböző társadalmi rendszerű országok – aktív együttműködése az agresszió és a háború ellen, a békéért és a biztonsáért. Ezt addig kell megvalósítani, amíg nem késő, mielőtt még hullani kezdenének a bombák és elindulnának a rakéták.

A Varsói Szerződés tagállamai felhívással fordulnak Európa és a többi földrész minden országának kormányához és népéhez, hogy egyesítsék erőfeszítéseiket az emberiség pusztulásával fenyegető veszélyek elleni harcban. Minden – bármilyen nehéz és bonyolult – nemzetközi problémát politikai eszközökkel, tárgyalásokkal, a felek jogos érdekeinek figyelembevételén alapuló termékeny párbeszéd útján oldjanak meg. A világnézetben, a politikai és más természetű meggyőződésben meglevő különbségeknek nem szabad akadályt jelenteniük. A béke erői aktívan és egységesen fellépve képesek elhárítani a nukleáris katasztrófát, biztosítani a népek legalapvetőbb, az élethez, az önálló és szabad fejlődéshez való jogát.

Népszabadság, 1985. október 24.

Rövidítések és fogalmak magyarázatának jegyzéke

- ¹ A párizsi szerződéseket 1954. október 23-án írták alá. A szerződések célja: a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) felfegyverzése és bevonása a NATO-ba. A párizsi dokumentumok három csoportba sorolhatók.

A dokumentumok első csoportja az NSZK szuverenitásának részleges helyreállításáról rendelkezik: megszüntette a három nyugati hatalom megszállási rendszerét, de fenntartotta „a megelőzően gyakorolt vagy bírt jogokat és felelősségeket Berlinre és Németországra”.

A dokumentumok második csoportja a brüsszeli szerződés alapján létrejött nyugat-európai államok blokkjának a NATO-hoz való viszonyáról szól.

A dokumentumok harmadik csoportja az NSZK és a NATO kapcsolatát rendezte. Az Egyesült Államok a NATO valamennyi tagállama nevében csatlakozásra hívta fel az NSZK-t. A NATO Tanácsa egyidejűleg kimondta, hogy a tagállamoknak a kontinensen állomásozó fegyveres erőt – a tengerentúli területek védelmére rendelt csapatok kivételével – az európai főparancsnoknak rendelte alá.

- ² *Nyugat-európai Unió* (Western European Union – WEU). A párizs szerződések lehetővé tették, hogy az NSZK és Olaszország csatlakozzon az 1948. március 17-én létrehozott brüsszeli egyezményhez. Ennek alapján a brüsszeli szerződés által létrehozott öthatalmi szövetséget (Franciaország, Nagy-Britannia, Belgium, Hollandia és Luxemburg) Nyugat-európai Unióvá szervezték.

A szerződő felek kimondták, hogy „A szerződés végrehajtása során a Magas Szerződő Felek és minden általuk e Szerződés keretében felállított szerv szorosán együtt fog működni az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével.”

- ³ A Szovjetunió kezdeményezésére összehívott első értekezlet az európai béke és biztonság kérdéseiről 1954. november 29–30-án ülésezett Moszkvában, amelyre a szovjet kormány 1954. november 13-i jegyzékében meghívta valamennyi európai állam és az Észak-amerikai Egyesült Államok kormányát. A tőkés országok e tanácskozáson nem vettek részt.

- ⁴ *SEATO* – South-East-Asia Treaty Organization (Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete). A szerződést Ausztrália, az Egyesült Államok, Franciaország, Fülöp-szigetek, Nagy-Britannia, Pakisztán, Thaiföld és Új-

Zéland 1954. szeptember 8-án írta alá Manilában, és 1955. február 19-én léptették hatályba. A tagállamok saját védelmi területüknek nyilvánították egész Délkelet-Ázsiát, beleértve a Szerződő Felek minden ázsiai területét, valamint a Csendes-óceán egész délkeleti övezetét, kivéve a 21. északi szélességi fok 30. percétől északra fekvő csendes-óceáni térséget. Az USA azzal a „megszorítással” írta alá a szerződést, hogy fegyveres részvételét e térségben csak kommunista támadás esetére vállalja, külön nyilatkozatában azonban megerősítette, hogy „más jellegű támadás vagy fegyveres erőszak esetén tanácskozást folytat a szerződő felekkel”.

1966-ban Franciaország kivonta tisztjeit a SEATO katonai szervezeteiből. 1972-ben hivatalosan bejelentette kilépését a SEATO-ból.

- 5 A bandungi ázsiai–afrikai értekezlet 1955. április 18–24. között ülésezett, 23 ázsiai és 6 afrikai állam vezetői vettek ezen részt. Az értekezlet a világbéke és a nemzetközi együttműködés előmozdítása érdekében 10 elven nyugvó Nyilatkozatot fogadott el.

- 6 A NATO-t – North Atlantic Treaty Organization (Észak-atlanti Szerződés Szervezete) 1949. április 4-én Belgium, Dánia, Franciaország, Hollandia, Izland, Kanada, Luxemburg, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Portugália és az Egyesült Államok hozta létre. Görögország és Torokország 1952. február 18-án csatlakozott a NATO-hoz. 1955. május 5-én az NSZK is a NATO teljes jogú tagja lett.

A NATO tevékenysége a tagállamok területére, a Földközi-tengerre, az észak-atlanti térségben a Ráktérítőtől északra fekvő szigetekre terjed ki.

1966. március 10-én Franciaország, 1947 augusztusában pedig Görögország lépett ki a NATO közös katonai szervezetéből, de tagjai maradtak a politikai szervezetnek. Franciaország területéről kivonták a NATO katonai szerveit és egységeit, Görögország területén azonban továbbra is megmaradtak a NATO-támaszpontok.

A NATO legfőbb szerve az Észak-atlanti Tanács, amely a szervezet tagállamainak külügy-, hadügy- és pénzügyminisztereiből áll. A NATO tevékenységét a Tanács ülésszakai között az Állandó Bizottság irányítja.

- 7 Az NSZK parlamentje 1958. március 25-én hatalmazta fel a kormányt.

- 8 A három ország fegyvergyártási együttműködési egyezményt 1957 decemberében írták alá.

- ⁹ 1958. február 26. – Negyvennégy nyugatnémet egyetemi tanár felhívást intézett a Német Szakszervezeti Szövetséghez az atomfelfegyverkezés elleni harc ügyében.
1958. március 10. – Bonnban megalakult az „Atomhalál Elleni Harc Bizottsága”.
- ¹⁰ 1958. március 31. A Szovjetunió ezzel a lépésével elő kívánta segíteni a nukleáris fegyverkísérletek végleges megszüntetését. A nukleáris hatalmak – az Egyesült Államok és Nagy-Britannia – nem követték a Szovjetunió példáját.
- ¹¹ Algeria 1962. július 5-en kiáltotta ki függetlenséget. Dél-Jemen 1967. szeptember 26-án deklarálta függetlenséget.
- ¹² 1954. február 24-én Irak és Törökország együttműködési szerződést kötött, amelyhez április 4-én Nagy-Britannia, szeptember 23-án Pakisztán, november 3-án pedig Iran is csatlakozott. 1955. november 22-én a tagállamok bejelentették ottagú szervezetük megalakulását. Az USA csak 1957 júniusában lett tagja a paktum katonai bizottságának. Az 1958. július 28-i iraki nemzeti forradalom után 1959 márciusában Irak kilépett a szervezetből. A Bagdadi Paktum megszűnt, helyébe új szerv, a CENTO lépett (lásd a 30. sz. jegyzetet).
- ¹³ Eisenhower amerikai elnök 1957. január 5-én a Kongresszus elé terjesztett szokásos évi elnöki üzenetében hirdette meg az úgynevezett „vákuum-elméletet”. Ennek lényege: a szuezi vereség miatt a Közel-Keleten megrendült angol és francia pozíciókat az Egyesült Államoknak kell betöltenie. A doktrína megvalósításának egyik eszköze a közel- és közép-keleti országok gazdasági és katonai segélyezése, a másik a katonai beavatkozás. Eisenhower felhatalmazást kapott a Kongresszustól, hogy az amerikai fegyveres erőket szükség esetén felhasználhatja a szóban forgó területeken. Az elnök szabad kezet kapott a térség megerősödött nemzeti függetlenségi mozgalmainak visszaszorítására, fegyveres elfojtására is.
- ¹⁴ 1958. február 5-én a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK) kormánya javasolta, hogy Koreából vonják ki az összes külföldi csapatokat. Két héttel később – február 19-én – közös kínai-koreai nyilatkozatban bejelentették, hogy a kínai népi onkéntesek 1958 végéig távoznak a KNDK területéről. A kínai népi onkéntesek utolsó osztagai 1958. október 26-án elhagyták a KNDK területét. Az USA csapatai most is Dél-Koreában tartózkodnak.

- ¹⁵ Adam Rapacki külügyminiszter kormánya nevében – 1958. február 14-én – javasolta a Lengyelországot, Csehszlovákiát és a két Németországot magában foglaló közép-európai atommentes övezet megteremtését.
- ¹⁶ 1957. július 27. Az NDK kormánya a német egység megvalósítása érdekében a két Németország konföderációjának létrehozását javasolta, de azt az NSZK kormánya elutasította.
- ¹⁷ 1958. július 25-én a bukaresti rádió bejelentette: Románia területét elhagyta a Varsói Szerződés alapján Romániában tartózkodó szovjet csapatok utolsó egysége is.
- ¹⁸ A genfi értekezlet 1959. május 11. és augusztus 5. között volt, melyen a négy nagyhatalom – a Szovjetunió, Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok – külügyminiszterei és a két német állam képviselői vettek részt. A külügyminiszterek Németországgal kapcsolatos kérdéseket vizsgáltak meg, beleértve a német békeszerződést és a berlini kérdést is. Konkrét megállapodások nem születtek. Az értekezlet az adenaueri állaspont csődjét jelentette.
- ¹⁹ 1958. november 28-án a Szovjetunió kormánya a nyugati hatalmakhoz és az NDK kormányához intézett jegyzékében azt javasolta: számolják fel Berlinben a katonai megszállást, és Nyugat-Berlint nyilvánítsák demilitarizált szabad várossá.
- ²⁰ 1957. október 4.
- ²¹ 1959. szeptember 12–14.
- ²² 1959. október 4.
- ²³ 1959. szeptember 15–26.
- ²⁴ 1959. február 21–március 1.
- ²⁵ 1960. március 23–április 3.
- ²⁶ 1960. február 6–11.
- ²⁷ Az amerikai elnök szovjetunióbeli viszontlátogatása az U-2-es kémrepülőgép provokációja miatt elmaradt.

- ²⁸ Az Antarktisz területének békés felhasználásáról szóló egyezményt 1959. december 1-én Argentína, Ausztrália, Belgium, Chile, a Dél-afrikai Unió, Franciaország, Japán, Nagy-Britannia, Norvégia, a Szovjetunió, Új-Zéland és az Egyesült Államok kormányainak képviselői írták alá. Az egyezmény kimondja, hogy az Antarktisz térségét sem nukleáris kísérletek, sem katonai támaszpontok céljaira nem használják fel. Az egyezmény, amelyet 30 évre kötöttek, 1961. július 23-án lépett életbe.
- ²⁹ 1960. január 19-én Washingtonban aláírták az Egyesült Államok és Japán együttműködéséről és a biztonság kölcsönös szavatolásáról szóló egyezményt, amely az 1951. szeptember 8-án aláírt amerikai-japán szerződés helyébe lépett és megerősítette az USA-nak azt a jogot, hogy Japán területen szárazföldi, légi- és tengerészeti erőket állomásoztasson, illetve támaszpontokat tartson fenn. Japán kötelezte magát katonai potenciáljának fejlesztésére.
- ³⁰ *CENTO* – Central Treaty Organization (Központi Szerződés Szervezete). 1959. március 5-én jött létre a bagdadi paktum utódaként (lásd a 12. sz. jegyzetet), miután az Iraki Köztársaság kivált a bagdadi paktumból. Az USA ankarai nagykövete 1959. március 5-én Torokországgal, Iránnal és Pakisztánnal külön-külön ketoldalú katonai szerződést kötött. A CENTO alapfeladata volt a NATO és a SEATO kapcsolatának biztosítása a közép-keleti térségben. Továbbá, hogy a SEATO-val együtt Ázsia déli felén, az Indiai-oceán és a Csendes-óceán térségében összefüggő láncot alkosson a szocialista országok ellen irányuló katonai és politikai törekvesekben.
1979. március 12-én, a sah bukása után Iran kilépett a CENTO-ból, ugyanazonnap Pakisztán is bejelentette kilépését, majd Torokország is. A CENTO a kialakult helyzet következtében 1979. szeptember 26-án feloszlott.
- ³¹ A Szovjetunió, Franciaország, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok állam-, illetve kormányfői értekezletet 1960. május közepére hívták össze Párizsba. A meghívottak május 16-án a párizsi Elysée palotában találkoztak. A hazigazda megnyitója után, az erdemi tárgyalás megkezdése előtt Hruscsov szovjet miniszterelnök nyilatkozatában az USA elnökétől az U-2-es amerikai kémrepülőgépe Szovjetunió ellen elkövetett provokációjának elítélését és a bűnösök szigorú megbüntetésének ígéretét követelte. Mivel az USA elnöke nem teljesítette a szovjet kormány kívánságát, a csúcstalálkozó félbeszakadt.

- ³² Az NDK Minisztertanácsa a Varsói Szerződés tagállamai kormányainak, javaslatai alapján 1961. augusztus 13-án az NDK és Nyugat-Berlin, illetve Berlin és Nyugat-Berlin határait államhatároknak nyilvánította, és szuverenitása alapján ezen a határvonalon is megfelelő határvédelmi berendezéseket állított fel.
- ³³ „A légkörben, a világűrben és a víz alatt végzett nukleáris fegyverkísérletek betiltásáról” szóló szerződést a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia külügyminisztere 1963. augusztus 5-én írta alá Moszkvában. A részleges atomcsendegyezménynek is nevezett szerződés 1963. október 10-én lépett életbe. Napjainkig 130 állam csatlakozott a szerződéshez.
- ³⁴ *A sokoldalú Atom Ütőerő* (Multi Lateral Force – MLF) terve a franciaországi amerikai nukleáris rakétatámaszpontok megszüntetése után született meg. A tervet 1965 közepén levették a napirendről.
- ³⁵ *Az Atlanti Nukleáris Haderő* (Atlantic Nuclear Force – ANF) tervét az angol kormány dolgozta ki a sokoldalú Atom Ütőerő amerikai tervével szemben. Az NSZK-nak ez még szélesebb lehetőséget biztosított volna a NATO stratégiájában és az atomfegyverek feletti rendelkezésében. A terv azonban nem jutott el a megvalósulásig.
- ³⁶ Az 1960. július 11-én elfogadott új Csehszlovák Alkotmány az országot Csehszlovák Szocialista Köztársasággá deklarálta.
- ³⁷ 1965. augusztus 21. A Román Népköztársaságot Román Szocialista Köztársasággá deklarálták.
- ³⁸ A potsdami konferencián – 1945. július 17–augusztus 2. – a három nagyhatalom – Szovjetunió, Egyesült Államok és Nagy-Britannia – vezetője vett részt. A konferencia a második világháború európai szakaszának befejezését jelentette. Célja a háború utáni halaszthatatlan nemzetközi problémák megoldása, mindenekelőtt a német kérdés rendezése volt.
- ³⁹ 1964. augusztus 4-én az amerikai légierő minden bejelentés nélkül bombázni és löni kezdte a Vietnami Demokratikus Köztársaság (VDK) katonai objektumait.
- ⁴⁰ 1954. július 20-án írták alá az indokínai hadműveletek megszüntetéséről szóló egyezményeket Genfben. Az egyezmények vitájában 1954. május 8-tól július 20-ig Franciaország, a Kínai Népköztársaság, Nagy-Britan-

nia, a Szovjetunió és az Egyesült Államok külügyminiszterein kívül részt vett a Vietnami Demokratikus Köztársaság, Dél-Vietnam (Saigon), Laosz és Kambodzsa külügyminisztere. Az egyezményeket az Egyesült Államok kivételével a tárgyaló felek aláírták. Az USA képviselője egyoldalú nyilatkozatot tett, amelyben kijelentette: kormánya tudomásul veszi az egyezményeket és a július 21-én kiadott zárónyilatkozatokat, és nem fogja fenyegetéssel vagy erőszak alkalmazásával megzavarni azok teljesítését.

41 A VDK miniszterelnöke 1965. április 8-án négy pontban foglalta össze kormánya álláspontját a vietnami helyzet rendezéséről a nemzetgyűlés ülésén.

a) A vietnami nép alapvető jogainak elismerése a békére, a függetlenségre, a szuverenitásra, az egységre és a területi sérthetatlenségre.

b) Vietnam békés úton történő újraegyesítéséig tiszteletben kell tartani az 1954-es Genfi Egyezmények katonai rendelkezéseit (lásd a 40. sz. jegyzetet).

c) Dél-Vietnam ügyeit a népnek kell intéznie minden külföldi beavatkozás nélkül a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front (DNFF) programjának megfelelően.

d) Vietnam békés úton történő újraegyesítése a két övezet lakosságának ügye.

42 A VDK kormánya nem vette igénybe az önkéntesek segítségét.

43 1962. július 9-én került aláírásra a Laosz semlegességéről szóló Nyilatkozat és a hozzá kapcsolódó jegyzőkönyv, amelynek kidolgozásában – 1961. május 16–1962. július 9. – 14 állam vett részt: Burma, az Egyesült Államok, Franciaország, India, Kambodzsa, Kanada, a Kínai Népköztársaság, Laosz, Lengyelország, Nagy-Britannia, a Szovjetunió, Thaiföld, a Vietnami Demokratikus Köztársaság és Dél-Vietnam.

A Nyilatkozat megerősítette a Laoszi Királyság szuverenitásának, függetlenségének, területi sérthetatlenségének és a belső ügyeibe való be nem avatkozásnak az alapelveit.

44 Johnson amerikai elnök San Antonio-i nyilatkozatában – 1967. szeptember 29-én – többek között azt állította, hogy a dél-vietnami kommunisták győzelme közel hozná a harmadik világháborút. Az amerikaiak győzelme viszont csökkenti „egy nagyobb háború, talán a nukleáris háború valószínűségét”. Hanoiak rá kell döbbernien – mondotta –, hogy „nem nyerheti meg ezt a háborút”. „A béke igazi védelmezői”-nek nevezte azokat, „akik magukra vállalják” a hazafiak „legsúlyosabb csapásait”.

- 45 A potsdami értekezlet során 1945. augusztus 2-án a győztes szövetséges hatalmak úgy határoztak, hogy az Odera–Neisse vonaltól keletre fekvő területek a lengyel állam fennhatósága alá kerülnek. A Német Demokratikus Köztársaság kormánya és a Lengyel Köztársaság kormánya 1950. június 6-án egyezményt írt alá az Odera–Neisse-határ elismeréséről.
- 46 1969. október 21-en alakult meg a szociáldemokrata–szabaddemokrata koalíciós kormány. Kancellárrá Willy Brandtot választották meg.
- 47 A nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződést 1968. július 1-én egyidejűleg írták alá Moszkvában, Washingtonban és Londonban. Az NSZK 1969. november 28-án csatlakozott. A szerződés 1970. március 5-én lépett hatályba, amelyhez 1980. július 1-ig 122 állam csatlakozott. Közülük eddig 70-en kötöttek megállapodást a Nemzetközi Atomenergia Ügynökséggel (IAEA-val, lásd 72. jegyzet), ennek értelmében az ügynökség ellenőrizheti, hogy a kapott energiát csak békés célokra használják fel.
- 48 A párizsi tárgyalások, amelyeknek célja a béke helyreállítása volt Vietnámban, 1968. május 13-án kezdődtek el a VDK és az USA képviselői között. A tárgyalásokon 1969. január 18-tól részt vettek a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front (DNFF) és a saigoni adminisztráció képviselői is.
- 49 Az NDK-t és az NSZK-t 1973. szeptember 18-án vették fel az ENSZ tagállamai sorába.
- 50 1969. június 6–8. A népképviselők kongresszusa kikiáltotta a Dél-vietnami Köztársaságot, s egyidejűleg megalakította a köztársaság ideiglenes forradalmi kormányát (DIFK).
- 51 1967. június 5-én Izrael agresszív hódító háborút indított Szíria, Egyiptom és Jordánia ellen. Az arab államok az ENSZ Biztonsági Tanácsa (BT) június 6. és 7-i határozata alapján az összes harci cselekményt beszüntették. Izrael formálisan elfogadta a BT-határozatot, de folytatta az arab területek megszállását.
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1967. november 22-én egyhangúlag elfogadta a 242-es számú határozatát, amely kimondja: az izraeli fegyveres erőket vissza kell vonni a megszállt területekről; meg kell szüntetni a hadviselés minden megnyilvánulását és mindenfajta hadiállapotot, tiszteletben kell tartani a térség minden egyes államának szuveren-

nitását, területi integritását és politikai függetlenségét, szavatolni kell a szabad hajózást a térség nemzetközi vízi útjain. A határozat sikrárszállt a menekültek problémájának igazságos rendezéséért.

52 Guinea-Bissau függetlenségét 1974. október 10-én, Mozambikét 1975. június 25-én, Angoláét 1975. november 11-én kiáltották ki.

53 Az Afrikai Egységszervezet (AESZ) megalakulását az addig függetlenné vált afrikai államok államfői értekezlete mondta ki 1963. május 22–23-án Addisz-Abebában.

Marokkó utólag csatlakozott az értekezleten elfogadott alapokmányhoz. A szervezetnek jelenleg 51 tagországa van. Az AESZ Afrika történetében az első kontinentális államközi szervezet. A szervezet székhelye 1963. augusztus 13. óta Addisz-Abeba.

54 A Szovjetunió, az Észak-amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország képviselői 1971. szeptember 3-án írták alá a Nyugat-Berlinről szóló négyoldalú megállapodást, amely 1972. június 3-án lépett életbe. Lényege: Nyugat-Berlin nem része a Német Szövetségi Köztársaságnak, és onnan nem kormányozható. A megállapodás ugyanakkor lehetővé teszi, hogy az NSZK és Berlin nyugati szektorai között fennmaradjanak és fejlődjenek a kapcsolatok, valamint az NSZK képviselhesse Nyugat-Berlint a város státusát és biztonságát nem érintő kérdésekben.

55 1971. október 25–30. között L. Brezsnyev G. Pompidou meghívására hivatalos látogatást tett Franciaországban. Ekkor hagyták jóvá a Szovjetunió és Franciaország együttműködésének alapelveit, s írták alá a tíz évre szóló szovjet–francia gazdasági, műszaki és ipari együttműködési egyezményt is.

56 Az NDK és NSZK között kötött megállapodást, közismerten „Alapszerződést” 1972. december 21-én írták alá az NDK fővárosában, Berlinben. Az Alapszerződésben, amely 1973. június 21-én lépett hatályba, elismerték a második világháború után Európában kialakult status quót, a két szuverén, független, különböző társadalmi rendszerben élő német állam területi integritásának korlátlan tiszteletben tartását, továbbá hogy egyik állam sem képviselheti a másikat a nemzetközi kapcsolatokban.

57 Az NDK kormányának és Nyugat-Berlin szenátusának képviselői 1971. december 20-án írták alá a megállapodást az utasforgalom és látogatósok megkönnyítéséről.

⁵⁸ A Genfi Közel-keleti Békekonferencia (lásd a 65. sz. jegyzetet) határozatával összhangban Egyiptom és Izrael kormánya 1974. január 18-án egyezményt írt alá a haderő szétválasztásáról.

A csapatsétválasztás öt szakaszban valósult meg. 1974. január 25-én kezdődött el, és március 3-án fejeződött be.

A szíriai és az izraeli csapatsétválasztási megállapodást 1974. május 31-én írták alá Genfben az ENSZ, valamint a Szovjetunió és az Egyesült Államok megbízottainak jelenlétében.

⁵⁹ A Biztonsági Tanács 1973. október 22-i, 338-as számú hárompontos határozata elrendelte:

„a) Mindennemű hadművelet 12 órán belüli beszüntetését;

b) A Biztonsági Tanács 242. számú (1967. novemberi) határozatának haladéktalan és minden részletben való maradéktalan alkalmazását;

c) Azonnali és a tűzszünettel egyidejű tárgyalások megkezdését az érdekelt felek között.”

Az újabb izraeli agressziók következtében a Biztonsági Tanács Egyiptom kérésének eleget téve október 23-án – a szovjet–amerikai javaslat alapján – elfogadta 339-es határozatát:

„a) Megerősíti az azonnali tűzszünetről hozott határozatát, sürgetve, hogy mindennemű harci cselekmény szűnjék meg.

b) Felkéri a főtitkárt, küldjön ENSZ-megfigyelőket az izraeli és az egyiptomi haderők közötti tűzszünet ellenőrzésére.”

⁶⁰ Izrael a Biztonsági Tanács 1973. október 22. és 23-i határozatát követően tovább folytatta katonai akcióit és támadásait a Szezei-csatorna nyugati és keleti partjának szektoraiban. A Biztonsági Tanács ezért október 25-én a teljes tűzszünet ellenőrzésére és betartására rendkívüli ENSZ-békeerők felállítását határozta el.

⁶¹ 1973. január 27-én írták alá Párizsban „A vietnami háború befejezéséről és a béke helyreállításáról szóló megállapodás”-t.

⁶² 1974. március 22-én a DIFK az alábbi hatpontos kezdeményezést tette:

a) A harci cselekmények azonnali beszüntetése, a dél-vietnami tűzszünet következetes betartása.

b) A fogva tartott katonai és polgári személyek szabadon bocsátása – legkésőbb június 30-ig.

c) A demokratikus szabadságjogok maradéktalan biztosítása a párizsi egyezmény 2. cikkével összhangban.

d) A tűzszünet életbelépését követően meg kell alakítani a Megbékélés és Együttműködés Nemzeti Tanácsát, amelynek magában kell fog-

lálnia a három fő erő képviselőit (a DIFK-et, a saigoni adminisztrációt és a semlegeseket).

e) A Nemzeti Tanács megalakulása után legkésőbb egy éven belül szabad demokratikus választásokat kell tartani.

f) A fegyveres erők kérdését meg kell oldani.

⁶³ Az el nem kötelezett országok IV., algiri csúcstalálkozója 1973. szeptember 5–9. között folyt le.

⁶⁴ BNK – Bolgár Népköztársaság
CSSZSZK – Csehszlovák Szocialista Köztársaság
LNK – Lengyel Népköztársaság
MNK – Magyar Népköztársaság
NDK – Német Demokratikus Köztársaság
RSZK – Román Szocialista Köztársaság
SZSZK SZ – Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége

⁶⁵ Az izraeliek 1973-as újabb agressziója (lásd az 59. sz. jegyzetet) után a Szovjetunió kezdeményezésére a Biztonsági Tanács 1973. december 15-én határozatot hozott a genfi közel-keleti békekonferencia összehívására. A konferenciára a Szovjetunió és az Egyesült Államok, Egyiptom, Szíria, Jordánia és Izrael kapott meghívást az ENSZ főtitkárától. Szíria a meghívást nem fogadta el. A konferencia 1973. december 21-én nyílt meg, a külügyminiszterek részvételével. A konferencia katonai bizottsága, amelyet az első nap hívtak életre, 1974. január 17-ig ülésezett. E bizottság dolgozta ki az egyiptomi-izraeli csapatsétválasztási egyezményt (lásd az 58. sz. jegyzetet). A konferencia tevékenysége ezt követően megszakadt.

⁶⁶ Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet 1975. július 30–augusztus 1. között ülésezett Helsinkiben. A 33 európai állam, valamint az Egyesült Államok és Kanada legmagasabb szintű politikai vezetői augusztus 1-én írták alá a záróokmányt.

⁶⁷ A 29 európai kommunista és munkáspárt képviselői 1976. június 29–30-án üléseztek Berlinben.

⁶⁸ Lásd az 54. sz. jegyzetet.

⁶⁹ 1974. július 15-én a Ciprusi Köztársaság Nemzeti Gárdájának görög tisztjei Görögország katonai kormányának és a NATO egyes köreinek támogatásával katonai puccsot hajtottak végre a független szigetország

törvényes kormánya ellen. Makariosz államelnöknek sikerült a sziget-országból elmenekülnie. A helyzetet kihasználva a török hadsereg tengeri és légi egységei partra szálltak Cipruson, 1974. július 20-án elfoglalták a sziget északi részét.

⁷⁰ A belgrádi találkozó 1977. október 4-én kezdődött és 1978. március 9-én fejeződött be.

⁷¹ PTT – Politikai Tanácskozó Testület.

⁷² *Nemzetközi Atomenergia Ügynökség* (NAÜ) – az ENSZ szerve. Alapokmánya 1957. július 29-én lépett hatályba.

⁷³ Az Interkozmosz-program keretében 1980. július 1-ig az alábbi közös űrrepülések valósultak meg:

1978. március 2–10.: szovjet–csehszlovák páros (A. Gubarjev–V. Remek)

1978. június 27.–július 5.: szovjet–lengyel páros (P. Klimuk–M. Hermaszewski)

1978. augusztus 26.–szeptember 3.: szovjet–NDK páros (V. Bikovszkij–S. Jähn)

1978. április 10–12.: szovjet–bolgár páros (Ny. Rukavisnyikov–G. Ivanov)

1980. május 26.–június 3.: szovjet–magyar páros (V. Ny. Kubaszov–Farkas B.)

1980. július 23.–július 31.: szovjet–vietnami páros (V. Gorbatko–Pham Tuan)

1980. szeptember 18–20.: szovjet–kubai páros (J. Rukavisnyikov–A. Tamayo Mendez)

1981. március 22–30.: szovjet–mongol páros (V. Dzsanibekov–Zs. Guragsaa)

1981. május 14–22.: szovjet–román páros (V. Dzsanibekov–Prunariu)

1982. június 24.–július 2.: szovjet–francia hármass (V. Dzsanibekov–A. Ivancsenkov–J.-L. Chrétien)

⁷⁴ A VDK-ban és a felszabadult Dél-Vietnamban egyidejűleg kimondták Vietnam egyesítését. Az egységesített vietnami nemzetgyűlés az egyesített ország nevét Vietnami Szocialista Köztársaságra (VSZK) változtatta.

⁷⁵ A Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság létrehozása: 1975. december 2.

- ⁷⁶ A Demokratikus Kambodzsa 1975. április 17-én jött létre. Az országban a Pol Pot- és Ieng Sary-klikk kegyetlen népiirtást végzett. Uralmuknak a kambodzsai hazafiak a VSZK testvéri segítségével vetettek véget. 1979. január 7-én kikiáltották a Kambodzsai Népköztársaságot.
- ⁷⁷ 1976. augusztus 16–19.
- ⁷⁸ A NATO washingtoni csúcstalálkozója 1978. május 30–31.
- ⁷⁹ A Varsói Szerződés tagállamainak parlamenti képviselői 1979. október 16–17-én Prágában azonos tartalmú felhívást fogadtak el, és a világ országainak parlamentjeihez fordultak.
- ⁸⁰ A *SALT-II szerződést* (Strategic Arms Limitation Treaty – Szerződés stratégiai fegyverzet korlátozásáról) 1979. június 18-án írta alá L. Brezsnyev és J. Carter Bécsben.
- ⁸¹ A független és demokratikus Ausztria visszaállításáról szóló államszerződést 1955. május 15-én kötötték meg egyfelől a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország, másfelől Ausztria.
- ⁸² Az NSZK kétoldalú szerződést írt alá
- a Szovjetunióval 1970. augusztus 12-én,
 - Lengyelországgal 1970. december 7-én,
 - az NDK-val 1972. december 21-én,
 - Csehszlovákiával 1973. december 11-én.
- ⁸³ Lásd az 54. sz. jegyzetet.
- ⁸⁴ A diplomáciai kapcsolatok felvételének időpontja:
- Romániával 1967. február 1.
 - Bulgáriával 1973. december 21.
 - Magyarországgal 1973. december 21.
- ⁸⁵ Lásd a 33. sz. jegyzetet.
- ⁸⁶ Lásd a 47. sz. jegyzetet.
- ⁸⁷ 1967. január 27-én jött létre az államok tevékenységét szabályozó szerződés a világűr kutatásáról és annak felhasználásáról, beleértve a Holdat és más égitesteket. A szerződést a Kínai Népköztársaság nem írta alá.

- 88 1971. február 11-én jött létre a nukleáris és más tömegpusztító fegyverek a tenger és óceánok fenekén és altalajában való elhelyezésének tilalmáról szóló egyezmény.
- 89 1972. április 10-én jött létre a bakteriológiai (biológiai) és toxinfegyverek fejlesztésének, gyártásának és tárolásának eltiltásáról szóló szerződés.
- 90 1977. május 18-án jött létre a környezetmódosító eljárások katonai vagy bármely más ellenséges szándékú alkalmazását tiltó egyezmény. 1978. október 5-én lépett hatályba.
- 91 A NATO Miniszteri Tanácsa 1979. december 12-én hozta meg határozatát.
- 92 Az ENSZ Közgyűlés X. – leszerelési kérdésekkel foglalkozó – rendkívüli ülésszaka 1978. július 13-án fogadta el a határozatát.
- 93 L. Brezsnyev, az SZKP KB főtitkára, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke az NDK megalakulása 30. évfordulójának berlini ünnepségén – 1979. október 6-án – mondott beszédében bejelentette, hogy a Szovjetunió „az elkövetkező 12 hónap során az NDK területéről húszezer szovjet katonát, ezer harckocsit, valamint meghatározott mennyiségű haditechnikát” von ki. A Szovjetunió kormánya végrehajtotta az egyoldalúan bejelentett csapatcsökkentését.
- 94 A javaslatot 1980. február 11-én a Lengyel Egyesült Munkáspárt VIII. kongresszusán hozták nyilvánosságra.
- 95 1980. április 24.
- 96 1980. április 18.
- 97 Az el nem kötelezett országok állam- és kormányfőinek VI. konferenciája 1979. szeptember 3–9. között ülésezett Havannában.
- 98 Az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vevő államok képviselői 1980. november 11-től 1983. szeptember 9-ig találkozót tartottak Madridban. A részt vevő államok 1983. szeptember 6-án elfogadták a madridi záródokumentumot.
- 99 A LEMP KB 1980. december elején tartott 7. ülésének határozata az ország társadalmi-gazdasági válságának leküzdése érdekében a bel-

ső rend és biztonság erősítésére, a megújulás szocialista jellegének védelmére szólított fel. Állást foglalt a pártegység és a párt vezető szerepének erősítése mellett.

¹⁰⁰ 1981. november 30-án Genfben felújították az európai nukleáris rakétákról folytatott szovjet–amerikai fegyverzetkorlátozási tárgyalásokat. E tárgyalások kétévi eredménytelen munka után 1983 végén megszakadtak.

¹⁰¹ A madridi záródokumentumban a részt vevő államok megállapodtak abban, hogy konferenciát hívnak össze a bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekről és a leszerelésről. A konferencia első szakasza 1984. január 17-én kezdődött meg Stockholmban a részt vevő államok külügyminisztereinek megnyitó beszédével. Az európai biztonsági és együttműködési folyamatban részt vevő államok következő találkozója – amelyre 1986. november 4-től Bécsben kerül sor – felméri majd a stockholmi konferencia első szakaszában elért előrehaladást.

¹⁰² A. Gromiko szovjet és G. Shultz amerikai külügyminiszter 1985. január 7-i genfi találkozásán megállapodás született arról, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok új fegyverzetkorlátozási tárgyalásokat kezd, amelyeken – kölcsönös összefüggésükben – megvitatják a világűr militarizálásának megakadályozásával, illetve a földi nukleáris fegyverkezési hajsza megfékezésével kapcsolatos kérdéseket.

Előszó	5
1. Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés az Albán Népköztársaság, a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között (1955. május 14.)	9
2. Közlemény a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződést aláíró államok fegyveres erőinek Egyesített Parancsnoksága megszervezéséről (1955. május 14.)	15
3. Záróközlemény az európai államoknak az európai béke és biztonság érdekében összehívott értekezletéről (1955. május 14.) ..	17
4. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének nyilatkozata a nemzetközi feszültség további enyhítésének és az európai béke és biztonság megszilárdításának feladatairól (1956. január 28.)	19
5. Záróközlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének prágai üléséről (1956. január 28.)	27
6. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata a nemzetközi helyzetről és a nemzetközi feszültség enyhítésének feladatairól (1958. május 24.) ..	29
7. A Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai megnemtámadási szerződésének tervezete (1958. május 24.)	50
8. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről (1958. május 24.)	53
9. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai és a Kínai Népköztársaság külügyminisztereinek varsói értekezletéről (1959. április 28.)	55
10. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata az európai béke és a világbéke biztosítására irányuló lépésekről (1960. február 4.)	60
11. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről (1961. március 29.)	77
12. A Varsói Szerződés tagállamai kormányainak nyilatkozata (1961. augusztus 12.)	80
13. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereinek varsói üléséről (1961. szeptember 9.)	84

14. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereinek prágai üléséről (1962. február 2.)	85
15. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata a német békeszerződésről és Nyugat-Berlinről (1962. június 7.)	86
16. A Varsói Szerződés tagállamai és az Észak-atlanti Szerződés tagállamai megneemtámadási egyezményének tervezete (1963. február 20.)	89
17. A Varsói Szerződés tagállamai kommunista és munkáspártjai központi bizottságainak első titkárai és kormányfői moszkvai értekezletének állásfoglalása az atomfegyver-kísérletek eltiltásáról (1963. július 25.)	92
18. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről (1963. július 26.)	93
19. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének varsói üléséről (1965. január 20.)	94
20. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek moszkvai üléséről (1966. június 18.)	99
21. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete bukaresti ülésének nyilatkozata „az európai béke és biztonság megszilárdításáról” (1966. július 5.)	100
22. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete bukaresti ülésének nyilatkozata „az Amerikai Egyesült Államok vietnami agressziójáról” (1966. július 6.)	118
23. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek varsói üléséről (1967. február 11.)	125
24. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete szófiai ülésének nyilatkozata „az amerikaiak vietnami agressziójának kiszélesítése következtében a békét fenyegető veszélyről” (1968. március 7.)	126
25. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete szófiai ülésének nyilatkozata „az atomsorompó pótegyezmény-tervezetéről” (1968. március 7.)	132
26. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének szófiai üléséről (1968. március 7.)	134
27. A Varsói Szerződés tagállamainak felhívása Európa országaihoz (1969. március 17.)	136
28. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének budapesti üléséről (1969. március 17.)	141
29. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek berlini üléséről (1969. május 22.)	143

30. A Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterei prágai ülésének nyilatkozata (1969. október 31.)	144
31. Közlemény a hét európai szocialista ország párt- és állami vezetőinek moszkvai véleménycseréjéről (1969. december 4.)	147
32. A hét európai szocialista ország párt- és állami vezetői moszkvai találkozájának nyilatkozata: „Véget kell vetni az agresszióknak Vietnámban!” (1969. december 4.)	150
33. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának moszkvai üléséről (1969. december 24.)	153
34. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek szófiai találkozájáról (1970. január 28.)	154
35. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának szófiai üléséről (1970. május 23.)	155
36. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek budapesti üléséről (1970. június 22.)	156
37. A Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterei budapesti ülésének memoranduma (1970. június 22.)	158
38. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről (1970. augusztus 20.)	162
39. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata „az európai biztonság megszilárdításának és a békés együttműködés fejlesztésének kérdéseiről” (1970. december 2.)	164
40. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata „az indokínai térségben kialakult helyzet éleződésével kapcsolatban” (1970. december 2.)	168
41. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata: „A Közel-Kelet tartós békéjének és biztonságának megteremtéséért” (1970. december 2.)	171
42. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete berlini ülésének nyilatkozata: „Véget kell vetni az imperialista provokációknak Afrika független országai ellen” (1970. december 2.)	174
43. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek bukaresti üléséről (1971. február 19.)	177
44. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának budapesti üléséről (1971. március 4.)	180
45. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek varsói üléséről (1971. december 1.)	181
46. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésének nyilatkozata „az európai békéről, biztonságról és együttműködésről” (1972. január 26.)	184

47. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésének nyilatkozata: „az Egyesült Államok folytatódó indokínai agressziójáról” (1972. január 26.)	192
48. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának berlini üléséről (1972. február 11.)	195
49. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztereinek moszkvai üléséről (1973. január 17.)	196
50. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának varsói üléséről (1973. február 9.)	197
51. Egyezmény a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői Törzsének és egyéb vezetési szerveinek jogképességéről, kiváltságairól és mentességeiről (1973. április 24.)	198
52. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának bukaresti üléséről (1974. február 8.)	204
53. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata: „A közel-keleti tartós és igazságos békéért” (1974. április 18.)	205
54. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata: „A tartós vietnami békéért, a vietnami nép igazságos nemzeti érdekeinek biztosításáért” (1974. április 18.)	207
55. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata: „Vessenek véget az önkénynek és a demokraták üldözésének Chilében!” (1974. április 18.)	209
56. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének varsói üléséről (1974. április 18.)	211
57. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának moszkvai üléséről (1975. január 9.)	218
58. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek moszkvai üléséről (1975. február 1.)	219
59. A Varsói Szerződés tagállamai parlamentjeinek képviselői varsói ünnepi ülésének felhívása valamennyi európai ország parlamentjeihez: „Az európai népek békéjéért, biztonságáért, együttműködéséért és közeledéséért” (1975. május 15.)	220
60. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai társadalmi képviselőinek prágai találkozásáról (1975. július 5.)	224
61. Kommüniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának prágai üléséről (1975. november 20.)	228
62. Közlemény a BNK, a CSSZSZK, az LNK, az MNK, az NDK, az RSZK és az SZSZKSZ külügyminiszterének moszkvai tanácskozásáról (1975. december 17.)	229

63. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete bukaresti ülésének nyilatkozata: „A nemzetközi enyhülés új eredményeiért, az európai biztonság megszilárdításáért, az európai együttműködésért” (1976. november 26.)	232
64. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének levele az európai biztonsági és együttműködési értekezleten részt vett valamennyi többi államhoz, valamint szerződéstervezte a nukleáris fegyverek bevetésének kölcsönös lemondásáról (1976. november 26.)	249
65. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének bukaresti üléséről (1976. november 27.)	252
66. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának szófiai üléséről (1976. december 12.)	254
67. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának moszkvai üléséről (1977. május 27.)	255
68. A Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselői leningrádi konzultatív találkozójának felhívása az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányát aláíró államok parlamentjeihez és parlamenti képviselőihez (1977. július 6.)	259
69. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának budapesti üléséről (1977. december 3.)	263
70. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának szófiai üléséről (1978. április 27.)	264
71. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete moszkvai ülésének nyilatkozata az enyhülési folyamat továbbfejlesztéséért és a leszerelésért vívott harc feladatairól (1978. november 23.)	268
72. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének moszkvai üléséről (1978. november 24.)	293
73. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának berlini üléséről (1978. december 8.)	295
74. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának budapesti üléséről (1978. május 16.)	296
75. A Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselőinek felhívása az Észak-atlanti Szerződés tagországai parlamentjeihez (1979. október 17.)	303
76. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának berlini üléséről (1979. december 6.)	307
77. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának varsói üléséről (1979. december 7.)	317

78. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének nyilatkozata az európai enyhülésért és biztonságért, az egyetemes béke megszilárdításáért folytatott harc időszzerű kérdéseiről és feladatairól (1980. május 15.)	318
79. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete varsói ülésének felhívása a világ valamennyi államának vezetőjéhez (1980. május 15.)	342
80. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének varsói üléséről (1980. május 16.)	343
81. A Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselőinek felhívása Európa és a világ államainak parlamentjeihez és parlamenti képviselőihez (1980. június 17.)	345
82. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselőinek minszki találkozájáról (1980. június 20.)	348
83. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának varsói üléséről (1980. október 20.)	349
84. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának bukaresti üléséről (1980. december 3.)	356
85. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai párt- és állami vezetőinek moszkvai találkozájáról (1980. december 5.)	357
86. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának bukaresti üléséről (1981. december 2.)	360
87. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának moszkvai üléséről (1981. december 4.) ..	371
88. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának moszkvai üléséről (1982. október 22.)	372
89. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének prágai üléséről (1983. január 5.)	381
90. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete prágai ülésének politikai nyilatkozata (1983. január 5.)	383
91. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának prágai üléséről (1983. január 14.)	407
92. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának prágai üléséről (1983. április 7.)	408
93. Hét szocialista ország párt- és állami vezetői moszkvai tanácskozásának közös nyilatkozata (1983. június 28.)	415
94. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának szófiai üléséről (1983. október 14.)	422
95. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának soron kívüli, berlini üléséről (1983. október 20.)	432

96. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselőinek szófiai találkozójáról (1983. november 10.)	434
97. A Varsói Szerződés tagállamai parlamenti képviselőinek felhívása az európai törvényhozókhoz (1983. november 10.)	437
98. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának szófiai üléséről (1983. december 7.)..	440
99. A Varsói Szerződés tagállamainak javaslata a NATO tagállamaihoz Európa vegyifegyver-mentesítésére (1984. január 11.)	441
100. A Varsói Szerződés tagállamainak javaslata a NATO tagországaikhoz a katonai kiadások befagyasztását és csökkentését célzó tárgyalásokra (1984. március 6.)	444
101. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának budapesti üléséről (1984. április 20.)	449
102. A Varsói Szerződés tagállamainak felhívása az Észak-atlanti Szerződés tagállamaihoz a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés megkötésével kapcsolatban (1984. május 8.)	457
103. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának berlini üléséről (1984. december 4.)	461
104. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának budapesti üléséről (1984. december 5.)	469
105. Kommuniké a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek moszkvai találkozójáról (1985. március 1.)	470
106. Jegyzőkönyv a Varsóban, 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés időbeli hatályának meghosszabbításáról (1985. április 26.)	471
107. Közlemény a Varsói Szerződés tagországai legfelsőbb szintű párt-és állami vezetőinek varsói találkozójáról (1985. április 26.)	473
108. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai parlamentjei képviselőinek budapesti találkozójáról (1985. május 14.)	476
109. Közlemény a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének szófiai üléséről (1985. október 23.)	479
110. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete szófiai ülésének nyilatkozata: „A nukleáris veszély elhárításáért, az európai és a világhelyzet kedvező fordulatáért” (1985. október 23.)	496
Rövidítések és fogalmak magyarázatának jegyzéke	499

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Zrínyi Nyomda, 85.1200/10
Felelős vezető Vágó Sándorné vezérigazgató
A kötetet Pásztor Antal szerkesztette
Műszaki vezető Bereczki Gábor
Műszaki szerkesztő Mikóczy Vilmosné
Terjedelme 26,53 (A/5) ív